This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

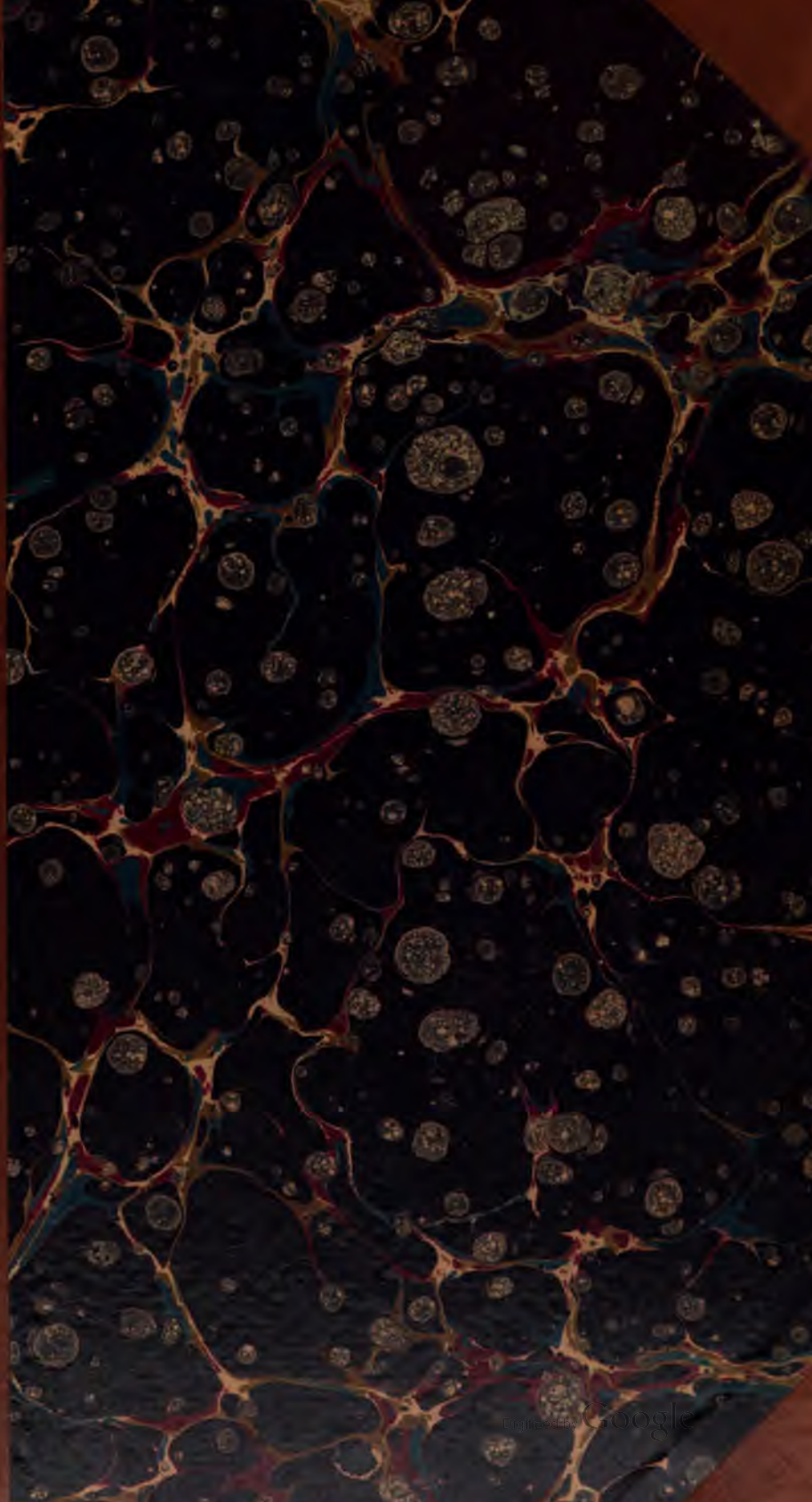
Digitized by Google

V
508.98 L
D397m
v.33

STANFORD UNIVERSITY

LIBRARIES

THE

GREENLAND LIBRARY

OF

DR. THOMAS NEERGAARD KRABBE

ACQUIRED

1937

The Branner Geological Library

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Meddelelser om Grønland.

XXXIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

Meddelelser om Grønland,

udgivne af

Commissionen for Ledelsen af de geologiske og geographiske Undersøgelser i Grønland.

Tre og tredivte Hefte.

Med 8 Tavler.

Kjøbenhavn.
I Commission hos C. A. Reitzel.
Blanco Lunos Bogtrykkeri.
1907.

Digitized by Google

Digitized by Google

Indhold.

		Side
I.	Kan Tagranden benyttes til Bestemmelse af Forandringer i Vandstanden? Af **K. J. V. Steenstrup.** Et Foredrag holdt i det kgl. D. Vidensk. Selsk. Møde d. 24. Marts 1905. (Hertil Tavle I–VI) ...	1
II.	Contributions to the Study of the Eskimo language in Greenland. By **Poul Vibæk**	9
III.	A List of Flowerings Plants from Cape York and Melville-Bay (NW.-Greenland), collected by the Rev. Knud Balle and Mr. L. Mylius-Erichsen in 1903—05, determined by **C. H. Ostenfeld** ...	61
IV.	De i Grønland brugte Fuglenavne og deres Betydning. Af **A. Bertelsen**	69
V.	On some minerals from Narsarsuk at Julianehaab, Greenland By **O. B. Böggild**	95
VI.	Om Grønlands Areal. Beregninger, udførte paa det af Kommissionen i 1906 udgivne Kaart i Maalestokken 1:2000000. Af **H. Pryts**	121
VII.	Epidemiske Sygdomme i Grønland: Influenza og epidemiske katarrhalske Affektioner af Luftvejs-Slimhinderne. Ved **Gustav Meldorf**	129
VIII.	Ferskvandsalger fra Vest-Grønland. Af. **E. Larsen.** (Hertil Tavle VII—VIII)	305

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

Kan Tangranden benyttes til Bestemmelse af Forandringer i Vandstanden?

Af

K. J. V. Steenstrup.

Et Foredrag holdt i det kgl. D. Vidensk. Selsk. Møde d. 24. Marts 1905.

1905.

Digitized by Google

Digitized by Google

H. DEICHMANN, fot. 1901.

Isfod og Tangrand ved Holstensborg.

Siden Dr. C. Pingel paa hans Rejse i Grønland i 1828—29 havde paavist, at der flere Steder paa dette Lands Kyster fandtes Mærker, der kunde tyde paa en Forandring i Vandstanden[1]), har dette Fænomen været Genstand for de senere Grønlands-Rejsendes lagttagelser. Saaledes har ogsaa jeg paa mine mange Rejser i dette Land stadig haft min Opmærksomhed henvendt derpaa, og i Aarene 1878—80 bestemte jeg ved Nivellement Højdeforskellen mellem let genkendelige Punkter, som Ringbolte, indhuggede Mærker o. s. v., og Høj- eller Middelvandstanden, saavidt disse lod sig bestemme med nogenlunde Nøjagtighed. Disse Nivellementer[2]) vare vel nok bedre end de hidtil anførte lagttagelser, nemlig løse Angivelser og Skøn, men de tilfredsstillede mig dog ikke helt, hvorfor jeg stadig beskæf-

[1]) Om Sænkningen af Grønlands Vestkyst, i Forhandlinger ved de skand. Naturforskeres andet Møde i Kbhvn. 1840.

[2]) M. o. G. IV. p. 240.

Digitized by Google

tigede mig med at udfinde et Middel til at bestemme Vandstandsforandringer i et Land som dette, hvor daglige eller automatiske Vandstandsmaalinger ikke kunne ventes at blive almindelige.

Under Diskussionen om Vandstandsforandringerne ved de svenske og norske Kyster er der oftere bleven henvist til, at Tangranden, eller de større Tangarters, navnlig Blæretangens, øverste Grænse, maatte kunne benyttes som et Middel til at bestemme Vandstanden; men dels har man, saavidt jeg véd, ikke hidtil anstillet direkte Observationer angaaende Tangrandens Forhold til Middelvandstanden paa det Sted, hvor den paagældende Tangrand findes, og dels ere Algologernes Angivelser af dette Forhold saa vaklende, da de kun synes at bero paa et Skøn [1]), at det intet Under er, at f. Ex. Leonhard Holmstrøm kommer til det Resultat: «att man knappast af algranden kan hafva någon ledning för bedömandet af hafvets medelnivå» [2]).

Andr. M. Hansen derimod anser Tang- og Balanranden for: «en meget sikker og god gradstok, hvorved en standlinjeforskyvning på en 10 cm. eller kanske endnu mindre med sikkerhet kan avlæses» [3]).

Uden at kende disse sidste Undersøgelser, der publiceredes i 1900, var ogsaa jeg paa min Rejse i Grønland i 1899 kommen til det Resultat, at Tangranden maatte kunne benyttes som Vandstandsmaaler, selv om man endnu ikke havde lagttagelser over, hvilket Forhold der var mellem Tangrand og Middelvandstand; thi at der maa være et temmelig konstant Forhold imellem disse, synes at være utvivlsomt. Vanskeligheden ved at benytte Tangranden hidrører navnlig fra, at det kun er forholdsvis faa Steder, at den danner en saa ideal lige Linie, som Dr. Hansen ovenfor har antydet; det er næsten kun paa glat isskurede Klippeflader, uden dybe Kløvninger, at Tangranden

[1]) Se saaledes: Kolderup Rosenvinge i M. o. G. XX. p. 189 og Børgesen: Om Algevegetationen ved Færøernes Kyster p. 22.
[2]) Kongl. Sv. Vetensk. Akad. Handlingar Bd. 22, Nr. 9 p. 54. 1888.
[3]) Norges Geologiske Undersøgelse Nr. 28. Aarbog for 1896—99 (1900) p. 5.

Digitized by Google

optræder saaledes. I Almindelighed ere Klippefladerne jo ru og kløftede, og Tangranden har derfor sjældent et mere jævnt Forløb, end som f. Ex. Fotografierne paa Tavle I vise det. Spørgsmaalet er derfor: hvorledes skal man bestemme en saadan Tangrands Forhold til et bestemt Fikspunkt?

Dr. Hansen siger herom: «Ved anbringelser av vandstandsmærkerne gik jeg frem på den måte, at jeg fra et sigtepunkt nivellerte til den jernbolt, som blev sat ind, og dernæst til tangranden over et noget større felt, idet den inddelte målestang flyttedes småstykker bortover. Trods der utelukkende blev valgt steder, hvor tanggrænsen for øiet syntes jevn og god, viste nivellemanget dog stadig avvikelser på enkelte centimeter. Nærmere end til et middeltal av disse nogenlunde stemmende høider kan man neppe bestemme tangranden» [1]).

Mig derimod forekom det, at den sikreste og nemmeste Maade at fiksere Tangranden paa Klippefladen vilde være at fotografere den [2]). Ved Hjælp af Klippens mange Revner og øvrige let genkendelige Mærker, ville de senere Undersøgere, med Fotografiet i Haanden, være i Stand til, indtil de mindste Detailler, at kunne bedømme, om Tangranden i den mellemliggende Tid har flyttet sig [3]). Som ovenfor nævnt tror jeg ikke, at Algologerne har nøjagtige Iagttagelser over, hvilket Forhold Tangranden staar i til Middelvandstanden, ligesom jeg heller ikke ved af, at der er anstillet Iagttagelser, om Tangranden holder sig konstant i samme Højde i flere paa hinanden følgende Aar. For at komme til Klarhed over disse Spørgsmaal tror jeg ikke, at der gives en bekvemmere og nøjagtigere Maade end gentagende at fotografere det samme Sted helst

[1]) l. c. p. 3.

[2]) Geologiska Fören. i Stockholms Förhl. Bd. 22 p. 477.

[3]) Saaledes kunde jeg i 1900, med Dr. Reusch's Fotografi fra 1890 i Haanden, konstatere, at Tangranden ved Bosekop i Alten, i de mellemliggende 10 Aar, ikke væsentlig kan have forandret Niveau. Se Reusch: Fra en Rejse i Finmarken. Norges geolog. Undersøgelse 1891 p. 108.

Digitized by Google

med kun et Aars eller maaske endnu bedre med kun et halvt Aars Mellemrum.

En saadan gentagende Fotografering af samme Sted er vist paa Tavlerne I og II. Det øverste Fotografi paa Tavle I er taget af Læge Bentzen i 1901 og det nederste af Inspektør Daugaard-Jensen i 1902. Uagtet Undersøgelsen besværliggøres ved, at Billederne ere tagne med Linser af forskellig Brændvidde, saa vil man dog, med lidt Ulejlighed, finde de samme Revner og andre Mærker paa begge Fotografier og derved overbevises om, at Tangranden ikke har flyttet sig mærkeligt i det forløbne Aar. Som det endvidere ses af Fotografierne, er Tangranden ligesom kantet med Balaner, der vel i Kløfterne kunne gaa endog nogle cm. højere op end denne, men i det store og hele følges de dog ad.

Imellem de to nederste Fotografier paa Tavle II er der en Forskel af 2 Aar, og uagtet Klippen, hvorpaa denne Tangrand sidder, er stærkere kløftet end den forrige, og uagtet Tangens Frodighed paa de to Billeder er forskellig, saa giver en Undersøgelse dog det Resultat, at Tangranden i de mellemliggende 2 Aar ikke har flyttet sig. Sammenholder man derimod det øverste og det nederste Fotografi paa Tavle II, hvor Tidsforskellen er 28 Aar, vil man finde en væsentlig Forandring i Tangrandens Højde. Denne Niveauforandring andrager c. 25 cm., og da den antyder, at Vandstanden i de forløbne Aar er stegen, kunne disse to Fotografier vel tages til Indtægt som Bevis for den siden Dr. C. Pingels Tid almindelig antagne Sætning: at Vandstanden stiger ved Sydvest-Grønlands Kyster. At der imidlertid heller ikke i de sidste 30 Aar kan være foregaaet en større Niveauforandring her ved Ivigtut, overbeviste jeg mig om ved at eftergaa et Nivellement af Lieutenant Fritz fra 1866; thi det viste sig tydeligt, at der i de 33 Aar, fra 1866 til 1899, ikke kan være foregaaet en Forandring i Vandstanden, der kendelig kan afvige fra de 25 cm., Tangranden antyder; men

Digitized by Google

paa den anden Side viste dette Nivellement heller ikke, at der var foregaaet en saadan Forandring i Vandstanden.

Mod at benytte Tangranden til Vandstandsmærke i et Land som Grønland, hvor Islæget spiller en saa stor Rolle, er der gjort den Indvending, at Isfoden, der danner Forbindelsesleddet mellem Islæget og Landet, maatte kunne ødelægge Tangranden, saa denne blev ubrugelig til disse Undersøgelser.

Uagtet jeg ikke i Grønland havde undersøgt dette Forhold, havde jeg dog strax Indtrykket af, at Isfoden, saavel under dens Dannelse som under dens Opløsning og Forsvinden, ingen videre skadelig Indflydelse kunde have paa Tangranden, ja den vilde vistnok endog snarere virke beskyttende paa denne, da Isfoden i det store og hele er fæstet paa Klipperne over Tangranden. Denne Opfattelse bekræftede ogsaa de efterhaanden fra Grønland nedsendte Fotografier, saaledes navnlig den Suite, der er reproduceret paa Tavlerne III til VI, og som jeg skylder Pastor Carl Wagner, nu i Godthaab. Fotografiet i Spidsen af denne Afhandling, der er taget af Læge Deichmann, nu i Julianehaab, er ligeledes oplysende med Hensyn til dette Forhold.

Tavle III, der er taget den 22. December, viser Forholdene om Vinteren, inden Islæget er fast. Billedet er taget ved Lavvande, saaledes som det jo er nødvendigt, at alle de herhen hørende Billeder tages, og viser, hvorledes Iskanten, naar Vandet falder, stadig knækker af fra Isfoden, der sidder fast paa Klipperne over Højvandslinien. Under denne Linie opløses Isen i mere eller mindre Grad hver Gang det er Højvande.

Tavle IV viser Isfodens Forsvinden om Foraaret. Den er her opløst til Højvandslinien, og Furen i Midten viser Virkningerne af de højeste Vandstande. Saa langt Havvandet kan komme til, er dets Indflydelse paa Isfoden jo langt større end Atmosfærens [1]).

[1]) M. o. G. IV. p. 103.

Digitized by Google

Tavle V viser omtrent det samme Forhold, men paa et senere Stadium, idet Tangranden er syntig, og endelig viser

Tavle VI, at Isfoden nu er helt opløst af Højvandet til højeste Vandstand, og at den hænger som et beskyttende Tag ud over Tangranden. Billedet viser endvidere, at naar Isfoden fuldstændig er forsvunden, saa kunne Mærker af den dog endnu ses paa Klipperne, da den lange Isbedækning, der gentager sig paa samme Sted, Aar efter Aar, har tilintetgjort Vegetationen.

Digitized by Google

R. Bentzen $^{26}/_{6}$ 1901.

Daugaard Jensen $^{1}/_{7}$ 1902.

Tangrand ved Ritenbenk 1901—1902.

Digitized by Google

Digitized by Google

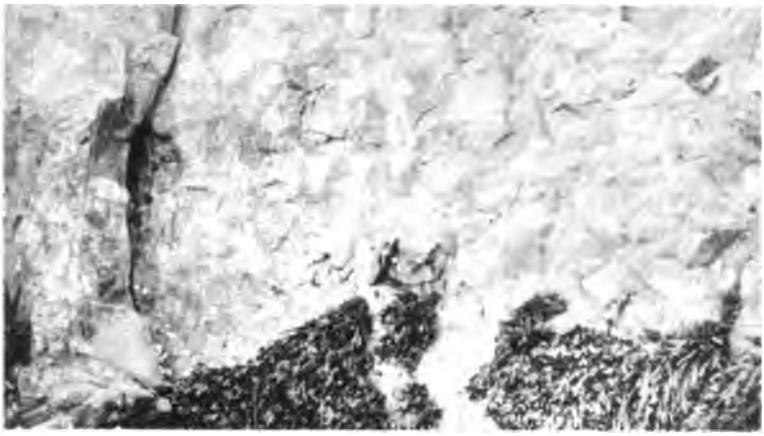

K. I. V. S. 1876.

Deichmann 1902.

Edwards 1904.

Digitized by Google

Tangrand ved Ivigtut 1876—1902—1904.

Digitized by Google

C. WAGNER, fot. 1903.

Isfod ved Egedesminde. 22. December.

Digitized by Google

Digitized by Google

C. WAGNER, fot. 1904.

Isfod ved Egedesminde. 13. Maj.

Digitized by Google

Digitized by Google

C. WAGNER, fot. 1904.

Isfod ved Egedesminde. 2. Juni.

Digitized by Google

Digitized by Google

C. WAGNER, fot. 1904.

Isfod, Mærker derefter og Tangrand; nær Egedesminde. 9. Juni.

Digitized by Google

Digitized by Google

II.

Contributions

to the

Study of the Eskimo language in Greenland.

By

Poul Vibæk.

1905.

Digitized by Google

Digitized by Google

Although, considering the wide-stretched coasts along which it is spoken, the Eskimo language presents a striking uniformity in its construction, that is to say, in the making of words into sentences by the help of affixes, there is nevertheless a considerable difference between the dialects spoken in different places, and these differences reveal themselves, partly in varied phonetic forms, such, for instance, as Candidat Thalbitzer has pointed out in his «Phonetical Differentiations in the Eskimo Dialects» [1]) and partly in the various widely deviating appellations of animals, things, actions, etc.; which last would seem to argue an influence from non-Eskimo languages spoken by races with whom the Eskimos had at one time or other been in close contact, — one may even confidently assume that many Eskimo tribes have mingled peaceably with neighbouring tribes of non-Eskimo origin, thus in Asia with the Chukchees, in America with the Indians, and in Greenland with the old Icelandic settlers, who dwelt in the so-called Österbygd, which was practically the present Julianehaab District. It is this commingling with different foreign elements that has produced the various types of the Eskimo race, and at the same time a considerable proportion of the differences now existing between the languages of the various groups. Still, as far as this question is concerned, one must not forget that the different conditions of life and livelihood prevalent in the different groups now and in the past have had no small share in the develop-

[1]) Meddelelser om Grönland, Vol. 31.

Digitized by Google

ment of dialect, just as, too, certain incidental moments have not been without their significance. Finally one must also mention here the superstitious dread among the Eskimos of uttering the names of the dead, this having often occasioned new formations, though these are nevertheless generally derivations from originally Eskimo root words.

Within the limits of Danish Greenland the language falls into two principal groups which, from their most prominent phonetic differences, may be called the U and I or **-vf-** and **-gk-** Groups; the first is spoken by the Greenlanders of the W.-Coast, from Umánaq to Arsuk inclusive, that is, from about 71°—62°, the tract of country from 62°—64° however, forming an intermediate stage between it and the language of the southern group; this comes about as a result of the first Moravian missionaries having drawn a good many Southerners up to their Mission stations near Nyhernhut (64°), and to Lichtenfels which lies 60 miles further S., and inducing them to settle down there.

S. of 62° we find the I Group, which again must be subdivided into three: 1) the Julianehaab District division, 2) the S. E.-Greenlandic division, and 3) that of the inhabitants of Angmagssalik.

Concerning the I Group, there is only sparse information to be gleaned, the reason of this being that, the first missionaries having settled down in the U Group, the language of this latter became the written Greenlandic language and that of the I Group grew to be regarded as a provincialism.

We are acquainted with the dialect of the Angmagssalik Group through Captain Holm, who wintered there on his Konebaad's Expedition[1]) in 1883—1885 and collected a wide range of words from this remote-lying place, which material was later handled by Dr. Rink.

---

[1]) Konebaad — a kind of boat rowed by women. Lit.: woman's boat.

Digitized by Google

The Angmagssalik people inhabit a fjord area stretching a long way inland between 65° 30′—66°; they are separated from the Greenlanders of the S. E. by a desolate coast extending over more than $1^1/_2$ degrees of latitude.

The S. E.-Greenlanders chiefly dwell between 62°—63° 30′ and are in their turn separated, on the S., from the Julianehaab Greenlanders, by a desolate and dangerous shore, on which one may specially note the large and perilous Puisortoq Glacier. It is of the language of this little group that the following work will treat.

According to Captain Holm's statement, the whole group in 1884 amounted to some 135 souls, but this small number, by reason of removals to Danish settlements in the neighbourhood of Cape Farewell, has dwindled to about 10 persons who, their countrymen now declare, intend to go N. to Angmagssalik.

The last great emigration to the Julianehaab District took place in 1900 and, being at that time a missionary at Julianehaab, I took advantage of the opportunity of studying the language of the immigrants and making notes upon it, that this link between the languages of Julianehaab and Angmagssalik might not irrevocably disappear.

The work is divided into three parts, the first is a list of classified words, forming a supplement to Dr. Rink's work in "Meddelelser om Grönland", vol. 11, part. 2, page 64 and after; further, an attempt has been made to explain many of the words occurring in the S. E.-Greenlandic language, which differ from the W.-Greenlandic; finally, the third section consists of a tale by a Greenlander from the S. E.-coast, taken down in the dialect spoken by him, to which are appended translations into W.-Greenlandic and English.

The English translation is by Miss Grace M. Fox-Davies.

Digitized by Google

List of classified words.

Section 17. Persons.

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
1) Man (homo)	*inuk*	*tarajik*	*tâq*
2) Man (male)	*angut*	*takánaqarteq*	*tiggaq*
3) Woman	*arnaq*	*nuliákâq*	*nuliákâq*
4) Old man	*ítoq*	*íteq*	
Old woman	*ningioq, arnaquagssâq*	*ningioq*	
5) Young people	*inûsugtut*	= W.-Gr.	
6) Old people	*utorqait* (pl.)	*qanganitsat*	*qanganitsat*
7) Boy	*nakagpiarag, nukagpiatsiaq*	*nuliaqángitsuatsiaq*	
8) Young or unmarried man	*nukagpiaq*		
9) Virgin	*niviarsiaq*	*kisimîteq*	
10) Girl	*niviarsiaraq*	*kisimîtsuatsiaq*	
11) Child	*mêraq* (*merdlertoq*)	*nâlingiarajiva, unusugiâ* (wsf.)	
12) Infant	*nâlungiaq, anerdlâq*		*tigimiaq*
13) Eskimo	*inuk, kalâleq*	*inik*	*inik*
14) White man	*qavdlunâq*	*nâlagaq*	
15) Fabulous inlander	[1] *tuneq*, [2] *erqileq*	[1] *timâta inive*, [2] *erqilik*	*timerseq*
16) Name	*ateq* (*arqa* — his name)	*alia* = *atia*	

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
17) I, me	*uvanga*	= W.-Gr.	
18) Thou, thee	*ivdlit*		
19) We, us	*uvagut*	*uvangit*	
20) Ye, you	*ilivse*	*ilivse*	
21) He, him, they . . .	*una, ûma, táuna, táussuma*	= W.-Gr.	
	uko ukua, táuko táukua		

Section 18. The Body.

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
1) Head	*niaqoq*	*qaratservik*	*qaratserfik*
2) Hair	*nujak* or *nujaq*	*nujak, qalequtit*	*qalequtit*
3) Crown of head	*kavsseq*	*kavseq*	
4) Face	*kínaq*	*sarqaq*	
5) Forehead	*qaoq*	*qaoq*	
6) Eye	*isse*	*uvísalâ* = his eye	*takungnit, takínit*
7) Pupil	*takungnat*	*takínilâ*	
8) Eyelash	*qimeriaq*	*kimeriaq*	
9) Eyebrow	*qagdlo*	*merqe*	
10) Ear	*siut*	*tortortaujaq*	*siorssugtaut*
deaf	*tusilartoq*	*ilisimaqingitseq*	
11) Nose	*qingaq*	*qingaq*	
12) Cheek	*uluaq, erssaq*	*uluaq*	
13) Beard	*ungmit*	*umajât, qaqortorulât*	*qalequtit*
14) Mouth	*qaneq*	*nerissarvik* or *qaneq*	
15) Lip	*qardloq*	*qanip sinâ*	
16) Tooth	*kigut*	*nergiseq*	*nerriseq*
17) Tongue	*oqaq*	*alugtût*	*alugtût*
18) Jawbone	*agdleroq*	*oqalugtaut*	
19) Saliva	*nuak, qiseq*	*nuak, qiseq*	

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
20) Palate	*qilâq*	*qilâq*	
21) Neck	*qungaseq*	*nápalâ*	*nápaleq*
22) Throat	*tordliuk*	*qardlertalâ*	*qardlertautâ*
23) Adam's apple	*qôrqaq*	*qôrqaq*	
24) Swallow	*iggiaq*	*îsisalâ*	*kajaiteq, îsissarfik*
25) Body	*time*	*time*	
26) Shoulder	*tuve*	*tuve*	
27) Shoulder-blade	*kiasik*	*itimaqit*	
28) Collar-bone	*qutuk*	*ikârit*	*ikârilâ*
29) Breast	*sakiak*	*nilarrit*	*natarkue*
30) Nipple	*iviangeq*	*mitdlivik*	
31) Hip	*sivfiaq*	*anegitdlagtôq*	
32) Belly, stomach	*nâq, aqajaroq*	*imeriartâ* *imârtâ*	*imârtâ*
33) Navel	*qalaseq*	*qalaseq*	
34) Back	*tunuk, qatigak*	*tunuk*	
35) Arm	*taleq*	*taleq*	
36) Armpit	*uneq*	*uneq*	
37) Arm above the elbow	*agssarqoq*	*kûkiausâq*	
38) Elbow	*ikusik*	*ikusik*	
Arm below the elbow	*agssaut*	*agssaut*	
39) Hand	*agssait*	*avatit*	*avatit agtaut*
40) Palm of hand	*itumak*	*itumak*	
41) Little finger	*egerqoq*	*náleq*	*náleq, avatdleq*
42) Forefinger	*tikeq*	*tikeq*	
43) Thumb	*kuvdloq*	*tatdlimâq*	*tatdlimâq, tikile tiggit*
44) Nail	*kukik*	*qisîsik*	*qitsît, qisît*
45) Leg	*nio*	*pisîtaq*	*igimagssartaq*
46) Thigh	*ugpat*	*ugpat*	
Thigh-bone	*qugtoraq*	*qugtoraq*	

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
47) Knee	*serqoq*	*serqoq*	
48) Calf of leg	*nakasungnâq*	*nakasungnâq*	
49) Ankle	*singerneq*	*singerneq*	
50) Anklebone	*napassortaq*	*tinipaseq*	
51) Foot	*isigaq*	*isigaq*	*tímat*
52) Sole of foot	*aloq*	*aloq*	
53) Heel	*kingmik*	*kingineq*	
54) Toe	*inuvaq* (*isigaq*)	*avaleq*	
55) Big toe	*putugoq*	*isigteq*	*isigdleq*
56) Shinbone	*kanâq*, *qingâq*	*kanâq qingaq*	
57) Blood	*auk*	*auk*	
58) Vein or artery	*taqaq*	*taqaq*	
59) Brain	*qarasaq*	*qarasaq*	
60) Bladder	*nakasuk*	*qortuk*	*qordlua*
61) Caul	*kigsaut*	*ileriak*	
62) Gall	*sungaq*	*tingeqe*	
63) Heart	*ûmat*	*ûmat*	*āmagâ*
64) Kidney	*tarto*	*pigsikalik*	
65) Lung	*puak*	*anerneq*	*anernere*, *erdlavê*
66) Stomach	*aqajaroq*	*imeriartâ*, *imârtâ*	
67) Rib	*tulimâq*	*saneraq*	*saningassoq*, *sajungassoq*
68) Pulse	*tigdleq*	*tigdleq*	
69) Spine, vertebra	*qimerdlog*, *kujapigaq*	*qilerqivik*	*qilerqivê*, *ikijûtit*
70) Intestines	*inaluai* (pl.wsf.), *erdlavît*	*amuvâjai*, *ilequtai*	*amuvâjai*
71) Rectum	*erdloq*	*singijâsaut*	*singiagssaut*
72) Marrow	*pateq*	*pateq*	*kivkiak*
73) Bone	*sauneq*	*sauneq*	
74) Cartilage	*natarqoq*	= W.-Gr.	
75) Flesh	*uvinik*, *neqe*	= W.-Gr.	
76) Penis	*usuk*	*takánaq*	*takana*

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
77) Testicle	*igssuk*	*mánîssaq*	*mánîsaq, alāmak*
78) Vulva	*utsuk*	*sákuvaq*	
79) Uterus	*igdliaq*	= W.-Gr.	
80) Is pregnant	*nârtuvoq*	*igdlaoqarpoq*	*sâqarpoq*
81) Umbilical cord	*migdliaq*	*amuvartaq*	
82) Food	*neqigssaq*	= W.-Gr.	
83) Eats	*nerivoq*		
84) Drinks	*imerpoq*		
85) Is hungry	*kâgpoq*		
86) Meat	*neqe*		
87) Juice of meat	*qajoq*	*jôq*	*imaq*
88) Dried Fish	*mivse*	*mivsiliaq*	
89) Licks it	*íparpâ, alugtorpâ*	= W.-Gr.	
90) Sensation	*sianineq*	*anítareqaoq* (Verb.)	
91) Feels cold	*qîavoq*	= W.-Gr.	
frozen to death	*qiuvoq*		
92) Feels warm	*kisagpoq, kiagugpoq*		
93) Feels pain	*ániarpoq*		
94) Sickness	*nápaut*	*toqujaut*	*sâjârneq*
95) Cough	*quersorneq*	= W.-Gr.	
96) Catarrh	*nuak*		
97) Boil	*ajuaq, kinerseq*	*puve*	
98) Itch	*kilak*	= W.Gr.	
99) Wound	*ike*		
100) Bleeds	*aunârpoq*		
101) Lives	*inûvoq, úmavoq*		
102) Is dead	*toquvoq*		*qardlimaerpoq*
103) Speaks	*oqarpoq*		
104) Walks	*pisugpoq*	= W.-Gr.	
105) Runs	*arpagpoq*		

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
106) Skin	*ameq*	=W.-Gr., *pikile*	*pipiligsak*
107) Ham	*nuloq*	*ítiavik*	*igsiavît*
108) Anus	*iteq*	*kingâvik*	*kiâva*
109) Excrement	*anaq*	*singîarneq*	*angiórneq*
110) Makes wind	*nilerpoq*	*sipulôrpoq*	
111) [1]Urine [2]U. old	[1]*qôq* [2]*iteroq*	[1]*pusivíneq* [2]*itereq*	

Section 19. Dress and Ornaments.

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
1) Hood	*nasaq*	*qarmausaq*	*isisiât, pikivak*
2) Tunic or jacket	*qulitseq, atigeq mamorqaq*	*alatseq*	*ánorâq, kapiseq*
frock of guts	*kapiseq, ikiaq*		*atásit, kiapêteq*
coat	*natseq, ánorâq*		
3) Takes off his jacket	*matarpoq*	= W.-Gr.	
4) Mittens	*ârqat*	*mãtât, puvalautit*	*tiggit, mãtat, pulâtit*
5) Trousers	*qardlît*	= W.-Gr.	
Kneebreeches	*serqernit*	*qardligpât*	*qardligpât*
6) Boots	*kamik, kangmit* (pl.)	*atertangaq*	*atertagaq*
Stocking	*alerse*	*ilipâq*	*ilipâq*
7) Puts on boots	*kamigpoq*	= W.-Gr., *átertangarpoq*	
8) Takes off boots	*userpoq*	?	
9) Kajak-jacket	*kapitak, tuvilik*	*qajarsît*	*qâjarsît*
10) » half »	*akuilisaq*	= W.-Gr.	
11) » sleeve	*âraq*	*tanertunuikilât*	
12) Bracelet	*tajaq*	*tîaqît*	
13) Collar	*ujamik*	*nápaleqit*	*napaleqît*

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
14) Earring	*iverut, tugdlerut*	*aqartoqut*	*orssissaq*
15) Hairband (man's)	*niaqorut*	*qaratserveqit*	*sujunequtai*
16) Woman's hairtuft	*qilerte*	*tapikivai*	*kaligsaq*
17) Tattoo marks	*tuvne*	*kakineq*	
18) Bead	*sapangaq*	= W.-Gr.	*nuisagssaq*
19) Clothing in general	*atissat* (pl.)	= W.-Gr.	
20) Naked	*tamataerútoq*	= W.-Gr.	
21) Blanket	*qipik*	*oqorit*	
22) Outer clothing	*qagdlersaut*	*kapitangat*	

Section 20. Dwellings, Chattels and Tools.

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
1) Home	*igdlo*	*igtikajik*	
2) Hut	*igdluaraq, igdlukasínguaq*	*igtivarsik*	
3) Snowhut	*igdluvigaq*	*igtivigaq*	
4) Doorway	*torssôq*	= W.-Gr.	
5) Intrance, inner	*katak*	= W.-Gr.	
» outer	*pâq*	= W.-Gr.	
6) Fireplace	*igaleq, kigdlo*		
7) Floor	*nateq*	*naleq, nateq*	
8) Pillar	*sukaq*	*tôrmîssaq*	
9) Roof	*qule, qilâq*	*igterqât*	
10) Wall	*îgaq, qarmaq*	= W.-Gr.	*ikerferserneq*
11) Window	*igalâq, inalo*	*qaumarqit*	
12) » frame	*ikâq*	*pigiserviq*	*pigiserfik*
13) Bench	*igdleq, ípat*	*igteq*	
14) Ventilator	*qingaq*	*perqiservik*	
15) Village, homeplace	*ukîvik, igdloqarfik, igdlorpait*	*ukîvik*	

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
16) Meeting house	*qagsse*	*qagsseralik*	
17) Tent	*tupeq*	= W.-Gr.	
18) Tent pole	*qanak*		
19) Curtain	*umik*	*qaumarqit*	
20) Storehouse	*que, qimatulivik*	*torqorsivik*	
21) Skin dressing	*amiorneq*	= W.-Gr.	
22) " scraping	*qapiarneq kilingneq*	*mamingerneq*	
	qavssangneq maningerneq		
23) Softening	*qitulisarneq*	*tilungneq*	
24) Scraper	*kiliortût, qapiarfik*	*mamingiâ*	
25) Sewing	*merssorneq*	= W.-Gr.	
26) Woman's knife	*ulo*	*sákeq*	
27) Needle	*merqut*	= W.-Gr.	
thread	*ujalo*		
28) Plaiting	*perdlarneq*	*pertaineq*	
29) Bowl	*ajánguajâq*	*niulúpik*	*niulúpik*
30) Bucket	*qátaq*	*imervik*	
31) Bag	*pôq*	= W.-Gr.	
32) Box	*igdlerfik*	*igtervik*	*tungmeraq*
33) Cup	*ernguseq*	*ímît*	
34) Oil bag	*pôruseq*	= W.-Gr.	*ingmigaq*
35) Pot	*iga, qulivsiut*	*ûtsik*	*ûtsit, ikiseq*
36) Tub	*nápartaq*	unknown	*qeqartaq*
37) Drying frame	*ínisaq*	= W.-Gr.	
38) Lamp	*qutdleq*	*qúteq*	
39) Lamp stick	*tarqigssût*	*ûnarqit*	*ûnarqit*
40) Wick	*iperaq*	*ikínatigssaq*	
41) Ladle	*alugsaut*	unknown	
42) Handle	*ipo, tikaugut*	= W.-Gr.	
43) Urine tub	*qugfik, aqugtarfik*	*pusívik*	

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
44) Axe	*ulimaut*		
45) Bore, drill	*nîortût*		
46) Drill mouth-piece	*kingmiaq*	= W.-Gr.	
47) Icepick	*tôq*		
48) Large knife	*pana*	*tarqarmêq*	*tarqarmioq*
49) Knife	*savik*	*pilâlaq, pilâtaq*	*pilagtoq*
50) Hammer	*kautaq*	*parparît*	
51) File	*agiut*	= W.-Gr.	
52) Torch	*nanerût, nanerruaq*	(unknown)	

Section 21. Travelling, Hunting and Fishing.

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
1) Open skin boat	*umiaq*	*âtarit*	*autdlarit*
2) Oar	*iput*	= W.-Gr.	
3) Sail	*tingerdlaut*	(unknown)	
4) Mast	*náparut*		
5) Kayak	*qajaq*	*sarqit*	*sarqit*
6) Sidelaths	*siârne apúmaq*	*arât*	*qoqussai*
7) Rib	*tigpik*	= W.-Gr.	
8) Prow	*niutâq*		
9) Cross piece	*masik*		
10) Cross strap	*tarqaq*		
11) Double bladed oar	*pautit* (pl.)		
12) Pulling the kayak	*paorpoq*		
13) Two kayaks bound together	*qilermigput*	*kalingârput*	
14) Sledge	*qamutit* (pl.)	*kâsorit*	
» with dogs	*qimugsit* (pl.)		
15) Dog harness	*ano*	= W.-Gr.	

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
16) Whip	*iperautaq*	*norqartaut*	*norqartaut*
17) Cross piece	*napo*	*itsiave* (pl. wsf.)	
18) Hunting reindeer	*tugtuliarpoq*	(unknown)	
19) Bow	*pisigse, pisigseq*	(unknown)	
20) Arrow	*qarssoq*	(unknown)	
21) Sling	*igdlûtit* (pl.)	= W.-Gr.	
22) Trap	*putdlat*	*pugtat*	
23) Snare	*nigaq*	= W.-Gr.	
24) Fishing line	*aulisaut*	(unknown)	
25) Angling	*aulisarpoq*	(unknown)	
26) Fish-hook	*qarsorsaq*	(unknown)	
27) Fish-spear	*kakissat* (pl.)	= W.-Gr.	
28) Net	*qagssutit* (pl.)	(unknown)	
29) Harpoon	*unâq*	*sârqit*	
30) Throws this h. and hits	*nauligpoq*	= W.-Gr.	
31) Harpoon for boys	*nauligaq*	= W.-Gr. or *isugdlek*	
32) Flexible foreshaft of the harpoon	*igimaq*	*erqorutâ*	
33) Bone cover at the end of shaft	*qâteq*	*savitarvia*	
34) The loose harpoon point	*tûkaq*	*savikátaq*	
35) Bone peg on shaft	*tikâgut*	(unknown)	
36) Hunting bladder	*avataq*	*usikátaq*	
37) Hunting line	*aleq*	*ásinaq, aleq*	
38) Shorter line for hunting on the ice	*iperaq*	*îmiaq*	

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
39) Throwing-stick	*norssaq*	= W.-Gr.	
40) Bird-arrow	*nueq, nuqfit* (pl.)	*sijumiut*	
41) Lance	*anguvigaq*	*avasisaq*	*avalisaq*
42) Bladder arrow	*agdligaq*	= W.-Gr.	
43) Handspear for stabbing	*kapût*	*angivilît*	
44) Whale lance	*qalugiaq*	(unknown)	
45) Puts the point on the harpoon	*savigtorpoq*	= W.-Gr.	
46) Raises the harpoon for throwing	*unârsivoq*	= W.-Gr.	

Section 22. Numerals.

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
1) One	*atauseq*	*atauseq, alauseq*	
2) Two	*mardluk, mardluit*	*martit, martsit*	
3) Three	*pingasut*	*pingatsit*	
4) Four	*sisamat*	*sitsamat*	
5) Five	*tatdlimat*	*tátamat*	
6) Six	*arfineq, arfinigdlit*	*arvineq alauseq* or *atauseq*	
7) Seven	*arfineq mardluk*	*arvineq martit*	
8) Eight	*arfineq pingasut*	*arvineq pingatsit*	
9) Nine	*arfineq sisamat*	*avineq sitsamat, qulaisuat* [1])	
10) Ten	*qulit, quligdlit*	= W.-Gr.	

[1]) in N.-Gr. *qulailuat*.

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
11) Eleven	*arqaneq, arqanigdlit*	= W.-Gr.	
12) Twelve	*arqaneq mardluk*	*a. martit*	
13) Thirteen	*arqaneq pingasut*	*a. pingatsit*	
14) Fourteen	*arqaneq sisamat*	*a. sitsamat*	
15) Fifteen	*arqaneq tatdlimat*	*a. tâtamat*	
16) Sixteen	*arfersaneq, arfersanigdlit*	*arversanigdlit*	
17) Seventeen	*arfersaneq mardluk*	*a. martit*	
18) Eighteen	*arfersaneq pingasut*	*a. pingatsit*	
19) Nineteen	*arfersaneq sisamat*	*a. sitsamat*	
20) Twenty	*inuk nâvdlugo*	= W.-Gr.	
21) Twenty-one	*inûp áipsagssâne atauseq*		
22) Twenty-two	*inûp áipsagssâne mardluk*		
23) Thirty	*inûp áipsagssâne qulit*		
24) Forty	*inûp áipagssâ nâvdlugo*		

Section 23. Division of Time.

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
1) Dawn	*qaulersoq*	*útoq*	
2) Morning	*uvdlâq*	*áke*	*áke*
3) Noon	*uvdloq qiterartoq*	= W.-Gr.	
4) Afternoon	*uvalissoq*		
5) Nearly evening	*uvalíkut*		
Dusk	*târsilersoq*	*úmigtoq*	

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
6) Evening	*únuk*	*únuartoq*	
7) Night	*únuaq*		
8) Day	*uvdloq*	*útoq*	
9) To-day	*uvdlume*	*útime*	
10) To-morrow	*aqago*	=W.-Gr., *aqange*	
11) The day after to morrow	*aqaguago*	»	
12) Yesterday	*igpagssaq*	» *igpitsaq*	
13) Two days ago	*igpagssâne*	*igpagssâmange*	
14) The other day	*ivsaq*	= W.-Gr.	
15) Spring	*upernâq*	*uperningavta*	*mángilerneq*
16) Summer	*aussaq*	*aussingavta*	*mángineq*
17) Autumn	*ukiaq*	= W.- Gr.	
18) Winter	*ukioq*		
19) Of old	*itsaq*		
20) Last year	*sujorna*		
21) Two years ago	*sujornâq*		
22) Next year	*âipâgut*	*tugtingane*	
23) In some days	*ivsaligame*	= W.-Gr.	
24) In many years	*itsaligame*		
25) Several years ago	*ardlâgut*		

Section 24. **Animals.**

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
1) Phoca vitulina	*qasigiaq*	*qitalivaq, teqilivaq*	*nunaq*
2) Ph. foetida	*natseq*	*saggaq*	*saggaq*
» » old male	*tiggaq*		
3) Ph. barbata	*ugssuk* [1])	*angneq*	*puissersissâq*
4) Ph. groenlandica	*âtâq*	*nalagínaq*	*nalagínaq*
5) Walrus	*auveq*	*nerssit* or *âveq*	

[1]) In N.-Gr. *taqámuvaq.*

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
6) Ph. cristata	*natserssuaq*	*neriniarteq, nĩniarta*	
7) Balæna mysticetus	*arfeq*	*anersârnertôq*	
8) Delphinus leucas	*qilaluvaq (qaqortaq)*	} =W.-Gr.	*qiarpalugtoq*
9) Monodon monoceros	*qilaluvaq (qernertaq), tûgâlik*		
10) Swordfish	*ârdluk*	*qajangerseq*	*qajarniaq*
11) Porpoise	*nîsa*	} (unknown)	
12) Balæna boops	*qiporqaq*		
13) Seal	*puisse*	= W.-Gr.	
Narwal or walrus tusk	*tûgâq*		*kivkâ*
Whalebone	*sorqaq*		*sivdleq*
Blubber	*orssoq*	*mingitsoq*	*aparqâq*
14) Polar Bear	*nano*	*naneq*	
15) Fox	*teriangniaq*	*oqíternaq, oqíternerajik*	*oqitsernaq*
16) Dog	*qingmeq*	*kûkiak*	*kûkiak*
17) Reindeer	*tugto*	= W.-Gr.	
18) Musk ox	*umingmaq*	} (unknown)	*pangneq*
19) Hare	*ukaleq*		
20) Fabulous Animals	*qápik*	*átak*	
21) Anas spectabilis	*qingalik*	} = W.-Gr.	
A. bernicla	*nerdleq*		*pigsiqátarteq*
Eider duck	*miteq, amaulik, âvôq*	*upalerqortôq*	*ugpateqortôq*
Anas glacialis	*agdleq*	*angeq*	*agterajik*
22) Auk	*agpa*	*sârigdlik*	
23) Colymbus glacialis	*tûgdlik*	*qartîmisortoq*	*qardlimiortoq*
C. septentrionalis	*qarssâq*	*qaqaqâq*	

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
24) Larus glaucus	*nauja*	*tingmiaq*	*qusêq, tingmiardluk*
L. candidus	*naujavârssuk*	*tingmivârssik*	
L. tridactylus	*tâterâq*	*tâterârajik*	
Skua	*isúngaq*	*oqajarêrmijivarsinioq*	
25) Cormorant	*oqaitsoq*	*alutauteqángitseq*	
Tern	*imerqutailaq*	*torqorssivarajik*	
Procellaria glacialis	*qaqugdluk*	*qaqátuk*	
Swan	*qugssuk*	*tingmiarssivasik*	
Uria grylle	*serfaq*	*qúparmêq*	*qúparmioq*
26) Eagle	*nagtoralik*	= W.-Gr.	
27) Falcon	*kigssaviarssuk*	*napatikíteq*	*nápalekitseq*
28) Owl	*ugpik*	*naniva*	*kialik*
29) Snow-bunting	*qupanavarssuk*	= W.-Gr.	
30) Raven	*tuluvaq*	*tingmiakasît* (pl.)	*tingmiakasik*
31) Ptarmigan	*aqigsseq*	*erqerniagaq*	*erqerniagaq, mileriagaq*
32) Bird, generally	*tingmiaq*	*tingmiarujik*	
33) Fish, generally	*aulisagaq*	(unknown)	
34) Shark	*eqalugssuaq*	*eqaliviaq*	*narajarteq*
35) Cyclopterus	*nepisa*	*eqingaseq*	
36) Anarrhichas lupus	*kigutilik*	*nerngisilik*	
A. minor	*qêraq*		
37) Gadus callarias	*sârugdlik*	*sârigdleqarteq*	
G. barbatus	*úvaq*	(unknown)	
38) Cottus	*kanajoq*	*nagssigtóq*	*nagssugtóq*
39) Pleuronectes cynoglossus	*qaleralik*	*ausisagaq*	

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
40) Salmo carpio	*eqaluk*	*eqalik*	*qaniagaq*
S. arcticus	*angmagssaq*	*kersagaq*	*kêrsagaq*
41) Perca norvegica	*sulugpâvaq*	*tautorigseq*	
42) Crustaceans	[1] *agssagiaq*	(unknown)	
	[2] *kinguk*	*kapiajêq*	
43) Fly	*niviuvak*	*erniorteq*	*erniortoq, tingmiatsiaq*
Gnat	*ípernaq*	*kîsinerteq*	*kivivajêq*
Louse	*kumak*	*ûmasseq*	
44) Caterpillar	*qugdlugiaq*	*pangalâq*	
45) Spider	*ausiak*	*pisîterqortôq*	*qamagaq*
46) Mussel	*uiloq*	*salingmarsaut*	*kilijitaq*
Snail	*siuteroq*	*uvkagaq*	*uvâvfaq*
47) Worm	*qumâq*	*qumartertuat*	
Shrimp	*perqugtaq*	*nâlarnat*	
48) Starfish	*nerpigsôq*	*avalausaq*	
49) Horn	*nagssuk*	= W.-Gr.	
50) Beak, bill	*sigguk*	*nerinîtâ*	
51) Tail of fish	*paperoq*	*sarpîsaq*	
Tail of seals	*pamiagdluk*	*isertulâ*	
Tail of birds	*papik*	*papik, erqîvat*	
52) Feather	*suluk,*	*isariva*	
Wing	*suluk, isaroq*		
53) Breast fin	*angût*	= W.-Gr.	*talîvai*
54) Bird's leg	*mevqoq*	*qaleqilai*	
55) Sinew	*ujaloq*	*nukereq*	*nukerivak*
56) Tallow	*tunoq*	= W.-Gr.	
57) Gills	*masik*		
58) Bird's breast	*atdlaq, qatik*	*sâq*	
59) Hair	*merqoq*		
60) Scale of fish	*tavtaq*	*nivguat*	

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
61) Hair getting loose	*utivoq*	*sagtivigpoq*	
62) Eiderdown (still adhering)	*uvdlut* *qivio*	*oqorunarsâlai*	
63) Skin	*ameq*	= W.-Gr.	
Skin of Walrus	*kauk*	(unknown)	
64) Oil	*igineq*	*sijasâq*	
65) Egg	*manik*	= W.-Gr.	
Egg-shell	*sauneq*	*mánit pûa*	
Yolk	*tingugtak*	*tautorigsertâ*	
White	*itsik*	*akisttortâ*	
66) Bird's nest	*uvdlo*	*útoq*	
67) Spawn	*suak*	= W.-Gr.	
68) Swimming	*nalugpoq*	*pûsuarpoq*	
running	*pangaligpoq*	W.-Gr.	
flying	*tingivoq*		

Section 25. Plants.

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
1) Birch, willow	*orpigaq, ssît*	*oqaitsit*	
2) Blueberry	*kigutuernaq*	*tungujortaq*	*tungujortoq*
Empetrum	*paornaq*	*paungnaq marmarteq*	*paungaq*
3) Angelica	*kuáneq*		
Taraxacum and Leontodon	*assorut*	*kuaralik* *kangâkajik*	
Polygonum	*quperdlússat* (pl.)	*tuvâlingaq*	*ivssormiutat*
Sorrel	*sêrnat* (pl.)	*korulit* (pl.)	*nutagkat*
Sedum Rhadiola	*tugdlerínat* (pl.)	*nunârsit* (pl.)	
4) Grass	*ivik*	*ivigkat* (pl.)	
5) Moss	*ivssuaq*	*atarutigssat* (pl.)	
Mushroom	*pupik*	*tarnâjâp pôqátâ*	
6) Seaweed	*qerqussat* (pl.)	*nutsugkat* (pl.)	

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
7) Wood	*qissuk*	*sanangassoq*	*sanâvavagssaq*
Driftwood (of different kinds)	*pingeq, ikeq, orssuerneq*	*tautorigseq, peqitsînaq, parqerneq*	*peqitsernaq, parqerneq*
8) Bark	*qasaloq*	(unknown)	*nangeq*
9) Root	*sordlak, nukaruaq, mangoq*		*erqîlîtâ*
10) Knot	*akeroq*	*átalâ*	*átataq*
11) Twig	*avalequt*	= W.-Gr.	
12) Bud, Top	*karre, kâvequt*	(unknown)	
13) Flower	*assorut*	*missartat*	
Leaf	*mulik, pilo, piloqut*		
14) Resin	*kutsuk*	*sanâvagssap orssue*	
15) Sod	*ivssoq*	= W.-Gr.	
16) Plants generally	*naussut* (pl.)		

Section 26. Land and Sea, Lifeless Matter.

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
1) Land	*nuna*	= W.-Gr.	
2) Beach	*sigssaq*		
3) Inland	*nunap timâ*		
4) Landward	*pava, kange*	*pava*	
5) Flat land	*narssaq*	*manigsiviâq*	*manigseq*
6) Marsh, moor	*maratdluk*	*maratsuk*	
7) Valley	*qôroq, qagdlo iterdlak*	*qúpaq, erorûmaseq*	
8) Mountain	*qáqaq*	= W.-Gr.	
Precipice	*ivnaq*		
9) Island	*qeqertaq*	*ingmikêrtoq*	*ingmikertoq*
10) Point, cape	*nûk,* [2] *kangeq*	*nûgaitsiaq,* [2] = W.-Gr.	
11) Sea	*imaq*	= W.-Gr.	

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
Salt water	*tarajoq*	= W.-Gr.	
12) Current	*sarfaq*	*savqaq* el. *sarvaq*	
13) Ebb	*tine*	*tivtípoq* (verb.)	
Flood	*ule, ulingavoq* (verb.)	*qarvatuarpoq*	
14) Shallow	*ikápoq* (verb.)	= W.-Gr.	
15) Deep	*itivoq* (verb.)		
16) Bottom	*nateq*	*naleq*	
17) Swell	*malik, ingiulik*	*qáutuarpaluk*	
18) Bay, fjord	*kangerdluk*	*kangertik*	
	tasiussaq	= W.-Gr.	
F. head	*qingaq*		
19) Sound	*ikerasak*		
20) Water	*imeq*		
21) Lake	*taseq*		
22) River	*kûk*		
Mouth of R.	*kûp pâ*	*kûp akuva*	
23) Rapids	*sarfarssuaq*	*ndkínera*	
Waterfall	*qordlortoq*	= W.-Gr.	
24) Ice	*siko*	*sike*	
New ice	*sikuaq*	*sikêraq, sikivaq*	
Rough ice	*manîlaq*	*manîkuluk*	
Slippery ice	*quasak*	*quvârqinaqaoq* (verb.)	
Morsel of ice	*nilak*	*milak*	
25) Ice on solid ground, glacier	*sermeq, sermerssuaq*	*apusineq*	
26) Iceberg	*iluliaq*	= W.-Gr.	
Blue gl. ice	*kagssuk*		
27) Drift ice	*sikorssuit* (pl.)	*sikertivaq*	
» in small pieces	*navgutit* (pl.)	*kauvalineq*	
28) Fallen snow	*aput*	= W.-Gr.	
29) Stone	*ujarak*	*nunaq*	*nunaq*

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
Heap of stones	*tuapak*	*qingit?*	*angmaleqisât*
30) Clay	*marraq*	*marngisâq*	*qeqik*
(calcareous)	*qeqoq*	(unknown)	
31) Coal	*auma*	= W.-Gr.	
32) Rock crystal	*aligoq*	(unknown)	
33) Stone for arrowheads	*angmâq*	= W.-Gr.	
34) Soap-stone	*uvkusigssaq*	*aqitseq*	*aqitseq*
35) Sand	*siorqat* (pl.)	= W.-Gr.	
36) Quartz	*orssuiaq*	= W.-Gr.	
Iron	*savik*	= W.-Gr.	
Copper	*kangnúsak*	(unknown)	
Graphite	*torssormiutaq*	*sordlormîtaq*	*sordlormiutaq*
Red earth	*ivisâq*	*qigtariaq*	

Section 27. Firmament, Air, and physical Actions.

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
1) Sky	*qilak*	= W.-Gr.	
2) North	*ava*	*orquva*	*orquva*
3) East	*pava, kange, tune, tuno*	*kitâ*	
4) South	*qava, kujat, kiʃa*	*ava*	
5) West	*kit, kana*	*pava*	
6) Sun	*seqineq*	*qaumâvaq*	*qaumâvak*
7) Moon	*qaumat*	*aningat*	*aningat*
8) Star	*uvdloriaq*	*qaumassivatsiaq*	*qaumassuatsiaq* *angmâlivatsiaq*
9) Shooting star	*anâ*	*qaumassivatsiap singia*	
10) Ursa major	*asalûssat*	*pisitdlat*	*pisitdlat*
Orion	*siagtut*	*ugteqiut*	*ugdlagtut*
Atair	*âsît*	*nilarteq*	

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
11) Open air, weather	*sila*	= W.-Gr.	
12) Calm	*qatsorpoq* (verb.)		
13) Wind	*anore*	*anerseq*	*qerneraq*
14) Light breeze	*ardlârtoq*		
15) Gale of wind	*nagtimavoq*	*arqinarpoq*	*parnuarpoq*
" with spray or snowdrift	*persorpoq*	*pârnuarpoq*	
16) North Wind	*avangnaq*	*tagpikángaq*	*tagpikángaq*
17) N. E. Wind	*avángasik, tamákê*	*kanínaq* Sea wind	*nerrajûq*
18) East Wind	*agsarneq*	*kanínaq*	
19) S. E. Wind	*nigeq*	*neqajârpoq*(verb.)	*puángaq*
20) S. or S. W. Wind	*kigángaq*	= W.-Gr.	
21) W. Wind	*kanangnaq*		
22) Clear sky	*nivtarpoq atdlarpoq*	*alivkarpoq*	
23) Dark sky	*nuisavoq*	*nuialivoq*	
Cloud	*nuia*	= W.-Gr.	
24) Fog	*pujoq*	*silataqángíneq*	
Frosty mist	*ujumik*	*iseriak*	
25) Snow falling	*qanik*	= W.-Gr.	
26) Rain	*sialuk*		
27) Drizzling rain	*mine*		
28) Hail	*natarqornaq*	*mákartarnâq*	*mákartarnaq*
29) Thick weather	*nivtailaq*	= W.-Gr.	
30) Expecting bad weather	*ârdlerineq*		
31) Bad weather	*silardlugpoq*	*qunîtsivoq*	
32) Air bubble	*qalaq, puaussaq*		
33) Heat	*kiak*		
Hot	*ûnartoq,kissartoq*	= W.-Gr.	
34) Sets fire to	*ikípâ*		

Digitized by Google

English.	W.-Greenland.	S. E.-Greenland.	Angmagssalik.
35) Thawing	*mángugpoq, augpoq*	*mángigpoq*	
36) Cold	*issigpoq*	W.-Gr.	
37) Daylight, darkness	*qauk, tâq*	W.-Gr.	
38) Black	*qernerpoq*	*qernerqareqaoq*	
39) White	*qaqorpoq*	*akisigpoq*	
40) Blue	*tungujorpoq*	= W.-Gr.	
41) Green	*qorsûvoq, qorsorpalugpoq*	*tungujuarpalugpoq*	
42) Yellow	*sungarpalugpoq*	(unknown)	
43) Red	*augpalugpoq*	*tautorigpoq*	
44) Brown	*qajorpoq*	(unknown)	
45) Gray	*qasserpoq*	= W.-Gr.	
46) Voice, sound	*nipe*	*nivtiavoq* (verb.)	
47) Roar	*igtuk*	= W.-Gr.	
48) Crack	*serqorpoq*	= W.-Gr.	
49) Noise	*perpalugpoq*	*perpareqaoq*	
50) Smell, odorous	*tipik, tipigigpoq*	= W.-Gr.	
Tastes good; Tastes bad	*mamarpoq; mamalpoq*	= W.-Gr.	

Section 28. Kinship.

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
1) Parents	*angajorqât* (pl.)	*pingervik* (singl.)	
2) Father	*angutâ* (wsf.), *atâta*	*naggivik*	*naggivik*
3) Mother	*arnâ* (wsf.), *anâna*	*ánivik*	*ánivia* (wsf.)
4) Grandfather	*âtak*	*íteq*	
5) Grandmother	*ânak*	*amareq*	*amariva* (wsf.)
6) Father's brother	*áka*	= W.-Gr.	

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik
7) Mother's brother	*angak*	= W.-Gr.	
8) Father's sister	*atsaq*	*ajak*	*ajaq*
9) Mother's sister	*aja*	*aja*	
10) Cousin	*igdlua* (wsf.)	*igtera*	*avia*
11) Elder sister	*aleqaq*	= W.-Gr.	
12) Younger sister	*najaq*		
13) Elder brother	*angajo, ane*		
14) Younger brother	*nukaq*		
15) Child	*qitornaq*		*kinguâq*
16) Son	*erneq*	*erneq, kûsulik*	
17) Daughter	*panik*	*nuliákâq*	
18) Grandchild	*ernutaq*	= W.-Gr.	
19) Son's wife	*ukuaq*		
20) Husband	*uve*		
21) Wife	*nuliaq*	*ingiaqate*	*ingiaqatiga* (my wife)
22) Parent-in-law	*sake*	= W.-Gr.	
Brother or son-in-law	*ningauk*		
Brother or sister-in-law	*sakiatsiaq*		
23) Brother or sister	*qatangut*		
24) Step brother or sister	*qatangutisiaq*		
25) Sister's child	*ujoruk, nuaraluaq*	*ujorua*	
Brother's child	*qangiaq* (his), *ángak* (her)		
26) Kindred	*erqardleq*	*âviâq*	
27) Orphan	*iliarssuk*	= W.-Gr.	
28) Wedding	*nuliarpoq, uvinigpoq, katíput*	*kiternârerpoq*	

Digitized by Google

Section 29. Sociology and Religion.

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik
1) Family	*inoqutigît*	*igteqatigît*	
Kindred, relatives	*erqardlerît*	*âviârît*	
People living in same house	*igdloqatigit*	*igteqatigît*	
2) Head of family or house	*ítoq*	*qanganisaq* or *ítеq*	
Servant	*kivfaq*	= W.-Gr.	
3) Property	*pigissaq*		
4) Distributing to them	*pajugpoq*		
Omitting (in distributing)	*minípâ*		
5) Soul	*tarne*		
Body	*time*		
Grave	*iliveq*	*inikasik*	
6) Invisible Ruler	*inua* (wsf.)	= W.-Gr.	
Guardian Spirit	*tôrnaq*	*târtâ*	
7) Witchcraft	[1] *ilisīneq*, [2] *kugsungneq*	[1] = W.-Gr. [2] *āningniarneq*	
8) Conjurer	*angákoq*	= W.-Gr.	
Conjuring	*tôrnineq*		
9) Prayer	*serraneq*		
Invocation	*qernaineq*		
Amulet	*ârnuaq*		
Fasting and abstinence	*agdlerneq*		
Sacrifices	*aitsuineq*, *mingulerterineq*	*nerikaseqît*?	
10) Providing	*piniarneq*	= W.-Gr.	
Training, educating	*perorsaineq*	*agtigterneq*	
11) Assembly for festival meals	*qagssimiuartut*	*alikitsingît*	

Digitized by Google

English.	W.-Greenlandic.	S. E.-Greenlandic.	Angmagssalik.
Dancing	*tivaneq*	*tiváneq*	
Singing	*ivngerpoq*	*seqingavoq, ímerpoq*	
Playing at ball	*arssarpoq*	*nalikátarpoq*	
	arssaq	*nalikátaq*	
12) Assembly for settling controversies etc.	*iversut iverpâ sokulassut*	= W.-Gr.	
13) Revenge	*akiniarneq*		

Explanation of S. E.-Greenlandic words which differ from the W.-Greenlandic.

ad. Section 17. **Persons.**

1) *tarajik* — from *tâq* (used at Angmagssalik), and *rajik* which latter is similar in meaning to *kasik*, used at Julianehaab almost as a deprecatory form.

2) *takánaqarteq* — from *takánaq* — membrum virile, and *qarteq* —which has,[1]) (West-Greenlandic, *qartoq*). In W.-Gr. *takána* means — here below.

6) *qanganitsat* — old people, means in W.-Gr. — things gone out of use.

7) *nuliaqángitsuatsiaq* — from *nuliaq*, *qángitsoq* and *atsiaq*, — who is still rather a long way from having a wife.

9) *kisimîteq* — virgin, maiden, in W.-Gr. *kisimîtsoq* — who is alone.

11) *nâlungiarajiva* — a child; W.-Gr. *nâlungiaq* — an infant, with affix *rajik* in 1st or 3rd persons singular.

12) *unusugiâ* — origin unknown.

[1]) West-Greenlandic = the U-Group.

Digitized by Google

13) *nâlagaq* — white man, in W.-Gr. means — master.

16) *alia* — is also called *atia* — in W.-Gr. *arqa*.

19) *uvangit* — we, W.-Gr. *uvagut*, in N.-Gr. often *uvangut*.

ad. Section 18. **The Body.**

1) *qaratservik* — head. W.-Gr. *qaratserfik* — the little brain.

2) *qalequt* — hair. W.-Gr. — something which is to be found above the uppermost part.

4) *sarqaq* — face, in W.-Gr. — front.

6) *uvísalâ* — his eye. Probably — *uvissaq* from a verb *uvivoq* — *uverpoq*, slope, slant, and *lâ* — *tâ*, belonging to him.

7) *taktnilâ* — his pupil, in W.-Gr. *takungnatâ*.

9) *merqe* — eyebrow, in W.-Gr. *merque* — hair, feathers.

10) *tortortaujaq* — ear, W.-Gr. *tordlortaussaq* — that which resembles a *tordlortoq*.

ilisimaqingitseq — deaf, in W.-Gr. one who does not grasp (what is said to him).

14) *nerissarvik* — mouth, in W.-Gr. — eating place. Note *v* for *f*.

15) *qanip sinâ* — lip. In W.-Gr. — the edge of the mouth.

16) *nergiseq* — tooth, from the verb *nerivoq* — eats.

17) *alugtût* — tongue, in W.-Gr. — licking organ or instrument.

18) *oqaligtaut* — jawbone, W.-Gr. — talking organ or instrument. Note *i* for *u*.

21) *nápalâ* — his neck. In Angmagssalik dialect, *nápaleq*, from the verb *napavoq* — stands erect; note *leq* for *teq* or *taq*.

22) *qardlertalâ* — his throat. In Angmagssalik, *qardlertautâ*, from the W.-Gr. *qardlorpoq* — utters sound.

24) *îsissalâ* — his swallow, from the W.-Gr. verb. *îvâ* — swallows it. Semi-transitive form, *îsivoq*; *lâ* for *tâ*.

27) *itimaqit* — shoulder-blade; *itumaq*, the W.-Gr. word, indicates — the inside of the shoulderblade and the flesh upon it.

28) *ikârit* — collar-bone. W.-Gr. *ikârut*, a crosspiece.

29) *nilarrit* — breast, is the same word as that used at Angmagssalik, *natarkut*. Here, as so frequently happens, *l* for *t*, *r*

Digitized by Google

for *q*, and *i* for *u*; *natarqoq* in W.-Gr. means gristle, cartilage.

30) *mitdlivik* — a woman's breast, from the W.-Gr. verb, *milugpoq*, accordingly, a sucking place.

31) *aneqitdlagtôq* — hip; origin unknown.

32) *imeriartâ* or *imartâ* — his stomach, from the W.-Gr. *imerpâ* — fills it, and *imaq* — contents.

37) *kûkiaussâq* — upper part of the arm, probably from the W.-Gr. verb, *kûngavoq* — is bent in against something else, so that it is not in a straight line with it. (Here referring to position of upper arm, in relation to lower part of arm.)

39) *avatit* — hand. The word is used in W.-Gr. to mean limbs.

41) *náleq* — little finger.

43) *tatdlimâq* — thumb, in W.-Gr. the fifth.

44) *qisîsik* — nail; Angmagssalik, *qisît*, or *qitsît* — scratching organ or instrument. Note *i* for *u* of the W.-Gr. verb, *qisugpâ*.

45) *pisîtaq* — leg, should be pronounced *pisiutaq* in W.-Gr. Origin unknown.

50) *tinipaseq* — ankle — bone, from the *tinupârpoq* — is not level, with protuberances, derived from the verb *tinuvoq*; *tini* for *tinu*.

53) *kingineq* — heel. W.-Gr. *kinguneq*, according to Kleinschmidt — that which is at the back of what goes forward.

54) *avaleq* — toe. W.-Gr. *avatdleq* — the extremity, the outermost.

55) *isigteq* — the big toe. In Angmagssalik dialect: *isigdleq* — the outermost of the series. Note *t* for *dl*.

60) *qortuk* — the bladder; in Angmagssalik: *qordluk* from the W.-Gr. *qordlorpoq* — runs in a stream. Note *t* in place of *dl*.

61) *ileriak* — the netting, plexus, or caul, in an animal. According to the statement of an E.-Greenlander, it is so called because it formed a covering, and must come from the W.-Gr. root, *ule*, a covering; thus, *ileriaq* for *uleriaq*.

62) *tingeqe* — gall, perhaps from the W.-Gr. word *tinguk*? Is uncertain.

64) *pigsikalik* — kidney, origin unknown.

65) *anerneq* — lung, in W.-Gr. — breath.

Digitized by Google

67) *saneraq* — rib, in W.-Gr. — side.

69) *qilerqivik* — spine, probably from the root *qilerpâ*, bends it. Meaning of word not quite clear.

70) *amuvâjai* — intestines; properly, that which one draws out of them (seals), from the W.-Gr. verb *amuvâ*.

70) *ilequtai* — intestines; note *e* for *o*, *iloqutai*, from *ilo*, the inside, bowel.

71) *singijâsaut* — rectum, from the W.-Gr. verb, presses it out.

77) *mánîssaq* — testicle; *î* for *iu*, *maniussaq* — something which is like an egg.

78) *sákuvaq* — vulva, must come from the W.-Gr. root *sáko*, then *sákijâput* — in W.-Gr. *sákuâput*; the S.E.-Greenlandic it means that the two sexes have intercourse with one another.

80) *igdlaoqarpoq* — is pregnant; *igdlaoq* in W.-Gr. means an unborn child, foetus (especially of See animals), thus: has an unborn child in her.

81) *amuvartaq* — umbilical cord, from *amuvâ* — draws it out.

87) *jóq* — meat soup (of unknown origin).

88) *mivsiliaq* — dried fish, from *mivse* and *liaq*.

94) *toqujaut* — illness, in W.-Gr. — something to die from.

106) *pikile* — skin, hide, of unknown origin.

107) *itiavik* — posteriors — from the W.-Greenlandic verb *igsiavoq* — sits.

108) *kingâvik* — external orifice of the rectum — in Angmagssalik Gr. — *kiâva*, from the W.-Gr. root *kiga* — down there in the south, and therefrom *kinga* — that down there in the south, and *vik* — place, thus — the place down below. Compare *takánaq* — (membrum virile) — down below.

109) *singîarneq* — Excrement, from W. Gr. verb *singigpâ*.

110) *sipulôrpoq* — makes wind, from the W.-Gr. verb *supivâ* (changing the vowel *u* into *i*) — causes (or makes) wind (or draught) through a narrow opening, and affix *lôrpoq*.

111) *pusivîneq* — urine, from the W.-Gr. verb. pusivoq.

Digitized by Google

ad. Section 19. **Dress and ornaments.**

1) *qarmaussaq* — cap. W.-Gr. *qarmaq* — a wall and *ussaq* — which resembles.

2) *alatseq* — fur jacket, same root as *atásit* at Angmagssalik.

4) *mâtât* — kayak mittens, or gloves, doutless from *mauk* — something which is sunk into (or let into) something else.

4) *puvalautit* — kayak gloves, in American dialects *puâlo.*

5) *qardligpât* — women's trousers. W.-Gr. *qardlît* — men's trousers.

6) *atertangaq* — boots, fur boots. W.-Gr. *atortagaq* (*e*—*o*, *ng*—*g*), the frequently used. The appellation was probably originally adopted because some man or woman whose name was *kamik* — the word generally used for boots, — died, and consequently the term for them would for a long time fall out of use. The new term, *atertangaq*, would thus be incorporated into the language.

6) *ilipâq* — stocking, W.-Gr. *ilupâq* (*i* for *u*) — shirt, or that which is innermost.

9) *qajarsît* — kayak coat. W.-Gr. *qajarsiut* (*î* for *iu*), — something to go in the kayak with.

11) *tanertunuikilât* — half sleeve, unknown origin.

12) *tîaqît* — bracelet. The corresponding word in W.-Gr., *tîaqut*, means a whip handle.

13) *nápaleqit* — necklace, from *nápaleq* — neck, and *qit*, *qut* — something for.

14) (*aqartoqut* — earring, perhaps from the verb *aqarpâ* — caresses a child.)

15) *qaratserveqit* — a man's hair-band from *qaratservik* and *qit*.

16) *tapikivai* — woman's hairtuft, really — theirs up on the top.

22) *kapitangat* — outer clothing. In W.-Gr. the word *kapitak* means outer clothing to be used in kayak.

ad. Section 20. **Dwellings, with Chattels and Tools.**

1) *igtikajik* — house (*igdlo* and *igto* are also used). Note *t* for *dl*, *i* for *u*, *j* for *s*. *kajik* in W.-Gr. is *kasik*.

Digitized by Google

2) *igtivarsik* — hut. As above, *arsik* for *arsuk* — strange.
3) *igtivigaq* — snow-hut, composed like the preceding words.
8) *tôrmîssaq* — pillar, support: note *î* for *iu*, from the W.-Gr. verb *tôrpâ* — pushes against it with a pole.
9) *igterqât* — roof, is made up of two words, namely *igdlo* and *qât*, or more correctly, *igdlut* and *qât* — the houses, their top side.
11) *qaumarqit* — window. W.-Gr. *qaumarqut* — a means of light.
14) *perqiservik* — air-hole. Possibly it should be spelt *peqiservik*.
20) *torqorsivik* — storehouse, from the W.-Gr. verb. *torqorpâ*, hides it, takes care of it.
23) *tilungneq* — softening, from the W.-Gr. verb *tilugpâ*, hits it to make it fall away.
24) *mamingiâ* — scraper. W.-Gr. *maningiaut*.
26) *sâkeq* — woman's knife. W.-Gr. *sâko*, with the addition, frequently made in W.-Gr., of *q*, almost equivalent to an article.
28) *pertaineq* — note *t* for *dl*.
29) *niulûpik* — bowl, possibly from the root *niuvâ*, takes it out, scoops it up.
32) *igtervik* — box, note *t* for *dl*, *v* for *f*.
35) *ûtsik* — pot, from the W.-Gr. verb *ûvoq* — is burnt.
38) *qûteq* — lamp. Note ' for *t*, and *t* for *dl*.
39) *ûnarqit* — lamp stick, from the W.-Gr. verb *ûvoq*.
40) *ikîmatigssaq* — wick. W.-Gr. *ikûmatigssaq*, something it can take fire from or be lighted with.
48) *tarqarmêq* — large knife. In Angmagssalik, *tarqarmioq*, *ê* changed into *io*, origin unknown.
49) *pilâlaq* — knife, in Angmagssalik *pilagtoq*, from the W.-Gr. verb *pilagpâ* cuts it apart.
50) *parparît* — hammer, root unknown.

ad. Section 21. **Travelling, hunting and fishing.**

1) *âtarit* — an open skin boat, in Angmagssalik dialect *autdlarit*; note *â* — *aut*, *t* — *dl*, *i*. In W.-Gr. it would mean: something to travel with (or in).

Digitized by Google

5) *sarqit* — kayak. The S. E.-Greenland word *saqivoq* means goes in a kayak, in W.-Gr. it means wanders.

6) *arât* — side-lath, root unknown.

14) *kâsorit* — sledge, perhaps from the verb *kâgsorpoq* squats.

16) *norqartaut* — whip, from *norqavoq*.

17) *itsiave* — also pronounced *ítiave* — crosspiece, really, the seats of the boat. In W.-Gr. *igsiavît*.

22) *pugtat* — in W.-Gr. *putdlat* — trap. Note *g* for *t*, and *t* for *dl*.

29) *sârqit* — harpoon; in W.-Gr. *sârqut*, an bird-arrow.

32) *erqorutâ* — flexible foreshaft of harpoon; from the W.-Gr. verb *erqorpâ* — hits it, and affix *ut* — means of.

33) *savitarvia* — bone cover at the end of the harpoon shaft; in Angmagssalik, *savigtarfik*.

34) *savikátaq* — the loose harpoon point, in Angmagssalik — harpoon.

36) *usikátaq* — hunting bladder,
37) *ásinaq* — hunting line, and
38) *tîmiaq* — a shorter hunting line
} are of unknown origin.

40) *sijumiut* — bird-arrow, in W.-Gr. — that which is in front, or foremost.

41) *avasisaq* — lance, doutless the same word as *avalisaq*, used at Angmagssalik.

ad. Section 23. **Division of time.**

1) *útoq* — dawn, *ú* for *uv* and *t* for *dl*; in W.-Gr. means day.

2) *áke* — morning, probably from the W.-Gr. verb *akisugpoq* — gives back an echo or reflection.

5) *úmigtoq* — must undoubtedly be traced to the root *umorpâ*(?), which conveys a somewhat subdued meaning of the word light.

9) *útime* — to-day, is in W.-Gr. *uvdlume*; *ú* for *uv*, *t* for *dl*, and *i* for *u*.

12) *igpitsoq* — yesterday, is only a corrupt pronunciation of *igpagssaq*.

13) *igpagssâmange* — is the word *igpagssâne* in verbal form.

15-16) *uperningavta* and *aussingavta* are verbal forms, 1st person plural — when we had Spring, when we had Summer.

Digitized by Google

22) *tugtingane* — next year, in W.-Gr. *tugdlingane*, from *tugdleq*, the next in succession.

ad. Section 24. **Animals.**

1) *saggaq* — the phoca vitulina, or common seal, means, in W.-Gr. scant haired, a skin scantily covered with hair.

3) *angneq* — bearded seal (ph. barbata), in W.-Gr., the largest. In N.-Gr. this seal is called *taqámuvaq*.

4) *nalagínaq* — the Greenland seal, or harp seal, is a word the origin of wich is unknown.

5) *nerssit* — walrus, in W.-Gr. *nerssut*, a four-footed animal.

6) *neriniarteq* — the hooded, or bladder-nosed seal, is in W.-Gr. he who tries for food, will have something to eat.

7) *anersârnertôq* — whale, in W.-Gr. — he who is great in breathing.

13) *mingitsoq* — blubber, origin of the word uncertain.

15) *oqíternaq* or *oqíternerajik* — fox, from the W.-Gr. root *oqípoq* — is easy.

16) *kúkiak* — dog, the same word as that used at Angmagssalik, origin unknown.

21) *upalerqortôq* — eider-duck, in Angmagssalik dialect, *upateqortôq*; *l* instead of *t*; in W.-Gr. — he with the big thighs.

21) *angeq* — the long-tailed duck (anas glacialis), is called *agdleq* in W.-Gr. from its cry; this sound probably here seems to be *angeq*; compare with the Danish name Angeltaske.

22) *sârigdlik* — auk, note *i* for *u*. This word is used in W.-Gr. as the designation of the gadus callarias, which in S. E.-Greenlandic is called *sârigdleqarteq*.

23) *qartîmisortoq* — Colymbus glacialis, *î* for *û* and *t* for *dl* from the root *qardlorpoq* — utters a sound (something alive).

23) *qaqaqâq* — C. septentrionalis. The name comes from the sound it utters, in N.-Gr. it is called *nipiluk*.

24) *tingmiaq* — gull (larus glaucus). The word in W.-Gr. means bird in general.

Digitized by Google

24) *oqajarêrmijivarsinioq* — the arctic skua, or dung-hunter. In W.-Gr. *aqajaroq* (*o* for *e*), means stomach; *migevar? sivoq* — earns, and *niarpoq* — tries to.

25) *alutauteqángitseq* — cormorant. W.-Gr. *alugpâ* — licks, *alugtaut* something to lick with, thus: he who has nothing to lick with, who is without a tongue.

25) *torqorssivarajik* — tern, from the W.-Gr. *torqorpoq* — keeps or lays by.

25) *qaqátuk* — procellaria glacialis. In W.-Gr. *qaqugdluk*, *á* for *ug*, and *t* for *dl*.

25) *tingmiarssivasik* — swan. In W.-Gr. — the very large bird; *ssuaq* — large, is also called «*ssuasik*» at Julianehaab, but chiefly with the signification — very big. In the Julianehaab district the word *kulôq* — large, is also used, likewise *kulôrssuaq* — very large. The form *kulôrssuasik* also occurs.

25) *qúparmêq* — black guillemot (uria grylle). At Angmagssalik, *qúparmioq*: note *ê* for *io*; *qúparmioq* in W.-Gr. means — that which lives in holes and crevices.

27) *napatikíteq* — falcon. Root unknown.

28) *naniva* — owl. Root unknown.

31) *erqerniagaq* — ptarmigan. Origin uncertain.

34) *eqaliviaq* — shark. In W.-Gr. *eqaluvaq* — trout, or grayling.

35) *eqingaseq* — cyclopterus. The W.-Gr. word, *eqingavoq* means — is shrunk, has wrinkles and folds.

38) *nagssigtôq* — sea scorpion (cottus). At Angmagssalik, *nagssugtôq*, *i* for *u*.

39) *ausisagaq* — pleuronectes cynoglossus, *aulisagaq* in W.-Gr. means fish in general, from the verb *aulisarpoq*.

40) *kersagaq* — salmo arcticus, from the W.-Gr. *kersarpá* — chews it, from the verb *kîvâ*.

41) *tautorigseq* — sea perch (perca norvegica), from *tautorigpoq*; the word used at Angmagssalik means — is red (note *e* for *o*). In W.-Gr., — that which looks pleasant and happy.

Digitized by Google

43) *erniorteq* — fly; at Angmagssalik, *erniortoq*, *e* for *o*; in W.-Gr. — that which generates, that which is fertile.

43) *kîsinerteq* — gnat, from the W.-Gr. *kîsivoq* — bites.

43) *pangalâq* — louse, that which runs, from the W.-Gr. verb *pangaligpoq*.

43) *pisîterqortôq* — spider, from *pisîtaq* — leg, thus: that with the long legs.

46) *salingmarsaut* — mussel, from the W.-Gr. *salivâ* — scrapes it; something to scrape with.

46) *uvkagaq* — snail, probably from the W.-Gr. root: *uvkaq*.

47) *qumartertuat* — worm, from the W.-Gr. *qumâq* or *qumaq*.

48) *avalausaq* — starfish; *l* for *t*; *avataq* in W.-Gr. means a (Greenlander's) hunting bladder.

50) *nerinîtâ* — snout, mouth, beak; note *î* for *iu*. The W.-Gr. — something to eat with.

51) *sarpîsaq* — a fish's tail (*î* for *iu*) is used in W.-Gr. of the tail of crustacea: suggests that the tail is more or less cloven.

51) *isertulâ* — seal's tail (*e* for *o* and *l* for *t*) — *isortortâ*, its extremity, or point.

51) *isariva* — in W.-Gr. *isarua*.

54) *qaleqilai* — Leg of a bird. Root uncertain.

55) *nukereq* — sinew, from the W.-Gr. *nukik* — a large sinew.

58) *sâq* — breast of a bird, in W.-Gr., the front, or forepart.

60) *nivguat* — scale (of a fish). In W.-Gr. *nivgo* — the slime on fish and worms (sea-serpent).

61) *sagtivigpoq* — the hair of a skin, or fur, is falling off, namely, that it, (the skin) is getting exceedingly scant-haired; from *sagguq* — a skin scantily covered with hair.

62) *oqorunarsâlai* — eiderdown, from the W.-Gr. *oqorunarpoq* — one gets warm from it (for example, clothes), thus: that which one is warm from or with: *sâlai* — *sautai*.

64) *sijasâq* — from the W.-Gr. verb *sujápâ* — melts it, it melts.

Digitized by Google

ad. Section 25. **Plants.**

1) *oqaitsit* — birch, or willow. In W.-Gr. *oqaitsut* — cormorant.

2) *tungujortaq* — bilberry or blueberry, from the W.-Gr. — the blue.

2) *paungnaq mamarteq* — (*e* for *o*) empetrum; *paungnaq* is undoubtedly a provincial manner of pronouncing the W.-Gr. *paornaq* — berry.

3) *kuaralik* — angelica. The W.-Gr. *quaralik*, a tuft, or tassel of flowers.

3) *kangâkajik* — danedlion. In W.-Gr. *kangâq* — a nose or cape, but possibly the word has a different origin.

5) *atarutigssat* — moss, properly, something which is substratum or bottom layer, from the W.-Gr. to place underneath.

6) *nutsugkat* — sea-weed; W.-Gr.: plucked, or plucked up from, from *nutsugpâ* — plucks it up.

7) *tautorigseq* — driftwood, from the W.-Gr. *tautorigpoq*. The name, in S.-Gr., signifies a kind of driftwood which has a reddish colour.

10) *átalâ* — knot; at Angmagssalik, *atataq*; is probably derived from the W.-Gr. verb *atavoq*; sits tight, sticks.

13) *missartat* — flowers; note *i* for *u* of the W.-Gr. root *mussaq*.

ad. Section 26. **Land and Sea. Lifeless matter.**

5) *manigsiviâq* — plain, from *manigpoq* — is level.

6) *maratsuk* — marsh, moor; W.-Gr. *maratdluk*; note *s* for *dl*.

9) *ingmikêrtoq* — an island; *ê* for *ô*, *ingmikôrtoq* — that which is on its own account, which is without connection with anything else.

12) *savqaq* or *sarvaq* — current; same word ast he W.-Gr. *sarfaq*.

13) *tivtipoq* — is low water, is derived from the same root as the W.-Gr. *tine*, low water.

16) *naleq* — bottom. W.-Gr. — *nateq*; *l* for *t*.

17) *qáutuarpaluk* — swell, wave; *ł* for *dl* in the W.-Gr. *qaugdluarpalugpoq* — the sea whitens with foam.

Digitized by Google

18) *kangertik* — bay, fjord; *ti* for *dlu* in the W.-Gr.: *kangerdluk.*
22) *akuva* — mouth of a river, — same as *akua.*
23) *ndkínera* — rapids; *í* for *ú*, literally: its strongest part.
24) *sikêraq* — new ice; *ê* for *ua*, from *siko* and *araq.*
24) *milak* — small piece of ice, *m* for *n*; W.-Gr.: *nilak.*
24) *quvârqinaqaoq* — literally: slides out easily, from the W.-Gr. root *quaerpoq.*
25) *apusineq* — ice on solid ground, ice on land, from the W.-Gr. root *aput* — snow; *apusineq*, in W.-Gr. means a snow drift.
27) *sikertivaq* — large drift ice; *e* for *o* and *iv* for *u*; perpetual ice.
27) *kauvalineq* — small floating bits of ice. In the Julianehaab District the same word is used; farther North, they say *navgutit.*
29) *nunaq* — stone; i W.-Gr. *nuna* — earth, land.
30) *marngisâq* — clay, derived from the W.-Gr. *marraq.*
34) *aqitseq* — soapstone, from the W.-Gr. verb. *aqípoq* — is soft.

ad. Section 27. **Firmament, Air and physical Phenomena.**

2) *orquva* — North; W.-Gr. *orqua* the lee side.
3) *kitâ* — East; the contrary in W.-Gr., in which it means West; the original meaning of the word is: that which lies outwards.
4) *ava* — South; in W.-Gr. the North is *ava.* The points of the compass are determined by the Eskimos in a position with the face turned towards the sea, for which reason the terms used are diametrically opposite among the dwellers on the East and West coasts.
5) *pava* — West, in W.-Gr. east.
6) *qaumâvaq* — Sun, from the W.-Gr. verb *qaumavoq* — is light.
7) *aningat* — moon; the word was also used in pagan times on the W. coast.
8) *qaumassivatsiaq* — star, from the W.-Gr. *qaumavoq*, as verbal noun and the affix *tsiaq* — tolerably.
10) *pisitdlat* and *ugteqiat* of unknown origin.
10) *nilarteq* — Atair, (*r* for *g*, and *e* for *o*) from the W.-Gr. *nilagpoq.*

Digitized by Google

13) *anerseq* — wind, *se* for *to*, from the W.-Gr. *anerpoq*.

22) *alivkarpoq* — clear sky; in W.-Gr.: — the snow, or shower has ceased.

23) *nuialivoq* — dark sky = W.-Gr. *nuiavoq*, from *nuia* = cloud, or canopy of clouds.

24) *silataqángíneq* — fog; W.-Gr. *silat* — the spaee (or place) outside, the open sky, and the root, *gángilaq* — has not.

24) *iseriak* — frosty mist, in W.-Gr. — haziness in the air.

28) *mákartarnâq* — hail, is undoubtedly the same word as the W.-Gr. *natarqornaq*, note *m* for *n*, *k* for *q*, and, as frequently occurs, the transposing of two syllables.

31) *qunîtsivoq* — is bad weather, from the W.-Gr. *qunîpoq* — is thick, clumsy.

35) *mángigpoq* — thawing; W.-Gr. *mángugpoq*, *i* for *u*.

41) *tungujuarpalugpoq* — is green; the word *tungujorpalugpoq* — is green, is also used in many places in W.-Gr.

49) *perpareqaoq* — noise, corresponds to *perpaloqaoq*.

ad. Section 28. **Kinship.**

1) *píngervik* — parents, from the W.-Gr. verb *píngorpoq* — comes into existence; and affix *vik* or *fik*; thus: *píngorfik* — place of genesis, or coming into existence; *erv* for *orf*.

2) *naggivik* — father, as in Angmagssalik dialect; the W.-Gr. is *nagguvik*, *i* for *u* — that from which anything is founded, or produced.

3) *ánivik* — mother, as in Angmagssalik dialect; in W.-Gr. — the place whence anything issues.

5) *amareq* — grandmother, as in Angmagssalik dialect. Root unknown.

10) *igtera* — cousin; *t* for *dl* and *e* for *o*; in W.-Gr. *igdlua*.

21) *ingiaqate* — wife, in W.-Gr. travelling companion.

ad. Section 29. **Sociology and Religion.**

1) *igteqatigît* — family, corresponds to the W.-Gr. *igdloqatigît* — those who are in a house together, housemates.

Digitized by Google

2) *qanganisaq* — the eldest, the head of the family; in W.-Gr., something from longer ago.

5) *inikasik* — grave, from *ine* — place, and affix *kasik*.

6) *târtâ* — guardian spirit. From S.E.-Gr. *tâq*, *târtâ* — his *tâq*.

10) *agtigterneq* — bringing up, education, from the W.-Gr. *agdlivoq*; note *t* for *dl* and, as frequently also occurs in W.-Gr. *ter* for *sí*; *agdlisípâ* — lets it grow bigger, grow up.

11) *alîkitsingît* — banquet, from W.-Gr. verb *alîkutarâ* — has him or it for pleasant passing away of the time, which he does not like to give up.

11) *ímerpoq* — sings, is the same word as the W.-Gr. *ivngerpoq*; even in the W.-Gr. language itself, *ím* is often replaced by *ivng*.

11) *nalikátarpoq*, *nalikátaq* — playing at ball, from the W.-Gr. root *nale*.

A narrative by a Greenlander from the S. E.-Coast,

rendered in the original dialect with translations into West-Greenlandic and English.

S. E.-Greenlandic.	W.-Greenlandic.	English.
kisimíngauna uveqarimava? uviningneq ajorputit oqíternerajingmik uvingniarna. qauningivaralivarpoq nasigpingme aqigpivik.	*sumit una uvintsava? uviningneq ajorputit teriangniamik uviningniarna. qaunidnguaraluarpoq qaqame aqupivfik.*	"Where shall she get a husband from?" "Thou canst not get a husband, mary a fox." The next morning there was a fox's lair on the hill.
qaorqeriarmat igtivdlo nasigpítdlo qerqane aqipisimavoq.	*qaorqeriarmat igdluvdlo qáqavdlo akornáne aqupisimavoq.*	The day after, it lies between the house and the hill. The next day

Digitized by Google

S. E.-Greenlandic.	W.-Greenlandic.	English.
qaorqeriarmage tauva tutigpâ nuliagssane, tutigtarêrsimalerdlige manerqâkut sarvamut manigsângitsumut autdlarpoq. ertîpoq sâningâraline. navtuĩnartine tortulârpalugpoq: tâkîpavse, tâkîpavse.	*qaorqeriarmago tauva tutigpâ nuliaqssane, tutigtarêrsimalerdlugo sikûkut sarfamut angmalatamut autdlarpoq. ersserpoq sanimorssordlune. navsuitdlĩnardlune tordlulaorpalugpoq: tâkûpavse, tâkûpavse.*	he lay with his bride, and when he had had intercourse with her, he went over the ice to a place where the current always kept the water open. He came in sight running sideways. As soon as he was recognisable, he called out: "I have seen something for you, I have seen something for you!"
akivât: sôq. sarvaq imauvoq. nuliane pôratsiorquvâ. pôratsiortarêrmage qaoriarmat ornerqigpâ. tamâko sigssamĩtarujuvit tamaisa soqumerdligit pôrtorpai salingmarsautit misarqatdlo imertigkanut agdlât anâlagkânut agdlât.	*akivât: sumik? sarfaq imauvoq. nuliane pôrtaliorquvâ. pôrtaliortarêrmane qaoriarmat ornerqigpâ. sigssamĩtorujuit tamaisa sukumerdlugit pôrtorpai uitdlut, kigssavaussatdlo, qerqûssatdlo augpilagtunut agdlât.*	They reply to him: "What?" "The stream place into the sea is free from ice." He bids his wife make a bag. When she had made the bag for him he went out there again next morning. All that was to be found on the beach, he collected in the bag, without leaving anything, mussels, scallops and seaweed, yes, even the red seaweed.
uterdline aggerqigpoq; tikeriarijigkame pisât nereriardligit oqarijigpok: qanermike	*uterdlune aggerqigpoq; tikeriarame pisane nereriardlugit oqariarpoq: qanorme*	Then he went and came home again. When he had come home, and had eaten what he had

Digitized by Google

E.-Greenlandic.	W.-Greenlandic.	English.
ánâutîsamîka? taimána oqariardline qaorqeriarmat autdlarajigpoq; taima peqarajîngitseq erterqeriarajigpoq: oqarput: ningârajigput ertîkame uvfausinina sáningârnarsivasia.	*uko ánâutîsangmigîka? taima oqariardlune qaoriarmat autdlarqigpoq; taima peqánginame ersserqigpoq âsît. oqarput: ningáunguarput ersserame uvfa âsît una saninâinássusia.*	collected, he said: "How am I now to save them too (the wife and family?") The day after he had said that he went out again in the morning. After having been a long time away, at last he showed himself again. Then they said: "Our dear son-in-law comes in sight again, but see how he is running sideways all the time".
âmâsît nâmagsînardline tortulârpoq: tákîpavse, tákîpavse. oqarput: sôq? sikip orquva tiggáneqaoq. oqariarput: qaneq ilivtine toqúpijik? oqarpoq: sikip orquva tiggáneqaoq. aqange orningniakasigkimârparse. qaoriamarge oqarpoq sikivaq perqarîtseqaoq útutererniakasigkimârpuse.	*âma âsît tunqâlînardlune tordlulaorpoq tákúpávse, tákúpavse. oqarput: sumik? sikup orqua tigganeqaoq. oqariarput: qanoq ilivdlugo toqúpiuk? oqarpoq: sikup orqua tigganeqaoq. aqago ernînaq orningniarumârparse. qaoriarmat oqarpoq: siko aputeqaqaoq uvdlârorniarumârpuse.*	As he came nearer again, he called out: "I have seen something for you! I have seen something for you!" They say: "What"? "The lee-side of the ice smells of seal." They said: "How didst thou get it killed?" He said: "The lee-side of the ice smells of seal. Tomorrow ye must go out to it without delay. Next day, as it grew light, he says: "There is a great deal of snow on the

Digitized by Google

S. E.-Greenlandic	W.-Greenlandic.	English.
		ice, ye must go very early in the day."
qaoriarmage táuko ilaisa ornigpât. tikíkamíke nivalerpât. nivariardlige nivagdlige oqarput: sôq ina tipeqángila? sôq nâsimágilarput. taúsimarajîp kuneriardlige oqarpoq: ipigalivaínaqaunga. oqarijigpoq: qasusuersârdlise nivangniásakasigparse. táuna nivangniarialerdlige toqungassorssivasik nanivât tiggangnigtoq. avguiaramíke naeriarike oqíternerajîp nápalânut qilerípât.	*qaoriarmago tánkua ilaisa ornigpât. tikikamíko nivalerpât, nivariardlugo nivagdlugo oqarput: sôq una tipeqángila? sôq naimángilarput? táussuma kuniorariardlugo oqarpoq: ipeqajáinaqaunga. oqarqigpoq: qasunavêrsârdluse nivangniakasísavarse. nivangniarialerdlugo toqunqassorssuaq nanivât (sujumorpât), tiggangnigtoq, avgoriaramíko naeriardlugo teriangiap qungasianut qilerúpât.*	As it grew light some of them went out to it. When they came to it they began to scrape the snow from it. While they are scraping it away, they say: "How can it be that it does not smell? why cannot we smell it?" He, (the fox) stuck his nose down again and again and said: "I am nearly choked (with the smell). Then he says again: "Ye must go on scraping with all your might and not get tired." As they scraped away again, they came upon a large, dead, stinking male-seal. When they divided it and cut out the belly strip, they tied it round the fox's neck.
taúnarajik oqarpoq: qaneq nunalingiutísakasigpara? oqarput ilait: tamánarajik suvanit artísava? taúko	*táunakasik oqarpoq: qanoq nunalingiúmásavara? oqarput ilait: taima mikitigissoq suvanit artornásava?*	The latter said: "How am I to get to land with it?" Some said: "Why shouldst thou not be able to manage

Digitized by Google

S. E.-Greenlandic.	W.-Greenlandic.	English.
ilaisa tamána nagsaramíke neriaramíke oqarqerajigpoq: qanermîkiva ánautísaqímîka?	*tauka ilaisa tamána nagsaramíko neringmássuk oqarqigpoq: qanorme uko ánáuterqísangmigíka?*	such a little?" When some of them had now brought it home, he (the fox) said again, when they had eaten it: "How shall I save them again now?"
qauvaqataínarâ avámut autdlarqerajigpoq âsît, tasamane avasigsime tikípâ aúneq. aúneq tikíkamiuk upagtersiât takigamigit oqarpoq: qaneq písakasigpáka. aputerpatdlariarmat qiviarniariarpâ naníp ina tikitdlarâ. taunarajik nivtûtardlinile tupangnermit oqariarpoq: kákiva piniarsarigalivarpáka.	*qaoqátáinarâ avámut autdlarqigpoq asît tasamane avasigsume tikípâ aúneq. aúneq tikíkamiuk (aulisagkat) takugamigit oqorpoq: qanoq uko pisarísakasigpáka? aputerpatdlariarmat qiviarame takulerpâ nánup una tikitdlerâne. táunakasik nivdlitdlardlunilo tupangnermit oqariarpoq: kavkua piniarsarigaluarpáka.*	When some days had passed, he went off-shore again. There, a long way out, he came to a thawed place. When he came to the thawed place and saw some fish, he said: "How am I to catch them?" As he turned round, for there was a sound on the snow, he saw that a bear had come almost quite up to him. It may be that he screamed with fright, and he said: "I am trying to catch those down below."
tauva naneq pivâ: aunermingânît ámut issigingnârniásangijeqautit serqigsalûtardligilo. oqarajigpoq: aulariaqît! aulariarame nerqivarpatdlagpoq. o-	*tauva nanoq oqarfigâ: aúnermingânit ámut issigingniásaqautit seqîtalitdlardlugulo. oqarqigpoq: aulaniarniarit! aulariarame nêrquvatdlârpatdlag-*	Then he said to the bear: "Thou must keep looking down on this place opened by the current, and sprinkling the water." He said again: "Try to move."

Digitized by Google

S. E.-Greenlandic.	W.-Greenlandic.	English.
qarpoq: uningarqigsârniâsangîjaqautit. serqigsarqigtivardlige avdlâmik nivtiarnane îjah tugpagsârpâ; tupagsâriardlige autdlarqugalivarpâ. aipâ oqarpoq: qângerneq artilerpunga, qerngúkama. autdlarqissaralivardlige artilînarmat nunalingniardline autdlariarajigpoq.	*poq. oqarpoq: uningarqigsârniâsaqautit. seqîtarqigtardlugo avdlamik nivdliarnane pivâ: iâ, tupagsârpâ; tupagsâriardlugo autdlarqugaluarpâ. áipâ oqarpoq: kângarneq ajulerpunga qerrúkama. autdlarqussaraluardlugo artulînarmat nunalingniardlune autdláinarpoq.*	As it moved, there was a sound of creaking and cracking. He said: "Thou must stand perfectly still." He sprinkled water over him again, and without saying anything else, he shouted "Oh!" to him to frighten him. And as it frightened him, he told him to go away. The other said: "I cannot get free, for I am frozen fast." As he could not get free, although he told him to go, he went away in land.
táuko uningassut sakiátiai oqarput: takisarqigsârniarsik. oqarajigput: ningârajigput ertikame uvfausinina sáningârnarsivasia. nâmagtînardline tortulârijigpoq âsît: tákipavse, tákipavse. timânit akivât: kise pivijik? akeriarmáne pivoq: nánigpunga, nánigpunga. qaneq ilivtine tokúpijik? oqar-	*uningassut táuko sakiatsiai oqarput qinerqigsârniarsiuk! oqarput: ningáunguarput erserpoq uvfa-âsît sáningârnerssua. tungâlînardlune tordlulaorpoq âsît: tákúpavse, tákúpavse. timânit akivât: suna piviuk? taima akingmáne akivoq: nánugpunga, nánugpunga. qanoq ilivdlugo toqúpiuk? oqar-*	The brothers-in-law, who were at home, said: "Keep a good look-out for him." They said: "Our brother-in-law is in sight, but how he is running sideways!" When the came nearer, he called out: "I have seen something for you, I have seen something for you." In from the land they replied to him: "What

Digitized by Google

S. E.-Greenlandic.	W.-Greenlandic.	English.
qerajigpoq: tasamane qerngusimavoq:	*qigpoq: tasamane qerrusimavoq.*	hast thou got?" When they replied to him thus, he replied: "I have caught a bear, I have caught a bear". "How didst thou get it killed?" He said again: "It is frozen fast out there.
aqage ornerqingniakasigkimârparse, sikivaq perqarîtseqaoq útuterniarimârpuse. oqarqeriarpoq: angivilîtigssavsínik ârqigsiviniarimârpuse. autdlarvigigamîke táunarajik uníngaínardline oqarpoq: sijivarsísavavse. tasamunga ilait ingerdlátitik ilane tikeriaramigit oqarpoq: isumâligeqigavko sijivarvîsavara. tikípâ uníngáinarteq qerngusimasseq sule.	*aqago ornerqingniakasigkumârparse, siko aputeqaqaoq uvdlârorniarumârpuse. oqarqigpoq: kapûtigssavsínik piarêrsaíniarumârpuse. autdlarfigingmássuk taúnakasik uníngaínardlune oqarpoq: sujuarsísavavse. tasamunga ingerdlavdlutik ilane tikeriaramigit oqarpoq: isumâlugeqigavko sujuarfigísavara. tikípâ uníngáinartoq sule qerrusimassoq.*	Tomorrow again ye must try to come out to it; there is a great deal of snow on the ice, so ye must go early in the morning." Then he said again: "Ye must prepare something to stick it with". When they now went away from him, he remained quite quietly behind, and said: "I will let them go on in front." As they now went, and he had come up to them, he said: "As I am afraid it may be gone, I will go there, on in front." When he got there, it was still frozen fast to the place.
ilarssivakasine pivai:	*ilarssuane pivai: ka-*	He said to his com-

Digitized by Google

S. E.-Greenlandic.	W.-Greenlandic.	English.
panârniásavarse(?tauktua?) nalâne toquniaramíke amersíkeriaramíke amersíkîtâ nápalânut nermípât oqarijigpoq: artísakasigpara. autdlaralivardline úpítaínarpoq artilerdlige. ilane sâpai: sôq angnârpatdlâqaisîk? ilai oqarput: tamánarajik arterniásarajike. táunarajik sijugdliútine tikíkame amersíkinera nerivât. tamarssivasiat tikîteriaramíke nerivdlige nungúpât. nungoriaramíke oqarqigpoq: kîsa autdlarvigssavnik sapersaleqaunga.	*porniásavarse ornisa nalaisigut. toqoriaramíko naertiterdlugo naernera qungasianut nermúpât. oqariarpoq: artúsakasigpara. autdlaraluardlune úpítaínarpoq artulerdlugo. ilane sâpai: sôq angnârpatdlâqaisiuk? ilait oqarput: taima mikitigissoq artúsanerpiuk? taúnakasik ilaminit sujugdliuvdlune tikingmat nernera nerivât. tamarssua tikiúteriaramíko nerivdlugo nungúpât. nungoriarmássuk oqarqigpoq: kîsa autdlarfigssavnik sapersaleqaunga.*	panions: "Ye must pierce him through the armpits." When they had killed him they cut the belly strip off him. The belly strip they hung round his, (the fox's) neck. He said: "I cannot manage it, and he went and fell again and again because he could not manage it. He said to his companions: "Why have ye made it too big?" Some (of them) replied: Canst thou not manage so little?" He got home before his companions, but they ate the belly strip. When they had now brought it all home, they ate it, and made an end of it. When they had eaten it all, he said again: "Now I cannot go away from here any more."
uníngariarsínardline tagpavunga tímut autdlarqeragjipoq. tagpavane tigsigsime qúpar-	*uníngalertordlune tagpavunga tímut autdlarqigujoq. tagpavane tivfasigsume qúpar-*	When he had been at home some time he went again inland. A long way in he came

Digitized by Google

S. E.-Greenlandic.	W.-Greenlandic.	English.
nivasik tikípâ, tikitdlige nuna káutortaralivardlige oqarpoq: nuliama píngivagssaugalivat. kautortaralivardlige amoriarângamijik talerajine misiggssertalerpâ oqartarpoq "arvê".	*ssuaq tikípá. tikitdlugo ujarak kautoraluardlugo oqarpoq: nuliama pinguagssaoraluat. kautoraluardlugo taline amôriarângamiuk misigssortalerpâ oqardlune: "arvê".*	to a large fissure. When he had come to it, he beat on a stone and said: "It would be a play-thing for my wife." When he had beaten on it, he drew back his arm and examined it more closely, with the word: "arvê".
nunarpatdlariarmat qiviarniariarpâ nánip asînina tikitdlarâ. oqarajigpoq: kákiva oqaligtautikasingnik agterniarniásavat agternianiarâ nivdlertine qúpaq kîvoq.	*ujarpatdlariarmat qiviatdlarâ nánup una tikitdlarâne. oqariarpoq: kavna agdlerqungnik agtorniásagit. agtorniariarâ nivdlerdlune qúpaq kîvoq.*	He perceived a noise in the stone, and when he turned round a bear had come up to him. He said to him: "Touch that, down there with thy muzzle!" As he was now going to touch it, the cleft clapped together.
kêriarmat oqarajigpoq: aulaniaqît! aulagalivatdlarame oqaligtautikasînarminit atavdtine oqarpoq: oqaligtautikasiga aniareqigavko aulanaviángilanga. oqíternerajîp tunutdlige autdlarpoq. ningârajigput takisartarniarsîk mulerssivaleqaoq âsît. ningârajivat ertîkâme nagsa-	*kêriarmago oqariarpoq: aulariaqît! aulagaluatdlarame agdlerukasînarminit atavdlune oqarpoq; agdlerukasíka ániareqigavkit aulanáviángilanga. teriangniap tunutdlugo autdlarpoq. ningaukasigput qinertarniarsiuk mulorssualeqaoq âsît. ningauat erssarame nagssatagssarsisi-*	As it closed round him, he (the fox) said: "Move." When he tried to move he was held fast by his muzzle and said: "I cannot move at all, because it hurts my muzzle so. Then the fox turned round and went his way. "Look out for our brother-in-law, he is so long away." When their

Digitized by Google

S. E.-Greenlandic.	W.-Greenlandic.	English.
tâgssarsisimarajigpoq sáningârpaldlâqaungâsît. navtuïnartine âsît tortulârajigpoq tákípavse, tákípavse. oqarput: kisimínga? nánigpungâsît. qaneq toqúpijik? oqarajigpoq: qúpap kîvâ.	*mavoq sanimorssorpatdlâqaoq-âsît. tungâlînardlune âsît tordlulaukaseqaoq tákúpavse, tákúpavse. oqarput: sumik? nánnugpunga-âsît. qanoq toqúpiuk? oqariarpoq: qúpap kîvâ.*	brother-in-law came in sight he had got something to bring with him. He was running very much sideways. Where he came nearer, he called again: "I have seen something for you, I have seen something for you." They said: "What?" "I have caught a bear." "How did you kill it?" He said: "The fissure closed up round him." When he had arrived, he said further: "Ye must go very early in the morning." Very early next morning they set out: the bear was at the place, he was held fast a little way by the muzzle. When they had come up to him, they stabbed him to death. Then when they had got home with it, they ate it up.
tikeriarame oqarqigpoq: aqage útuterernia-kasigkimârparse. qaoriarmage útutsiarajik autdlarvigât nanerssivasik ina atarqatdlarmijeq tassásigainarajik atasseq. tikíkamíke panarpât âsît angerdlautige tikïkamíke nerivdlige núngúpât.	*tikeriarame oqarqigpoq: aqago uvdlâroriarumârpuse. qaoriaramgo uvdlâralánguaq autdlarfigât. nanorssuaq una atarqatdlarmioq agdlerínarminik atassoq tikíkamíko kaporpât âsît. angerdlautdlugo tikiúkamíko nerivdlugo nungúpât.*	End.
nâvoq.	*nâvoq.*	

Digitized by Google

III.

A List

of

Flowering Plants from Cape York and Melville-Bay (NW.-Greenland),

collected by the Rev. **Knud Balle** and Mr. **L. Mylius-Erichsen** in 1903–05,

determined by

C. H. Ostenfeld.

1905.

Digitized by Google

Digitized by Google

From the arctic explorer L. Mylius-Erichsen the Botanical Museum of Copenhagen has received a small collection of plants from NW.-Greenland. Some of the plants have been collected by Mylius-Erichsen in 1903 partly north of Cape York, partly in Melville-Bay, but the main part is due to the Rev. Knud Balle, who accompanied a Danish expedition to Cape York in 1905.

The collection of Mylius-Erichsen from Granville-Bay (c. 76° 50′ Lat. N.) north of Cape York contains 6 species, that from Melville-Bay (J. A. D. Jensen's-Islands and Garde's-Islands) only 2 species. The collection of Knud Balle from Umanak and Agpat (Saunders-Island) in Wolstenholme-Sound (c. 76° 30′ Lat. N.) is richer, containing 23 species of phanerogams.

The flora of NW.-Greenland is rather well known; the numerous expeditions have brought home smaller or larger collections. Of the earlier contributions to the flora we find a good review in the paper by A. G. Nathorst[1]) published in 1884 and containing also the results of his explorations at Ivsugigsok near Cape York (c. 76° 8′ Lat. N.) in 1883. Later contributions to the flora are 1) a list of the Peary Auxiliary

[1]) Nathorst, A. G.: Botaniska anteckningar från nordvestra Grönland, Öfv. af K. Sv. Vet. Akad. Förh. 1884, No. 1, Stockholm. — Abstracts of this paper are published in Engler's Bot. Jahrb., vol. 6 & 7.

Digitized by Google

Expedition of 1894 [1]) and 2) the preliminary report of H. G. Simmons (2nd Norwegian Polar Expedition 1898-1902)[2]). If we consult these publications, we will find, that all the species collected by Mylius Erichsen and Knud Balle have been earlier recorded from NW.-Greenland, not all from the part between 76° Lat. N. and 77° Lat. N., but at least from 78°—79° Lat. N. (Foulke-Fjord etc.).

Therefore the following list is not of great value, but as Cape York and Wolstenholme-Sound are not so well investigated as Foulke-Fjord, it seems appropriate to publish it. The two plants from the new-discovered islands in Melville-Bay are naturally of special interest, as nothing was known with regard to the flora of this connecting stretch of land.

Among the plants there are some interesting species. The following remarks are the most noteworth:

1. *Saxifraga flagellaris* had hitherto not been found as far South in W.-Greenland.
2. *Salix arctica* Pallas, f. *groenlandica* Anders. In NW.-Greenland mostly the typical *S. arctica* with broad-obovate leaves is recorded, but the specimens collected by Balle agree well with the more broad-leaved specimens of f. *groenlandica*, such as this form occurs in Danish Greenland.
3. The collection contains some specimens of an interesting *Potentilla*, which perhaps is identic with *P. rubricaulis* Lehm.; but as I know that Mr. H. G. Simmons, while working with his rich collections from the 2. Norwegian Polar Expedition is studying this form, I do not enter more into the question.

---

[1]) List of Plants obtained on the Peary Auxiliary Expedition of 1894. Collected by Dr. H. Emerson Wetherill. Determined at the Herbarium of Harvard University. — Bull. Nr. 5 of the Geographical Club of Philadelphia.

[2]) Simmons, Herman G. Preliminary report on the botanical work of the second Norwegian polar expedition 1898—1902. — Nyt Magazin f. Naturv., vol. 41. 1903. Christiania.

Digitized by Google

4. The *Dryas* from Wolstenholme-Sound is, as known from other places in NW.-Greenland, a *D. integrifolia* approaching *D. octopetala.*
5. We find no record of *Glyceria distans* (in its many forms) from NW.-Greenland untill the preliminary report of H. G. Simmons; some well developed broad-leaved specimens from Wolstenholme-Sound affirm now his statement.

A. Granville-Bay (Iterdlagssuak), c. 76° 50′ Lat. N. (L. Mylius-Erichsen, 1903).

Cassiope tetragona (L.) Don.
Saxifraga oppositifolia L.
Potentilla emarginata Pursh.
Dryas integrifolia M. Vahl, ad f. *intermediam* Nathorst.
Papaver radicatum Rottb.
Stellaria longipes Goldie.

B. Melville-Bay (L. Mylius-Erichsen, 1903).

Luzula arcuata (Whbg.) Sw., *β, confusa* Lindeb.
J. A. D. Jensen's-Islands.
Potentilla emarginata Pursh.
Garde's-Islands.

C. Umanak and Agpat (Saunders-Island) in Wolstenholme-Sound, c. 76° 30′ Lat. N. (Knud Balle, 1905).

Pirola rotundifolia L. var. *grandiflora* (Radius) DC.

The arctic P. grandiflora Radius is beyond doubt only a form of P. rotundifolia. It is an analogon to the f. *microphylla* of *Vaccinium uliginosum*, to the var. *decumbens* of *Ledum palustre* and to many other arctic forms of northern species.

It differs from the main species in the lower growth, the smaller leaves, the few, but mostly larger flowers, the much shorter style and the obtuse calyx-lobes. With regard to the most of these characters it agrees with the var. *arenaria* Koch,

Digitized by Google

growing in wet sandy places, mostly in downs in NW.-Europe. This form is not so extrem as *P. grandiflora* and there is evidently a continuous series of forms from the typical *P. rotundifolia* of Sphagnum-bogs, through the var. *arenaria* of wet sandy places, to the arctic *grandiflora*.

The specimens collected were in full flower. It has been recorded by Kane and Haye from Smith-Sound (Nathorst, l. c. p. 17, has some doubt as to the correctness of this statement), further by the Peary Auxiliary Expedition of 1894 from Cape York and from Inglefield-Gulf (»*P. rotundifolia*, var. *pumila* Hook.«), but not earlier from Wolstenholme-Sound.

Cassiope tetragona (L.) Don.

Saxifraga oppositifolia L.

S. flagellaris Willd. f. *setosa* (Pursh) Engler.

Found by Kane in three places between 78° 18′ Lat. N. and 78° 37′ Lat. N., not earlier recorded from Wolstenholme Sound.

S. tricuspidata Rottb.

S. nivalis L.

S. cernua L.

S. cæspitosa L.

A low form with 1-flowered stalks corresponds with *S. groenlandica* L., a taller form is more like *S. decipiens* Ehrh.

Salix arctica Pallas, f. *groenlandica* Anders.

The specimens collected are in ripe fruit; they correspond with the more broad-leaved forms of *S. groenlandica* (Anders.) Lundst., but do not reach the typical *S. arctica*; cfr. Nathorst l. c. p. 48.

Potentilla Vahliana Lehm.

P. emarginata Pursh (*P. fragiformis*, f. *parviflora* Trautv.; *P. nana* Willd.).

P. aff. (nivea vel) rubricaulis.

Nathorst (l. c. p. 23) mentions that the *Potentilla nivea* from Cape York differs from the typical *P. nivea* in the often two-paired root-leaves, the two lowest leaflets being very small, but

Digitized by Google

placed in some distance from the others; consequently the form is not identic with *P. nivea*, var. *subquinata* Lange (Syn. *P. subquinata* (Lange) Rydb.) of which the root-leaves mostly are digitately 5-foliate; it comes nearer to *P. rubricaulis* Lehm, from which it differs in the rudimentary development of the lowest pair of leaflets.

Dryas integrifolia M. Vahl. et f. *intermedia* Nathorst. The specimens collected belong partly to the typical *D. integrifolia*, partly to the intermediate form described by Nathorst (l. c. p. 24) as *D. octopetala* f. *intermedia*. Our specimens are not quite intermediate, but somewhat nearer to *D. integrifolia* having its habit and shining leaves.

Polygonum viviparum L.

Papaver radicatum Rottb.

Epilobium latifolium L. (*Chamænerium latifolium* (L.) Sweet).

Found in Foulke-Fjord by Hart, not earlier recorded from Wolstenholme-Sound.

Draba alpina L. et var. *glacialis* (Adams) Kjellm. Besides larger specimens a dense tuf of a very low plant has been collected. The leaves are densely covered with stellate hairs and bear a much prominent rib on the underside; the scape and the flower stalks are also densely cowered with stellate hairs. I think that the late Gelert (Notes on Arctic Plants, Köbenhavn, Botan. Tidsskr., vol. 21, 1898) has done a mistake in placing *D. glacialis* Adams as a species of the section *Aizopsis*, remote from *D. alpina*; no doubt the two species are very near to each other and I should prefer to take them as one, placing the form with densely covering of stellate hairs and prominent middlevein of the rather narrow leaves as a var. *glacialis*, such as done by Kjellman.

Melandrium involucratum (Cham. & Schld.), *β*, *affine* (J. Vahl) Rohrb.

Cerastium alpinum.

Digitized by Google

Alsine verna (L.) Bartl. f. *rubella* (Whbg.).

Glyceria angustata (R. Br.) Fr.

G. distans (L.) Whbg., f. *arctica* (Hook.) Gelert, in Flora Arctica I, p. 127.

Recorded from Foulke-Fjord by H. G. Simmons, otherwise not known as far North in W.-Greenland.

Festuca ovina L.

(Separately issued 30. XII. 1905.)

Digitized by Google

IV.

De i Grønland brugte Fuglenavne og deres Betydning.

Af

A. Bertelsen.

1905.

Digitized by Google

Digitized by Google

I Herluf Winges fortjenstfulde Arbejde: Grønlands Fugle, Meddelelser om Grønland, XXI, Kbhvn. 1898, findes Side 75 følgende:

De her opførte vestgrønlandske Fugle-Navne ere for allerstørste Delen gengivne efter Fabricius, især efter hans Haandskrift[1]), hvor han saa vidt muligt har givet Oplysninger om Navnenes Betydning. Nogle skyldes ogsaa Holbøll[2]), andre Rink[3] og[4]) og Helms[5]), der har meddelt en haandskreven Fortegnelse over de Navne, han havde hørt brugte i Syd-Grønland; baade Rink og Helms slutte sig dog nærmest til Kleinschmidts grønlandske Ordbog, 1871. De østgrønlandske Navne ere mest gengivne efter Rink[4]), der havde faaet dem opgivne af Johannes Hansen. Kun ganske enkelte grønlandske Navne stamme fra andre Kilder[6]). Der er ikke gjort Forsøg paa at opnaa en ensartet Retskrivning.

Paa en Rejse, Forf. som Læge ved den danske literære Grønlandsekspedition 1902—03 havde Lejlighed til at foretage

---

[1]) 1808—09. Det kgl. Bibliotek. Kbhvn.
[2]) Naturh. Tidsskrift. Bd. 4. 1842—43.
[3]) Rink: Grønland, geogr. & statist. beskr. 1857.
[4]) Meddelelser om Grønland. X & XI. 1887.
[5]) Manuscript. Zool. Mus. Kbhvn.
[6]) a. Cranz: Historie von Grönland. 1770. b. Glahn: Anmærkninger til Hr. Crantzes Historie. 1771. c. Graah: Undersøgelsesrejse til Østkysten. 1832.

Digitized by Google

langs hele den koloniserede Grønlandskyst saavel paa Vest- som Østsiden, var jeg overordentlig hyppig henvist til at søge Oplysninger i Winges ovennævnte Arbejde — og fandt her saa godt som altid den ønskede Hjælp. Kun hvad Fuglenavnene angik, kunde jeg ikke være blind for, at Oplysningerne undertiden vare noget mindre fyldestgørende end ønsket; hvortil forskellige Forhold have bidraget. Winge, der ikke selv har besøgt Grønland, har maattet støtte sig til auctores, hvis Oplysninger dels nu maa betragtes som forældede, dels kun gælde en mere begrændset Del af Landet. At der i Løbet af det Hundredaar, som er hengaaet siden Fabricii Dage, har kunnet blive Tale om en Forældelse og Forglemmelse af Benævnelser for Dyr, har især sin Grund deri, at Grønlænderne i Tilfælde af Dødsfald omhyggelig undgaa senere at nævne den afdødes Navn, og derfor — i tidligere Tid paa Vestkysten, endnu i vore Dage paa Østkysten —, naar disse Navne havde været hentede f. Eks. fra Dyreverdenen, helst maa ændre vedkommende Dyrs Benævnelse. Idet disse Forandringer dog kun komme til at berøre en vis Kreds af den afdødes Bekendtskab samt kun vare en vis Tid, har man her tillige Forklaringen for Opstaaelsen af ialtfald en Del af Dialektforskellighederne.

Ogsaa Navnenes Tydning har ikke altid syntes mig at kunne staa for en mere indgaaende kritisk Undersøgelse. Om det vel end er mindre Ændringer, jeg har kunnet føje til de hidtil foreliggende Meddelelser, har jeg dog fundet det berettiget at fremføre disse, saa meget mere som de forekomme mig at yde deres Bidrag til en rigtigere Vurdering af Grønlændernes højt udviklede Begavelse for Naturiagttagelse.

Under Udarbejdelsen af følgende har jeg i Fangeren Nathan Libbert, Sukkertoppen, Katecheten Eli Sivertsen, Jacobshavn, og Frk. W. Rasmussen, Datter af tidligere Missionær R. i Jacobshavn, fundet utrættelige og forstaaende Hjælpere, hvem jeg her foruden de mange, som med mere tilfældige Oplysninger have suppleret mit Arbejde, bringer min bedste Tak. Jeg har bibe-

Digitized by Google

holdt samme Systematik, som findes hos Winge, og benyttet Kleinschmidts Orthografi med Tilføjelser af Udtalen paa Dansk. Lector i det grønlanske Sprog, Hr. Pastor Chr. Rasmussen, har bevist mig den store Tjeneste at besørge Korrekturlæsningen.

---

1. *Anas crecca* L.

Vest-Grønland: *kêrdlutôrnaĸ* (*Grærdludaarnark*), Ungen: *kêrdlutôrnârarĸ* (*Grærdludaarnarark*) ikke den rigtige *kêrdlutôĸ* (se 2.). Helms anfører samme Navn. Holbølls *kêrdlutôrpiarsuk* har samme Betydning, men høres ikke mere; Holbøll anfører det ogsaa for *Anas acuta* og *Clangula islandica*, men betoner, at det i det hele kan anvendes for enhver sjældnere og ellers ukendt Andeart. Baade Fabricius og Rink bruge det da ogsaa om *Clangula islandica*. Nu høres det saa godt som aldrig.

2. *Anas boscas* L.

Vest-Grønland: *kêrdlutôĸ* (*Grærdludaark*), Ungen: *kêrdlutûarĸ* (*Grærdludoarark*), den der hyppig siger *Grærk*. Grønlænderne gengive Stemmen som:

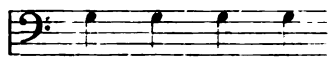

o. s. v.

kêĸ kêĸ kêĸ kêĸ
(*Grærk*) (*Grærk*) o. s. v.

Samme Navn findes hos Cranz, Glahn, Fabricius, Rink og Helms, ligesom allerede Fabricius afleder det af Stemmen. Sammes: *kongmútâjôĸ*: den der flyver lige op, bruges nu ikke mere, ligesom det er obsolet for *Mergus serrator*, som Fabricius ogsaa tillægger dette Navn.

Øst-Grønland: *pikingáinaĸ* (*Pikingejnark*), Ungen: *pikingáinârarĸ* (*Pikingejnarark*): den, der flyver op i Vejret (smlgn. Betydningen af den tidligere Benævnelse paa Vestkysten). Navnet bruges ogsaa hos Rink; det andet hos ham forekommende:

Digitized by Google

pigsigkagtarteĸ: den, som gør smaa Hop (nemlig: naar den skal sætte sig), høres ikke for Tiden.

3. *Cygnus musicus* Bechst.

Vest-Grønland: *ĸugssuk* (*Grussuk*), Ungen: *ĸugssuaraĸ* (*Grussuarak*), den dukhovedede. Heraf afledes *ĸugssugpoĸ*, at trække Hoved og Hals ind i Kroppen, at genere sig. Glahn, Fabricius, Graah, Holbøll, Rink og Helms anføre samme Navn. Tillige anføre Fabricius og Rink det for *Sula bassana* (se under 42).

Øst-Grønland: som i Vest-Grønland.

4. *Cosmonetta histrionica* L.

Vest-Grønland: *tôrnaviarssuk* (*Dornaviarsuk*), Ungen: *tôrnaviarssuaraĸ* (*Dornaviarsuarark*), ikke en rigtig Aand, men noget derhen ad (efter dens skjulte Levevis og utilgængelige Rede, derimod næppe efter dens Farve eller Tegning, hvad Fabricius henstiller som en anden Mulighed). Allerede H. Egede[1]) bruger dette Navn, senere ogsaa Cranz, Glahn, Fabricius, Graah og Rink.

5. *Pagonetta glacialis* L.

Vest-Grønland: *agdleĸ* (*Agdlerk*), Ungen: *agdlêraĸ* (*Agdlærark*) eller *agdliaĸ* (*Agdliark*). Stemmen lyder for Grønlænderne:

Cranz, Glahn, Fabricius, Graah, Rink og Helms anføre samme Navn, ligesom allerede Fabricius forklarer det som Gengivelse af Fuglens Stemme.

Øst-Grønland: som i Vest-Grønland. Rinks: *Agdlerajik*: den, der hyppig siger: *A-Ah-Ah*, er sjældnere anvendt.

6. *Clangula islandica* Gmel.

Vest-Grønland: *niaĸortôĸ* (*Niakrordaark*), Ungen: *niaĸortûaraĸ*

[1]) Det gamle Grønlands nye Perlustration. 1741.

Digitized by Google

(*Niakrortoarark*), den storhovedede. Glahn, Holbøll og Helms bruge samme Betegnelse; ogsaa Oversættelsen findes hos Holbøll. Sjældnere høres: *avilortulik* (*Avilordolik*), Ungen: *avilortulêrak* (*Avilordolærark*), den, som har noget klingende. Navnet findes hos Graah samt i et Brev fra Kapt. Gram til Zool. Mus. Kun i Sagn forekommer nu det hos Glahn, Fabricius og Rink anførte *uluagutdlik* (*Ulluagutlik*), Ungen: *uluagutdlêrak* (*Ulluagutlærark*), den med Kinderne. Oversættelsen findes ogsaa hos Fabricius, der tillige med Holbøll og Rink endvidere anføre *kêrdlutôrpiarssuk* (se under 1).

7. *Somateria mollissima* L.

Vest-Grønland: *mitek* (*Miterk*), Ungen: *miterak* (*Miterark*), den, der lægger sig paa Vandet. Benævnelsen, som ogsaa bruges om 8., anføres af Cranz, Glahn, Fabricius (med rigtig Forklaring af Ordet), Graah og Rink, ligesom Glahn har Benævnelsen for Ungen. Paa Vestkystens sydlige Del siges mest *âvôk* (*Avaark*), Ungen: *âvôrak* (*Avaarark*) eller *âgôk* (*Agaark*), Ungen: *âgôrak* (*Agaarark*). Grønlænderne gengive Stemmen som:

Hos Graah, Rink og Helms findes samme Benævnelse opført; den bruges ogsaa om 8. Udfarvede Individer af bægge Køn kaldes ofte: *mitivik* (*Mitivik*) en rigtig *mitek*. Den udfarvede ♂: *angutiviak* (*Angutiviark*), et Handyr (kun særlig hyppig brugt her paa Grund af den iøjnefaldende Dragtsforskel) eller *angutiviavik* (*Angutiviavik*), en rigtig *angutiviak*, eller *angutiviarssuak* (*Angutiviarsuark*), en stor *angutiviak*. Den unge ♂: *angutiviagssak* (*Angutiviægsark*), en vordende *angutiviak*. Hannen kaldes ogsaa *amaulik* (*Amaulik*), Ungen *amauligssak* (*Amaulisark*), den, som har noget paa Ryggen. Ordet findes ogsaa i bægge sine Former hos Glahn og Fabricius, der oversætter det: den med Amaut, samt hos Rink. ♀ benævnes: *arna-*

Digitized by Google

viaĸ (*Arnaviark*), Ungen: *arnaviagssaĸ* (*Arnaviægsark*), Hundyr. Anføres af Glahn, Fabricius (med Oversættelse) og Rink. Ogsaa *arnaviavik* (*Arnaviavik*), en rigtig *arnaviaĸ*. Unge af bægge Køn, sjældent gamle Fugle, kaldes: *sujorartôĸ* (*Sijorardaark*), den langnæbede. Fabricius opfører det, men kun i Brug om ♀, nu bruges det om bægge Køn. Fabricius har tillige den rigtige Forklaring af Ordets Betydning. Ved Godthaab bruges om ♂ *ĸaĸortoĸ* (*Krakrordork*), den hvide, eller *ĸaĸujuk* (*Krarkujuk*), den, som næsten er hvid. Ved Egedesminde kaldes de voksne Fugle: *upernâlik* (*Upernalik*), den, der kommer med Foraar. De unge Fugle kaldes almindelig: *kûkujuk* (*Gogujuk*), en opvoksende, eller *tûsa* (*Dusa*), endnu ikke færdig. Sidste Benævnelse maaske særlig hyppig i Sukkertoppens Distrikt.

Øst-Grønland: *ugpaterĸortôĸ* (*Uppaterkrordaark*), Ungen: *ugpaterĸortûaraĸ* (*Uppaterkrordoarark*), den med de store Laar. *malerssugaĸ* (*Malerssugark*), Ungen: *malerssugâraĸ* (*Malersugarark*) eller *malerssortaĸ* (*Malersordark*), Ungen: *malerssortâraĸ* (*Malersordarark*), den, som forfølges (nemlig med Kajak). Bægge Ordene findes hos Rink, ligesom Oversættelserne, for den sidste dog fejlagtig: den jagende, i Stedet for: den jagede. Graah anfører som paa Vestkysten: *miteĸ* og *âvôĸ*; dette høres dog nu ikke mere.

8. *Somateria spectabilis* L.

Vest-Grønland: *miteĸ* (se 7.), *âvôĸ* (se 7.), *sujorake* (*Siorake*), Ungen: *sujorakigssaĸ* (*Siorakissark*), eller *sujorakitsoĸ* (*Sioragitsork*), Ungen: *sujorakitsugssaĸ* (*Siorakitsussark*), den kortnæbede. I Ordets længste Form findes det hos Fabricius (med Oversættelse) og hos Rink. Den udfarvede ♂ kaldes *ĸingalik* (*Kringalik*); en ung ♂ *ĸingaligssaĸ* (*Kringalissark*), den med Næsen. Opført hos Cranz (med Oversættelse), Glahn, Fabricius, Graah og Rink. ♀ kaldes gærne *kajortoĸ* (*Gajordork*), den brune. Fabricius bruger Benævnelsen og anfører ogsaa Betydningen. Navnet findes tillige hos Rink. Ofte høres *katsorik* (*Gætsorik*), den smuk brune, *kajupeĸ* (*Gajubérk*), den rødbrune, *ĸernalâĸ* (*Grærnalark*), den snavset sorte,

Digitized by Google

arnaviaĸ (se under 7.). Naar Glahn og Fabricius anføre *arnaviartaĸ*, Fabricius med Oversættelsen: den nye Hun, beror dette paa en Fejltagelse; *arnaviartaĸ* betyder: Hunnen i en Flok Hanner, Hunnen der imellem dem, og herfra stammer Misforstaaelsen sikkert. De unge Fugle kaldes *kûkujuk* og *tûsa* (se under 7). Ved Egedesminde kaldes de gærne *ukiortaĸ* (*Ugiordark*), en Aarsfugl, eller *torrajâĸ* (*Dorkrajàrk*), den mere godtroende (et Udtryk, som ogsaa anvendes om andre unge Dyr).

Øst-Grønland: som under 7.

9. *Mergus serrator* L.

Vest-Grønland: *pâĸ* (*Bârk*), Ungen: *pâraĸ* (*Bârark*). Grønlænderne gengive Stemmen som:

pâĸ pâĸ pâĸ
(*Bârk-Bârk-Bârk*)

Glahn, Fabricius, Graah og Rink opføre samme Navn. Cranz har *paussoĸ*, der kun kan forklares som: den, der er en *pâĸ*. I Nord-Grønland siges ogsaa, særlig ved Upernivik: *ulavnerussaĸ* (*Ulænnerussark*), Ungen: *ulavnerussâraĸ* (*Ulænnerussarark*) vistnok: den med det trinde Næb, ligesom Navnet bruges for *Pedicularis hirsuta* i Betydningen: den med de trinde Rødder. Endvidere: *nujatsialik* (*Nujætsialik*), Ungen: *nujatsialiaraĸ* (*Nujætsialiarark*) den med en Tot Haar. I Syd-Grønland høres *nujalik* (*Nujalik*), Ungen: *nujaliaraĸ* (*Nujaliarark*), den med Haar paa Hovedet. Helms anfører det samme; derimod have Fabricius, Graah og Rink *nujaligssaĸ*, hvad dog kun er en anden og sjældnere Form for Navnet paa Ungen. Det i Fabricii Haandskrift opførte *Kongmútâjôĸ* (se under 2.) anvendes nu ikke; ogsaa Navnene paa hans Varietet (?): *Mergus merganser*: *pararsuk* og *paiĸpiarsuk*, ere nu glemte saavel som Varieteten.

Øst-Grønland: *nuerniagarnaĸ* (*Nuerniagarnark*), Ungen: *nuerniagarnâraĸ* (*Nuerniagarnarark*), en særlig *nuerniagaĸ* (se under

Digitized by Google

35.). Rink anfører dette Navn for *Fratercula arctica* (se under 40.). Det hos Rink opførte *arpâjêĸ* (*Arbajerk*), Ungen: *arpâjêraĸ* (*Arbajerark*), den, der løber henad Vandet (naar den vil sætte sig), kendes, men benyttes ikke mere, lige saa lidt som hans *asaleĸ*.

10. *Anser albifrons* Scop.

I Nord-Grønland: *imap nerdlia* (*Immap nerdlia*), Ungen: *imap nerdlâ* (*Immap nerdlâ*) Havgaas.

I Syd-Grønland: *nerdlernaĸ* (*Nerdlernark*), Ungen: *nerdlernâraĸ* (*Nerdlernarark*), ikke den rigtige *nerdleĸ* (se 11.). Navnet findes ogsaa anført hos Glahn, Fabricius og Rink.

11. *Anser torquatus* Frisch.

Vest-Grønland: *nerdleĸ* (*Nerdlerk*), Ungen: *nerdlâĸ* (*Nerdlârk*). Stemmen gengives af Grønlænderne:

ner dleĸ

Glahn, Fabricius, Graah og Rink anføre dette Navn; Fabricius afleder det af det grønlandske Ord for at spise — paa Grund af Gæssenes Graadighed — eller at bespise — paa Grund af deres velsmagende Kød —, men næppe med Rette.

Øst-Grønland: som paa Vestkysten. Rinks *pigsigkagtorteĸ* (se under 2.) høres nu ikke.

12. *Lagopus mutus* (Mont.) var. *rupestris* Gmel.

Vest-Grønland: *aĸigssseĸ* (*Akrisserk*), Ungen: *aĸigssiaĸ* (*Akrissiark*). Grønlænderne gengive Stemmen som:

a - ĸer - ĸa - ĸâĸ
a - krer - kra - krâk

Glahn og Fabricius, der ogsaa afleder Navnet af Stemmen, have samme Benævnelse, ligesaa Graah, Rink og Helms. Det hos

Digitized by Google

Fabricius endvidere anførte *kauio* (*Kravio*), som han ogsaa afleder af Stemmen, findes ogsaa opført hos Rink, men er nu ukendt.

Øst-Grønland: *nakatagaĸ* (*Nagadagark*), Ungen: *nakatagârak* (*Nagadagarark*), den, man kaster med Sten efter. Findes ogsaa med Oversættelse hos Rink tillige med *mileriagaĸ* (*Mileriagark*), den, der kastes efter, og *erĸerniagaĸ* (*Erkrerniagark*), den, man skal træffe, hvilke to Benævnelser ere ude af Brug nu.

13. *Colymbus septentrionalis* L.

Vest-Grønland: *karssâĸ* (*Krarsârk*), Ungen: *karssârak* (*Krarsârark*), den, som ofte siger: *Krark*. Grønlænderne gengive Stemmen som:

ĸá - ĸá - ĸá - ĸá - ĸá - lâĸ
kra - kra - kra - kra - kra - lârk

Allerede Cranz anfører Navnet og forklarer det ved Fuglens Skrig, endvidere findes det hos Glahn, Fabricius, Graah, Rink og Helms. I Nord-Grønland siges ofte: *nipiluk* (*Nipiluk*), Ungen: *nipiluaraĸ* (*Nibiluarark*), den med den ildelydende Stemme.

Øst-Grønland: *karĸarĸaoĸ* (*Krarkrarkrak*), Ungen: *karĸarĸaoraĸ* (*Krarkrarkraurark*), den, som i høj Grad siger: *Krarkrark*; *kuârĸêĸ* (*Kruarkrærk*), Ungen: *kuârĸêraĸ* (*Kruarkrærark*), den, som stadig siger: *Kroark*. Det første Navn findes ogsaa hos Rink.

14. *Colymbus glacialis* L.

Vest-Grønland: *tûgdlik* (*Dodlik*), Ungen: *tûgdlâĸ* (*Dodlârk*). Stemmen lyder for Grønlænderne som:

Tu - u - u
Du - u - u

Digitized by Google

Cranz, Glahn, Fabricius, Graah, Rink og Helms anføre samme Navn. Heraf afledes *tûgdliussaĸ*, det der ligner en *tûgdlik*, f. Eks. om Tøj, spættet. I Syd-Grønland kaldes Ungen: *tingmik* (*Timmik*), den med den tynde Afføring. Dette Navn og *tingmirsoak* anfører Fabricius for *Pelecanus* (ɔ: *Phalacrocorax*) *cristatus*, der dog ikke findes i Grønland.

Øst-Grønland: *ĸardlimôrtoĸ* (*Krartlemaardork*), Ungen: *ĸardlimôrtuaraĸ* (*Kratlemaartuarark*), den med det lange Skrig. Findes ogsaa hos Rink.

15. *Puffinus major* Faber.

Vest-Grønland: *ĸaĸugdlungnaĸ* (*Krakrudlungnark*), Ungen: *Kaĸugdlungnâraĸ* (*Krakrudlungnarark*), ikke den almindelige *Krakrudluk* (se under 16.). Glahn, Fabricius, Graah og Rink opføre Navnet; Fabricius tillige Betydningen.

16. *Fulmarus glacialis* L.

Syd-Grønland: *ĸaĸugdluk* (*Krakrudluk*), Ungen: *ĸaĸugdluaraĸ* (*Krakrudluarark*), den snavset hvide. Benævnelsen findes ogsaa hos Glahn og Fabricius (med Oversættelse), Graah og Rink. Hos Fabricius tillige *ĸaĸugdluvik*, den rigtige *ĸaĸugdluk*, nu næppe mere i Brug; ogsaa anført af Rink. Almindelig siges ogsaa *malamuk* (*Mallemuk*), Ungen: *malamôraĸ* (*Mallamorark*). Gengivelse af det hollandske[1]) Navn, anføres ogsaa hos Cranz.

Nord-Grønland: *migssaĸ* (*Missark*), Ungen: *migssâraĸ* (*Missârark*), den, der flyver, som den stadig vil sætte sig; *tingmiakuluk* (*Timmiaguluk*), Ungen: *tingmiakuluaraĸ* (*Timmiaguluarark*), en tarvelig Fugl.

Disko-Bugt: *tipitûkavsak* (*Tippidogavsæk*), den, som lugter ilde, samt *ĸûlioĸ* (*Kroliork*), Ungen: *ĸûlioraĸ* (*Kroliorark*) med usikker Betydning, mulig afledet af Stemmen. Sjældent høres om den mørke Farvevarietet *igassoĸ* (*Igasork*), Kokken, mulig:

[1]) Hollænderne drev i det 17de, 18de Aarhundrede stadig Hvalfangst om Grønland.

Digitized by Google

den sodede. Anføres ogsaa hos Holbøll; i Godthaabsegnen høres det stundom om unge Tatteratter (se 30.).

Øst-Grønland: *ĸaĸugdluk* (se ovenfor).

17. *Charadrius pluvialis* L.

Syd-Grønland: *ĸajordlak* (*Krajordlek*), Ungen: *ĸajordlârar* (*Krajordlarark*), den brune; *ĸajordlak* (*Gajordlek*), Ungen: *kajordlârar* (*Gajordlarark*), den brune. Særlig hyppig ved Sukkertoppen siges *kajoruver* (*Gajorrovek*), Ungen: *kajoruvêrar* (*Gajorrovœrark*), den brune. Navnene findes ogsaa hos Fabricius (med Oversættelse) og hos Rink; *kajordlak* anføre Holbøll og Helms for *Tringa canutus* (se 23.).

Nord-Grønland: *kajuarar* (*Gajuarark*), Ungen: *kajuarârar* (*Gajuararark*), en lille brun.

18. *Aegialitis hiaticula* L.

Syd-Grønland: *tukagfâjôr* (*Dugaffâjaark*), Ungen: *tukagfâjôrar* (*Dugaffâjaararark*), den krølhaarede. Navnet findes hos Glahn, Fabricius, Graah og Rink.

Nord-Grønland og sjældent i Syd-Grønland: *tûjuk* (*Dojuk*), Ungen: *tûjuarar* (*Dojuarark*). Grønlænderne gengive Stemmen som:

Navnet findes ogsaa hos Kleinschmidt; Fabricius og Rink anføre derimod *tûjuk* for *Tringa alpina* (se under 24.), men vistnok ved en Fejltagelse.

Øst-Grønland: *ĸusorârter* (*Krusorarderk*), Ungen: *ĸusorârtêrar* (*Krusorardœrark*), den med (Hals-) Smykket.

19. *Strepsilas interpres* L.

Vest-Grønland: *talivfak* (*Dallifek*), Ungen: *talivfârar* (*Dallifarark*), den, der flytter til Side. Navnet findes hos Fabricius, Rink og Helms.

Øst-Grønland: som i Vest-Grønland.

Digitized by Google

20. *Numenius phaeopus* L.

Øst-Grønland: *siggugtôĸ* (*Siggudaark*), Ungen: *siggugtûaraĸ* (*Siggudoarark*), den langnæbede. Fabricius anfører det i Brug i Vest-Grønland for *Gallinago scolopacina* (se under 27.).

21. *Limosa aegocephala* L.

Vest-Grønland: Fabricius og efter ham Rink anfører *sârfârssugssuaĸ* (*Sarfarsussuark*,) Ungen: *sârfârssugssûp piarâ* (*Sarfarsussup Biara*), en stor *sârfârssuk* (se under 22.), men Benævnelsen kan sikkert strække over flere nærstaaende Fugle.

22. *Tringa maritima* Brünn.

Sydgrønland: *sârfârssuk* (*Sarfarsuk*), Ungen: *sârfârssuaraĸ* (*Sarfarsuarark*). Ordets Betydning uvis; Fabricii Afledning som Lighed med *serfaĸ* (se under 35.) er sikkert ikke holdbar; snarere staar det i Forbindelse med Benævnelsen for Strøm. Navnet anvendes iøvrigt af Glahn, Fabricius, Rink og Helms.

Nord-Grønland: *sigssariarssuk* (*Sissariarsuk*), Ungen: *sigssariarssuaraĸ* (*Sissariarsuarark*), en Slags Strandboer. Glahn og Fabricius opføre *sigssariarsungoaĸ*, en lille *sigssariarssuk*, dette er dog nu ikke almindeligt i Brug.

Øst-Grønland: *sigssarmiutaĸ* (*Sissarmiudark*), Ungen: *sigssarmiutâraĸ* (*Sissarmiudarark*), Strandboeren. Navnet findes ogsaa hos Rink.

23. *Tringa canutus* L.

Vest-Grønland: Holbøll anfører *kajordlak* (se under 17.) og *kajoĸ* (se under 26.). Helms har ogsaa det første.

24. *Tringa alpina* L.

Vest-Grønland: Glahn, Fabricius og Rink anføre *tûjuk* (se under 18.).

25. *Phalaropus hyperboreus* L.

Vest-Grønland: *nalûmassortoĸ* (*Nellomasordork*), Ungen: *nalûmassortôraĸ* (*Nellomasordaarark*), den meget svømmende. Glahn

Digitized by Google

anfører Navnet, Fabricius ligeledes og med en næsten rigtig Oversættelse, senere ogsaa Rink og Helms.

Øst-Grønland: som paa Vestkysten.

26. *Phaloropus fulicarius* L.

Vest-Grønland: *kajoĸ* (*Gajork*), Ungen: *kajuaraĸ* (*Gajuarark*), den rødbrune. Navnet findes ogsaa hos Glahn, Fabricius og Rink, ligesom Holbøll opfører saavel dette som *kajordlak* baade for denne Fugl og for *Tringa canutus* (se under 23.).

27. *Gallinago scolopacina* Bonap.

Vest-Grønland: Fabricius opfører *siggugtôĸ* (se 20.).

28. *Larus marinus* L.

Vest-Grønland: *naujardluk* (*Najardluk*), Ungen: *naujardluaraĸ* (*Najardluarark*), ikke den rigtige *nauja* (se under 29.). Glahn og Fabricius opføre samme Navn, Fabricius med den misforstaaede Oversættelse, den slemme i Stedet for: ikke den rigtige, endvidere Graah, Rink og Helms. Fabricius og Rink opføre endvidere *naujardlugssuaĸ* (*Najardlugssuark*), der dog vist kun vil høres i Udraab, som: se hvilken stor *naujardluk*.

Øst-Grønland: *ĸusêrnaĸ* (*Krusœrnark*), Ungen: *ĸusêrnâraĸ* (*Krusœrnārark*), en Slags *ĸusêĸ* (se under 29.). Rinks *tingmiardluk* (se under 29.).

29 a. *Larus leucopterus* Faber.

29 b. *Larus glaucus* Brünn.

Grønlænderne pleje ikke at skelne de to nævnte Arter, men bruge for bægge følgende Navne:

Vest-Grønland: *nauja* (*Naja*), Ungen: *naujâĸ* (*Najark*). Forklaringen af Ordets Betydning er usikker; Fabricius har næppe Ret, naar han afleder det som: den der opsnuser (mulig god Lejlighed til Bytte). Ordet findes iøvrigt hos Glahn og Fabricius, Graah, Rink og Helms. *naujáinaĸ* (*Najainark*), Ungen: *naujdinâraĸ* (*Najainarark*), den almindelige *nauja*; *naujavik* (*Najavik*), Ungen: *naujavêraĸ* (*Najaverark*), den rigtige *nauja*. Fabricius

Digitized by Google

og efter ham Rink have disse Benævnelser, men indskrænke dem, dog næppe med Rette, til *Larus glaucus*. Om de unge Fugle siges almindeligt: *ardlânisoĸ* (*Ardlanisark*), samme Benævnelse som for en stor Hvalp. Det hos Glahn og Fabricius opførte *pugtaralik* (*Butdaralik*), den, der ligger højt paa Vandet, er nu ude af Brug.

Øst-Grønland: *ĸusêĸ* (*Krusœrk*), Ungen: *ĸusêraĸ* (*Krusœrark*). Grønlænderne her gengive Stemmen som:

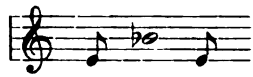

ĸu - tê - ĸ
Gru - sæ - rk

Rink anfører samme Navn, tillige *tingmiaĸ* (*Timmiark*) med Oversættelsen: en Fugl i Særdeleshed. Hans: *tingmiardluk*, en Slags *tingmiaĸ*, gælder dog vist *Larus marinus* (se under 28.).

Skelnes *Larus leucopterus* og *L. glaucus*, bruges følgende Navne:

29 a. *Larus leucopterus* Faber.

Vest-Grønland: *naujánguaĸ* (*Najenguark*), Ungen: *naujánguaraĸ* (*Najenguarark*), en mindre *Naja*. Glahn, Holbøll, Rink og Helms opføre samme Navn.

29 b. *Larus glaucus* Brünn.

Vest-Grønland: *naujarujugssuaĸ* (*Najarujussuark*), Ungen: *naujarujugssûp piarâ* (*Najarujussup Biara*), en vældig stor *nauja*, Ungen af den.

30. *Larus tridactylus* L.

Vest-Grønland: *tâterâĸ* (*Dāterark*), Ungen: *tâterâraĸ* (*Dāterarark*). Grønlænderne gengive Stemmen som:

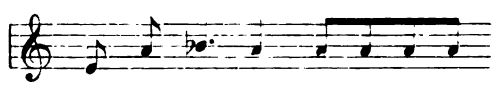

ta - ka - têĸ - têĸ
Dag - ga - tjerk - tjerk

Digitized by Google

Navnet findes hos Cranz, der ogsaa afleder det af Stemmen, Glahn, Fabricius, Graah, Rink og Helms. Ofte høres, dog mest af Børn: *takatêĸ* (*Daggaterk*), Ungen: *takatêraĸ* (*Daggatærark*). Afledning som ovenfor. I Egnen omkring Godthaab kaldes de unge Fugle ofte *igassoĸ* (se under 16.).

Øst-Grønland. *tâterĸâĸ* (*Dāterkrark*), Ungen: *tâterĸâraĸ* (*Dāterkrarark*). Afledning som ovenfor.

31. *Larus sabini* Sab.

Vest-Grønland: *tâterârnaĸ* (*Daterarnark*), Ungen: *tâterârnâraĸ* (*Dāterarnārark*), ikke den rigtige *tâterâĸ*. Kleinschmidt opfører samme Navn. Glahn, Fabricius og Giesecke[1]) have *ĸejukingoak* (*Krejogingoak*), der betyder en mindre vel udviklet Maage, og som endnu vel kan tænkes brugt om *Larus sabini* i Sammenligning med *Larus tridactylus*.

32. *Larus eburneus* Phipps.

Vest-Grønland: *naujavârssuk* (*Najavârsuk*), Ungen: *naujavârssuaraĸ* (*Najavarsuarark*), en særegen *nauja*. Samme Benævnelse opføre Glahn, Fabricius og Rink.

Øst-Grønland: *naujavârssuk* (se ovenfor).

33. *Sterna macrura* Naum.

Vest-Grønland: *imerĸutailaĸ* (*Imerkrudlæjlark*), Ungen: *imerĸutailâraĸ* (*Imerkrudailarark*), den, som mangler Lyske (med Henblik paa de smaa Baglemmer). Cranz har allerede samme Navn, men oversætter det fejlagtig: Dykkeren; senere ogsaa Fabricius, der ligeledes, men med Urette, afleder det af den grønlandske Betegnelse paa Vand. Endvidere Glahn, Graah og Rink.

Øst-Grønland: som i Vest-Grønland.

34. *Lestris parasitica* auct.

Vest-Grønland: *isúngaĸ* (*Isungark*), Ungen: *isúngâĸ* (*Isungārk*), den, der breder Vingerne ud, nemlig naar den som en

[1]) Johnstrup: Gieseckes mineralogiske Rejse i Grønland. Kbhvn. 1878.

Digitized by Google

saaret Fugl søger at narre Forfølgeren væk fra Reden. Navnet anføres ogsaa hos Glahn og Fabricius, Graah, Rink og Helms. Glahn, Fabricius og Rink have desuden *meriarsaissoĸ* (*Meriarsaisork*), den, der faar andre til at kaste op. Dette bruges dog nu kun paa Østkysten. Stundom høres *papikâĸ* (*Babigārk*), den langhalede. Mulig er dog hermed hyppigst ment *Lestris longicauda*.

Øst-Grønland: *meriarsaissoĸ* (se ovenfor).

35. *Cepphus grylle* L.

Vest-Grønland: *serfaĸ* (*Serfark*), Ungen: *serfâĸ* (*Serfârk*). Stemmen lyder for Grønlænderne som:

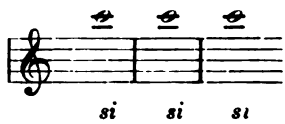

Heraf Afledningen, paa samme Maade som *sêrsoĸ*, en Pilebusk, fordi den giver en hvislende Lyd ved at brænde. Navnet findes anført hos P. Egede [1]), hos Cranz, der — ligesaa senere Fabricius — fejlagtig oversætter det som Strømfuglen, hos Glahn, Fabricius, Graah, Rink og Helms. I Syd-Grønland kaldes den i Sommerdragten stundom *ĸernertaĸ* (*Grernerdark*), i Nord-Grønland *ĸernertârssuk* (*Grernerdārsuk*), den sorte. Fabricius har det sidste af disse Navne og Betydningen; hans *ĸernektungojuk* (*Grernerdungojuk*) og *ĸaĸortungojuk* (*Krakrordungojuk*), den hvide (i Vinterdragten), kendes nu ikke mere.

Øst-Grønland: *nuerniagaĸ* (*Nuerniagark*), Ungen: *nuerniagârasĸ* (*Nuerniagārark*), den, som er taget med Fuglepil. Medens Rink opfører *nuerniagarnaĸ* (se under 9.) for *Fratercula arctica* (se under 40.), kender han mærkelig nok ikke ovenstaaende, anfører derimod *ĸúparmio* (*Krubbarmio*), Ungen: *ĸuparmiuaroĸ* (*Krubbarmiuarark*), Revneboeren. Dette er dog nu ude af Brug.

[1]) Poul Egede: Continuation af Relationerne angaaende den grønlandske Mission. 1733.

Digitized by Google

36. *Uria arra* Pall.

Vest-Grønland: *agpa* (*Abbα*), Ungen: *agpâĸ* (*Abbârk*) burde vist staves *ápa* og betyder da: den, som kaster sig ned (fra Reden) og flyver lavt videre. Navnet er anført hos Cranz, Glahn, Fabricius, der ogsaa anfører Navnet paa Ungen, men næppe med Rette sætter Navnene i Relation til Fuglens Stemme, hos Graah og Rink.

Øst-Grønland: *sârigseĸ* (*Sārissærk*), Ungen: *sârigsêraĸ* (*Sārissærark*), den med det smukke Bryst. Rink har samme Navn.

37. *Mergulus alle* L.

Vest-Grønland: *agpaliarssuk* (*Abbaliarsuk*), Ungen: *agpaliarssuaraĸ* (*Abbaliarsuarark*), den lille, som ligner en Abba (se 36.). Navnet anføres ogsaa af Cranz, Glahn, Fabricius, der tillige har Ordets Forklaring, Graah og Rink. Fabricii: *agpaliarssunguak* (*Abbaliarsungoak*), den lille *agpaliarssuk*, hører til Børnesproget, hans *isarsoakale* kendes og forstaas ikke mere — Fabricius forklarer det selv som: se, hvilken lille bitte! — ligesom hans, Graahs og Rinks *Kraerrak*, som Fabricius afleder af Stemmen, nu er ukendt.

Øst-Grønland: *kutsûlaĸ* (*Gutdūlark*), Ungen: *kutsûlâraĸ*), den ganske lille. Rink har en lignende Form.

38. *Alca torda* L.

Vest-Grønland: *agpardluk* (*Abbardluk*), Ungen: *agpardluaraĸ* (*Abbardluarark*), ikke den rigtige *agpa* (se under 36.) Navnet er ogsaa anført hos Glahn, Fabricius, der mindre rigtig oversætter det: den hæslige *agpa*, og hos Rink. Fabricius, Graah og Rink anføre iøvrigt *agparnaĸ* (*Abbarnark*), som Fabricius tillige anfører Oversættelsen for, den sjældnere *agpa*, men som nu næppe mere er i Brug.

39. *Alca impennis* L.

Vest-Grønland: *isarukitsoĸ* (*Isarokitsork*), den kortvingede, anføres hos Cranz (med Oversættelse), Glahn, Fabricius, Krag[1])

[1]) P. Krag. Udtog af Dagbog. Haderslev. 1875.

Digitized by Google

og Rink, ligesom Navnet stadig lever i Grønlændernes Erindring.

Øst-Grønland: Ogsaa her erindres Navnet som ovenfor. Rink udtaler sig overensstemmende hermed.

40. *Fratercula arctica* L.

Vest-Grønland: *kilángaĸ* (*Krilængark*), Ungen: *kilángaraĸ* (*Krilængarark*), den snøvlende. Samme Navn findes hos Cranz, Glahn og Fabricius (med Oversættelse), Graah og Rink.

Øst-Grønland: Rink anfører *nuerniagarnaĸ* (se under 9.). Det er dog næppe sandsynligt, at Østgrønlænderne have haft et eget Navn til en Fugl, om hvis Optræden langs Østkysten der kun foreligger saa faa og usikre Oplysninger[1]). Nu bruges Navnet for *Mergus serrator*.

41. *Phalacrocorax carbo* L.

Vest-Grønland: *oĸaitsoĸ* (*Okrejtsork*), Ungen: *oĸaitsuaĸ* (*Okrejtsuark*), den tungeløse. Navnet anføres ogsaa hos Cranz (med Oversættelsen: korttungede), hos Glahn, Fabricius, der har den rigtige Oversættelse og tillige Navnet paa Ungen, hos Graah og Rink. Fabricii andet Navn paa Ungen: *kigdlingajûk* (*Gidlingajûk*), den, der stadig følger efter (mulig Moderen), er nu forglemt.

Øst-Grønland: *alugtûteĸángitsoĸ* (*Aludutekrængitsork*), Ungen: *alugtûteĸángitsuaraĸ* (*Aludutekrængitsuarark*), den, som ikke har noget at slikke med.

42. *Sula bassana* L.

Vest-Grønland: Fabricius og efter ham Rink anføre *kugssuk* (se under 3.).

43. *Falco peregrinus* Tunst. var. *anatum*. Bonap.

Vest-Grønland: i Egnen omkring Godthaab siges *kînâlêraĸ* (*Gînâlærark*), Ungen: *kînâlêrâĸ* (*Gînâlærârk*), den med det sorte i Ansigtet. Sjældent høres (derimod almindeligt i Labrador[2]))

---

[1]) O. Helms: Videnskab. Medd. fra d. nat. For. Kbhvn. 1904.

[2]) S. Kleinschmidt: den grønlandske Ordbog. Kbhvn. 1871.

Digitized by Google

kigssavik (*Gissavik*), Ungen: *kigssavêraĸ* (*Gissaværark*), den rigtige *kigssaĸ*. Stemmen lyder for Grønlænderne:

ki - ki - ki - ki
(*Gi - gi - gi - gi*)

Fabricii Afledning af *kigssaviarssuk* (se 44.) fra det grønlandske Ord for at springe ned er sikkert ikke rigtig. Som en anden Mulighed nævner han da ogsaa Skriget. Rink anfører *kigssaviarssuk milakulagtoĸ* (se under 44.), der vel ogsaa kan tænkes brugt her.

44. *Falco gyrfalco* L.

Vest-Grønland: *kigssaviarssuk* (*Gissaviarsuk*), Ungen: *kigssaviarssuaraĸ* (*Gissaviarsuarark*), en egen Art *kigssavik* (se 43.). Navnet anføres hos Glahn, Fabricius (om Afledningen, se 43.), Graah, Rink og Helms. *k. ĸernertoĸ* (*G. grernerdork*), den mørke *k.*, *k. milakulagtoĸ* (*G. millagulægdork*), den spraglede *k.*, *k. ĸaĸortoĸ* (*G. krakrordork*), den hvide *k.*, *k. ĸaĸordluínartoĸ* (*k. krakrordluinardork*), den helt hvide *k.* Navnene og Oversættelserne findes alle fire ogsaa hos Fabricius, Rink har den første og sidste Benævnelse, henholdsvis for den mørke og lyse Fugl. Det andet Navn opfører han for *Falco peregrinus* (se 43.).

Øst-Grønland: *nápatikitseĸ* (*Nœbbadigitsærk*), Ungen: *nápatikitsêraĸ* (*Nœbbadigitsærark*), den korthalsede. Saavel Navnet som dettes Oversættelse findes ogsaa hos Rink.

45. *Haliaëtus albicilla* L.

Vest-Grønland: *nagtoralik* (*Netdoralik*), Ungen: *nagtoralâĸ* (*Netdoralārk*), den, der har en *nagtoraĸ* (Næbet ligner en Bugserekrog, *nagtoraĸ*). Navnet findes ogsaa anført hos Glahn, hos Fabricius, der foruden ovenanførte rette Afledning tillige meddeler, at andre bringe Navnet i Relation til Fuglens Stemme, en Forklaring, Fabricius dog ikke selv finder antagelig, endvidere hos Graah, i omtrent samme Form hos Krag, samt hos Rink

Digitized by Google

og Helms. Fabricius og Rink anføre *tertersoak* i Brug i Egnen omkring Godthaab (Fabricius forklarer det som afledet af Stemmen), endvidere har Fabricius *tingmiardlugssuaĸ*, den slemme store Fugl, og endelig *isarotorssuaĸ*, den med det store Vingefang, men intet af disse Navne er længere i Brug. (Man fristes stundom til at tro, at en Del af de af Fabricius anførte Navne ere anvendte overfor ham som Forklaring af paagældende Fugl og fejlagtig af ham opfattede som brugbart og almenforstaaeligt Navn paa Fuglen.)

46. *Otus brachyotus* Forst.

Vest-Grønland: *siutitôĸ* (*Siutidaark*), Ungen: *siutitûaraĸ* (*Siutiduarark*), den med de store Ører. Fabricius har baade Navn og Oversættelsen; Navnet anføres endvidere hos Graah og Rink.

47. *Nyctea nivea* Thunb.

Vest-Grønland: *ugpik* (*Ubbik*), Ungen: *ugpiaraĸ* (*Ubbiarark*), den, der falder om (eller trykker sig op imod noget, nemlig naar man nærmer sig den). Navnet ogsaa hos Glahn, hos Fabricius, hvis Afledning fra det grønlandske Ord for at hyle, sikkert er urigtig, hos Graah og Rink. Fabricius og Rink anføre ogsaa *ugpigssuaĸ*; herom gælder, hvad tidligere er sagt om *naujardlugssuaĸ* (se under 2.).

Øst-Grønland: *kînalik* (*Gînalik*), Ungen: *kînalêraĸ* (*Gînalærark*), den med Ansigtet. Rink har samme Navn og Oversættelse; hans *tingmiakasiup nanua*, som han oversætter: Ravnens Fjende, egentlig den, som er Bjørn for Ravnen, er nu ude af Brug.

48. *Corvus corax* L.

Vest-Grønland: *tuluvaĸ* (*Dulluvak*) eller *tulugaĸ* (*Dullugak*), Ungen: *tuluvkâĸ* (*Dullugark*), den, som bliver hugget (mulig af de andre, som den flyver sammen med). Samme Navn anføre Glahn, Fabricius (med en næsten rigtig Oversættelse), Graah, Krag, Rink og Helms. Fabricii *ĸernertoĸ* (se nedenfor) er nu ude af Brug paa Vestkysten.

Digitized by Google

Øst-Grønland: *kernertoĸ* (*Krernerdork*), Ungen: *kernertuaraĸ* (*Krernerduarark*), den sorte; *kârtuluk* (*Krarduluk*), Ungen: *kârtuluaraĸ* (*Krarduluarark*), den med det hæse: *Kra*. Østgrønlænderne gengive Stemmen som:

kaug - ka - kaug
(*Kraug - kra - kraug*)

Rink har *kernertikasik*, hvad der nærmest betyder: den ringe sorte, samt *tingmiakasik* med Oversættelsen: den tossede Fugl. Bægge Navnene synes nu ude af Brug.

49. *Anthus aquaticus* Bechst.

Vest-Grønland: *kugsagtarnaĸ* (*Gussœddarnark*), Ungen: *kugsagtarnârak* (*Gussœddarnārark*), ikke den rigtige *kugsagtaĸ* (se under 51.). Navnet anføres ellers kun af Holbøll. Derimod have Rink og Helms (med Oversættelsen) *kugsarnaĸ* (*Gussarnark*), ikke den rigtige *kugsak* (se 51.). Helms har endvidere *mugsôrnaĸ* og Oversættelsen: den, der piber, et Navn, der dog vist har en meget begrænset Anvendelse. Fabricii *auingarsuk* er nu ukendt.

50. *Motacilla alba* L.

Øst-Grønland: *erĸorĸortôĸ* (*Erkrorkrordaark*), Ungen: *erĸorĸortûaraĸ* (*Erkrorkrorduarark*), den med den lange Hale. Navnet findes ogsaa hos Helms tillige med Oversættelsen.

51. *Saxicola oenanthe* L.

Vest-Grønland: *kugsagtaĸ* (*Gussœdark*), Ungen: *kugsagtârak* (*Gussœdārark*) eller *kugsak* (*Gussœk*), Ungen: *kugsârak* (*Gussarark*), den, der bukker sig. Glahn, Fabricius, Rink og Helms have det første Navn, Helms tillige det sidste. Fabricii Afledning fra det grønlandske Ord for Tagdryp er sikkert ikke rigtig. Af Navnet afledes *kugsagtarpoĸ*, med Tungen at frembringe en beklagende Lyd, som minder om Fuglens Stemme.

Digitized by Google

Øst-Grønland: *korsuk* (*Krorsuk*, Ungen: *korsuarak* (*Krorsuarark*), den gulgrønne (Arten har intet gulgrønt i Farven; en eller anden Fejltagelse maa vist foreligge). Rink har samme Navn og desuden *ingêrsajôk*, den, der vrikker med Halen; det sidste Navn er dog vist nu ude af Brug.

52. *Cannabina linaria* L.

Vest-Grønland: *orpingmiutak* (*Orbimmiudark*), Ungen: *orpingmiutârak* (*Orbimmiudārark*), den, som boer i Buske. Navnet findes hos Glahn, Fabricius (med Oversættelse) og Rink. Enkelte Steder i Syd-Grønland siges *anarak* (*Anarark*), Ungen: *anarârak* (*Anarārark*), den lille fæx. Fabricius, Graah og Rink have samme Navn; Fabricius tillige Oversættelsen samt Diminutivet: *anarángnak*, som nu næppe høres almindeligt brugt. Glahns *nennamanguak* og Fabricii *nennamak*, for hvilke ingen Betydning anføres, ere nu ukendte.

Nord-Grønland: *pivêk* (*Bivœrk*), Ungen: *pivîarak* (*Bivīarark*). Grønlænderne gengive Stemmen som:

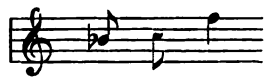

pi - i - ve
(*Bi - i - vœ*)

Øst-Grønland: *kákarssuarmiutak* (*Krakrarsuarmiudark*), Ungen: *kákarssuarmiutârak* (*Krakrarsuarmiudārark*), den, som bor i de høje Fjælde; *sússúsók* (*Sussusaark*), Ungen: *sússúsûarak* (*Sussusuarark*). Afledet efter Stemmen. Rink har den noget lignende Form *tutsugtûrapik*, som nu er ude af Brug.

53. *Emberiza lapponica* L.

Vest-Grønland: *narssarmiutak* (*Narsarmiudark*), Ungen: *narssarmiutârak* (*Narsarmiudarark*), den, som boer paa Marken. Samme Navn anføre Glahn, Fabricius (med Oversættelse), Holbøll, Rink og Helms.

Øst-Grønland: som i Vest-Grønl. Rink anfører *ivssormiutak*, den der boer ved Græstørvene, et Navn, som ikke bruges mere.

Digitized by Google

54. *Emberiza nivalis* L.

Vest-Grønland: *kupaluarssuk* (*Krubbaloārsuk*), Ungen: *kupaluarssuarak* (*Krubbaluarsuarark*), *kupanuarssuk* (*Krubbannoarsuk*), Ungen: *kupanuarssuarak* (*Krubbanoarsuarark*). Mest i Syd-Grønland: *kupangnâk* (*Krubbannārk*), Ungen: *kupangnârak* (*Krubbannārark*). Betydningen er vistnok: den lille, som ofte sidder og krymper sig sammen. Navnet (i en eller flere af dets Former) findes ogsaa hos Glahn, Fabricius (dennes Afledning, udfra det grønlandske Ord for en Revne, som Revneboeren, er sikkert ikke rigtig, hvor nærliggende den end kan synes), Graah, Krag, Rink og Helms. ♂ kaldes ogsaa *amauligâk* (*Amaligark*), Ungen: *amauligârak* (*Amaligārark*), ♀ *amauligâk arnaviak* (*Amaligark arnaviark*), den, som har faaet noget lagt paa sin Ryg — og dennes Hun. Samme Navn have Glahn og Fabricius (med næsten rigtig Oversættelse) samt Rink. Fabricii anden Benævnelse: *amauligakatit* kan næppe forstaas som andet end: der fik Du en Spurv!

Øst-Grønland: *pisêk* (*Bisærk*), Ungen: *pisêrak* (*Bisærark*), den rige; *pisêrajik* (*Bisærajik*), Ungen: *pisêrajêrak* (*Bisærajærark*), den, som plejer at være rig. Rink har de samme Benævnelser.

Alm. Hosp., København., Marts 1904.

Digitized by Google

Digitized by Google

V.

On some minerals

from

Narsarsuk at Julianehaab, Greenland.

By

O. B. Böggild.

1906.

Digitized by Google

Digitized by Google

The expeditions sent to Greenland in the years 1903 and 1904 by the merchant Mr. A. Bernburg, Copenhagen, collected, in the Julianehaab District, some of the rare minerals found there. Mr. Bernburg permitted the author to look through the collection, and it was found that the minerals from the locality Narsarsuk showed several new and peculiar features, and so it seemed that a more particular examination of them might be of great interest.

By the inspection of the material the fact was immediately noticeable that most of the minerals were found in crystalline forms deviating rather highly from these hitherto known; these latter forms were either not present at all, or only in very slight numbers in comparison with the new forms. Thus it would seem that almost the whole collection has been obtained from a pegmatitic mass, not known before. This view is especially corroborated by the fact that a mineral not hitherto known from Narsarsuk, viz. Astrophyllite, is found in connection with almost all the minerals that have been carried home.

Besides the minerals enumerated and more particularly described hereafter, there have still been found in Mr. Bernburg's collection the following minerals: microcline, albite, aegirite, quartz and rhodocrosite; of these the feldspars have not been described, as they will later be more particularly described by other mineralogists; the aegirite, quartz, and rhodocrosite are found in rather insignificant specimens, and present nothing especially new.

Digitized by Google

The number of pieces of the minerals gathered at Narsarsuk is, with regard to most of them, very small; only of two of them, viz. Catapleiite and Astrophyllite, a greater number of partly very fine pieces have been collected.

Calcite.

This mineral was found rather abundantly, but, as is generally the case from this locality, only in small and insignificant crystals. Most frequently they are of a quite simple form, viz. a combination of $r\{10\bar{1}1\}$ and $a\{11\bar{2}0\}$ with both surfaces about equally developed, so that the form gets some resemblance to the isometric dodecahedron; to this form may be added small surfaces of $c\{0001\}$; the size of these crystals is ½—2 cm; their colour is brownish; the surfaces are very uneven, partly grooved and partly faceted.

In a few pieces numerous small crystals were found (c. 1 mm) of a somewhat more complicated form, viz. $c\{0001\}$, $r\{10\bar{1}1\}$, $f\{02\bar{2}1\}$, $a\{44\bar{8}3\}$, and a hitherto unknown scalenohedron $(\gamma)\{6.10.1\bar{6}.1\}$ (fig. 1).

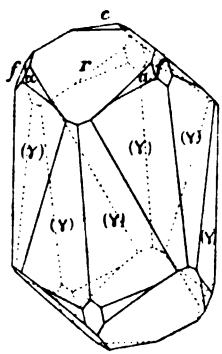

Fig. 1. Calcite; Narsarsuk.

The surfaces of this latter form are very curved, and it cannot be regarded as absolutely certain, as the measured values of the angles vary rather much; there is, however, no more probable form, which agrees, only approximately, with the values found:

	Average value.	Number of measurements.	Variations.	Calculated value.
$(\gamma):(\gamma) = (6.10.\bar{1}6.1):(16.\bar{1}0.\bar{6}.1) =$	75°52′	7	74°58′-78°33′	76°11½′
$(\gamma):(\gamma) = (6.10.\bar{1}6.1):(\bar{6}.16.\bar{1}0.1) =$	43°37′	6	41°39′-44°42′	43°27′
$(\gamma):(\gamma) = (6.10.\bar{1}6.1):(10.6.\bar{1}6.\bar{1}) =$	17°43′	4	16°57′-19°10′	18°23′
$(\gamma):c = (6.10.\bar{1}6.1):(0001) =$	85°22′	5	84°0′ -88°13′	85°51½′.

Digitized by Google

The surfaces of (γ) $\{6.10.\bar{1}6.1\}$ are tolerably bright; of the other forms $c\{0001\}$, $f\{02\bar{2}1\}$, and $a\{44\bar{8}3\}$ have very bright and plane surfaces, giving very good reflections; $r\{10\bar{1}1\}$, on the other hand, has always completely uneven and rough surfaces.

Synchysite.

Of this mineral only a slight material has been obtained. Part of it belongs to the forms of the mineral described by G. Nordenskiöld [1] and Flink [2]; but some crystals are also found which deviate highly from the forms hitherto known, being very markedly hemimorphic, so that there can scarcely be any doubt that the synchysite belongs to the rhombohedral-hemimorphic class.

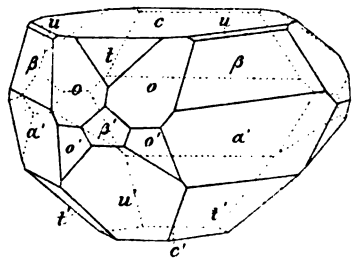

Fig. 2. Synchysite; Narsarsuk.

The crystals are rather small (up to 4 mm), and are bounded by the forms: $c\{0001\}$, $c'\{000\bar{1}\}$, $t\{20\bar{2}9\}$, $t'\{\bar{2}02\bar{9}\}$, $u\{02\bar{2}9\}$, $u'\{0\bar{2}2\bar{9}\}$, $a\{30\bar{3}2\}$, $a'\{\bar{3}03\bar{2}\}$, $\beta\{03\bar{3}2\}$, $\beta'\{0\bar{3}3\bar{2}\}$, and the hitherto unknown forms: $o\{11\bar{2}3\}$, and $o'\{11\bar{2}\bar{3}\}$. The most common appearance of the crystals is shown in fig. 2. The hemimorphism is seen in the fact that one end of the crystals is always broader than the other, which is formed as a regular hexagonal pyramid with a base. With this end the crystals are often attached to the substratum; but as often they are placed horizontally, so that the hemimorphism cannot be owing to the position of the crystals. Otherwise we stand in great need of better material of the mineral than has hitherto been at our disposal, in order

[1] Geol. Fören. Förh. Stockholm, 16, 1894, p. 338.
[2] Meddel. om Grønland, 24, 1901, p. 39; and Bull. Geol. Inst. Upsala, 5, part 1, 1900, p. 81.

Digitized by Google

to be able to determine its crystalline form; its belonging to the rhombohedral hemihedrism is also exceedingly little conspicuous in many of the crystals, and, as has also been pointed out by FLINK, it has proved to be impossible by means of etching figures to form any conclusion as to the crystalline form.

The condition of the faces of the crystals here mentioned is, as usually, exceedingly bad, with the exception of the base, which is tolerably plane and very bright. Especially all the pyramids of the first order (those corresponding to rhombohedra) are quite remarkably uneven and opaque, so that only in a few cases they have given faint reflections in the goniometer, by which it has been possible to determine them; the surfaces of t and u are somewhat more bright than all the others, but not more plane; in the upper end of the crystals all the mentioned faces are highly striated horizontally; in the lower, pyramidal end, on the other hand, the striation disappears entirely. The faces of the second order, o and o', are, like t and u, tolerably bright, but exceedingly uneven; they are, however, not striated. They have been determined by the following measurements:

	Average value	Number of measurements.	Variations.	Calculated value [1]).
$o : c = (11\bar{2}3) : (0001)$ $o_1 : c_1 = (11\bar{2}\bar{3}) : (000\bar{1})$	65° 35′	7	64° 22′-68° 05′	65° 59′.

The variations, as is seen, are very great, but as the indices of the symbol of the surfaces are very simple, they may be regarded as being determined with sufficient certainty.

With regard to colour and other physical properties, these crystals agree entirely with the hitherto known forms of the mineral. They are found together with crystals of synchysite

[1]) After the axial ratio: $c = 3.36456$, given for parisite by VRBA in Zeitschr. f. Kryst. 15, 1889, p. 210.

Digitized by Google

of the common, lengthened form in closely crowded masses; sometimes transitions between both forms are found; of accompanying minerals are only found quite small brown tables of a mica-like mineral.

Cordylite.

Of this mineral a few crystals have been found differing from those previously known[1]), both in form and especially by being completely fresh, so that, with regard to physical properties, they almost appear as a quite new mineral.

The crystals are of a size of up to 1 mm in diameter, and of the form shown in fig. 3; they are bounded by $c\{0001\}$, $m\{10\bar{1}0\}$, $q\{10\bar{1}3\}$, $r\{20\bar{2}3\}$, and the new form $s\{40\bar{4}3\}$. Contrary to the previously known crystals the form $p\{4.0.\bar{4}.15\}$, which in these is very predominant, is wanting, and m is here quite slightly developed, so that the crystals become far shorter than those known before. All the faces are very bright; the basis and the faces of q are also generally quite plane, while the other surfaces are highly striated horizontally, and so the measurements are not so exact, as might otherwise have been expected. The new form $s\{40\bar{4}3\}$ has been determined by the following measurements:

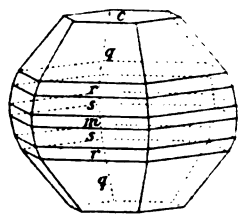

Fig. 3. Cordylite; Narsarsuk.

	Average value.	Number of measurements.	Variations.	Calculated value[2]).
$s:c = (40\bar{4}3):(0001)$	$= 79°\,14'$	7	$78°\,31'$-$80°\,11'$	$79°\,8\frac{1}{2}'$

As will be seen, this form, as all the pyramids of this mineral previously known, has an index for the c-axis which is divisible by 3, and therefore it must, strictly speaking, be

[1]) Described by Flink in: Medd. om Grønl. 24, 1901, p. 42.

[2]) After the axial ratio $c = 3.3865$ given by Flink.

Digitized by Google

regarded as an unnatural thing to keep the large axial ratio, which is formed on the basis of the resemblance to parisite and synchysite; if we divide the c-axis by 3, we shall get the axial ratio:

$$c = 1.1288,$$

and the following symbols: $\{40\bar{4}\bar{5}\}$, $\{10\bar{1}1\}$, $\{20\bar{2}1\}$, and $\{40\bar{4}1\}$[1].

The crystals of cordylite described here are, in contradistinction to those previously known, completely bright and transparent with a yellowish colour. Pleochroism is distinctly found; the colour of absorption is

for rays vibrating parallelly to the c-axis, brownish yellow,

- - — perpendicular on — greenish yellow.

No distinct difference is found in the degree of absorption of the two directions.

The interior of the crystals is completely homogeneous, and no trace is seen of the peculiar, six-radiated structure, described and figured by Flink.

The determination of the indices of refraction is rather difficult on account of the smallness of the crystals. By using a face of $c\{0001\}$ and a face of $q\{10\bar{1}3\}$ at the other end of

---

[1]) Very peculiar, although perhaps only due to chance, is the resemblance between this mineral and steenstrupite (which is, however, markedly rhombohedral); the steenstrupite having the axial ratio $c = 1{\cdot}0842$ (cfr. Lorenzen: Medd. om Grønl. 2, 1881, p. 73; Moberg: ibid. 20, 1898, p. 245, and Böggild: ibid. 24, 1900, p. 203) and predominantly the following four rhombohedra, which are developed in almost all the crystals: $\{04\bar{4}5\}$, $\{10\bar{1}1\}$, $\{02\bar{2}1\}$, and $\{40\bar{4}1\}$, that is to say, exactly the same forms as in cordylite; further the base is always highly developed, whereas $\{10\bar{1}0\}$ is wanting. The chemical comparison between the minerals cannot be carried out in detail, as the constitution of neither of them is quite known; the ratio between the equivalents of SiO_2 and Ce_2O_3 in steenstrupite agrees tolerably well with CO_2 and Ce_2O_3 in cordylite; the amount of $(Mn, Ca)O + Na_2O$ is somewhat greater in steenstrupite than BaO in Cordylite, while the amount of F is considerably smaller; this, however, has in cordylite been determined as residue of a very small material for analysis; the steenstrupite, moreover, contains some $(Nb, P)_2O_5$ and H_2O, which may, however, possibly be unessential for the mineral.

Digitized by Google

the crystal, a natural prism is obtained, which, in the crystal used, had an angle of 52° 27′. As I had no light of one colour of sufficient intensity, common light has been used and adjusted to the yellow part of the image; by this means we get directly:

$$\omega = 1{\cdot}7640,$$

moreover, according to methods stated by WÜLFING[1]):

$$\varepsilon = 1{\cdot}5772,$$

but this value must, of course, be rather inaccurate. By using the total reflectometer we get for faces belonging to the base of the largest crystal a quite faint boundary line giving

$$\varepsilon = 1{\cdot}5762,$$

while I had no fluid sufficiently refracting for the determination of ω.

It will appear from the above that the cordylite is possessed of an uncommonly strong, negative double refraction.

Astrophyllite.

This mineral has not hitherto been known from Narsarsuk; but it is found abundantly in BERNBURG's collections, and is of a quite peculiar appearance.

It is always formed as quite thin needles or rather as ruler-shaped bodies. To judge from the optical relations, the longitudinal direction of the needles must be parallel to the crystallographic a-axis, according to BRØGGER's[2]) orientation; the needles are flattened after $b\{010\}$, and parallel to this plane is also found a high degree of cleavage; thus the form resembles upon the whole that from El Paso Co., Colorado, described by KÖNIG and BÜCKING[3]); but while this astrophyllite is imbedded in quartz and feldspar, the greater part of that described here is freely developed and surrounds the other minerals as a golden coat of hair or as a felt-like mass.

---

[1]) ROSENBUSCH: Mikr. Phys. I, 1, 1905, pp. 86 and 76.
[2]) Zeitschr. f. Kryst. 16, 1890, p. 200.
[3]) Zeitschr. f. Kryst. 1, 1877, p. 423.

Digitized by Google

The size of the needles is quite slight; their length is almost 1 cm; one of the largest was measured to a breadth of ca. 0·3 mm, a thickness of 0·06 mm, but most of them are still finer.

The transverse section of the needles is almost completely lenticular; the two sides are quite evenly curved, and each of them gives in the goniometer an almost completely continual series of reflections, without any single surface being especially conspicuous; each series of reflections has an extent of 70—90°; in the interjacent parts of the zone absolutely no reflections are found. At the ends of the crystals surfaces are never developed.

The needles are of a bronze-yellow colour, highly shining; the colours of absorption are about the common ones:

a dark reddish brown,
b yellowish brown,
c a little lighter yellowish brown.

When placed on the cleavage faces the crystals show in converging light a distinct axial image; the axial plane is parallel to the longitudinal direction of the needles. The axial angle has in glass hemispheres been determined to:

$$2H = 104°.$$

If the index of refraction of the hemispheres is 1·53, and the index β of the astrophyllite is 1·733, we get from this:

$$2V = 88°10'.$$

The axis of elasticity a being, as is otherwise the case, perpendicular on the direction of cleavage, it becomes here the acute bisectrix, and accordingly this astrophyllite, in contradistinction to what is generally the case, is optically negative.

As before mentioned, the astrophyllite from Narsarsuk is exclusively found as thin, flattened needles, sitting abundantly on the other minerals, as for instance catapleiite, aegirite, elpidite, microcline, albite, epididymite, calcite, and rhodochrosite. Often the astrophyllite sticks so loosely, that it may be removed

Digitized by Google

without leaving any trace; often, however, the needles pierce the other minerals, which is specially beautiful in the clear and transparent ones as albite and catapleiite. Sometimes the needles diminish to almost microscopic dimensions, and then they form a matted, brownish mass, in the exterior very much recalling certain lichens.

It has not been possible to make a complete chemical analysis, as it has been impossible to procure a sufficient amount of pure material without using up all that existed of the mineral. Determinations made by Mr. CHR. CHRISTENSEN have shown, however, that the amount of SiO_2 and TiO_2 is about as usual, while the amount of Mn is considerably smaller. Also in this respect, as with regard to form, the mineral thus agrees with that from Colorado.

Epididymite.

Of this mineral only a rather small material has been found; but almost all the material brought home belongs to a type which is not usually found in the mineral, and which I shall here describe.

The form of the crystals is very much lengthened after the b-axis[1]) (more than shown by the figure), and besides the crystals are highly flattened after $c\{001\}$; thus the crystals, as to form, resemble those described by FLINK under the name of type II; but these latter are much larger and mostly bounded by other surfaces.

The crystals described here have an average length of 1—2 cm, the breadth (after the b-axis) is 1—3 mm, the thickness (after the c-axis) is $^1/_4$—1 mm. The combination is most frequently as shown in fig. 4, viz. $n\{310\}$, $p\{311\}$, $m\{110\}$, $c\{001\}$, $g\{012\}$, $e\{023\}$, $d\{011\}$, $f\{021\}$, and $b\{010\}$, that is to say, only surfaces known before and also otherwise fairly

[1]) According to FLINK's arrangement, see: Medd. om Grønl. 24, 1901, p. 62.

Digitized by Google

common. The relation between the sizes of the single surfaces is generally as shown in the figure; the surfaces p, m, and g may sometimes be wanting.

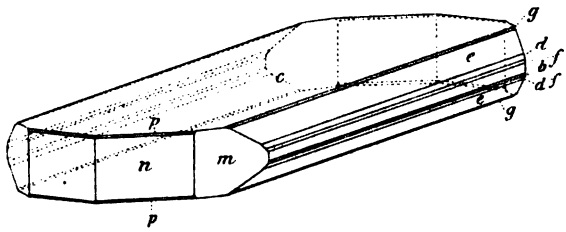

Fig. 4. Epididymite; Narsarsuk.

Generally, the surfaces are not especially plane, but they give, however, so good reflections, that they may be determined with certainly. $c\{001\}$ is always striated parallelly to the a-axis and, moreover, provided with irregular grooves and projections. The crystals are always composed of two or more tables placed upon each other, about parallel, and separated by deep furrows in the edges of the crystals. This coalescing does not seem to be owing to any twin-formation; otherwise, however, numerous twins are found, according to the law common in the epididymite.

The crystals are colourless and almost quite transparent; the physical properties do not in any direction differ from those common in the mineral.

The crystals of epididymite project into cavities; most frequently they are found on microcline, albite, and aegirite, and are often accompanied by calcite and almost always by astrophyllite sitting as a felt-like mass on the outside of and among the crystals of epididymite, without ever penetrating into them, so that it may very easily be quite loosened from them.

Catapleiite.

On the expeditions of the two years a very large material of this mineral has been collected, so that now, I think, we

Digitized by Google

have a greater abundance of the catapleiite than of any other mineral from Narsarsuk, with the exception of feldspar and aegirite, while previously[1]) it had to be regarded as one of the rare minerals from this locality.

Two essentially different types have been found.

1. Far the greater part of the material shows in most relations, both crystallographic and physical ones, so great conformity to FLINK's catapleiite type 1, that it may most naturally be referred to this type, even if a few differences may be pointed out, especially in the exterior. The crystalline form is that described and figured by FLINK, with the combination (in the hexagonal system): $c\{0001\}$, $y\{10\bar{1}3\}$, and $m\{10\bar{1}0\}$. The surfaces of $c\{0001\}$ are very bright, although not so completely plane as in the crystals previously known. $y\{10\bar{1}3\}$ is, as usually, bright directly at the base, while the other part of it is completely opaque and gives generally no reflections; it seems as if the lower part of the surface almost always is curved somewhat downwards, so that it approaches very much to $o\{10\bar{1}2\}$; in some few of the smaller crystals, where the surface is somewhat brighter than in the larger ones, an almost continual series of reflections may be seen in the goniometer to a distance from the base of 34—37°, while the theoretical angle of $o\{10\bar{1}2\}$ is 38° 12′. Only in a single specimen most of the crystals were provided with a more steep pyramid also with completely opaque surfaces, which, by the contact goniometer, may be determined to $p\{10\bar{1}1\}$. The surfaces of $m\{10\bar{1}0\}$ are as usually completely opaque, and exceedingly rough and uneven.

The diameter of the crystals varies from fractions af 1 mm to 3 cm. Generally they are found crowded in large masses

[1]) Comp. FLINK: M. o. G. 24, 1901, p. 93. The catapleiite from Narsarsuk has for the first time been described by FLINK in Geol. Fören. Förh. Stockholm, 15, 1893, p. 206, and in Zeitschr. f. Kr. 23, 1894, p. 359.

Digitized by Google

in quite casual mutual positions. It is a characteristic fact that the surfaces are originally almost always coated with a thin, dust-like layer of a greenish or grayish colour, which is seen under the microscope to consist of quite small needles of aegirite, besides other irregularly formed bodies. The interior of the crystals is also often penetrated by needles of aegirite and other interpositions, by which means the crystals become generally rather intransparent and of a light grayish or greenish colour, even when the mentioned layer on the outside has been rubbed away. It is especially on account of this colour that the catapleiite described here gets an appearance rather different from that previously known.

Of accompanying minerals, besides aegirite, which is also found in large crystals, only astrophyllite has been found, which is sometimes sitting on the crystals of catapleiite as a loose layer of felt, and sometimes also penetrates into them. Further small crystals of rhodochrosite and albite may be found together with the catapleiite.

The optical and other physical properties are in all essentials as in the catapleiite of type I previously known; they will be more particularly mentioned hereafter.

2. To this type belong some very small crystals (of a diameter of up to 1 mm); they have only been found in a single specimen, where they are sitting in cavities in aegirite and microcline together with a few crystals of albite; they are not accompanied by the catapleiite of the principal type. The form is here made up of only $c\{0001\}$ and $y\{10\bar{1}3\}$, while the prismatic surfaces are quite wanting (fig. 5). The surfaces are very bright. As usually, $c\{0001\}$ is the best developed one and gives good reflections; $y\{10\bar{1}3\}$, on the other hand, is rounded and gives a continual series of reflections, which

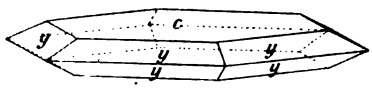

Fig. 5. Catapleiite, Type 4; Narsarsuk.

Digitized by Google

have always, however, an especially marked maximum, the distance of which from $c\{0001\}$ has been measured to 25° 17′ (25° 4′—25° 37′), that is to say, about the same angle as that found by FLINK in type 1, which differs to a so remarkably high degree from the calculated angle, which, according to FLINK [1]), for the Greenland catapleiite is 27° 28′. It is, however, scarcely possible to determine the face in any other way.

The crystals are transparent, without inclosed bodies, of a slightly brownish colour.

Although the form of these crystals is not very different from FLINK's type 1, they appear nevertheless to be so different from this type in their optical relations, that they must be regarded as a special type, which, in accordance with the three types described by FLINK, I shall designate as type 4.

General remarks on the physical and optical properties of the Greenland catapleiite.

Almost all catapleiite, as is well known, is optically unhomogeneous by common temperature, being in sections after the base composed of a great number of generally quite thin, optically biaxial lamellæ; in other directions, as shown by BRÖGGER [2]), a few thin lamellæ may be found; in the Greenland material, however, I have not observed such lamellæ.

The crystalline form to which the single individuals belong has been found by BRÖGGER [3]) to be monoclinic with the elements:

$$a : b : c = 1{\cdot}7329 : 1 : 1{\cdot}3618$$
$$\beta = 89° 48\tfrac{1}{2}'.$$

FLINK [4]) arrives at the conclusion that the catapleiite is rhombic, especially because the acute bisectrix has been found to be perpendicular to the base; BRÖGGER, on the other hand,

---

[1]) Medd. om Grønl. 24, p. 100.
[2]) Zeitschr. f. Kryst. 16, p. 442.
[3]) l. c. p. 437.
[4]) M. o. G. 14, p. 97.

Digitized by Google

has found that the acute bisectrix forms an angle of $3^1/_2°$ with the vertical axis. Now, I think, that the catapleiite from the two places must necessarily be supposed to belong to the same crystalline form, and so there can scarcely be any doubt that also the Greenland mineral must be monoclinic. This mineral, however, is not so well developed with regard to its crystallographic properties, as to render a more particular examination of its crystalline form possible. In the following I shall therefore only point out a few physical and optical properties of the Greenland catapleiite, as in several respects it seems to present interesting facts.

With regard, in the first place, to the temperature at which the transformation from the monoclinic form to the hexagonal one takes place, the most essential facts have already been given by Flink, who states that, as to type 1, the lamellæ disappear at 120°, as to type 2 they have not completely disappeared at 200°, while, for type 3, the transformation takes place at ca. 10—20°; a part of a crystal was found, however, which at common temperature was still completely uniaxial (see M. o. G. 24, Pl. V, fig. 10). To these results I can add nothing essentially new; for type 1 I have found that the transformation begins at 110°, and is completed at 130°; in type 2 the transformation begins at 160°, but is only completed at 230°. Type 3 is somewhat varying; some crystals are transformed at 10—20°, as mentioned by Flink; most of them, however, would seem to need a somewhat greater heating, as the transformation does not begin until at ca. 30°, and finishes at ca. 40°. The uniaxial part figured by Flink is seen, by a cooling down to ca. 8°, to be penetrated by lamellæ like the other parts.

The crystals of type 4 are rather peculiar with regard to their optical properties; some of them are, at the common temperature, distinctly lamellated, others are completely uniaxial, and all transitions between both forms are found, the lamellæ being sometimes exceedingly indistinct, sometimes only

Digitized by Google

found in single parts of the crystal. By a heating to ca. 50° all the crystals become completely uniaxial; by a cooling down below the common temperature, on the other hand, no alteration takes place; those which are uniaxial beforehand, remain so just down to ca. ÷ 50°; thus it would seem as if these crystals cannot become monoclinic at any temperature; if they could be transformed at still lower temperatures, it might be expected that indications of a beginning transformation would already appear at the ÷ 50°.

As the transformation of the crystals of types 3 and 4 takes place at a temperature so fit for examination, it is a reasonable thing to examine whether it is accompanied by other physical alterations. With regard to the Norwegian catapleiite Brøgger has measured the angles of crystals without being able to find any difference before and after the transformation; the Greenland catapleiite of types 3 and 4 has not so well developed crystalline faces, and especially it has never so large parts belonging to one single monoclinic individual, that such measurements may be made on this mineral with any hope of success. On the other hand I have found that the specific gravity alters perceptibly by the transformation in the inner structure of the crystal. The specific gravity has been determined by means of Thoulet's fluid; the crystal was made to float in the fluid at the temperature that was to be examined; then the specific gravity of the fluid used was determined at common temperature, whereupon the specific gravity of the fluid, at the temperature first used, was calculated by means of the coefficients of expansion stated by Goldschmidt[1]).

By these means the following specific gravities were found:

	Type 1.	Type 3.
at 17°	2·764	2·751
- 30°	2·763	2·745
- 40°	2·764	2·740

[1]) N. J. f. Min. Beil.-Bd. 1, p. 230, and Pl. 8, fig. 2

Digitized by Google

	Type 1.	Type 3.
at 50°	2·763	2·739
- 60°	2·762	2·739
- 70°	2·761	2·739.

By this table it is seen that type 1, which does not alter its crystalline form until ca. 120°, keeps its specific gravity all but unaltered by a heating to 70°, while type 3 suffers a very distinct diminuation in specific gravity below 40°, that is to say, exactly at the same time, as it becomes hexagonal. From this it is clear that an alteration of the topical axes must take place at the transformation, but how this alteration takes place in details cannot be said as long as we have no corresponding measurements of angles.

The difference between the two types pointed out above may be illustrated, when a crystal of each type is selected with exactly the same specific gravity; I succeeded in finding two crystals, wich floated at the same time in the fluid at 50°; when the crystal of type 1 was made to float after the cooling, the crystal of type 3 at the same time sank to the bottom.

The optical axial angle is stated somewhat differently; Brøgger has

$$2E = \text{c. } 60°$$

for the Norwegian catapleiite; Flink has, for the Greenland mineral of type 3

$$2E = 30°.$$

The material brought home by Bernburg's expeditions is distinguished, more than any other Greenland form of the mineral, by possessing large homogeneous parts in the interior of the crystals; in such crystals I have found directly by reading of the micrometer

$$2E = 42°.$$

By measuring in glass hemispheres with an index of refraction of 1·53 has been found for yellow light

$$2H = 26^1/_2°$$

Digitized by Google

to which answers

$$2E = 41°3'.$$

A slight dispersion is found, which appears by the fact that the hyperbolas are quite slightly blue on the inside, accordingly:

$$\nu > \rho.$$

The indices of refraction of the catapleiite have been determined by total reflection on basal faces of the crystals of type 1. In the crystals collected by Bernburg's expeditions, which are distinguished by remarkably large, optically homogeneous parts, the surfaces are, unfortunately, not completely plane; therefore the older material has been used; on account of the twin formation the boundary lines of a and b are most frequently not distinctly separated, and they often occur simultaneously; the boundary lines of c, on the other hand, is always very definite. As an average value of several, very little differing measurements have been found for yellow light:

$$\alpha = 1{\cdot}5905$$
$$\beta = 1{\cdot}5921$$
$$\gamma = 1{\cdot}6269.$$
$$\gamma - \alpha = 0{\cdot}0364 \qquad \beta - \alpha = 0{\cdot}0016.$$

The value of $\gamma - \alpha$ corresponds tolerably well to the double refraction in vertical sections found by Michel-Lévy and Lacroix [1]), viz. 0·030. For $\beta - \alpha$ Brøgger has found 0·004. By means of the compensator I have found for the Greenland catapleiite:

$$\beta - \alpha = 0{\cdot}0018.$$

The far greater value found in the Norwegian mineral is connected with the larger axial angle of this mineral before mentioned.

From the above indices of refraction may be calculated:

$$2V = 25°25'$$
$$2E = 41°1'.$$

---

[1]) Min. d. roch. p. 166.

Digitized by Google

The polysynthetic twinning structure shows in the Greenland catapleiite some particulars. In the following the structure will only be mentioned, when it is seen in sections, parallel to the basis, as all other twin-formations than those after the prisms are very little conspicuous.

The different types show great deviations, seen especially in two different relations, viz. (1) in the way in which the optic axial plane is orientated in relation to the hexagonal crystalline faces, and (2) in the way in which the twin-lamellæ are orientated in relation to the optic axial plane.

In the crystals of type 1, as in the Norwegian catapleiite, the optic axial plane is everywhere perpendicular on the hexagonal unit prism $m\{10\bar{1}0\}$. As the optical axial plane is, according to Brøgger, the monoclinic symmetrical plane, $m\{10\bar{1}0\}$ answers to the monoclinic faces $\{100\}$ and $\{110\}$. The twin-formation is most frequently the one shown diagrammatically in fig. 6 where the dotted lines show the direction of $m\{10\bar{1}0\}$.

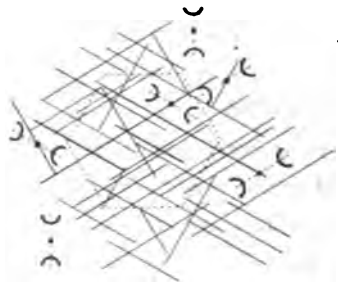

Fig. 6. Diagrammatic figure of the twin-formation in catapleiite, type 1. The figure shows a part of the crystal chiefly consisting of a single individual (with the axial plane placed vertically). The lines represent thin lamellæ of the individuals in twin-position to the principal individual; their optical orientation is given by the axial figures drawn on the striæ (one for each direction of the striæ). The dotted hexagon represents the direction of the contour of the crystal of catapleiite.

One individual (with a vertical axial plane) forms the greater part of the surface; the two others are seen as fine striæ. The striæ that are perpendicular on the directions of $m\{10\bar{1}0\}$,

Digitized by Google

and, accordingly, form angles of 60° with the optic axial plane, are considerably more conspicuous than those running parallelly to $m\{10\bar{1}0\}$ and forming angles of 30° with the optic axial plane. The former kind of striæ belong to twins after the monoclinic $\{310\}$, which is, accordingly, here the most common law; the latter kind are twins after $\{110\}$.

As far as it has been possible to observe the facts, the crystals of types 2—4, contrary to the preceding ones, have always the optic axial plane placed parallelly to the hexagonal $m\{10\bar{1}0\}$. To account for this remarkable fact three possibilities may be found.

1. The monoclinic single individuals are orientated in another way in relation to the hexagonal crystal, than they were in type 1, the planes of symmetry being in the two cases placed at right angles to each other. Nothing corresponding to this fact is, I think, known in any other pseudo-hexagonal mineral; that the same monoclinic faces may in one case correspond to hexagonal faces of the first series, in the other case to faces of the 2nd series, seems to be contradictory to all theories of crystalline structure.

2. The optical axial plane may be differently orientated in the monoclinic single individual, in this case accordingly perpendicular on the plane of symmetry. Such an alteration in the position of the axial plane is exceedingly improbable, and the more so, as in both cases the axial angle is very nearly of the same size.

3. The apparently homogeneous lamellæ may be composed of still finer, hypomicroscopical lamellæ in the same way as mentioned under type 2; in this case the optic axial plane is turned 30°, and thus becomes parallel to $m\{10\bar{1}0\}$ if before it was perpendicular on it, and vice-versa. This explanation, however, is in most cases exceedingly improbable, and cannot well be used where the single individuals have distinct limits and definite extinction.

Digitized by Google

In the following I shall suppose that the first of the mentioned possibilities is the one really existing.

The crystals of type 2 have a very fine, and in most cases indistinct, microscopical structure. Where this structure is seen tolerably distinctly, it appears almost always as systems of striæ that are always parallel to the hexagonal $m\{10\bar{1}0\}$; each single part of the crystal has generally only one direction of the striæ, and is composed of two individuals whose optic axial planes form an angle of 60° with the direction of the striæ; if the optic axial plane is parallel to the monoclinic $\{010\}$, the twinning plane is parallel to $\{310\}$. The structure is shown diagrammatically in fig. 7, where each single line does

Fig. 7. Diagrammatic figure of the twin-formation in catapleiite, type 2. The figure shows a part of the crystal where two individuals alternate with each other; here the lines show the boundaries between the individuals. In the upper part of the figure the individuals become so narrow, that they cannot be distinguished from each other under the microscope; consequently the two axial planes become one, which is designated by the dotted axial figure. The hexagon, as in fig. 6, represents the contour of the crystal.

not, as in the other figures, represent a very thin twin-individual, but the boundary between two such individuals. If the thickness of the single striæ decreases to dimensions that cannot be distinguished under the microscope, the whole field gets the appearance of a single individual with the axial plane orientated as shown in the dotted figure, that is to say, perpendicular on the hexagonal $m\{10\bar{1}0\}$. By this the circumstance is explained that large parts of the crystals show no visible lamellæ, but are almost homogeneous with undulating

Digitized by Google

directions of extinction and the optical axial plane all but perpendicular on $m\{10\bar{1}0\}$.

With the exception of the orientation of the optical axial

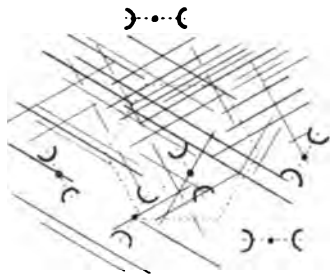

Fig. 8. Diagrammatic figure of the twin-formation in cataplelite, type 3. The explanation chiefly as in fig. 6.

plane, the crystals of type 3 are of about the same construction as those of type 1. As will be seen from the diagram in fig. 8

Fig. 9. Microscopical section of cataplelite type 3. The twin-formation is as shown diagrammatically in fig. 8. The boundary line above represents a surface of $m\{10\bar{1}0\}$. The enlargement 1:45; after a photograph by K. J. V. Steenstrup.

and from the photograph in fig. 9 where the horizontal limit above is formed by a surface of $m\{10\bar{1}0\}$, the striæ perpen-

Digitized by Google

dicular on $m\{10\bar{1}0\}$ are far predominant over those parallel to this surface. The most common twin-formation is after $\{110\}$.

The crystals of type 4 are constructed about as the preceding ones; but the lamellæ are rather unsharply bounded, and are almost exclusively perpendicular on $m\{10\bar{1}0\}$.

Elpidite.

This mineral is partly found in forms in no way differing from those previously known[1]), but partly also of an appearance so peculiar, that it has only been possible, by more particular examinations, to determine it as elpidite.

The material seems to be considerably fresher than what was known previously, and consists of yellowish white, needle-shaped masses of a length of up to 2 cm and a breadth of 1 mm; some of the finer needles consist of a single crystal, otherwise they consist of fibrous aggregates. Both kinds have a strong silk-lustre, and cleave easily into quite exceedingly fine needles; the most essential difference between the present form and common elpidite is the fact that the needles, only with the exception of the very finest ones, are quite stiff and inflexible, and easily penetrate into the skin.

The single crystals are in the prismatic zone bounded by $a\{100\}$, $b\{010\}$, $m\{110\}$, $n\{120\}$, which are all highly striated vertically. Terminal limitation is wanting. A very strong cleavage is found after $m\{110\}$. The specific gravity has been determined to 2·598.

The optic axial angle is somewhat larger than that calculated by Flink, being for yellow light $2V = 75°12'$. By means of glass hemispheres with an index of refraction of 1·53 has been found, by several, very consistent measurements, on

---

[1]) Described by Lindström: Geol. Fören. Förh. Stockholm, 16, 1894. p. 330, by G. Nordenskiöld: ibid. p. 343, and by Flink: M. o. G. 24, 1901, p. 146.

Digitized by Google

surfaces of $a\{100\}$ for yellow light

$$2H_0 = 93°.$$

From which we get, if β (after FLINK) is 1·5650

$$2V_0 = 90°20'; \qquad 2V_a = 89°40'.$$

Thus this elpidite is very nearly optically negative.

Generally this needle-shaped elpidite is found completely unconnected with other minerals; only in a single case the needles have been found penetrating rhodochrosite and natrolite.

Neptunite.

The material of this mineral collected by BERNBURG'S expeditions is very slight, when compared with what has previously been collected; but with regard to crystallography it is very interesting, as it does not belong to any of the previously known types of the mineral[1]), but to two new, well characterised types.

One of these has lately been described by A. WALLENSTRÖM[2]), and consists of quite small crystals lengthily prismatic, and at the ends bounded mostly by $e\{201\}$. According to kind informations from FLINK, these crystals have come from BERNBURG'S collection. The crystals I have examined are of rather considerable size, (up to 2 cm); they are developed as shown in fig. 10; they are often flattened after $c\{001\}$, often about isodiametric. Sometimes they are exclusively bounded by $c\{001\}$ and $m\{110\}$; generally, however, small faces are found of $s\{111\}$, $o\{\bar{1}11\}$,

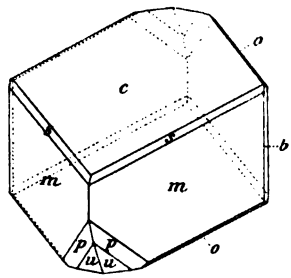

Fig. 10. Neptunite; Narsarsuk.

[1]) Described by FLINK: Geol. Fören. Förh. Stockholm, 15, 1893, pp. 196 and 467, and Zeitschr. f. Kryst. 23, 1894, p. 346; by SJÖSTRÖM: Geol. Fören. Förh. Stockholm, 15, 1893, p. 393; by G. NORDENSKIÖLD: ibid. 16, 1894, p. 346, and by FLINK: M. o. G. 24, 1901, p. 120.

[2]) Geol. Fören. Förh. Stockholm, 27, 1905, p. 149.

Digitized by Google

$l\{010\}$, $p\{\bar{3}11\}$, and $u\{\bar{5}12\}$. Especially the two last-named surfaces are very characteristic, having never before been found together; further it is a very peculiar fact that orthodomes are quite wanting.

Twin-formations after $c\{001\}$ are very common, contrary to what is else the case with the neptunite from Narsarsuk.

The surfaces are rather well developed and bright; in the large crystals, however, they are somewhat curved.

Accompanying minerals are most frequently quartz, microcline, and aegirine; in a single case the mentioned minerals are together with elpidite imbedded in a large individual of calcite.

Digitized by Google

VI.

Om Grønlands Areal.

Beregninger, udførte paa det af Kommissionen i 1906 udgivne Kaart i Maalestokken 1:2 000 000.

Af

H. Prytz.

1906.

Digitized by Google

Digitized by Google

Den 12. Juni 1605, altsaa for lidt over 300 Aar siden, tog den skotske Adelsmand John Cunningham Grønland i Besiddelse for Kong Christian den Fjerde.

Naar man gennemgaar Navnene paa et Grønlandskaart, vil man langs hele Kysten finde Vidnesbyrd om Moderlandets Interesse for den fjerne Koloni; men ogsaa mange Navne bevarer Mindet om de dristige Nordpolsfarere fra andre Lande, som har besøgt Grønland.

Den danske Ø Grønland med omliggende Smaa-Øer strækker sig fra c. 60° til c. 84° nordlig Brede. Udstrækningen fra Øst til Vest er omtrent halv saa stor, og Grønland deles paa Midten af Meridianen 40° Vest for Greenwich. Et flygtigt Blik paa en Globus viser, at Grønland er omtrent fire Gange saa stort som Frankrig; men efter at «Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland» i 1906 har udgivet sit Kaart over Grønland i 1:2000000, er det blevet muligt at maale Arealerne med større Nøjagtighed end tidligere.

Kaartets geografiske Net dannes af retliniede Meridianer, der skærer hinanden i Centret for de Cirkelbuer, der viser Parallelerne. Nettets Masker er ens langs samme Parallel, og ved Maaling af Meridianstykkerne og Maaling og Beregning af et af Kaartets Ramme og to Meridianer dannet Paralleltrapez finder man, at Maskerne paa det undersøgte Eksemplar af Kaartet har de paa Figur 1 nævnte Dimensioner, samt at Parallelstykkerne er en Sjettedel af deres Radier. En hel Parallel bliver derefter 0.955 Gange en hel Cirkelperiferi.

Da Kaartets Projektion, den conforme coniske, forvansker Arealerne, og da der ved Fotograferingen og Papirets Indkrymp-

Digitized by Google

Digitized by Google

Den [illegible]
tog den [illegible]
siddelse for [illegible]

Naar [illegible]
man langs [illegible]
teresse for [illegible]
Vindet [illegible]
har besøgt [illegible]

Den [illegible]
sig fra [illegible]
til Vest [illegible]
af Mer[illegible]
Grøn[illegible]
Frank[illegible]
[illegible]

[illegible]
Kaartets [illegible]
Maaling af Mer[illegible]
Kaartets Rumme af [illegible]
man, at Ma[illegible]
de paa Fig[illegible]
er en Sjette[illegible]
0.955 Gange en [illegible]

Da Kaartets P[illegible]
Arealerne, og da [illegible]

Digitized by Google

ning kan være fremkommet yderligere Forvanskning, maa man ved en Undersøgelse af Arealers Størrelse omregne det geografiske Net til en Projektion, der vedligeholder Arealer, og det simpleste er at tage den i § 192, sidste Stykke, i min Bog »Om Tal og Linier« (Kjøbenhavn 1903—4) omtalte Projektion paa Røringsplanet til Polen paa den Kugle, der rører Jordoverfladen langs Parallelen 70°. Slaar man denne Projektions Meridianvifte sammen, indtil den er ligedannet med Kaartets Meridianvifte, saa formindsker man derved ethvert Areal A til 0.955 Gange A. Vil man igen give Arealerne deres rigtige Størrelse, maa man altsaa dividere hver Dimension med Kvadratroden af 0.955. Derved faar man det paa Figur 2 viste geografiske Net, som navnlig i den nordligste Maske afviger noget fra Kaartets geografiske Net.

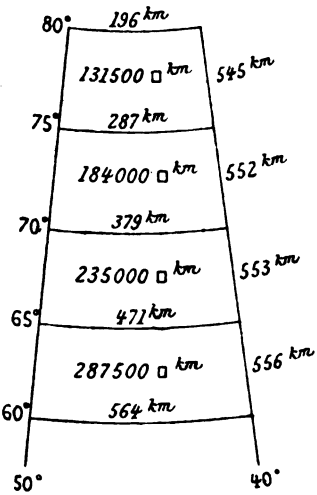

Fig. 1.

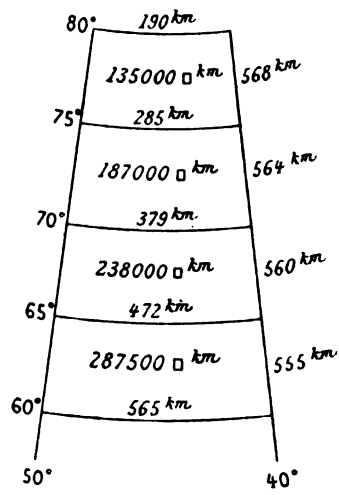

Fig. 2.

Grønland er omgivet af en utallig Mængde Smaa-Øer, og dybe Fjorde skærer sig ind i Landet; ved deres Inderste og overalt, hvor man gaar ind fra Kysten, træffer man paa Landisen, som dækker den aller største Del af Landet, og som mange Steder gaar ud til Kysten, hvor den ved Isskred danner Kalvisen,

Digitized by Google

der som Drivis er en farlig Hindring for Sejladsen. Kystens uregelmæssige Form gør det nødvendigt at bruge Planimeter til Arealmaalingen, og jeg har anvendt mit Stangplanimeter[1]) paa 25 Centimeter, men dog kun paa de Arealer, som var Dele af en Maske i det geografiske Net; de hele Maskers Areal beregnedes af det omregnede geografiske Net. Maalingen foretoges for hvert af de fem Parallelbelter for sig, da Kysten navnlig i de nordligere Belter ikke er saa sikkert kaartlagt endnu som i de sydligere. Hvor det var nødvendigt, blev de Arealer, der skulde maales med Stangplanimetret, delt i to Dele; Delingslinierne er vist paa det omstaaende Kaart med punkterede Linier, og de maalte Arealer er mærkede med Tal for Kystliniernes og med Bogstaver for Landisgrænsens Vedkommende. Øerne blev ved Streger sat i Forbindelse med hinanden og med vedkommende Landareal og maalt under et med dette eller med vedkommende Havareal. Til Kontrol for grove Fejl blev Kaartet forsynet med et Kvadratnet med en Maskevidde paa 200 km; og hvor et Kvadrat ikke var helt optaget af Arealet, blev den udfyldte Del skønnet i Tiendedele af Kvadratet.

Beltet mellem 60° og 65° n. B. bestaar væsentlig af een Maske, hvis Størrelse i Kvadratkilometer er 287500; men dertil skal for Landarealets Vedkommende mod Vest lægges Areal (1) = 15800, og der skal fradrages Vandarealet (2) = 33900; mod Øst skal Vandarealerne (3) = 15000 og (4) = 41000 fradrages. Mod Vest skal der altsaa fradrages 18100 og mod Øst 56000, ialt 74100, saa at Landarealet er 213400 □-km.

For Landisens Vedkommende skal der mod Vest fradrages Arealerne (a) = 48800 og (d) = 3100, ialt 51900. Mod Øst skal der fradrages Arealerne (b) = 50600 og (c) = 23500, ialt 74100. Landisen dækker altsaa 287500—126000 = 161500 □-km.

Kystlandet mod Vest bliver derefter 51900—18100 = 33800 og mod Øst 74100—56000 = 18100, ialt 51900 □-km.

[1]) Se »Om Tal og Linier« § 186. Instrumentet er fra Cornelius Knudsen.

Digitized by Google

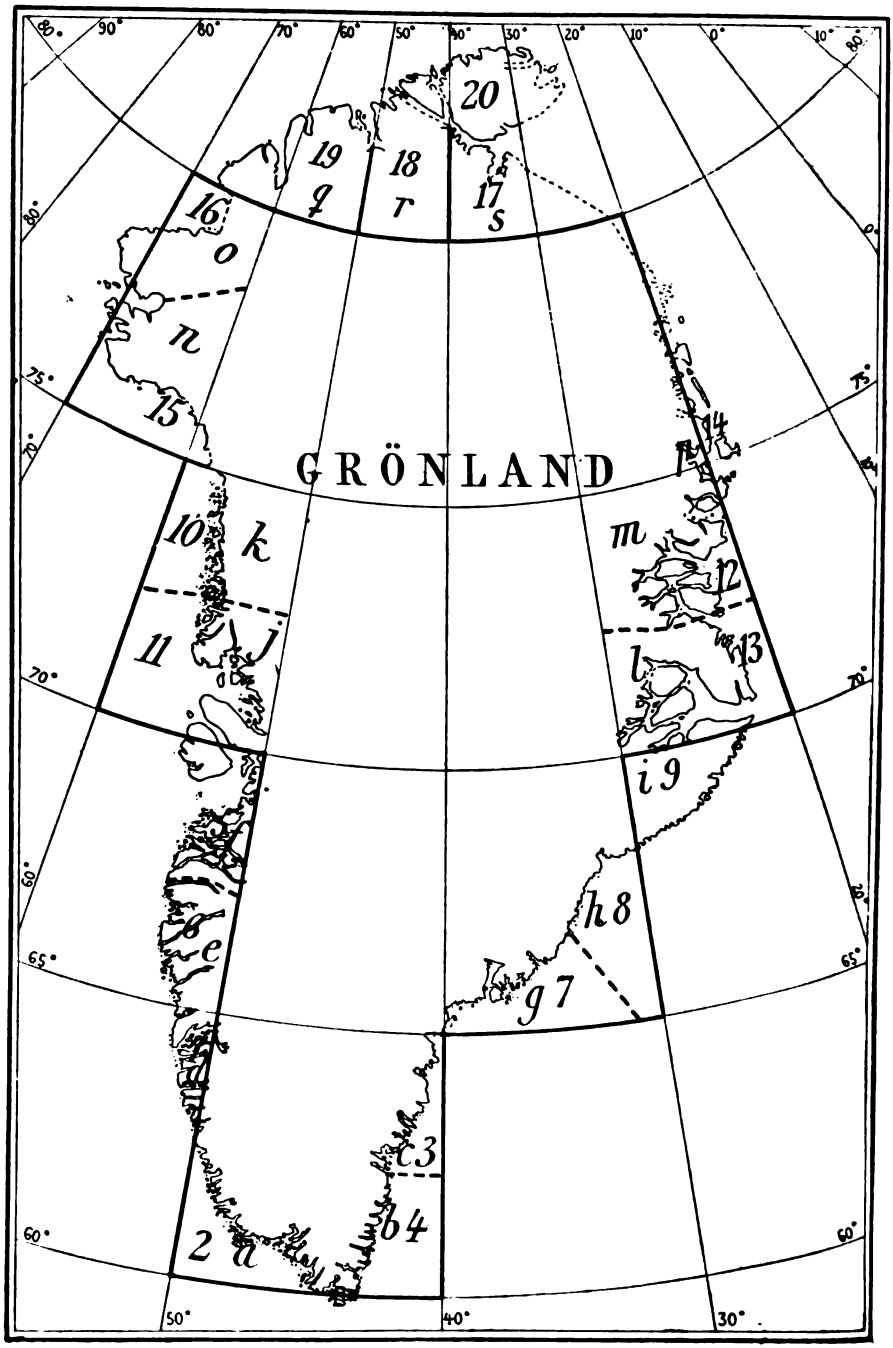

Fig. 3.

Digitized by Google

Beltet mellem 65° og 70° n. B. dannes hovedsagelig af to Masker paa 238000 □-km, ialt 476000; men dertil skal der mod Vest føjes Arealerne (5) = 24100 og (6) = 42200, ialt 66300; mod Øst skal man tilføje Arealet (9) = 31800 og fradrage Arealerne (7) = 36500 og (8) = 47600, eller ialt fradrage 52300. Landarealet bliver derefter 490000 □-km.

Landisens Areal faar man ved til de to Maskers Areal mod Vest at føje Arealerne (e) = 6200 og (f) = 4500, ialt 10700. Mod Øst skal man tilføje Arealet (i) = 28600 og fradrage Arealerne (g) = 43400 og (h) = 51500, eller ialt fradrage 66300. Landisens Areal er da 476000—55600 = 420400 □-km.

Kystlandet udenfor Landisen mod Vest er 66300—10700 = 55600; mod Øst er det 66300—52300 = 14000, ialt 69600 □-km.

Beltet mellem 70° og 75° n. B. dækkes helt af fire Masker paa 187000 □-km, ialt 748000. For Landarealets Vedkommende skal man mod Vest fradrage Arealerne (10) = 31500 og (11) = 64900, ialt 96400, og mod Øst Arealerne (12) = 14400 og (13) = 34200, ialt 48600. Landarealet bliver da 748000—145000 = 603000 □-km.

Landisen optager helt to Masker paa tilsammen 374000, og dertil skal man mod Vest føje Arealerne (j) = 20900 og (k) = 43100, ialt 64000; mod Øst Arealerne (l) = 38000 og (m) = 48000, ialt 86000. Landisen dækker altsaa 374000 + 150000 = 524000 □-km.

Kystlandet mod Vest og Øst dækkes hver helt af en Maske paa 187000; men derfra skal man mod Vest trække Arealerne (10) og (11) eller 96400, samt (j) og (k) eller 64000, ialt 160400, mod Øst Arealerne (12) og (13) eller 48600, samt (l) og (m) eller 86000, ialt 134600. Kystlandet mod Vest bliver da 26600 og mod Øst 52400, ialt 79000 □-km.

Beltet mellem 75° og 80° n. B. dækkes væsentlig af fem Masker paa 135000 □-km, ialt 675000. For Landarealets Vedkommende skal man mod Vest fradrage Arealerne (15) = 36900

Digitized by Google

og (16) = 5500, ialt 42400. Mod Øst skal Areal (14) = 1500 tilføjes, saa at Landarealet bliver 634100 □-km.

Landisen optager fire Masker eller 540000, og dertil skal lægges mod Vest Arealerne (n) = 45000 og (o) = 36100, ialt 81100, medens man mod Øst skal fradrage Arealet (p) = 9100. Landisens Areal bliver altsaa 540000+72000 = 612000 □-km.

Kystlandet mod Vest finder man ved at trække Arealerne 42400 og 81100 fra en Maskes Areal 135000. Det østlige Kystland bestaar af Arealerne 1500 og 9100. Det vestlige og østlige Kystland er altsaa henholdsvis 11500 og 10600, ialt 22100 □-km.

Norden for 80° n. B. Arealerne (17) = 47800, (18) = 53000, (19) = 60800, ialt 161600 □-km, udgør den nordligste Del af Øen Grønland; dertil kommer den 41100 □-km store Ø (20) «Peary-Land», saa at Landarealet norden for 80° n. B. bliver 202700 □-km.

Landisen optager Arealerne (q) = 43500, (r) = 42200, (s) = 44800, ialt 130500 □-km paa Øen Grønland.

Kystlandet mod Nord er Forskellen mellem 161600 og 130500 eller 31100 □-km.

Sum af Belterne:

	Land	deraf Landis	v. Kystl.	ø. Kystl.	n. Kystl.
60°—65°..	213400	161500	33800	18100	
65°—70°..	490000	420400	55600	14000	
70°—75°..	603000	524000	26600	52400	
75°—80°..	634100	612000	11500	10600	
80°	202700	130500	—	—	31100
Sum..	2143200	1848400	127500	95100	31100

Det vestlige Kystland, syd for Parallelen 75°, paa hvilket Kolonierne ligge, er altsaa 116000 □-km, og hele Grønland er 2143200 □-km eller 39000 geografiske Kvadratmil.

Digitized by Google

VII.

Epidemiske Sygdomme i Grønland:

Influenza og epidemiske katarrhalske Affektioner af Luftvejs-Slimhinderne.

Ved

Gustav Meldorf.

1907.

Digitized by Google

Digitized by Google

Paa de efterfølgende Sider har jeg nedskrevet og bearbejdet de Oplysninger, jeg har samlet angaaende Influenza-Epidemiernes Optræden i Grønland. Materialet er skaffet tilveje dels ved egne Iagttagelser i Landet i de 6 Aar, jeg var ansat som Distriktslæge i Julianehaab (Foraaret 1897—Foraaret 1903), dels ved Gennemlæsning af den ældre og nyere Grønlands-Litteratur og endelig — og hovedsagelig — ved at gennemgaa alle de tidligere grønlandske Distriktslægers Indberetninger, der opbevares i Sundhedskollegiets Arkiv. — For Adgangen til at benytte det sidstnævnte betydelige Materiale bringer jeg Sundhedskollegiets Dekanus, Hr. Etatsraad, Stadslæge E. M. Hoff min bedste Tak.

Jeg havde oprindelig tænkt at behandle alle de i Grønland forekommende Sygdomme i en samlet Bearbejdelse, men paa Grund af det indsamlede Materiales store Omfang har jeg maattet dele det og lade Beskrivelsen af Sygdomsforholdene fremtræde i mindre Afsnit. Flere saadanne er allerede trykt (se den efterfølgende Litteraturfortegnelse). Nærværende Arbejde fremkommer da som første Del af et samlet Afsnit: De epidemiske Sygdomme i Grønland, hvoraf jeg haaber snart at faa Lejlighed til at fremkomme med anden Del, der eventuelt vil kunne omfatte Resten af disse.

Jeg har valgt at behandle Influenza og katarrhalske Affektioner af Luftvejsslimhinderne samt Brystbetændelserne under

Digitized by Google

et, eftersom de sidste oftest er en Komplikation, en videre Udvikling af de første, saa at de vanskelig kan adskilles.

Da saaledes den katarrhalske Pneumoni nærmest maatte behandles her, fandt jeg det naturligst ogsaa her at anføre, hvad man ved om den croupøse Pneumonis Optræden i Grønland. Heller ikke Angina m. m. kunde godt skilles ud fra de øvrige katarrhalske Slimhindeaffektioner.

Man vil kunne finde Mangler og fremføre Anker over Arbejdet, men man vil ogsaa se, at Materialet ofte har været mangelfuldt og lidet oplysende; det kunde ikke skaffes bedre. Det forekommer mig dog ogsaa, at Arbejdet i mangt og meget kaster Lys over de grønlandske katarrhalske Epidemier og de Følgesygdomme, hvortil de ofte giver Anledning, og hvorved de faar stor Indflydelse paa Sygelighed og Dødelighed i det grønlandske Samfund.

Hvad Grønlands Historie og det her benyttede Materiales Tilblivelse angaar skal jeg indskrænke mig til at fremhæve følgende: Grønland bebyggedes fra Island omkring Aar 1000, og Nordboerne holdt sig derefter som Beboere af Landet i ca. 500 Aar. Henimod Aar 1500 eller lidt senere synes de at være uddøde eller udryddede deroppe, hvorefter Landet beboedes af Eskimoer alene indtil Hans Egedes Ankomst til Godthaab i Aaret 1721. Eskimoerne synes at være trængt ned paa Grønlands Vestkyst (fra Amerika?) omkring Aar 1400; Grønlands Østkyst synes allerede i Erik den Rødes Tid at have været beboet af Eskimoer.

Siden 1721 har der stadig været bosat danske i Landet og fra 1733—1900 tillige tyske (herrnhutiske) Missionærer paa enkelte Pladser. Efter Kolonien Godthaabs Anlæggelse blev der i Aarenes Løb oprettet flere og flere Handelssteder og Missionsstationer paa Vestkysten med Bolig for Europæere. 1734 oprettedes Logen Christianshaab i Disko-Bugt, Jakobshavn an-

Digitized by Google

lagdes i Aaret 1741, Upernivik oprettedes 1771 og Julianehaab i Aaret 1776.

Fra de i Landet siden 1721 bosatte Europæere (danske Præster og Købmænd samt tyske Missionærer) og andre — navnlig Rejsende — foreligger der en Del spredte Oplysninger om Grønlands Sygdomsforhold; før den Tid haves kun meget ufuldstændig Kundskab herom. Sagaerne berette kun meget lidt i saa Henseende efter Landets første Kolonisation af Nordboerne.[1]) Og om Sygdomsforholdene iblandt Eskimoerne i den Tid, der hengik imellem de gamle islandske Kolonisters Uddøen i Slutningen af det 15de Aarhundrede og indtil 1721, ved vi selvfølgelig slet intet. Uddannede Læger ansattes først i Grønland i Aaret 1839, og først efter den Tid begynder naturligvis Beskrivelserne af de nosografiske Forhold at faa nogen større Værdi og Udstrækning. Selv om adskillige af Lægernes Beretninger er yderst kortfattede og skrevne uden synderlig Interesse for Sagen, indeholder til Gengæld andre fyldige og vigtige Meddelelser om Sygdomsforhold m. m.

Fra Litteraturen har jeg søgt at samle alt, hvad jeg har kunnet finde af Interesse vedrørende Grønlands Nosografi saavel fra ikke-lægevidenskabelige Skrifter om Grønland som fra de mindre Afhandlinger, der er skrevne af Læger, som har kendt Forholdene deroppe.

Oplysninger om grønlandske Sygdomsforhold m. m. findes i efternævnte Litteratur:

Astrup, Elvind: Blandt Nordpolens Naboer. Kristiania 1896.

Bartholin, Th.: Scorbuti remedium Grönlandorum, Thomæ Bartholini Acta medica & philosophica Hafniensia Ann. 1671 & 1672. Hafniæ 1673.

Bertelsen, A.: Bidrag til Belysning af Lægevæsenets Ordning i Grønland, I: Hospitalstidende 1902, og II: Hospitalstidende 1903.

Bertelsen, A.: Om Forekomsten af Cancer i Grønland, Hospitalstidende 1904.

---

[1]) Det lidet, de beretter herom, har jeg samlet i en lille Afhandling: Sagaernes Beretninger om Sygdomsforhold m. m. i Grønland. (Se den efterfølgende Litteratur-Fortegnelse.)

Digitized by Google

Bertelsen, A.: Neuro-patologiske Meddelelser fra Grønland, Bibliotek for Læger 1905.

Binzer, C., Ulykkestilfældenes Hyppighed i Grønland, Ugeskrift for Læger 1892.

Bruun, Daniel: Mellem Fangere og Jægere, Piger og Koner, København 1897.

Carlsbergfondets Expedition til Öst-Grønland, udført i Aarene 1898—1900 under Ledelse af G. Amdrup. Meddelelser om Grønland XXVII Hæfte, København 1902.

Carlsen, J.: Bemærkninger om Grønlands Sygdomsforhold. Ugeskrift for Læger 1894.

Carstens, S.: Bidrag til en Nordgrønlands Krønike. Det grønlandske Selskabs Aarsskrift 1906.

Collin, J.: Efterretninger om Grønland. Det skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter, Kbhvn. 1809.

Cranz, David: Historie von Grönland, enthaltend die Beschreibung des Landes und der Einwohner etc. 2 Thle. Barby und Leipzig 1770.

Dalager, Lars: Grønlandske Relationer. Kbhvn. 1752.

Detharding, G.: Pestem Variolosam in Grönlandia Enarrare etc. Havniæ 1739.

Egede, Hans: Omstændelig og udførlig Relation ang. den grønlandske Missions Begyndelse og Fortsættelse. Kbhvn. 1738.

Egede, Hans: Det gamle Grønlands nye Perlustration, København 1741.

Egede, Poul: Continuation af Relationerne, København 1741.

Egede, Poul: Efterretninger om Grønland, København 1788.

Egede, Niels: Tredie Continuation af Relationerne, Kbhvn. 1744.

Epidemi i Grønland (Koppeepidemi). »Fædrelandet« 1852, Nr. 229.

Fanøe, G.: De sanitære Forhold ved Ivigtut Kryolithbrud 1866—76, Hospitalstidende 1877.

Funch, J. C. V.: Syv Aar i Nordgrønland. Viborg 1840

Glahn, H. Chr.: Anmærkninger over de tre første Bøger af Hr. David Crantzes Historie om Grønland. Kbhvn. 1771.

Graah, W. A.: Undersøgelsesrejse til Østkysten af Grønland 1828—1831). Kbhvn. 1832.

Grønlands historiske Mindesmærker I—III. Kbhvn. 1838-1845.

Grønlænder Hansêraks Dagbog ved S. Rink. Kbhvn. 1900,

Hansen, Søren: Bidrag til Vestgrønlændernes Anthropologi, Meddelelser om Grønland VII. Hæfte. Kbhvn. 1893.

Hansen, Søren: Bidrag til Østgrønlændernes Anthropologi, 1886. Meddelelser om Grønland, X. Hæfte. Kbhvn. 1888.

Hansen, Søren: Syfilis i Grønland. Ugeskrift for Læger 1894, Side 300 & 369.

Hastrup, M.: Bidrag til Nordgrønlands Nosografi, Hospitalstidende 1886.

Haven, Chr. v.: Nosografiske Bemærkninger om Grønland, Ugeskrift for Læger 1882.

Helms, O.: Syfilis i Grønland. Ugeskrift for Læger 1894. Side 265, 324 & 372.

Digitized by Google

Holm, G.: Den østgrønlandske Expedition, udført i Aarene 1883—85, I—II, Meddelelser om Grønland IX. og X. Hæfte. Kbhvn. 1888—89.

G. Holm og V. Garde: Den danske Konebaadsexpedition til Grønlands Østkyst. Kbhvn. 1887.

Jacobsen, A. C.: I Baad langs Grønlands Østkyst. Kbhvn. 1900.

Jensen, J. A. D.: Beretning om en Undersøgelse af Grønlands Vestkyst fra 66°55′—68°30′. 1879, Meddelelser om Grønland II. Kbhvn. 1881.

Johansen, Anders: Kajakangst og lignende Tilstande. Bibliotek for Læger 1905.

Johnstrup, Fr.: Gieseckes mineralogiske Rejse i Grønland. Kbhvn. 1878.

Kayser, C. J.: Meddelelse om en Epidemi, som i Sommeren 1844 herskede ved Colonien Jacobshavn i Nordgrønland. Ugeskrift for Læger 1846.

Kiær, H.: Meddelelser om Sygdomsforhold i Grønland. Ugeskrift for Læger 1900.

Missionær P. Kragh's Dagbog (i Grønland) I—II. Hadersiev 1875.

Krebs, Aage: Syfilis i Grønland. Ugeskrift for Læger 1894. Side 397.

Lange, Carl: Bemærkninger om Grønlands Sygdomsforhold. Bibliotek for Læger. 1864.

Leuckart, Rudolf: Die Parasiten des Menschen. Zweite Auflage. Leipzig und Heidelberg 1879—1886.

Lorentzen, Carl: Syfilis i Grønland. Ugeskrift for Læger 1894, Side 303.

Mathiesen, J.: Den grønlandske Handel sat i Forbindelse med Grønlands Colonisation. Kbhvn. 1846.

Medicinalberetningerne for Kongeriget Danmark, der udkommer aarlig, udgivne af det kgl. Sundhedskollegium.

Meddelelser fra Direktoratet for den kgl. grønlandske Handel 1882—1906.

Meldorf, Gustav: Kighosteepidemi i Sydgrønland i Vinteren 1898—99. Det kgl. Sundhedskollegiums Medicinalberetning for 1898.

Meldorf, Gustav: Nogle Bemærkninger om Forholdene ved Arsuk. Det kgl. Sundhedskollegiums Medicinalberetning for 1898.

Meldorf, Gustav: Om Kajaksvimmelheden i Grønland og dens Forhold til Brugen af Nydelsesmidler. Bibliotek for Læger 1900.

Meldorf, Gustav: Fra en Vaccinationsrejse i Egnen omkring Kap Farvel i Efteraaret 1900. Meddelelser om Grønland. XXV. Hæfte.

Meldorf, Gustav: Tuberkulosens Udbredelse i Grønland. Meddelelser om Grønland. XXVI. Hæfte. Kbhvn. 1904.

Meldorf, Gustav: Sociale og hygiejniske Forhold i Grønland. Bibliotek for Læger 1904.

Meldorf, Gustav: Sagaernes Beretninger om Sygdomsforhold m. m i Grønland i Tidsrummet 986—ca. 1448. Bibliotek for Læger 1906.

Meldorf, Gustav: Forgiftninger i Grønland. Bibliotek for Læger 1907.

Mylius-Erichsen, L., og Harald Moltke: Grønland, 1903—1904. København og Kristiania 1906.

Nansen, Fridtjof: Eskimoliv. Kristiania 1891.

Digitized by Google

Pontoppidan, Knud: Psychiatriske Forelæsninger og Studier, 2den Række, Side 64.

Pontoppidan, Knud: Om den grønlandske Kajaksvimmelhed. Bibliotek for Læger 1901.

Poulsen, Knud: Contributions to the anthropology and nosology of the East-Greenlanders. Meddelelser om Grønland. XXVIII. Hæfte. København 1905.

Rasmussen, Knud: Nye Mennesker. Kbhvn. og Kristiania 1905.

Rasmussen, Knud: Under Nordenvindens Svøbe. Kbhvn. & Kristiania 1906.

Rink, H.: Grønland, geografisk og statistisk beskrevet II. Kbhvn. 1857.

Ryberg, Carl: Om Erhvervs- og Befolkningsforholdene i Grønland. Geografisk Tidsskrift 1893—94, Hæfte III—V.

Rørdam, Holger: Tuberkulosens Smitteveje. Ugeskrift for Læger 1903.

Saabye, Hans Egede: Brudstykker af en Dagbog, holden i Grønland i Aarene 1770—1778. Odense 1816.

V. Vallø: Grønland. Haderslev 1861.

Digitized by Google

Katarrhalske Affektioner af Luftvejsslimhinderne udgør den vigtigste Sygdomsgruppe blandt de epidemisk optrædende Sygdomme i Grønland. Hvert Aar indfinder sig en eller flere Forkølelsesepidemier med Snue og Hoste; i Løbet af nogle Timer eller Dage breder Epidemien sig til en meget stor Del eller Størstedelen af Befolkningen ved den Boplads, hvor den viser sig, og hvorfra den derefter hyppigst udbreder sig til andre beboede Pladser i Nærheden ved Smitte gennem Samfærdsel imellem Befolkningen. Epidemierne optræder særlig i Foraars- og Efteraarstiden, hvorfor man i Grønland taler om en Foraars- og en Efteraarsforkølelses-Epidemi. «Foraarsepidemien» kan vente med at indfinde sig til hen paa Sommeren, og «Efteraarsepidemien» kan tøve til først paa Vinteren.

En saadan Epidemi kan nu enten indskrænke sig til næsten kun at omfatte Tilfælde af Coryza, Angina, Pharyngitis og Laryngitis (Snuen er det mest konstante Symptom), eller Katarrhen kan i faa eller mange Tilfælde skride videre til Trachea, Bronchierne og Pulmones og da optræde som Tracheitis, Tracheo-Bronchitis, Bronchitis capillaris og Bronchopneumoni. Ogsaa Pleura kan angribes (Pleuritis), vistnok hyppig i Forbindelse med Pulmo (Pleuro-Pneumonia). Katarrhen strækker sig ikke sjældent til Tuba og Mellemrøret (Otitis media) og til Næsens Bihuler samt Conjunctiva (Conjunctivitis). Katharrhens Udbredelse til de forskellige Organers Slimhinder kan gaa hurtigere eller langsommere for sig, og Epidemiernes Tendens til mere

Digitized by Google

eller mindre alvorlige Komplikationer i den antydede Retning er meget forskellig; snart indskrænker de sig til lette og hurtigforløbende Tilfælde af Snue og Forkølelseshoste, snart kan de næsten fra første Færd optræde som Epidemier af Brystbetændelse, hvad dog heldigvis er mindre almindeligt. Hyppigst optræder Epidemierne som milde eller Mellemformer, saaledes at de fleste af de angrebne atter snart restitueres, og kun et Mindretal angribes af de alvorligere Komplikationer. Det synes, som om den samme Epidemi kan optræde med større eller mindre In- og Extensitet, efterhaanden som den skrider frem fra Boplads til Boplads, blive mer eller mindre ondartet i sin Fremtræden, altsaa give Anledning til Komplikationer i større eller mindre Grad. Epidemien kan være helt ophørt der, hvor den først viste sig, samtidig med at den paa de fjærnere Pladser, hvortil den efterhaanden har bredt sig, raser med fuld Kraft.

Disse Epidemier svarer uden al Tvivl i deres hyppigste — mere godartede — Form til Færøernes «Krujm» og Islands «Qvef» og maa nærmest betegnes som Epidemier af Febris catarrhalis, almindelig epidemisk Katarrh. Denne optræder snart mildt, snart mere ondartet og kan navnlig for de mange brystsyge eller paa anden Maade svækkede og mindre modstandsdygtige Individer (saaledes Børn og gamle Folk) være alvorlig nok. Optræder Epidemien i lidt mere ondartet Form, vil den i Reglen — ialfald indirekte ved at forværre i Forvejen tilstedeværende Lungetuberkuloser o. lign. — være Aarsag til et større eller mindre Antal Dødsfald blandt Befolkningen.

En stor Del af de grønlandske Distriktslæger betegner Epidemierne som Influenzaepidemier. Hertil har man sikkert ogsaa Ret, enten man nu vil betegne alle saadanne katarrhalske, epidemisk optrædende Affektioner som Influenza (godartet og ondartet), eller man vil opretholde en Adskillelse mellem «Influenza nostras» (alm. epidemisk Katarrh) og «Influenza vera» (ægte Influenza). I sidste Tilfælde vil jeg nærmest betegne alle de Epidemier, jeg selv har set optræde i Grønland, som Epidemier

Digitized by Google

af «Influenza nostras», om end adskillige af de Sygdomstilfælde, der optraadte samtidig med lettere, mer eller mindre afebrile, katarrhalske Slimhindeaffektioner hos en Mængde andre Patienter, meget lignede ægte Influenzatilfælde. Rimeligvis har adskillige af de ondartede Epidemier af Brystbetændelser, der omtales i Distriktslægernes Indberetninger, haft mere udpræget Karakter af ægte Influenza-Epidemier.

De mere ondartede Epidemier betegnes i Grønland hyppig som «Sting»-Epidemier paa Grund af, at Sidesting, Sting i Brystet, her som overalt er et hyppigt Symptom ved akute Lidelser af Brystorganerne. Efter min Erfaring er Betegnelsen «grønlandsk Sting» ingenlunde altid ensbetydende med Pleuritis eller Pneumoni men bruges ogsaa, naar mindre alvorlige Lidelser, f. Ex. Bronchitis eller Rheumatisme (Pleurodyne m. m.), giver Anledning til stikkende Smerte i Brystet i større eller mindre Grad.

Om det grønlandske Stings Natur har Meningerne blandt Distriktslægerne været noget delte. Prosch, Julianehaab, og Lindorff, Godthaab, udtaler, at Ordet «Sting» betegner saavel Pleuritis og Pneumoni som rheumatiske Lidelser; Gundelach og Fritz Jørgensen, Julianehaab, betegner «Sting» som Pleuro-Pneumoni. Aage Ibsen, Godthaab, skriver (1883—84): «Det grønlandske Sting» — — — «er efter min Erfaring en Pneumoni med Pleuritis som Bisymptom. Den Omstændighed, at Sygdommen overladt til sig selv ofte medfører Døden efter faa Dages Forløb, men paa den anden Side let helbredes ved en energisk Antiphlogose, synes mig ogsaa at tale for, at den er en Pneumoni. De Tilfælde af virkelig Pleuritis, jeg har behandlet, have haft et mere subacut Forløb og ledsagedes ikke af saa heftige Symptomer, som Tilfældet altid er med «Stinget».»

Otto Jessen, Julianehaab, omtaler i sin Beretning for 1872—1873 Sting-Sygdommen, som efter hans Opfattelse «kun er en pludselig stærk Fluxion til Lungerne, hvorved Patienten

Digitized by Google

kvæles ofte i faa Timer — hvis ikke Hjælp bringes; man har set flere Tilfælde, hvor samme Individ var fuldkommen rask og død paa samme Dag. Der angives næsten altid Smerte paa et eller andet Sted, men jeg tror at turde sige, at denne i Sygdommens Begyndelse angivne Smerte kun hidrører fra den ved Dyspnoeen optraadte Angstfølelse, da man som oftest kan faa det smertende Sted henlagt til en hvilkensomhelst Region af Brystet eller til flere paa engang, men altid giver den physikalske Undersøgelse intet særligt Resultat; er Smerten fix, henlægges den altid til regio cardiaca. Sectionen af et Individ udviste kun overordentlig Blodoverfyldning med let Oedem paa Snitfladen af Lungerne. Sygdommen kan i heldige Tilfælde hæves i faa Dage, og jeg har set et Tilfælde hævet i 3 Dage uden at efterlade andet end en let Bronchitis, men oftest udvikler der sig, efter at Dyspnoeen og øvrige Hovedsymptomer ere overstaaede, Bronchitis af de finere Capillærer med overordentlig rigeligt flydende Expectorat, noget sjældnere men dog hyppigt Pleuritis, sjældent Pneumoni og da altid i Forbindelse med de to foregaaende; i et Tilfælde kom der Pericarditis til, i et Tilfælde Meningitis.»

[De af Jessen beskrevne Tilfælde med pludselig stærk Fluxion til Lungerne synes at svare til de af Huchard (Journal des practiciens, 10de Marts 1900) beskrevne atypiske Former af Influenza, hvor en Vagusparalyse formodes at give Anledning til Pneumonier og Lungekongestioner.]

Ogsaa Lindemann', Julianehaab, nævner Tilfælde af «Sting», uden at der stetoskopisk kunde paavises nogen dybere Lidelse af Lunge eller Pleura; kun i et Par Tilfælde diagnostiseredes lette Pleuriter. I en senere Indberetning (1890) betegner Lindemann «Sting» som Bronchopneumoni eller Pleuritis. — Chr. v. Haven, Nord-Grønland, A. Haalland og Schmedes, Julianehaab, omtaler «Sting» som Tilfælde af Pneumoni; Binzer, Godthaab, betegner «Sting» som mindre og lette Tilfælde af Pleuritis, ofte hos Mennesker, der have Phthisis i de første

Digitized by Google

Stadier. Pfaff, Nord-Grønland, betegner Stingsygdommen som Bronchitis og Pleuritis.

Chr. v. Haven, Nord-Grønland, siger 1879, at «Dødsaarsagen «Sting», som saa ofte opføres, er sikkert i over Halvparten af Tilfælde aldeles ikke Udtryk for Pleuritis eller Pneumoni. Jeg har ofte undersøgt Patienter, der klagede over Sting, hvor der ikke har været nogetsomhelst andet end en fuldkommen ukompliceret Bronchitis. Naar en saadan acut Sygdom angriber en i Forvejen brystsvag Patient, kan den jo i mange Tilfælde i meget kort Tid medføre Døden, hvad jeg meget ofte har haft Lejlighed til at se. En saadan hurtig Dødsaarsag bliver da som oftest opført som Sting.»

Kiær, Nord-Grønland, betegner «Sting» som identisk med Influenza, og Krabbe, Godthaab, betegner «Sting» som Bronchitis med influenzaagtig Karakter. Iblandt Dødsaarsagerne paa Mortalitetslisterne vil man aarlig finde opgivet færre eller flere Tilfælde af «Sting», der dels er optraadte sporadisk, dels (og hyppigst) er Følger af Epidemierne i Foraars- og Efteraarstiden.

At Phthisikere ofte falde som Ofre for Epidemierne paa Grund af de Forværrelser af Sygdommen og de Komplikationer fra Lungernes Side, hvortil de giver Anledning, er sikkert nok. Jeg har set adskillige Exempler herpaa, og enkelte andre grønlandske Læger omtaler dette Forhold i deres Indberetninger, saaledes Chr. v. Haven, Nord-Grønland (1879), (se ovenfor). Binzer, Godthaab, omtaler (1886—87) «mindre og lette Tilfælde af Pleuritis, ofte hos Mennesker, der have Phthisis i de første Stadier.» Lindemann, Julianehaab, omtaler en heftig Influenza-Epidemi i Efteraaret 1891, der optraadte med betydelig Dødelighed; «dog var det med Undtagelse af et Par forholdsvis unge Individer kun gamle og af Lungesvindsot lidende Personer, hvor Sygdommen endte dødeligt.» Krabbe angiver, at blandt 5 Dødsfald ved Godthaab paa Grund af den samme Epidemi frembød de to Patienter tillige Tegn paa Phthisis,

Digitized by Google

men ikke i en saadan Grad, at den kunde betragtes som Dødsaarsag.»

At katarrhalske Epidemier, der idelig gentage sig, kan give Anledning til Udbrud af eller videre Udvikling af i Forvejen tilstedeværende Lungetuberkuloser, selv om Patienten tilsyneladende slipper godt over de akute Tilfælde, er vel ogsaa meget sandsynligt, saaledes som ogsaa af Julianehaabslægerne Schmedes (Beretning for $^{3}/_{8}$—$^{31}/_{12}$ 1877 og for 1879), Lindemann (1886—1887, 1890 og 1891) og Fritz Jørgensen (1895) fremhævet. Chr. v. Haven («Nosografiske Bemærkninger om Grønland») skriver om Influenzaepidemierne, at de altid efterlader en Del kroniske Brystlidelser, der tidligere eller senere gaar over til Phthisis.

I det følgende skal gives en kort Oversigt over de af Lægerne, henholdsvis i Nord-Grønland, ved Godthaab og ved Julianehaab i Aarenes Løb observerede epidemisk optrædende Affektioner af Respirationsorganerne og de Betegnelser, Lægerne hver især har givet de af dem observerede Epidemier.

I. Nord-Grønland:

Rudolph behandlede i Aarene 1839—50: en stor Mængde Tilfælde af Febris catarrhalis, endvidere idelig sig gentagende Forkølelsestilfælde, Febris catarrhalis c. angina (catarrhalsk Epidemi), mild catarrhalsk Feber, epidemisk catarrhalsk Feber med Tilbøjelighed til at fremkalde Betændelser i Respirationsorganerne, Catarrhalsk-rheumatiske Febre, Febris catarrhalis gastrica, Slimhindeaffektioner m. m., samt Tilfælde af Pneumonia, Pleuritis, Brystaffektioner (i Alm. Pleuritis), Brystbetændelse, Sting (se senere: Tavle I).

Pfaff nævner: 1856: Epidemiske Brystaffektioner, der for en stor Del gik over til Pneumoni. — 1857: Mange Brystaffektioner, der hos nogle gik over til Pneumoni. — 1858: Efteraarsforkølelserne milde. — 1859: En catarrhalsk Epidemi. — 1860: Stærk Forkølelsesepidemi om Foraaret, der hos nogle

Digitized by Google

gik over til Pneumoni. — 1861: En udbredt catarrhalsk Affektion, der ved enkelte Pladser gik over til Pneumoni. — 1862: En gennemgribende catarrhalsk Epidemi, der nogle Steder gik over til Pneumoni. — 1863: Ingen epidemiske Foraars- eller Efteraarssygdomme. — 1864: Catarrhalske Affektioner hyppige. — 1866: Overalt catarrhalske Tilfælde, navnlig forbundne med Angina. — 1867: En ondartet Influenza, der næsten overalt compliceredes med Brystbetændelser. — 1870: De sædvanlige Forkølelsestilfælde i Foraars- og Sommermaanederne. — 1871: Catarrh med Angina herskede — 1872: Den sædvanlige Foraarsforkølelse. I Umanak Distrikt en udbredt Catarrh med Angina. — 1873: I August til Oktober en catarrhalsk Affekton, der dels ytrede sig ved Catarrh og Angina og dels ved Underlivslidelser. — 1874: Catarrhalske Brystlidelser viste sig i Juni. (2det Halvaar): Overalt de sædvanlige Forkølelsestilfælde i Juli og August, i Alm. Brystaffektioner med Sting. — 1875: Ved Klokkerhuk antog nærmest Stingsygdommen (Bronchitis og Pleuritis) en alvorlig Karakter i Foraarsmaanederne. Forkølelsestilfældene begyndte ved Claushavn allerede i Februar. — 1876: Den sædvanlige Foraarsforkølelse begyndte i Juli. 40 Individer blev snart angrebne dels af Bronchitis dels af Pleuritis samt enkelte Tilfælde af Pneumoni. Ved Holstensborg i August en stærk Forkølelsesepidemi med Pleuritis, Bronchitis, Pneumoni og Hæmoptysis.

Chr. v. Haven: $^{25}/_{7}$ 1876—$^{30}/_{7}$ 1877: Forkølelsesepidemien, fortrinsvis Tilfælde af Bronchitis, Pneumoni og Diarrhoe. — 1877: Af Epidemien i 1877 har i ethvert Tilfælde en Del af Tilfældene været Pleuritis. Lette Anginaer, Bronchitis og Diarrhoeer forekom jævnlig. — 1879: »Forkølelsestilfælde«, stærk Forkølelse paa alle Pladser, efter de angivne Symptomer en udtalt Influenza-Epidemi, maaske ogsaa med catarrhalsk Pneumoni og Pleuritis.

Morten Hastrup: $^{10}/_{8}$ 1883—$^{19}/_{8}$ 1884: De almindelige

Digitized by Google

om Foraaret optrædende Catarrher af Brystorganerne, Maven og Tarmkanalen.

N. Jacobsen: 1884: Forkølelsessygdomme, navnlig, som det synes, Bronchitis, chron. og akut Pneumoni. — 1885—1888: Fortrinsvis Forkølelsestilfælde, chron. og akut Bronchitis, chron. og akut Pneumoni, enkelte spredte Tilfælde af Sting, enkelte Tilfælde af Pleuritis, Diarrhoe.

Holger Kiær: 1/4 1889—31/8 1890: En større Epidemi af grønlandsk Sting eller, som den vel tør betegnes, Influenza. — 1890: Catarrher i Luftvejene og Fordøjelseskanalen. — 1891: »Den for Landet endemiske Influenza«. i Juni—Juli i Upernivik Distrikt en Epidemi af Sting (Influenza). — 1892: Influenzaepidemi (skæbnesvanger for nyfødte Børn). — 1893: Influenza. — 1894: Almindelig endemisk Influenza (særlig angribende Digestionsorganerne i Epidemiens Begyndelse, i dens Slutning Respirationsorganerne). Epidemiske katarrhalske Tilfælde. — 1895: Den her endemiske Influenza. — 1896: Ophobede Tilfælde af influenza-lignende Natur. Akut Lungelidelse et enkelt Sted i Umanak Distrikt. — 1897: En Epidemi med Influenza-Symptomer i Umanak Distrikt. En »Sting«-Epidemi (Influenza) i Upernivik Distrikt. — 1898: Epidemisk Sygelighed af sædvanlig endemisk influenza-agtig Karakter (i Upernivik Distrikt).

R. Bentzen: 1900: Den saa almindelige »grønlandske Influenza«. — 1901: En Del Tilfælde af den sædvanlige Influenza og af katarrhalske Pneumonier. — 1902: De almindelige Smaaepidemier af Luftvejskatarrher og Gastro-Intestiniter.

II. Godthaab Distrikt:

Fr. Block: 1839—40: Catarrhalske Sygdomme. — 1840—41: Sygdomskonstitutionen catarrhalsk-rheumatisk.

Rasmussen: 1850—51, 1851—52: Catarrhalske og rheumatiske Febre.

Digitized by Google

Lindorff: 1853: En Del katarrhalske Tilfælde. — 1856: 25 Patienter med Sting (Pleuritis og Pneumoni), 15 med Katarrh behandledes. — 1857: Den sædvanlige Katarrh antog en alvorligere Karakter, idet de bronchitiske Tilfælde gik over til Pneumoni og Pleuritis.

Stender: 1861: En Pleuritis-Epidemi bortrev 47 Personer. — Bronchialkatarrher. I Medicinalberetningen for Kalenderaaret kaldes Epidemien en Pleuro-Pneumoni-Epidemi. Længere Syd paa herskede Forkølelsessymptomer («grønlandsk Snue»). — 1862: Pleuritis-Endemi (borttog ca. 60 Personer). Begyndte med Snue og Bronchialkatarrh, men udviklede sig lidt efter lidt til Pleuritis, sjældent til Pleuro-Pneumoni. — «Disse catarrhalske (Influenza-) Epidemier have ogsaa hersket tidligere ligesom nu, — — —». — 1863: «Den her i Landet epidemisk forekommende Snue og Katarrh». — 1864: En katarrhalsk Epidemi, der i nogle Tilfælde gik over til Pleuritis (udviklede sig til en Pleuritis-Epidemi, hvoraf 28 døde).

B. Sørensen: 1866: Hovedsagelig Brystaffektioner, navnlig Lungetuberkuloser. — 1867: Brystaffektionerne indtage den første Plads af de medicinske Sygdomme. — 1871: Jævnlig kortvarige Snue-Epidemier. I Frederikshaab Distrikt i Beg. af Aaret en temmelig heftig og recidiverende Influenza. — 1872: I Frederikshaab Distrikt gennemvandrede en af de sædvanlige Influenza-Epidemier hele Distriktet. Lægen angiver at have behandlet «flere temmelig alvorlige Pneumonier». — 1873: De sædvanlige hyppige Katarrher om Foraaret (i April). I Maj en simpel Influenza, der gradvis antog en foruroligende Natur. Flere Dødsfald. Alle de behandlede og navnlig de dødelige Tilfælde var Pleuriter med rigeligt Exsudat m. m. — 1874: De sædvanlige Influenza-Epidemier. — 1875: I Frederikshaab Distrikt en Influenza-Epidemi (navnlig Børn bortreves af Influenzaen). I Godthaab Distrikt var Influenza-Epidemien om Foraaret af ringe Betydning, «ikke stort mere end de sædvanlige Foraarsforkølelser». — 1876: Influenza-Epidemi i Holstensborg, Sukker-

Digitized by Google

toppen, Godthaab og Frederikshaab Distrikter. — 1878: Mavetilfælde, Sting o. a.

Aage Ibsen: $^{3}/_{7}$ 1880—$^{10}/_{5}$ 1881: 3 Tilfælde af Pleuro-Pneumoni (grønlandsk Sting). Enkelte katarrhalske Tilfælde kom under Behandling. — $^{11}/_{5}$—Eftersommeren 1881: En temmelig heftig Forkølelsesepidemi. Udmærkede sig ikke ved noget særegent fremfor de almindelige Influenza-Epidemier. — Eftersommeren 1881—Septbr. 1882: En Del Forkølelsestilfælde (Holstensborg, Sukkertoppen). Om Efteraaret Opblussen af Influenza-Epidemien fra om Sommeren. Ved Godthaab en Del Tilfælde af Bronchitis. — Efteraar 1882—Efteraar 1883: De sædvanlige Forkølelses-Epidemier ved Foraars- og Efteraarstide. — Efteraar 1883—Efteraar 1884: Atter i Aar Influenza-Epidemier (overordenlig Smitsomhed, voldsom Snue, Conjunctivitis, Otitis, undertiden Diarrhoe, ledsagede af Febrilia og Ildebefindende). Blev til grønlandsk Sting ved Frederikshaab, Arsuk og Tigssaluk.

C. Binzer: $^{4}/_{6}$—$^{4}/_{9}$ 1885: I Juni og Juli ved Holstensborg en Epidemi af Lungebetændelse. I Frederikshaab Distrikt en temmelig heftig Influenza-Epidemi (nogle og tyve Ofre). — 1886—87: Ved Godthaab en Del Tilfælde af akut croupøs Pneumoni og Pleuritis samtidig med, at endnu flere var lidende af «Sting». — 1887—88: Ved Sukkertoppen en Epidemi af Pleuritis og enkelte Tilfælde af Pneumoni foruden talrige katarrhalske Tilfælde. — $^{1}/_{5}$—Juli 1890: Forrige Aar epidemisk Forkølelse ved Sukkertoppen. Ved Frederikshaab m. m. en epidemisk, temmelig heftig Bronchitis med influenza-agtig Karakter. — $^{7}/_{7}$—September 1890: Nogen Forkølelse ved Godthaab.

Th. N. Krabbe: $^{29}/_{6}$ 1891—$^{23}/_{4}$ 1892: I Oktober i Godthaab en ondartet Influenza-Epidemi, varende til ind i Marts. — 1892: Sting-Epidemi. Denne viste sig som sædvanlig som en stærk Bronchitis med influenza-agtig Karakter. — 1893: «De aarlige Forkølelsessygdomme». — 1894: Smaa Epidemier af Bryst- og Underlivssygdomme. — 1895: Tilfælde af Bronchitis. — 1897: Epidemi med influenza-agtig Karakter. — 1898: De

Digitized by Google

sædvanlige influenza-agtige Epidemier. Ved Holstensborg en mindre Sting-Epidemi i April og Maj. — 1899: En almindelig Influenza-Epidemi.

G. Koppel: 1902: En Influenza-Epidemi (Symptomer m. m. beskrives nøjagtig, se senere: Beretningen for 1902).

III. A. Ivigtut og Arsuk.

G. Lasson, Ivigtut, 1892: Forkølelsessygdomme. — $^{15}/_{10}$ 1892—$^{31}/_{5}$ 1893: En Del Forkølelsestilfælde. — $^{1}/_{6}$—$^{14}/_{10}$ 1893: Faa Forkølelsessygdomme.

O. Helms, Arsuk: 1893: En meget let Forkølelses-Epidemi.

C. V. Fryd, Ivigtut; 1894: En Del Forkølelsessygdomme.

C. Neergaard, Ivigtut: 1895: Tilfælde af Forkølelsessygdomme.

R. Bentzen, Ivigtut: 1897: Forkølelsessygdom. — 1898: Tilfælde af Bronchitis; 1 Pleuro-Pneumoni (fra Skibene).

Lindhardt, Ivigtut: 1899: Tilfælde af Forkølelsesfeber og Halskatarrh.

III. B. Julianehaab Distrikt.

A. Haalland: 1852: Epidemisk Katarrh, i mange Tilfælde lig Influenza; udartede i adskillige Tilfælde til Pleuritis, Pleuro-Pneumoni og ren Pneumoni (Sting).

L. Prosch: 1856: En Sting-Epidemi (40 døde), epidemisk Brystbetændelse (Pleuritis, Pleuro-Pneumoni). Missionæren ved Frederiksdal betegner Sygdommen som Influenza. Samtidig? milde katarrhalske Tilfælde blandt Grønlændere og Danske. — 1856 (de sidste 4 Maaneder): Sting (baade Pneumoni og Pleuritis). — 1857: Meget udbredt Epidemi af Katarrh i hele Distriktet. 2 Sektioner bekræftede, at Sygdommen var en Pneumoni. — 1858: Sporadiske Tilfælde af epidemisk Brystbetændelse. — 1859: Enkelte Tilfælde af Pneumoni. — 1860: Epidemisk Katarrh optraadte under 2 Former: Angina og Pneumoni (Pleuro-Pneu-

Digitized by Google

moni). Katarrhalske Tilfælde samtidig. 38 angives døde af Sting. — 1861: «De aarlig sig gentagende Epidemier af Catarrh, ved hvilken Lejlighed der i højere eller ringere Grad udvikler sig Brystbetændelser.» — 1862: Den sædvanlige aarlige Katarrh. I flere Tilfælde gik den over til Brystbetændelse. 6 Tilfælde af Pneumoni kom til Behandling.

J. H. Gundelach: 1866: Brystaffektioner (de fleste Foraar og Efteraar). Ved Nanortalik en Del Tilfælde af Bronchitis. — 1867: En alvorlig Epidemi af katarrhalske Tilfælde, der ofte kompliceredes med Brystaffektioner (Pneumoni, som oftest ledsaget af Pleuritis).

Otto Jessen: Septhr. 1872—Septbr. 1873: En Forkølelses-Epidemi angreb saa godt som hele Befolkningen ved Kolonien (Midten af Juli) med stærk Hoste og Hæshed, og tillige blev efterhaanden 26 Individer angrebne af den saakaldte Sting-Sygdom. — September 1873—September 1874: 2 Gange forekom en Sygdom med katarrhalsk Tilstaad og lette Cerebralia og med epidemisk Karakter; alle Tilfælde helbrededes. — Septbr. 1874—Septbr. 1875: I Maj og Juni den sædvanlige epidemiske Forkølelse ved Kolonien. 15 blev haardt angrebne af Bronchitis og Pleuritis. Ved Arsuk havde været Epidemier af Bronchial-Katarrh. — Septbr. 1875—Septbr. 1876: Katarrher optraadte.

Joh. Schmedes: $^{3}/_{8}$—$^{31}/_{12}$ 1877: Den sædvanlige Efteraarsforkølelse mild. — 1878: En Influenza-Epidemi (Snue, Hoste, Conjunctivitis og Febrilia); i enkelte Tilfælde antog den en alvorligere Karakter og optraadte som Sting. — 1879: Den aarlig sig indfindende Foraarsforkølelse ledsagedes kun af et meget begrændset Antal Tilfælde af «Sting». — 1880: Den sig aarlig gentagende Foraarsforkølelse mild. — 1881: Den sædvanlige Foraarsforkølelse.

C. Lindemann: 1883: Den sædvanlige Influenza-Epidemi (Juni og Septbr.). — 1884: Forkølelsessygdomme. I Maj en ganske lille Influenza-Epidemi. I August en alvorligere Influenza-

Digitized by Google

Epidemi kompliceret af navnlig Pneumoni og Pleuritis. Hos Børn saas Bronchitis. — 1885: Influenza-Epidemi (gastriske Symptomer var fremtrædende hos Børn). — 1886. En meget heftig Influenza-Epidemi. Crouplignende Tilfælde hos Børn. Larynx angrebes ofte. Senere Pneumonier eller Pleuriter. Ogsaa Tilfælde af Laryngitis og Bronchitis kom til Behandling. — 1887: De sædvanlige Forkølelses-Epidemier milde (Maj og Septb.). Blandt Børn enkelte Dødsfald af Bronchitis capillaris. — 1888: Aarlig tilbagevendende Influenza-Epidemier. — 1890: De sædvanlige Forkølelses-Epidemier og enkelte Tilfælde af »Sting« (Broncho-Pneumonier eller Pleuritis). — 1891: De sædvanlige lettere Forkølelses-Epidemier indfandt sig som sædvanlig i Slutningen af Maj Maaned. Henimod Slutningen af Oktober en meget heftig Influenza-Epidemi med de sædvanlige Influenza-Symptomer og Komplikationer, navnlig Broncho-Pneumonier overordenlig hyppige; meget ofte var der kun gaaet meget lidt udtalte bronchitiske Symptomer forud, saa at det næsten fik Udseende af primært opstaaede Pneumonier.

Fritz Jørgensen: 1892: Influenza-Epidemi. Den var ledsaget af heftige katarrhalske Pneumonier. — 1893: De Foraar og Efteraar med epidemisk Præg optrædende Tilfælde af Snue og Bronchitis (i det hele katarrhalske Affektioner). Som hyppige nævnes: Pneumoni, Pleuritis. — 1894: De sædvanlige Foraar og Efteraar optrædende katarrhalske Tilfælde. Lægen nævner: Pneumonier, Pleuriter samt Bronchopneumonier hos Børn. — 1895: Den sædvanlige Influenza-lignende Forkølelses-Epidemi uden de ellers ret hyppige alvorlige Lunge-Komplikationer. — 1896: De sædvanlige »Forkølelser« o: katarrhalske Lungeaffektioner.

Det vil heraf fremgaa, at Pfaff (1867), Chr. v. Haven (1879), H. Kiær (1889—98), R. Bentzen (1900, 1901), Stender (1862), B. Sørensen (1871—1876), Aage Ibsen (1881—1884), Binzer (1885, 1890), Krabbe (1892, 1897, 1899), Koppel

Digitized by Google

(1902), Haalland (1852), Schmedes (1878), Lindemann (1883—1886, 1888, 1891) og Jørgensen (1892) betegner Epidemierne som Influenza-Epidemier. Ogsaa Prof. Carl Lange («Bemærkninger om Grønlands Sygdomsforhold») betegner Epidemierne som fuldkommen vel karakteriserede Influenza-Epidemier.

Epidemierne viser sig vistnok sjældnere samtidig paa et større Antal beboede Pladser, men synes hyppigst at begynde paa en bestemt Plads, hvorfra de da vandrer videre fra Plads til Plads. Paa denne Maade kan Epidemierne gennemvandre store Strækninger af Kystlandet i sydlig eller nordlig Retning, undertiden et Hundrede Mile eller mere, efterhaanden angribende Boplads efter Boplads, hvor de kommer frem. Efter Lægeberetningerne og egne Iagttagelser i Landet skal anføres følgende Exempler til Belysning heraf:

I 1857 begyndte den epidemiske Katarrh at vise sig ved Holstensborg i Slutningen af Maj og bredte sig herfra gradevis ned ad Kysten i sydlig Retning. I Juni og Juli rasede den i Godthaab og Fiskernæsset Distrikter, bredte sig videre til Frederikshaab og (med en Konebaad) til Julianehaab Distrikt, hvortil den kom i Begyndelsen af August og bredte sig efterhaanden lige til Landets Sydspids og om til de sydligste Pladser paa Østkysten (i Løbet af nogle Uger udbredte Sygdommen sig alene i Julianehaab Distrikt i en Længde af ca. 50 Mil).

I 1860 gennemvandrede en ondartet katarrhalsk Epidemi hele Julianehaab Distrikt nordfra sydefter, saaledes at Sygdommen optraadte i Slutningen af August i Norddistriktet, i Begyndelsen af September ved Kolonien og Omegn, noget senere ved Lichtenau og Nanortalik og i Begyndelsen af Oktober ved Frederiksdal (Prosch).

I 1861 viste sig ved Holstensborg i de første Dage af Juni en ondartet katarrhalsk Epidemi, kompliceret med Brystbetændelser, varende til ca. 1ste Juli. I Juli grasserede ved Sukkertoppen og Godthaab Forkølelsessygdomme («grønlandsk Snue»),

Digitized by Google

der sikkert maa tilskrives den samme Epidemi ligesom «en akut Bronchitis» ved Fiskernæsset. I den nordlige Del af Julianehaab Distrikt udbrød den katarrhalske Epidemi i August og gik efterhaanden Syd paa gennem hele Distriktet (ophørte omtrent midt i September). Foruden at gaa Syd paa bredte Epidemien sig ogsaa fra Holstensborg Nord paa til Udstedet Aito og Egedesmindes Sydsteder (September) og videre til Christianshaab og Claushavn (i Januar 1862) samt Jakobshavn (i April 1862).

I 1862 gennemvandrede den sædvanlige aarlige Katarrh hele Julianehaab Distrikt fra Nord til Syd (Maj til Juli).

I 1864 synes en Foraarsepidemi at være udbrudt ved Sukkertoppen, hvorfra den forplantede sig til Holstensborg og (i mindre Grad) til Godthaab Distrikt.

I 1867 herskede i Nord-Grønland fra Slutningen af April til Midten af Juli en «Influenza-Epidemi», der havde Tilbøjelighed til at kompliceres med Brystbetændelser. Epidemien udbrød ved Udstedet Aito i Egedesminde Distrikt og gik herfra i nordlig Retning. I Maj viste den sig ved Egedesminde og Godhavn med omliggende Pladser. I Midten af Juni naaede den Christianshaab og noget senere Claushavn og angreb samtidig Jakobshavn og Ritenbenk (Slutningen af Juni og Begyndelsen af Juli). Epidemien forplantedes ogsaa til Umanak Distrikt, men antog her en mildere Karakter. Upernivik Distrikt forskaanedes. Muligvis kan Epidemien være forplantet til Nord-Grønland fra en sydligere Plads (den kortfattede Beretning fra Godthaab Lægedistrikt for Aarene 1867 og 1868 oplyser intet herom). I Julianehaab Distrikt optraadte lignende katarrhalske Brystaffektioner komplicerede med Pleuro-Pneumoni i Maanederne Juni, Juli, August og September.

I 1872 herskede i Foraaret og Forsommeren i Frederikshaab Distrikt «en af de sædvanlige Influenza-Epidemier»; den gennemvandrede hele Distriktet. B. Sørensen anfører under Omtalen heraf: «Det synes, som om disse Epidemier som oftest

Digitized by Google

komme søndenfra og staar vistnok i Forbindelse med de i Julianehaab Distrikt herskende».

I Maj 1873 begyndte ved Godthaab en Epidemi af «Influenza», varende til Midten af Juni; fra Godthaab udstraalede Sygdommen saavel Syd som Nord efter (B. Sørensen).

I 1876 optraadte «Influenza» ved Holstensborg i Begyndelsen af August, ved Sukkertoppen medio August og ved Godthaab i September. Ved Claushavn og Jakobshavn m. m. herskede en Epidemi i Juli; et Skib, der kom derfra, besøgte Holstensborg i August og laa der i 10 Dage, hvorunder Epidemien udbrød ved Holstensborg!

I 1878 gennemvandrede en Influenza-Epidemi Julianehaab Distrikt fra Nord til Syd (Medio Maj til Juli).

I Juli 1881 herskede ved Godthaab en Forkølelses-Epidemi. Smitten formodedes tilført fra Frederikshaab Distrikt med Kajakposter. Epidemien i Godthaab Lægedistrikt begyndte ved Kolonien Frederikshaab, forplantede sig herfra i Midten af Juni til Logen Fiskernæsset og naaede Godthaab i de første Dage af Juli. Senere skal den være vandret Nord paa til Sukkertoppen og Holstensborg (Aage Ibsen).

I 1884 optraadte en Influenza-Epidemi ved Godthaab i Begyndelsen af Juni, ved Sukkertoppen i Juli. Ved Frederikshaab traf Lægen (Aage Ibsen) den i stærk Aftagende i Begyndelsen af August. Om Epidemien i Julianehaab Distrikt i August 1884 bemærker Lindemann: «Epidemien kom som sædvanlig Nord fra og skal efter Sigende ved Arsuk have været særlig ondartet med talrige Dødsfald .....». Epidemien synes at have tabt i Intensitet, efterhaanden som den skred frem sydefter.

I 1886 udbredte en «meget heftig Influenza-Epidemi» sig efterhaanden langsomt over hele Julianehaab Distrikt Nord fra Syd efter (Midten af Maj til Begyndelsen af August).

I 1889 optraadte en «Stingepidemi» i hele Nord-Grønland Lægedistrikt med Undtagelse af Upernivik Kolonidistrikt. Syd-

Digitized by Google

lige Egne syntes lidt tidligere angrebne end nordlige (sidste Halvdel af Juli til Slutningen af August).

I Juni—Juli 1891 herskede i Upernivik Distrikt i Nord-Grønland en Sting-Epidemi; denne bredte sig fra Upernivik videre Syd og Nord efter i Distriktet.

I 1891 opstod henimod Slutningen af Oktober, som det synes, ved selve Kolonien Julianehaab en heftig Influenza-Epidemi, varende til hen i Marts 1892.

I 1892 optraadte en Influenza-Epidemi i Nord-Grønland, tidligst ved Godhavn og Syd paa, sidst i Umanak Distrikt.

Fra medio September til medio November 1892 vandrede en Influenza-Epidemi fra Kolonien Julianehaab sydefter gennem Distriktet.

Af det her anførte synes at fremgaa, at en saadan katarrhalsk Epidemi kan opstaa snart et snart et andet Sted i Grønland og brede sig videre herfra enten i sydlig eller nordlig eller i begge Retninger. Som Hovedregel synes dog at gælde, at Epidemierne i Nord-Grønland hyppigst vandrer fra Syd til Nord og i Julianehaab Distrikt fra Nord til Syd. I det mellemste af Lægedistrikterne (Godthaab) synes Epidemierne snart at tage Udspring fra en nordlig (f. Ex. Holstensborg eller Sukkertoppen), snart fra en sydlig Plads (f. Ex. Frederikshaab), eller de kan — om end vistnok sjældnere — begynde midt i Distriktet (f. Ex. ved Godthaab). I Julianehaab Distrikt, det sydligste i Grønland, synes Epidemierne konstant at vandre fra Nord til Syd; Julianehaab-Lægerne anfører ikke et eneste Exempel paa en Vandring i modsat Retning, og de katarrhalske Epidemier, jeg selv saa optræde i Distriktet i Aarene 1897—1903, skred ogsaa alle frem i sydlig Retning efter først at have vist sig i Norddistriktet.

Epidemien i 1897 viste sig saaledes ved Julianehaab omkring den 22de Septbr., ved Nanortalik i Slutningen af September og ved Pamiagdluk i Begyndelsen af Oktober. I 1898 synes den sædvanlige aarlige Forkølelses-Epidemi at være ude-

Digitized by Google

blevet ved selve Kolonien Julianehaab (fra de sydligere Pladser berettes om lidt Forkølelse i Foraarstiden: April og Maj).

I 1899 optraadte en Epidemi ved Godthaab i sidste Halvdel af Maj og det meste af Juni, ved Ivigtut og Arsuk i sidste Halvdel af Juni, ved Julianehaab i sidste Halvdel af Juni, ved Nanortalik ca. $^{20}/_{6}$. — Ved Holstensborg herskede Forkølelsessygdomme i Juli. — I Marts 1900 skal der blandt Grønlænderne ved Arsuk og Ivigtut have været en lettere Forkølelses-Epidemi, og den 4.—5. Marts viste en lignende Epidemi sig ved Kolonien Julianehaab, varende til henimod Maanedens sidste Trediedel. Omkring den 1. Maj viste sig atter en Epidemi ved Julianehaab, midt i Maj optraadte den ved Sydprøven, Lichtenau og Igdlorpait, i Slutningen af Maj ved Nanortalik; hos Pamiagdluks Befolkning og ved Sagdlêt optraadte den i Maj og første Halvdel af Juni. — 10.—12. Juni blussede Epidemien atter op ved Julianehaab.

Hovedepidemien i 1901 synes ved Udstedet Kagssimiut at have vist sig henimod d. $^{20}/_{5}$, ved Julianehaab omkring den 1. Juni, ved Sârdlok, Sydprøven og Igdlorpait i Juni, ved Nanortalik i Slutningen af Juni og i de endnu sydligere Egne i første Halvdel af Juli.

I Aaret 1902 optraadte Forkølelses-Epidemien ved Kagssimiut i Begyndelsen af Juni, ved Kolonien Julianehaab i Midten af Juni, ved Sârdlok og Sydprøven m. m. i sidste Trediedel af Juni, ved Nanortalik i de allersidste Dage af Juni og ved Pamiagdluk i Juli. Fornyede Udbrud af Epidemien saas ved Julianehaab i Midten af Juli og i Begyndelsen af August; disse Efterdønninger naaede Nanortalik henholdsvis i de allersidste Dage af Juli og medio August. Endelig viste sig i de første Dage af December en ny Epidemi ved Julianehaab, denne naaede Nanortalik medio December; til Pamiagdluk naaede den i Januar 1903. Det maa bemærkes, at ved Godthaab skal en Epidemi have holdt sig hele Vinteren 1902—3, efter at den var blusset op henimod Oktober (herskede ogsaa i September).

Desværre mangler næsten stadig Oplysninger om Epide-

Digitized by Google

miernes Optræden og Vandring i Godthaab Lægedistrikt i disse Aar, saa at man ikke heraf kan slutte, om Epidemierne i Julianehaab Distrikt i de samme Aar kan være forplantede hertil fra det nordligere Nabodistrikt.

I 1903 synes en Epidemi at have vist sig ved Kagssimiut og Bopladsen Kangue i de sidste Dage af Maj og de første Dage af Juni; ca. $^3/_6$ viste den sig ved Julianehaab.

Foruden disse større Epidemier, der var karakteristiske ved deres successive Vandringer gennem Distriktet, viste der sig af og til lokale Smaaepidemier eller Endemier og sporadiske Tilfælde hist og her i Julianehaab Distrikt i Aarene 1897—1903, saaledes ved Kolonien: i April 1899, i sidste Halvdel af September 1900, i Begyndelsen af Januar og første Halvdel af September 1901, i Begyndelsen af Januar 1902 og i den første Trediedel af Marts 1903. — Ved Nanortalik skal der have hersket nogen Forkølelse i Slutningen af Maj og Begyndelsen af Juni 1898, efter Nytaar 1900 samt i Slutningen af Februar og de første Dage af Marts 1903 (paa det sidstnævnte Tidspunkt en Endemi af «Halsbetændelse» i en dansk Familie).

Hvad er nu Aarsagen til, at disse Epidemier opstaar paa en bestemt Plads og skrider videre herfra til andre Pladser? Som ved Epidemierne paa Færøerne og Island har man ogsaa for de grønlandske Forkølelses-Epidemiers Vedkommende søgt Aarsagen dels i klimatiske Forhold og dels sat dem i Forbindelse med Handels-Skibenes Ankomst til Landet m. m. I det hele kan der vist om de grønlandske Influenza-Epidemier siges det samme for og imod disse Faktorers og andre Momenters Indflydelse, som af andre Forfattere alt er sagt om de islandske og færøiske, katarrhalske Epidemiers Opstaaen, idet de grønlandske Epidemier i alt væsentligt synes at være analoge med dem.

Angaaende Vejrligets Indflydelse paa Epidemiernes Opstaaen da maa man vistnok sige, at dette ikke er uden Betydning, om end maaske kun indirekte ved at begunstige eller

Digitized by Google

hæmme Kontagiets Udvikling og Trivsel og ved at forøge eller formindske Modtageligheden for Smitstoffet hos de enkelte Individer (Forkølelser). At saaledes kold og fugtig (navnlig regnfuld eller taaget) Luft kan være disponerende til Katarrhens Udvikling, er højst sandsynligt.

Flere Grønlændere, jeg talte med herom, mente bestemt at have lagt Mærke til, at mildt Vejr med Taage eller Regn om Vinteren, der igen efterfølges af Kulde, altid efterfølges af Forkølelses-Epidemier (lettere eller stærkere). (Dette gælder ikke for Tykning, f. Ex. Snetykning.)

Epidemien i Julianehaab Distrikt i Begyndelsen af Marts 1900 og i December 1902 synes at stadfæste denne Regel. Umiddelbart forud for dem begge gik mildt og fugtigt Vejr, efterfulgt af en Kuldeperiode. Det milde Vejr skyldtes i begge Tilfælde Føhnvind (NE.—ENE.). Iøvrigt har jeg ikke kunnet paavise noget konstant og bestemt Sammenhæng mellem Epidemiernes Optræden og bestemte meteorologiske Forhold ved at sammenholde mine meteorologiske Observationer (tagne 3 Gange daglig) ved Julianehaab med Tidspunktet for Epidemiernes Opstaaen. En saadan Undersøgelse vil jo ogsaa kun være af Interesse for den Plads' Vedkommende, hvor Epidemien først er opstaaet, til andre Pladser skrider den sikkert videre ved Smitte, helt eller delvis uafhængig af meteorologiske Forhold. Imod den Antagelse, at Mangel paa Sollys skulde begunstige Influenza-Epidemiernes Opstaaen og Udbredelse (Ruhemann, Berlin. klin. Wochenschr. Nr. 9, 1900) taler, at Epidemierne i Nord-Grønland ikke er særlig bundne til den mørke Tid, hvor Solen slet ikke ses.

Fritz Jørgensen anfører i sin Beretning for Julianehaab for Aaret 1895: «Vedholdende Regnvejr bringer altid megen Sygdom blandt Grønlænderne, da Fugtigheden trænger ind overalt gennem de mer eller mindre slette Boliger, og de gennemblødte Klæder sjælden skiftes, men tørres paa Kroppen.» Og i Beretningen for 1896 omtaler han den iøjnefaldende For-

Digitized by Google

skel, der er paa Sygeligheden i den egentlige Vintertid og de saakaldte milde Aarstider: Foraar, Sommer og Efteraar: »Medens Sundhedstilstanden gennemgaaende er fortrinlig den lange Vinter igennem, forandres disse Forhold som med et Slag, saasnart Foraaret melder sit Komme — og dette gælder baade de sporadisk som dog navnlig de epidemisk optrædende Sygdomme. Dette skyldes vel for den allerstørste Del, om ikke udelukkende, de forandrede Vejrforhold, men efter min Formening da paa 2 Maader: dels fremkalder det som Regel om Foraaret køligfugtige Vejrlig hos Befolkningen alle Slags katarrhalske Slimhinde-Affektioner og derigennem igen en forøget Modtagelighed overfor specifike Smitstoffer, men dels bringer netop Solens Varme det rene, hvide, beskyttende Snelag til at smelte og bringer Liv i alle Slags Smitstoffer, der nu sikkert finder en gunstig Jordbund til livlig Vext og Trivsel; de omkring Husene liggende ved Varmen gærende Mødding-Moradser og Vinter-Affalds-Dynger, som i den varme Aarstid udsender en ligefrem pestagtig Stank, der f. Ex. allerede paa Afstand underretter den Rejsende heroppe om, at man nærmer sig en beboet Plads; — naar da atter Kulden indfinder sig, forandrer Forholdene sig hurtig igen til det bedre; Frosten og Snelaget ligesom udslukker Smitstoffernes Liv eller bringer dem ialtfald i en foreløbig uskadelig Hviletilstand, hvorfor Epidemierne paa denne Tid ogsaa plejer at dø fuldstændig hen eller ialtfald at mindskes ganske betydeligt i In- og Extensitet. At epidemisk optrædende Sygdomme, engang begyndt paa en Plads, saa hurtig angriber hele Pladsens Befolkning, skyldes vel for en stor Del igen de overfyldte Boliger, det intime Samliv imellem alle Pladsens Beboere indbyrdes og deres urenlige Omgang med inficerende Secreter som Expectorat og smittende Tarmudtømmelser . . .« »Nogen Bedring plejer at indtræde, naar Fangerne med Husstand ud paa Sommeren for en Tid flytter bort fra de faste Bopladser ud paa Fangst-Øerne. Epidemierne optræder ogsaa

Digitized by Google

altid værst i Foraarsmaanederne, inden denne Udflytning endnu har fundet Sted.»

Andre Forfattere tillægger ligeledes Vejrliget Betydning for Epidemiernes Udvikling, saaledes: Hans Egede: ustadigt og usundt Vejrlig (Septbr. 1727); Rudolph (1845—46): meget fugtigt og ustadigt Vejr; Pfaff (1867 og 1872) og Gundelach (1867): Kulde og Fugtighed; Prosch (1860): idelig Taage, Sne og Regn om Sommeren og Efteraaret; Otto Jessen (1872—73): det barske Vejr; Pfaff (1875), Aage Ibsen (1882—1883) og Jacobsen (1885): pludselige Overgange i Temperaturforholdene. Den tyske Mineralog Giesecke, der berejste Grønland i Aarene 1806—13, skriver i Aaret 1811: «30. und 31. December das Thermometer plötzlich wieder zu ÷ 19° und 21° fiel, welche schnelle Veränderung allgemein Schnupfen und Husten verursachte.» Stender (1860—61) saa særlig Epidemier opstaa, naar Atmosfæren indeholdt megen Fugtighed. Schmedes (1878) saa en Epidemi indtræffe ved mildere Vejr med kold Paalandsvind fra Isen og ledsaget af stærk Taage. Lindemann (1883) saa Influenza-Epidemier opstaa 2 Gange «knyttet til den for Landet ejendommelige varme Landvind» (ɔ: Føhnen fra NE.), i 1886 gik særdeles mildt og trykkende Vejr i Forvejen med Vindstille og Regn. — David Cranz (1752) angiver, at saadanne Sygdomme gerne udbryder blandt Grønlænderne, naar det har været en kold Vinter og stor Hungersnød. Lindemann (1884) mener, at uroligt Vejr og ringe Forraad af Levnetsmidler disponerer til større Sygelighed. F. Block (1839) saa de katarrhalske Tilfælde ophøre ved Kuldens Indtrædelse.

I Modsætning til disse Forfattere bemærker H. Kiær (1892), at uheldige klimatiske Forhold (ualmindelig fugtigt Vejrlig med stadige Regnskyl) aldeles ikke synes at have virket forværrende ind paa de epidemiske Forhold.

Prof. C. Lange mener, at Epidemiernes Oprindelse skyldes ubekendte atmosfæriske Forhold.

Digitized by Google

Chr. v. Haven skriver i «Nosografiske Bemærkninger om Grønland»: «Hvor stor Ozonmængden er, ser jeg mig ikke i Stand til at besvare. — Sygeligheden synes at være langt mere afhængig af Misfangst end af Aarstiderne; dog hjemsøger Influenzaen aarlig næsten alle Pladser oftest i Maanederne Juni, Juli og August, men kan dog ogsaa optræde til andre Tider. Den ofte aldeles brat indtrædende Sydøst-Vind virker vel ubehageligt, navnlig deprimerende paa Sindet, og fremkalder vel ogsaa af og til lettere katarrhalske Tilfælde, men synes dog ikke at medføre nogen større Sygelighed. At Nordlys skulde influere paa Sundheden, har jeg ikke bemærket. Men forøvrigt er der saa godt som ingen Sygelighed i den strængeste Kulde, naar undtages Skørbug . . .»

H. Kiær (Meddel. om Sygdomsforh. i Grønland) mindes ikke, at nogen Influenza har taget sin Begyndelse i Aarets 4 første Maaneder. Som særlige Epidemimaaneder anser Kiær Juni og Juli for Disko-Bugts Vedkommende og August—Oktober for Umanaks og Upernivik's Vedkommende.

Grønlændernes Uforsigtighed og Ligegyldighed overfor deres Helbred fremhæves som disponerende til Sygdom af Lars Dalager og David Cranz samt F. Block (1839—40) og Stender (1864).

At Sult og Nød svækker Befolkningen og gør den mindre modstandsdygtig, er fremhævet af Fritz Jørgensen (1895) foruden af Pfaff (1875) og Aage Ibsen (1882—1883).

I Modsætning hertil anfører B. Sørensen (1876), at efter hans Erfaring medfører en rigelig Fangst meget ofte et større Antal Sygdomstilfælde.

At Udflytning i Telte har en heldig Virkning, fremhæves af Rudolph (1846—49), Pfaff (1875) og Jørgensen (1896).

Da de katarrhalske Affektioner er i høj Grad smitsomme og forplantes fra Individ til Individ og fra Boplads til Boplads, er det vel ogsaa det sandsynligste, at den Boplads, hvor en

Digitized by Google

Epidemi først viser sig, og hvorfra den tager Udspring, paa en eller anden Maade maa være bleven inficeret, og det ligger da nær at antage, at Smittekilden er de fra Omverdenen til Landet ankommende Handelsskibe. Herved vilde forklares, hvorfor Epidemierne hovedsagelig viser sig i Foraars-, Sommer- og Efteraarstiden; thi paa de Aarstider besøger Skibene Landet. I Vintertiden, naar Skibsfarten er standset, er Sundhedstilstanden den bedste, om end i Forvejen tilførte Epidemier vel vilde kunne brede sig videre paa denne Aarstid, saaledes som vi foran har set Exempel paa. Og denne Antagelse forklarer ogsaa, hvorfor Epidemierne i Julianehaab Distrikt altid vandrer fra Nord til Syd, idet nemlig intet Punkt af Landet Syd for Kolonien Julianehaab anløbes og altsaa heller ikke kan inficeres af Skibene.

H. Kiær, Nord-Grønland, saa de vestligste, længst til Søs beliggende Pladser frembyde de tidligste Sygdomstilfælde.

Foruden den kgl. grønlandske Handels Skibe, der aarlig bringer Varer til og fra Kolonierne i Grønland, anløber fremmede Hvalfangerskibe næsten aarlig Holstensborg eller de sydlige Kolonier i Nord-Grønland for at indtage Vand; Kryolithskibene til Ivigtut anløber ogsaa ofte Kysten imellem Frederikshaab og Ivigtut. Fra disse Lokaliteter, der omtrent svarer til Grænserne mellem Godthaab Lægedistrikt og Nabolægedistrikterne i Nord og Syd, synes Epidemierne oftest at tage Udspring.

Allerede Hans Egede (1730) angiver, at Sygdommen er saa smitsom, at den ene faar den af den anden. David Cranz skriver, at Sygdommen «ist oft anstekkend»; ogsaa en Epidemi i September 1766 af Sting betegnes som smitsom iblandt Grønlænderne. — Prosch, Julianehaab, saa i August 1856 epidemiske katarrhalske Tilfælde optræde, hvilke «mærkeligt nok synes at stadfæste et gammelt Udsagn baade af de Danske og Grønlænderne, «at Skibsposterne altid bringe Snue med sig.» I 1857 bragte en Europæers Baad, der kom fra de nordlige Nabodistrikter, Smitten herfra til Julianehaab Distrikt (Prosch). — Stender, Godthaab (1862), tror paa et Smitstof, «som ved-

Digitized by Google

hænger den af de syge (catarrhalsk afficerede) Lunger exspirerede Luft.» — En Baad bragte Sygdommen fra Godthaab til Sukkertoppen.

Aage Ibsen, Godthaab, anfører om en Forkølelses-Epidemi ved Godthaab i Juli 1881: «Man formodede, at Smitten var tilført Kolonien af de Kajakposter, der i Begyndelsen af Juli ankom Syd fra, fra Frederikshaab, hvor samme Sygdom fortaltes at herske.» I Beretningen for 1883—84 anfører Ibsen blandt Influenza-Epidemiernes Symptomer: overordenlig Smitsomhed. — Holger Kiær, Nord-Grønland, meddeler i Beretningen for 1889—90, at Sygdommen først optraadte paa en bestemt Lokalitet, repræsenterende 3 Bopladser. «efter at en tilrejsende Syg havde opholdt sig en kort Tid paa de to Pladser, og for den tredies Vedkommende efter at en Beboer derfra havde besøgt de andre Pladser. Sygdommen optraadte da regelmæssig 4 Dage efter, at Berøring med de Syge havde fundet Sted.» — I Beretningen for 1891 meddeler Kiær, at en Influenza-Epidemi i Upernivik Distrikt forplantedes til Prøven efter en Forbindelse med Hovedpladsen Upernivik (Slædepost med Breve fra udenlandske Hvalfangerskibe). I Beretningen for 1894 antager Kiær det for ikke usandsynligt, «at den paa den Tid af Aaret» (ɔ: sidste Kvartal) «næsten overalt standsede Konflux mellem de enkelte beboede Pladser i høj Grad har modvirket Omsiggriben af Sygeligheden.» — M. Hastrup («Bidrag til Nord-Grønlands Nosografi») anfører om Influenzaen bl. a.: «Dens Udbredelse sker efter Alles Angivelse ved Smitte.» — Heller ikke Prof. Lange drager Sygdommens Smitsomhed i Tvivl.

Kaptajn J. A. D. Jensen skriver bl. a. i sin Indberetning om Expeditionen til Holstensborg og Egedesminde Distrikter i Sommeren 1879: «I hele Nord-Grønland herskede i Aar en Forkølelsesfeber, der er meget almindelig i Grønland, dog var den ikke meget dødelig. Vor Besætning var, saalænge vi ikke kom i Berøring med Nogen, fri for den, men den 24. Juni

Digitized by Google

mødte vi paa Øen Atarmiarfik en i Agto hjemmehørende Konebaad, hvis Besætning led af Sygdommen. Næste Dag var ogsaa vore Folk angrebne og blev endnu mere medtagne, da vi nogle Dage efter ankom til Agto, hvor vi skulde supplere vor Forsyning. Paa dette Sted og paa alle beboede Pladser i Omegnen var saagodtsom alle syge, og det var ikke engang muligt at faa samlet en Baadebesætning . . .»

«Efter vor Afrejse fra Agto vedligeholdt Sygdommen sig hos vor Besætning endnu i nogen Tid, kun to af os Danske var raske, medens derimod Kornerup allerede i nogen Tid havde skrantet. De Syge syntes at lide meget, og især var de meget medtagne om Aftenen . . .». «Efterhaanden som vi kom længere ind i Nagsugtok, udøvede det der herskende milde Klima sin velgørende Virkning paa vore Syge, og efter nogen Tids Forløb vare de atter helbredede.»

Efter disse Exempler paa Smitteoverførelse skal anføres, hvad jeg har kunnet finde af Udtalelser i modsat Retning. Dette indskrænker sig til følgende: Gundelach, Julianehaab, skriver i sin Medicinalberetning for Aaret 1867: «Foraaret 1867 var mod Sædvane ret mildt og usædvanlig tørt o: fri for Nedslag, men til Gengæld var Sommeren og Efteraaret særdeles regnfuld og ledsaget af Blæst og forholdsvis lav Temperatur, hvilken Omstændighed vistnok væsentlig har bidraget til, at Epidemien i afvigte Aar ytrede sig med større Voldsomhed. — Aarsagen til de sædvanlige aarligen forefaldende Tilfælde af Pneumoni og Pleuritis, der mere eller mindre frembyder Karakteren af en Epidemi, anser jeg nemlig udelukkende for at være Forkølelse, hvilken man saa meget lettere paadrager sig her i Landet (i det mindste her i Distriktet), som Luften om Foraaret her ikke alene er af maadelig Varme, men desuden meget fugtig, og dens skadelige Indflydelse forøges endnu mere ved den stadige Blæst. Det er en Selvfølge, at Grønlænderne, der næsten uden Undtagelse udmærker sig ved en overordenlig Ligegyldighed med Hensyn til Sundhedsplejen, under saadanne

Digitized by Google

klimatiske Forhold er i høj Grad udsatte for alle mulige Forkølelsestilfælde, hvilke endnu forøges derved, at de netop i Foraarstiden forlader deres (ofte til en Temperatur af 20—25° R.) ophedede Boliger for at kampere i Telte dels inde i Fjordene for Angmagsætfangstens, dels paa Udhavsøerne for Sælfangstens Skyld, snarere maa man undres over, at Dødeligheden ikke er større. Den Mening, at det blandt Grønlænderne bekendte »Kaportok» ɔ: »Sting» (førend dette Symptom ytrer sig, søger de sjældent Hjælp mod en Affektion af Respirationsorganerne), skulde være smitsom, kan jeg ikke tiltræde. Hvad der væsentlig har bidraget til denne Tro paa Smitte, er vistnok den Omstændighed, at de forskellige Forkølelsestilfælde oftest yttrer sig samtidig med eller kort efter, at man her i Distriktet efter den lange Vinter, da næsten al Samfærdsel er standset, modtager de første Efterretninger nordfra pr. Kajakpost, og at disse Postmænd ved deres Ankomst til Bestemmelsesstedet næsten altid lider af Forkølelsestilfælde, som oftest af Snue og Bronchitis og ikke sjældent af Pneumoni, hvilket ikke er at undres over, da de paa en saa ublid Aarstid i deres Kajak har maattet tilbagelægge saa lange Strækninger, at de som oftest mellem en eller anden Station maa campere paa aaben Mark, ja endog paa Isskodser, naar Omstændighederne hindrer dem i at naa Land. Dette, som det forekommer mig tilfældige Sammentræf synes mig ikke at kunne afgive noget Bevis for, at Pneumoni gennem Kajakposter ved Smitte forplanter sig fra Nord til Syd.»

Chr. v. Haven anfører i »Nosografiske Bemærkninger om Grønland» om Influenza-Epidemierne bl. a.: »Om det end vel neppe kan være Tvivl underkastet, at Sygdommen er kontagiøs, saa tror jeg dog, at dette spiller en Birolle ved dens Udbredelse, som jeg for mit Vedkommende hovedsagentlig antager sker gennem Paavirkning fra Luften. Den bliver i Reglen mest ondartet, naar der efter en fugtig kold Tid indtræder pludselig Varme, og det er mærkeligt at iagttage, hvilken gavnlig Indflydelse atter indtrædende Kølighed og Regn har paa Sygdom-

Digitized by Google

mens Gang. — Den kommer som oftest Syd fra og udbreder sig saa hurtigt til alle beboede Pladser langs Kysten. Jeg har været Vidne til, at Beboerne paa en ret befolket Plads alle have været raske den ene Dag og saa næste Dag næsten alle have været angrebne. Det forekommer mig ikke rimeligt, at Sygdommen vilde optræde saaledes, dersom den skyldtes Smitte. Der hersker stor Uenighed i Grønland med Hensyn til Udbredelsesmaaden, idet mange gør gældende, at de f. Ex. er kommen til en Plads med en fuldkommen rask Baadbesætning, som saa alle er blevne angrebne af den paa Pladsen herskende Epidemi, eller at en Plads først er bleven angreben, efter at en syg Baadbesætning har opholdt sig der en Nat over eller kortere. Ingen af Delene forekommer mig at bevise Sygdommens Udbredelse ved Smitte. Derimod forekommer det mig at tale mod denne Udbredelsesmaade, hvad jeg før anførte, at næsten samtlige Individer gærne paa samme Tid pludselig angribes, og dette kan ske paa en Dag til en Uge eller længere, efter at en eller flere af Pladsens Beboere har haft Samkvem med syge Pladser. Fremdeles bevæger den sig aldrig i Spring, men følger som sagt Kysten, vel af og til ladende en Plads dybere inde i en eller anden Fjord for en Tid blive forskaanet . . .»

At de Postmænd, der bringer første Foraarspost fra Ivigtut til Julianehaab, ved deres Ankomst hertil næsten altid skulde lide af Forkølelsestilfælde (Snue og Bronchitis og ikke sjældent Pneumoni), saaledes som Gundelach angiver, stemmer ikke med mine egne Erfaringer i Landet.

For Kolonien Julianehaabs Vedkommende stiller Forholdet imellem Posters og Skibes Ankomst til Kolonien i de 6 Aar, jeg opholdt mig i Grønland, og Tidspunkterne for Epidemiernes Optræden i de samme 6 Aar (1897—1903) sig saaledes:

		Epidemierne viste sig ved Kolonien:
1897: «Nordlyset» ankommer	$^{10}/_{4}$	
Post fra Ivigtut et Par Dage efter		(i April og Maj).
— - — ankommer ca.	$^{20}/_{5}$	

Digitized by Google

				Epidemierne viste sig ved Kolonien:
1897:	Post fra Ivigtut	ankommer	ca. 15/7	
	»Tordenskjold«	—	2/8	
	Post fra Ivigtut	—	ca. 15/9	ca. 22/9
	— - —	—	ca. 20/10	
1898:	— - —	—	19/4	(i April og Maj, dog særlig Syd for Kolonien).
	— - —	—	ca. 20/5	
	— - —	—	ca. 15/7	
	Baad -	—	22/8 [1])	
	— - —	—	3/9	
	Post -	—	ca. 15/9	
	Baad -	—	23/9	
	»Hvalfisken«	—	23/9	
	»Ansgar«	—	26/9	
1899:	Post fra Ivigtut	—	14/4	(i April).
	— - —	—	17/5	
	— - —	—	9/6	I Juni, maaske særlig i Maanedens sidste Halvdel.
	Baad -	—	22/6	
	Post -	—	29/6	
	Baad -	—	14/7	
	— - —	—	15/7	
	Post -	—	21/7	
	»Nordlyset«	—	17/8	
	»Constance«	—	20/8	
	Post fra Ivigtut	—	2/9	
	Baad -	—	30/9	
	— - —	—	9/10	
	Post -	—	16/10	ca. 4.—5. Marts. Omkring d. 1. Maj
1900:				en mere udbredt og værre Epidemi.
	— - —	—	23/4	
	— - —	—	16/5	
	— - —	—	1/6	10.—12. Juni atter en mindre Forkølelses-Epidemi.
	Baad -	—	18/6	
	»Constance«	—	28/7	
	Kajak fra Godthaab	—	15/8	
	»Nordlyset«	—	28/8	
	Baad fra Ivigtut	—	8/9	(i sidste Halvdel af September lettere katarrhalske Affektioner).
	Post -	—	31/10	
	— - —	—	11/12	
1901:	— - —	—	9/4	
	— - —	—	31/5	omkring den 1. Juni.
	— - —	—	6/7	
	Baad -	—	16/7	
	— - —	—	25/8	

[1]) Med denne Baad bragtes Kighoste til Kolonien.

Digitized by Google

				Epidemierne viste sig ved Kolonien:
1901:	Post fra Ivigtut ankommer		$^{5}/_{9}$	(I den første Halvdel af September enkelte let forløbende Tilfælde).
	»Constance«	—	$^{10}/_{9}$	
	»Ceres«	—	$^{27}/_{9}$	
	Post fra Ivigtut	—	$^{25}/_{10}$	
1902:	— - —	—	$^{22}/_{4}$ — $^{23}/_{4}$	(Nat).
	— - —	—	$^{3}/_{6}$	
	Baad - —	—	$^{10}/_{6}$	i Midten af Juni.
	»Nordlyset«	—	$^{18}/_{6}$	
	Post fra Ivigtut	—	$^{6}/_{7}$	i Midten af Juli.
	Baad - —	—	$^{31}/_{7}$	
	»Constance« kommer til Kagssimiut		$^{1}/_{8}$	i Begyndelsen af August.
	do. do. til Kolonien		$^{13}/_{8}$	
	Post fra Ivigtut ankommer		$^{21}/_{8}$	
	»Godthaab«	—	$^{9}/_{9}$	
	Post fra Ivigtut	—	$^{18}/_{10}$	(henimod Midten af November lettere Tilfælde). I de første Dage af December.
1903:				(I den første Trediedel af Marts enkelte lettere Tilfælde).
	— - —	—	$^{23}/_{4}$	i Begyndelsen af Juni (ringe In- og Extensitet).
	— - —	—	$^{22}/_{5}$	
	— - —	—	$^{17}/_{6}$	
	»Tjalfe«	—	$^{19}/_{6}$	
	Baad fra Ivigtut	—	ca. $^{23}/_{6}$	

Det fremgaar heraf, at der hvert Aar i Foraars-, Sommer- og Efteraarstiden er rig Lejlighed til at bringe Smitte fra de nordligere Distrikter ned til Julianehaab Distrikt ved den livlige Postforbindelse m. m. Man ser, at i Forhold til denne optræder Epidemierne temmelig sjældent, og Epidemierne synes paa ingen Maade altid at være knyttede til 1ste Foraarsposts Ankomst til Julianehaab. Oversigten beviser intet sikkert om Influenza-Epidemiernes Tilførsel ved Postgangen eller Skibene.

At Epidemierne (som i 1900) kan vise sig før 1ste Foraarsposts Ankomst eller (som i 1902) en Tid lang efter sidste Efteraarsposts Ankomst synes vanskelig at kunne forenes med Theorien om Smitteoverførelse fra Handelsskibene umiddelbart forinden en Epidemis Udbrud. Infektionsstoffet maatte da være tilført gennem Grønlændere (Ikke-Postmænd), der paa en eller

Digitized by Google

anden Maade (f. Ex. for at handle eller paa Fangstture) var komne i Berøring med Befolkningen paa andre Pladser, hvor der havde hersket Sygdom paa den Tid. En sen Efteraars-Epidemi i Frederikshaab Distrikt kunde jo f. Ex. nok paa sin Vandring fra Nord til Syd først sent paa Aaret naa til Arsuk og Ivigtut og holde sig der til henimod Januar—Februar eller Marts næste Aar, og tilfældig tilrejsende Grønlændere kunde da bringe Smitten videre til Julianehaab Distrikt før Foraarsposternes Ankomst. At Epidemier kan holde sig Vinteren igennem i Landet, har man flere Exempler paa (se f. Ex. Epidemierne i Julianehaab Distrikt i Oktober 1891 — Marts 1892 og i December 1902 — Januar eller Februar 1903).

Men der er rigtignok hertil at sige, at Julianehaab Distrikt i Vintertiden er isoleret fra Frederikshaabs ved en mennesketom, ca. 15 Mil lang og særlig i Maanederne November—Marts incl. selv for Kajakmænd meget vanskelig passabel Kyststrækning, der saa godt som fuldstændig forhindrer Samkvem mellem Befolkningen i de to Distrikter i den Tid.

Hvorledes Smitteoverførelsen imellem de to paa denne Maade isolerede Distrikter da muligvis ikke desto mindre finder Sted, er vanskeligt at sige noget bestemt om. Lindemann angiver, at Epidemien i Slutningen af Oktober 1891—Marts 1892 synes at være opstaaet ved selve Kolonien Julianehaab og ikke tilført fra de nordligere Bopladser, hvad ellers plejer at være Tilfældet. — Efter Krabbes Oplysninger iagttoges imidlertid en tilsvarende Epidemi samtidig i Godthaab Lægedistrikt, hvilket jo nok kunde tale for, at Epidemierne i begge Lægedistrikter kunde skyldes den samme Smittekilde og være opstaaet ved, maaske tilført en mellem Godthaab og Julianehaab liggende Plads, f. Ex. Ivigtut eller Frederikshaab i Efteraarstiden. Epidemien i Begyndelsen af December 1902, som jeg selv iagttog ved Julianehaab, synes ogsaa at være opstaaet ved selve Kolonien, men Muligheden for Infektion fra nordligere Pladser kan maaske ikke helt udelukkes, tilmed da en lignende Epidemi

Digitized by Google

skal være blusset op ved Godthaab henad Oktober og derefter have holdt sig der hele Vinteren igennem.

I Marts 1900 skal der foruden ved Kolonien Julianehaab ogsaa have hersket en lettere Forkølelses-Epidemi ved Arsuk og Ivigtut. Men selv om nu ogsaa disse Epidemier havde en fælles Oprindelse, skyldtes den samme Smittekilde, bliver Spørgsmaalet stadig: Hvorledes opstaar Infektionen paa den først angrebne Plads, kan den opstaa i selve Landet, eller skal den absolut importeres?

Det vilde være af stor Interesse at faa nærmere Oplysninger om, hvorvidt Epidemier som de her nævnte ogsaa forekommer paa saadanne afsides og vanskeligere tilgængelige Egne af Grønland, der enten slet ikke eller kun sjældent har Forbindelse med Omverdenen, saaledes Grønlands Østkyst og det Parti af Vestkysten, der ligger Nord for det danske Grønland (altsaa Egnen omkring Smiths-Sund og Kap York). Paa saadanne Pladser maatte det være lettere at konstatere Epidemiernes Afhængighed af Smittetilførsel med Skibsfarten. Der foreligger imidlertid kun meget faa Meddelelser om Sygdomsforholdene i disse Egne.

Alt, hvad jeg har kunnet finde om epidemiske Brystaffektioners Optræden paa saadanne Steder, indskrænker sig til følgende spredte Meddelelser:

W. A. Graah skriver (Side 128) i sin «Undersøgelses-Rejse til Østkysten af Grønland» (1828—31) under Omtalen af Sygdomsforholdene paa den sydlige Del af Grønlands Østkyst: «De almindeligste Sygdomme ere Øjensvaghed, Brystsyge og Sting . . .». «Sting» er den farligste Sygdom, den grasserer hyppigen For- og Efteraar, og bortrykker mange, saavel Børn som Voxne. Det er uden Tvivl en smitsom Forkølelsessygdom, for hvilken de maaske tildels vilde være befriede, saafremt de om Efteraaret passede at have deres Vinterboliger færdige, før Vejrliget begyndte med Sne og Kulde, og saafremt de om Foraaret ikke flyttede saa tidligt i Telt . . .». Graah havde selv

Digitized by Google

den $^{30}/_{8}$ 1829 «et Anstød af Feber», der hindrede ham i at bivaane Østgrønlændernes Lystighed (Trommedans).

En gammel Grønlænderinde fra den sydlige Del af Østkysten, indvandret til Vestkysten for en Snes Aar siden, meddelte Knud Rasmussen (se: «Under Nordenvindens Svøbe», Side 178) i Aaret 1904 i en Fortælling følgende om 8 Konebaadsbesætninger fra Østkysten (deraf 4 fra Angmagsalik og 4 fra den sydlige Del af Østkysten), der i hendes Tid alle samtidig besøgte den sydligste Del af Grønlands Vestkyst paa Handelsrejse:

«Det Aar var der megen Sygdom paa Vestkysten, og de østgrønlandske Konebaadsbesætninger blev smittede. Jeg mistede paa den Rejse min Fader, to gifte Brødre og to gifte Søstre.»

«Af vore fire Konebaade vendte kun de tre tilbage med ganske udtyndede Besætninger; der var tilsidst næsten ingen til at ro Baadene. Den fjerde Konebaadsbesætning uddøde ganske, paa min Søster nær, som var bleven Enke, og saa to halvvoxne Søskende, en Dreng og en Pige . . .».

«Sygdom dræbte Folk, Sygdomme, som vi ikke havde kendt til, før man begyndte at besøge Handelsstederne. Ikke engang de Forkølelsessygdomme, som fulgte efter et Ophold paa Vestgrønland, havde vi kendt før . . .».

«Pesten gik dengang særlig ud over Baadelagene fra Angmagsalik. Af de fire Konebaade vendte kun den ene tilbage . . .».

Kommandør G. Holm nævner (Side 102) i «Den østgrønlandske Expedition, udført i Aarene 1883—85» et Tilfælde af «Sting» hos en ung Østgrønlænderinde. — Side 104 i 10de Hæfte af «Meddelelser om Grønland» skriver Holm i «Etnologisk Skizze af Angmagsalikerne»: «De hyppigste Sygdomme ere Forkølelsessygdomme, Øjensygdomme, Hudsygdomme samt Feber og Sting i Brystet . . .». Side 132 skriver Holm: «Har et Menneske stærk Feber med Hovedpine, siger Angekok'en, at

Digitized by Google

der er Fare for, at han bliver rasende» (ɔ: taler i Vildelse). Angekok'erne er Østgrønlændernes Troldmænd.

I «Den danske Konebaadsexpedition til Grønlands Østkyst, populært beskreven af G. Holm og V. Garde» skriver Garde om en ung Hedning fra Angmagsalik, der havde været paa Vestkysten for at handle (Sommeren 1883?), at han strax efter at have forladt Vestkysten «blev overfalden af «Sting», en Sygdom mange af Hedningerne, der komme paa Handelsrejse til Vestkysten, faa ved at komme i Berøring med de civiliserede Forhold (rimeligvis mest den europæiske Kost), og døde . . .».

I Grønlænder Hanseraks (Johannes Hansens) Dagbog for 13/4 1885 meddeles, at en Grønlænder ved Angmagsalik var syg af Hævelse i Halsen.

I 1898 skal der have været «en Del Forkølelsessygdom» ved Angmagsalik (Meddel. fra Direktoratet f. d. kgl. grønlandske Handel, 1899, Nr. 1).

Knud Poulsen meddeler i «Contributions to the anthropology and nosology of the East-Greenlanders» om Sygdomsforholdene ved Angmagsalik: «Bronchitis as well acute as more chronic is a rather general illness both in children and grown-up people. If pulmonary inflammation in the form of our croupous pneumonia is found I don't know.»

Eivind Astrup («Blandt Nordpolens Naboer») angiver, at Smith-Sund-Eskimoerne som gamle i Reglen dør af en Lungesygdom (Betændelse?), der rammer dem.

Forfatteren Mylius-Erichsen har meddelt mig, at under Expeditionens Ophold ved Kap York døde en ældre Grønlænder af en akut febril Sygdom (formentlig Lungebetændelse). Han havde, umiddelbart forinden han blev syg, frosset meget ved Stillesidden for at vente paa Sæler ved disses Aandehuller i Isen. Et Dødsfald af en Sygdom, der forløb med stærk Aandenød og Feber med pludselige hæftige Hosteanfald, og som formodedes at være en Lungebetændelse, omtales i Mylius-Erichsens Bog «Grønland», Side 359. Epidemier af Brystka-

Digitized by Google

tarrh o. lign. skal ikke være optraadt under Expeditionens Ophold og Overvintring blandt Smith-Sund-Eskimoerne. Da disse som Regel aarlig (i Midten af Juni Maaned) faar Besøg af skotske Hvalfangere, er der paa denne Maade Lejlighed til Overførelse af Smitte fra Skibene til disse iøvrigt saa isolerede Eskimo-Bopladser.

Ogsaa Angmagsalik paa Grønlands Østkyst besejles en Gang aarlig (i Eftersommeren) af et af den kgl. grønlandske Handels Skibe, siden Handels- og Missionsstationens Oprettelse deroppe i Aaret 1894. Men den Omstændighed, at Forkølelsessygdomme og Sting i Brystet jævnlig synes at være forekommet blandt Angmagsaliks Befolkning forinden Kommandør Holms Ophold i denne Egn i Vinteren 1884—85 samt Graahs Angivelser om Sting-Sygdommen kunde tyde paa, at Epidemier heraf kan optræde i Grønland uafhængig af Smitteoverførelse fra Omverdenen. Den gamle Østgrønlænderindes foran anførte Beretning til Knud Rasmussen synes imidlertid at vise, at Smitteoverførelse ogsaa i Fortiden af og til kan have fundet Sted gennem Østgrønlændernes Handelstogter til Vestkysten.

Det er altsaa vanskeligt at komme til noget helt sikkert Resultat i den her antydede Retning. Jeg synes, at meget taler for den Opfattelse, at ialtfald de ondartede Epidemier o: saadanne, som have Karakter af ægte Influenza-Epidemier og særlig kompliceres med Brystbetændelser, tilføres med Handelsskibene. De mere godartede Epidemier af epidemisk Katarrh kan maaske opstaa i selve Landet.

For Islands Vedkommende mener P. A. Schleisner («Forsøg til en Nosografi af Island»; Kbhvn. 1849) o. fl., at saavel den godartede som den ondartede Form af Influenza hører hjemme i Landet og ikke staar i Forbindelse med Handelsskibenes Ankomst dertil, og for Færøernes Vedkommende hævder N. Chr. Lund («Iagttagelser fra Færøerne», Kbhvn. 1884) den samme Opfattelse, der imidlertid ikke deles af Cl. Manicus («Annotationes in hist. et aetiolog. morb. quor. borealium», Halae, 1832),

Digitized by Google

P. L. Panum («Iagttagelser under Mæslinge-Epidemien paa Færøerne i Aaret 1846». Bibl. for Læger, 1847) og E. M. Hoff («Klimaets Indflydelse paa Sundhedsforhold m. m.», «Atlanten», Side 202), idet disse Forfattere tror, at Influenza-Epidemierne paa Færøerne tilføres med Handelsskibene. Jørgensen («Influenza og Krim»; Bibl. f. Læger, 1901) mener, at Epidemierne af den ægte Influenza føres til Færøerne med Handelsskibene, medens Krim-Epidemierne opstaar paa selve Øerne, uafhængig af Smittetilførsel fra Omverdenen.

Som paa Færøerne, Island o. fl. Steder angives ogsaa for Grønlands Vedkommende, at Personer, der ikke hører hjemme i Landet, som oftest synes at være uimodtagelige for de epidemiske katarrhalske Tilfælde i de første Aar af deres Ophold i Landet og først senere angribes heraf, naar de efter nogle Aars Forløb er blevne akklimatiserede. Dette er vistnok ogsaa rigtigt, og i det hele synes Europæerne sjældnere at angribes af de alvorligere Komplikationer, om de end ofte — maaske særlig efter nogle Aars Ophold i Landet — bliver angrebne af Snue og Hoste m. m.

Allerede Hans Egede udtaler (November 1730) om den i Landet da grasserende «Brystsvaghed og Hoste», at den ikke havde Magt til at angribe de danske saa haardt som Grønlænderne. — Stender, Godthaab, anfører i sin Medicinalberetning for 1862: «De Europæere, som ere først komne til Landet, blive efter min Erfaring ikke afficerede, men ere efter 1 Aars Ophold ikke mere sikre.» — «Hos de angrebne Europæere indskrænkede Sygdommen sig til Snue, Catarrh og Rheumatismus i Brystmusklerne.» — Schmedes, Julianehaab, skriver 1878: «Blandt Europæerne har Sundhedstilstanden været god, kun lede de Europæere, der have opholdt sig længere Tid i Landet, paa samme Tid som de Indfødte af samme Sygdom, hvorimod de Europæere, der fornylig vare ankomne til Landet og ikke acclimatiserede, undgik denne.» — Om Sting-Epidemien i Nord-Grønland i 1889 bemærker Holger Kiær: Sygdommen

Digitized by Google

berørte som sædvanlig de Danske kun lidt. Ogsaa Chr. v. Haven fremhæver i «Nosografiske Bemærkninger om Grønland», at Influenza-Epidemierne som Regel ikke paavirker Europæerne i de første Aar.

Exempler paa, at Europæerne ogsaa angribes tilligemed Grønlænderne af de katarrhalske Epidemier, nævnes saavel af Egede'rne som af de grønlandske Distriktslæger. Hans Egede angiver, at mange af de danske ved Kolonien (Godthaab) var angrebne tilligemed Grønlænderne i September 1727, og i Juni 1732 formaaede Hans Egede selv ikke at prædike for Brystsvaghed og Hoste, hvormed han «i langsommelig Tid havde været ilde incommodered.» — Paul Egede maatte den $^{22}/_{6}$ 1740 holde Sengen «formedelst Brøst-Svaghed». — Niels Egede angiver d. $^{13}/_{5}$ 1740, at han da havde «stærk Bryst-Syge.» En Missionærs Datter, 3 Aar gl., døde i Maj 1754 under en Sting-Epidemi (David Cranz).

Rudolph meddeler i Beretningen for Nord-Grønland for $^{1}/_{7}$ 1843—$^{30}/_{6}$ 1844, at en Epidemi af Febr. catarrh. c. angina ogsaa paavirkede Europæerne. — Stender, Godthaab, angiver, at de danske ved Holstensborg under Pleuro-Pneumoni-Epidemien i Juni 1861 blev angrebne af lidt Bronchialkatarrh og Rheumatisme i Brystmusklerne. — Pfaff, Nord-Grønland, behandlede i 1867 3 Europæere for Pleuritis, 2 for Angina catarrh.; i 1868 behandledes en Europæer for Catarrh, i 1871 2 for Catarrh og 8 for Angina. I 1876 behandlede Pfaff en europæisk Patient for Bronchitis (Pfaff var selv haardt angrebet af Bronchitis og maatte holde Sengen i Tiden omkring den $^{19}/_{7}$).

Otto Jessen, Julianehaab, anfører i sin Beretning for Septbr. 1872—Septbr. 1873: «Blandt Europæerne har Sundhedstilstanden i det Hele ikke været god. De fleste have lidt af vedholdende og gentagen Forkølelse paa Grund af det barske Vejr, der har hersket saa godt som hele Aaret.» I Aaret Septbr. 1876—$^{3}/_{8}$ 1877 behandledes 2 danske Patienter for Laryngitis.

Digitized by Google

Sørensen meddeler, at et rhachitisk Barn ved Godthaab døde af Influenza i 1873: ingen andre Europæere var syge. I 1878 saas flere lettere Katarrher blandt Europæerne — Chr. v. Haven, Nord-Grønland, meddeler, at Kolonibestyreren ved Jakobshavn i Maj 1877 blev angrebet af Pleuro-Pneumonia duplex. — Lindemann, Julianehaab meddeler i 1886: Epidemien strakte sig ogsaa til Europæerne, men uden at antage nogen alvorligere Karakter, navnlig indtraf ingen af de sværere Komplikationer. Krabbe, Godthaab, meddeler i Beretningen for 1891—92, at en Volontær lykkelig gennemgik en alvorlig croupøs Pneumoni. Krabbe var i Maj og Juni 1899 selv lidende af Influenza. Den tyske Missionær ved Umanak (i Godthaabs-Fjord) mistede i 1899 et lille (1 Aar gl.) Barn vistnok af en Brystlidelse.

Ogsaa i mine Beskrivelser af Epidemierne i Aarene 1897—1903 i Julianehaab Distrikt vil man finde omtalt Exempler paa, at Europæere blev angrebne af de katarrhalske Affektioner samtidig med Grønlænderne, bl. a. jeg selv adskillige Gange. Om jeg blev angrebet i de første Par Aar efter min Ankomst til Grønland af saadanne Epidemier, kan jeg desværre ikke sige bestemt; jeg tænkte dengang ikke paa at have min Opmærksomhed tilstrækkelig henvendt paa dette Forhold, men saavidt jeg husker, gik der ikke lang Tid hen, forinden jeg blev angrebet af Snue og Katarrh.

Som foran beskrevet, optræder Epidemierne i Grønland med meget forskellig Intensitet og Ondartethed. Ondartetheden betinges især af de Komplikationer, der kan ledsage de influenza-agtige Symptomer. De vigtigste og farligste Komplikationer er — som foran nævnt — Pneumoni, Pleuritis, og Pleuro-Pneumoni, altsaa Brystbetændelser. — Som ondartede Epidemier maa navnlig betegnes: Epidemien i Julianehaab Distrikt i 1855, Epidemien i Holstensborg, Godthaab og Julianehaab Distrikter i 1857, Epidemien i Holstensborg Distrikt i 1861, Epidemien i Godthaab Distrikt i 1862 og 1864, Epidemierne i Nord-Grønland

Digitized by Google

og Julianehaab Distrikt i 1867, i Nord-Grønland og Godthaab Lægedistrikter i 1876, i Nord-Grønland i 1877, i Julianehaab Distrikt i 1886 og i Godthaab og Julianehaab Distrikter i 1891—92. Disse Epidemier vil blive nærmere beskrevne i det efterfølgende. Lægerne angiver oftere i deres Beretninger, at de katarrhalske Affektioner «gik over til» Brystbetændelser («Sting», Pneumoni, Pleuritis, Pleuro-Pneumoni).

Af Epidemier, der særlig fremtraadte som Pneumonier, kan nævnes Epidemierne i Julianehaab Distrikt i 1857 og 1860 samt i Nord-Grønland i 1856, 1861 og 1876.

Hovedsagelig som Pleuritis angives Epidemien i Holstensborg Distrikt i Sommeren 1861, i Sukkertoppen (og Holstensborg) i 1864 og i Godthaab i 1873. I Medicinalberetningen for $^{1}/_{7}$ 1841—$^{30}/_{6}$ 1842 for Nord-Grønland skriver Rudolph, at Brystaffektionerne (hvoraf i det nævnte Aar behandledes 6) i Almindelighed fremtræder som Pleuritis med Tendens til serøs Exsudation enten med rheum. eller gastrisk Komplikation.

Af andre Komplikationer, der oftere ledsager Epidemierne, maa endvidere nævnes: Angina, gastro-intestinale Symptomer, Otitis og Conjunctivitis samt Neuralgier og Herpes labialis. Af sjældnere Komplikationer kan nævnes Empyemer, Pericarditis, crouplignende Tilfælde hos Børn (Pseudocroup, Laryngitis stridula), Svulst og Suppuration af Glandler.

Angina tonsillaris catarrhalis ses meget hyppig ledsagende de øvrige katarrhalske Slimhindeaffektioner (Coryza, Pharyngitis, Laryngitis pp.). I Lægeberetningerne nævnes heller ikke sjældent Anginas Optræden under Epidemierne særlig i Nord-Grønland (se senere under Kapitlet Angina). Til Sinus frontalis og anthrum Highmori forplantes Slimhindekatarrhen ofte og ytrer sig ved Trykken og Smerter m. m.

Underlivstilfælde med epidemisk Karakter optræder hyppig i Grønland ogsaa under Epidemierne af katarrhalske Brystaffektioner, saa at det ikke sjældent kan være forbundet med ikke ringe Vanskelighed at skjelne mellem selvstændige Tilfælde af

Digitized by Google

Catarrh. intest. acut. (eller gastro-intest. acut.) og gastro-intestinale Former af Influenza. Enkelte grønlandske Læger (Kiær og Bentzen i Nord-Grønland) taler om en Influenza i Fordøjelseskanalen. — Underlivstilfældes Optræden under Influenza-Epidemier omtales bl. a. af Pfaff (1870 og 1873), Chr. v. Haven (1876—77), Morten Hastrup og Aage Ibsen (1883—84), Lindemann (1885), N. Jacobsen (1885, 1886), H. Kiær (1890, 1894).

Otitis media catarrh. & suppurativa opstaar ikke sjældent (forplantet til Mellemrøret gennem Tuba Eustachii). Jeg har set ikke saa faa Exempler herpaa; se saaledes min Beretning for Aaret 1900. Andre Læger nævner ogsaa denne Komplikation, saaledes Aage Ibsen (Beretning for $^{11}/_{5}$—Eftersommeren 1881 og for Efteraaret 1883—Efteraaret 1884), H. Kiær (1889—90), Lindemann (1891).

Conjunctivitis er en hyppig Komplikation (se f. Ex. Schmedes' Beretning for 1878 og Aage Ibsens for 1881 og 1883—84). Muligvis kan Keratiter ogsaa opstaa som Følge af Katarrhen.

Neuralgier, Hovedpine, Smerter i Extremiteter, Led og Muskler ledsager ogsaa hyppig de katarrhalske Tilfælde; Herpes labialis ligeledes. Fysisk og psychisk Depression følger ofte med de øvrige Symptomer. At Empyem med spontant Gennembrud af Brystvæggen kan blive Udgangen af en Brystbetændelse (Pleuritis), har jeg set enkelte Exempler paa (se f. Ex. min Beretning for 1898). Andre grønlandske Læger omtaler ogsaa denne Lidelse, saaledes A. Haalland, Julianehaab (1852), Chr. v. Haven, Nord-Grønland (1877 og 1878) og G. Koppel, Godthaab (1902).

Pericarditis som Komplikation ved de katarrhalske Epidemier er vistnok noget sjældnere. Lidelsen omtales af Pfaff, Nord-Grønland (1867) og Jessen, Julianehaab (1873). At Hjærtesygdomme ikke ere ualmindelige i Grønland, hvor Gigtfeberen er saa sjælden, kunde maaske skyldes Influenzaen.

Digitized by Google

Af Pseudocroup (Laryngitis stridula) saa jeg selv et Par Tilfælde hos Børn under Forkølelses-Epidemier. Lindemann nævner (1886) lignende Affektioner af Larynx.

Svulst og Suppuration af Glandlerne nævnes af Aage Ibsen, Godthaab (1881). H. Kiær, Nord-Grønland, nævner putrid Betændelse i Halsens Bindevæv (Angina Ludovici) som en Komplikation ved Influenza. I Beretningen for 1895 skriver Kiær herom: «Influenzaen synes her at kunne optræde ret chamæleonisk i sine Manifestationer, thi til en saadan er der megen Grund til at regne epidemiske Anginaer («Ludovici») med hurtig Overgang i Dannelse af purulent Betændelse i Halsens Bindevæv; at det har været en saadan Lidelse, der medførte Døden for flere Børn i et enkelt Hus i Kristianshaab Distrikt, staar for mig som overvejende sandsynligt.» — I Beretningen for 1896 omtales, at medens Lægen var fraværende, skal der have hersket «ondartet Halssyge», hvortil bl. a. 6 Dødsfald ved Ikamiut (Plads under Christianshaab) henførtes. Kiær tror dog at kunne udtale, «at dette intetsomhelst har haft at gøre med Angina diphtheritica, men har været submaxillære Adeniter, vel sagtens i de sværeste Tilfælde ikke meget fjernede fra Begrebet «Angina Ludovici»; det er ogsaa i den følgende Tid faldet i min Lod at maatte aabne slige Abscesser, af hvilke det er mig paafaldende, at jeg ikke erindrer noget Tilfælde før 1895 (jeg ansattes i 1889); med Hensyn til deres Pathogenese skulde jeg være yderst tilbøjelig til i dem at se en Manifestation af den endemiske Influenza med den denne saa særdeles hyppig ledsagende Angina som Mellemled.»

Furunculose o. a. Hudsygdomme, der er almindelig i Grønland, kan muligvis ialtfald tildels staa i Aarsagsforhold til Influenza-Epidemierne ved, at disse forøger Modtageligheden for Infektionsstof.

Krabbe, Godthaab, nævner (1897) et Tilfælde af komplet Blindhed og et andet, hvor der optraadte mentale Forstyrrelser i Tilslutning til Influenza-Symptomerne. Otto Jessen, Juliane-

Digitized by Google

haab, saa (i 1873) et Tilfælde af Meningitis optræde efter et Influenza-Tilfælde.

De katarrhalske Epidemier har undertiden Tendens til at recidivere efter at være helt eller delvis afløbne, saaledes Epidemierne i Julianehaab Distrikt i Sommeren 1902. — Exempler paa idelig recidiverende Epidemier nævnes ogsaa af Rudolph, Nord-Grønland (1845—46), Sørensen, Godthaab (1871) og Lindemann, Julianehaab (1891—92).

Som af Prof. C. Lange fremhævet, kan de akute Slimhindeaffektioner, der idelig gentage sig, giver Anledning til chroniske Betændelsestilstande af Slimhinderne (Conjunctivitis, chron. Bronchitis m. m.), ligesom de sikkert ogsaa disponerer til Tuberkulosens Udbredelse i Grønland.

Beskrivelse af de almindelige Symptomer, som Epidemierne frembyder, deres Varighed m. m. vil man — foruden i mine Beskrivelser af de Epidemier, jeg selv saa' i Julianehaab Distrikt i Aarene 1897—1903 — bl. a. finde i Schmedes' Beretning for 1878, Aage Ibsens for 1883—84 og G. Koppel's for Aaret 1902. Atypiske, abortive og rudimentære Former — f. Ex. afebrile med Neuralgier — er vistnok hyppige.

Angaaende Inkubationstiden skal anføres, at Kiær i sin Beretning for Nord-Grønland for 1889—90 angiver, at Sygdommen et Sted i Distriktet (i 1889) optraadte regelmæssig 4 Dage efter at Berøring med syge havde fundet Sted. I »Meddelelser om Sygdomsforhold i Grønland« (Ugeskr. f. Læger, 1900) betegner Kiær Inkubationstiden som overordentlig kort, faa Timer; naar han her anfører Lindemann's Beretning om, at Epidemien ved Julianehaab i Foraaret 1886 paa faa Timer angreb den allerstørste Del af Befolkningen, som Støtte for at bevise »Inkubationens Indskrænkning til det kortest mulige Tidsrum«, da er denne Slutning ikke berettiget, eftersom Lindemann intet oplyser om, hvor længe i Forvejen Pladsen havde haft Berøring med syge Grønlændere fra andre Pladser, hvad man vel tør formode har været Tilfældet, især da Epidemien

Digitized by Google

i Forvejen var optraadt ved de Nord for Kolonien liggende Bopladser. Kaptain J. A. D. Jensen's Baadbesætning angrebes Dagen efter at være kommen i Berøring med syge Grønlændere (se Side 161—162).

For Færøernes Vedkommende angiver Panum Inkubationstiden for Influenza at være 2—3 Dage og Jørgensen: 2 Døgn. Jeg selv er ogsaa tilbøjelig til at tro, at den i Grønland maa antages sōm oftest at være et Par Døgn, men sikre Iagttagelser herover har jeg desværre ikke haft Lejlighed til at anstille.

Før vi gaar over til at anføre det vigtigste af de grønlandske Distriktslægers Indberetninger o. a. Meddelelser, der angaar Influenza og influenza-lignende Sygdommes Optræden i de 3 Lægedistrikter i Aarenes Løb, skal her anføres de faa Meddelelser, Indberetningerne indeholder angaaende det af Lægerne — blandt de i Aarets Løb til Lægebehandling komne Sygdomstilfælde — behandlede Antal Tilfælde af Bronchitis, Pneumoni, Pleuritis, Influenza og Angina og derefter disse Sygdommes Indflydelse paa Mortalitetsforholdene.

Bronchitis (uden nærmere Angivelse af Arten).

Pfaff, Nord-Grønland, behandlede i Aarene:

									Ialt Antal Patienter	Tilfælde af Bronchitis
1/8-31/12	1854	blandt	?	grønl.	og	?	europ.,		39	6
	1855	—	?	—	-	?	—		204	1
	1856	—	?	—	-	?	—		172	2
	1857	—	?	—	-	?	—		163	»
	1858	—	?	—	-	?	—		156	»
	1859	—	?	—	-	?	—		191	2
	1860	—	?	—	-	?	—		152	»
	1861	—	?	—	-	?	—		239	2
1/1-12/9	1862	—	?	—	-	?	—		370	7
13/7-31/12	1863	—	?	—	-	?	—		115	2

Digitized by Google

								Ialt Antal Patienter	Tilfælde af Bronchitis
	1864	blandt	295	grønl.	og	15	europ.,	310	»
	1865	—	393	—	-	23	—	416	3
	1866	—	429	—	-	22	—	451	2
	1867	—	452	—	-	11	—	463	5
	1868	—	222	—	-	10	—	232	»
	1869	—	208	—	-	12	—	220	»
	1870	—	279	—	-	7	—	286	3
	1871	—	397	—	-	18	—	415	19
	1872	—	158	—	-	5	—	163	11
	1873	—	139	—	-	12	—	151	4
$^1/_1$-$^{12}/_8$	1874	—	77	—	-	9	—	86	»
	1875	—	102	—	-	2	—	104	4
$^1/_1$-$^1/_8$	1876	—	144	—	-	4	—	148	15
	Sum:	blandt	(3295)	grønl.	og	(150)	europ.,	5246	88

Blandt de af Pfaff i denne Aarrække behandlede 5246 Sygdomstilfælde (blandt Grønlændere og Europæere) forekom altsaa 88 Tilfælde af Bronchitis ɔ: 1.68 %. — Blandt 3295 Sygdomstilfælde blandt den grønlandske Befolkning alene i Aarene 1864—1876 inkl. forekom 65 Tilfælde af Bronchitis, altsaa 1.97 %. — Blandt 150 Sygdomstilfælde hos Europæere i den samme Aarrække forekom 1 Tilfælde af Bronchitis (nemlig i Aaret 1876), altsaa 0.67 %.

Chr. v. Haven skriver i «Nosografiske Bemærkninger om Grønland»: Bronchitis hjemsøger næsten aarlig samtlige Individer i højere eller lavere Grad.

Stender, Godthaab, nævner blandt 29 grønlandske og 3 europæiske, ialt 32 Patienter, i Aaret 1861 intet Tilfælde af Bronchitis.

Th. N. Krabbe, Godthaab, behandlede (ved Godthaab og Nyherrnhut) i Aarene:

Digitized by Google

								Ialt Antal Patienter	Tilfælde af Bronchitis
1892	blandt	19	grønl.	og	2	europ.,		21	»
1893	—	21	—	-	1	—		22	»
1894	—	40	—	-	1	—		41	»
1895	—	28	—	-	1	—		29	2
1896	—	25	—	-	4	—		29	2
1897	—	25	—	-	4	—		29	»
Sum:	blandt	158	grønl.	og	13	europ.,		171	4

Blandt de af Krabbe behandlede 171 Sygdomstilfælde (blandt Grønlændere og Europæere) forekom altsaa 4 Tilfælde af Bronchitis ɔ: 2.34 %. For den grønlandske Befolknings Vedkommende alene bliver Procenttallet 2.53, eftersom de 4 Tilfælde af Bronchitis alle forekom hos Grønlændere, ingen hos Europæerne.

J. H. Gundelach, Julianehaab, behandlede i Aarene:

								Ialt Antal Patienter	Tilfælde af Bronchitis
1864	blandt	?	grønl.	og	?	europ.,		72	10
1865	—	?	—	-	?	—		96	15
1866	—	?	—	-	?	—		110	6
1867	—	?	—	-	?	—		178	9
1868	—	?	—	-	?	—		129	3
1869	—	?	—	-	?	—		94	8
Sum:								679	51

Hvormange af disse 51 Tilfælde af Bronchitis, der forekom hos Europæere angives ikke. Blandt de her behandlede 679 Sygdomstilfælde (blandt Grønlændere og Europæere?) forekom altssa 51 Tilfælde af Bronchitis, ɔ: 7.51 %.

Otto Jessen, Julianehaab, behandlede i en Del af Aaret: 1872 blandt 131 grønlandske Patienter: 21 Tilfælde af Bronchitis, ɔ: 16.03 %.

Joh. Schmedes, Julianehaab, behandlede i Aarene:

Digitized by Google

									Ialt Antal Patienter	Tilfælde af Bronchitis
$^{3}/_{8}$-$^{3}/_{12}$	1877	blandt	20	grønl.	og	1	europ.,		21	»
	1878	—	?	—	-	?	—		58	10
	1879	—	?	—	-	?	—		36	»
	1880	—	?	—	-	?	—		42	9
	1881	—	?	—	-	?	—		73	4
Sum:									230	23

Blandt de af Schmedes behandlede 230 Sygdomstilfælde (blandt Grønlændere og Europæere) forekom saaledes 23 Tilfælde af Bronchitis ɔ: 10.0 %.

C. Lindemann, Julianehaab, behandlede i Tidsrummet $^{1}/_{8}$-$^{31}/_{12}$ 1882 blandt 44 grønlandske og 2 europæiske, ialt 46 Patienter: 2 Tilfælde af Bronchitis ɔ: 4.35 % (eller for Grønlænderne alene, da Tilfældene af Bronchitis begge forekom hos saadanne: 4.55 %).

Efter de ovenstaaende Procenttal at dømme skulde Tilfælde af Bronchitis forekomme hyppigere i Julianehaab Distrikt end i de nordlige Dele af Landet; dette skyldes dog maaske snarest Tilfældigheder.

Tracheo-Bronchitis.

Jeg selv behandlede i de 6 Aar, jeg opholdt mig i Grønland, følgende Antal Patienter med Tracheo-Bronchitis fra selve Kolonien Julianehaab:

									Ialt Antal Patienter	Tilfælde af Tracheo-Bronchitis
1897	($^{30}/_{4}$-$^{31}/_{12}$)	blandt	192	grønl.	og	8	danske		200	21
1898		—	247	—	-	26	—		273	5
1899		—	269	—	-	16	—		285	8
1900		—	344	—	-	32	—		376	11
1901		—	300	—	-	45	—		345	6
1902		—	273	—	-	54	—		327	4
1903	($^{1}/_{1}$-$^{19}/_{4}$)	—	114	—	-	8	—		122	1
Sum:		blandt	1739	grønl.	og	189	danske		1928	56

Digitized by Google

Blandt de her behandlede 1928 Sygdomstilfælde (hos Grønlændere og danske) forekom altsaa 56 Tilfælde af Tracheo-Bronchitis ɔ: 2.90 %. For den grønlandske Befolknings Vedkommende alene bliver Procenttallet 3.05 og for de danske alene 1.59, eftersom kun de 3 Tilfælde (i 1897) af de behandlede 46 Tilfælde af Tracheo-Bronchitis forekom hos danske Patienter, Resten (53) omfatter Grønlændere.

Bronchitis capillaris og Broncho-Pneumoni

nævnes sjældnere i Distriktslægernes Indberetninger. Blandt de ovenfor nævnte 5246 Sygdomstilfælde, som behandledes af Pfaff i Nord-Grønland i Aarene 1854—76 nævnes kun et Tilfælde af Broncho-Pneumoni i Aaret 1854 (hos en 67 Aar gl. Mand) og et Tilfælde af Bronchitis capillaris i 1864. Begge disse Patienter, der var Grønlændere, døde. Procenttallet bliver saaledes kun 0.04 for disse Lidelsers Vedkommende.

Chr. v. Haven («Nosografiske Bemærkninger om Grønland») betegner katarrhalsk Pneumoni som meget almindelig.

Krabbe behandlede i 1894: Broncho-Pneumoni 1 (død), i 1897: Pneumonia catarrhalis 1 (død) og i 1901: Pneumonia catarrhalis 1 (et lille Barn, der døde). Procenttallet af de behandlede Patienter i Aarene 1892—97 bliver saaledes 1.75. Alle tre Patienter var Grønlændere.

Gundelach angiver, at i 1869 døde et $1^1/_4$-Aars-Barn af capillær Bronchitis. Andre Tilfælde nævnes ikke i Aarene 1864—1869, og i Listen over de i disse Aar behandlede Patienter er Tilfældet opført iblandt de andre Tilfælde af Bronchitis (uden nærmere Angivelse af Formen). Rimeligvis har flere af de af Gundelach o. a. Distriktslæger behandlede Tilfælde af «Bronchitis» været capillære Bronchiter.

Lindemann meddeler 1884, at et 2 Md. gl. Barn døde af capillær Bronchitis. I 1885 behandledes et $1^1/_2$-Aars-Barn for samme Sygdom (Helbredelse), og en 71-aarig Kone døde heraf. I 1887 angives enkelte Dødsfald af Bronchitis capillaris blandt Børn.

Digitized by Google

Iblandt de af mig ved Julianehaab i Aarene 1897—1903 behandlede 1928 Patienter (deraf 1739 Grønlændere og 189 danske) forekom 16 Tilfælde af Broncho-Pneumoni og Bronchitis capillaris, alle hos Grønlændere (nemlig 6 i Aaret 1897, 5 i 1898, 2 i 1899, 2 i 1900, 1 i 1901, ingen i 1902 og 1903). Procenttallet af de behandlede (grønlandske og danske) Patienter bliver saaledes for disse Sygdommes Vedkommende 0.83 og for Grønlændernes Vedkommende alene 0.92. — Efter min Erfaring er Pneumonierne i Grønland, i alt Fald de, der ledsager Epidemierne, altid katarrhalske Pneumonier (Broncho-Pneumonier).

Pneumonia (uden nærmere Angivelse af Arten).

Blandt de af Pfaff, Nord-Grønland, behandlede 5246 Sygdomstilfælde i Aarene 1854—1876 forekom 145 Tilfælde af Pneumoni (nemlig 2 i Aaret 1854, 1 i 1855, 16 i 1856, 12 i 1857, 2 i 1859, 5 i 1860, 8 i 1861, 17 i 1862, 6 i 1864, 3 i 1865, 7 i 1866, 53 i 1867, 1 i 1871, 2 i 1872, 2 i 1873, 2 i 1875 og 6 i 1876). Af de behandlede Sygdomstilfælde udgør altsaa Pneumoni-Tilfældene 2.76 %.

Iblandt de 3295 i Aarene 1864—1876 i Nord-Grønland behandlede grønlandske Patienter alene forekom 82 Tilfælde af Pneumoni, altsaa 2.49 %. Iblandt de i samme Aarrække behandlede 150 europæiske Patienter nævnes intet Tilfælde af Pneumoni.

Lindorff, Godthaab, behandlede i Aaret 1855 blandt 284 Sygdomstilfælde 2 Tilfælde af Pneumoni.

Krabbe, Godthaab, nævner intet Tilfælde af Pneumoni iblandt de i Aarene 1892—1897 behandlede 158 grønlandske og 13 europæiske Patienter.

Gundelach, Julianehaab, angiver i Aarene 1864—1869 iblandt 679 (grønlandske og europæiske) Patienter at have behandlet 69 Tilfælde af Pneumoni (nemlig 63 Tilfælde i 1867, 4 i 1868 og 2 i 1869) altsaa 10.16 % af samtlige behandlede Sygdomstilfælde.

Digitized by Google

Otto Jessen, Julianehaab, nævner ikke noget Tilfælde af Pneumoni iblandt de i 1872 behandlede 131 grønlandske Patienter.

Schmedes, Julianehaab, angiver i Aaret 1878 at have behandlet 5 Tilfælde af «Sting (Pneumoni)», i 1877 behandledes 2 og i 1880 3 Tilfælde af «Sting». — Disse 10 Tilfælde af «Sting» udgør 4.35 % af samtlige i Aarene 1877—81 behandlede 230 Sygdomstilfælde.

Lindemann, Julianehaab, behandlede i Aaret 1882 et Tilfælde af Pneumoni blandt 46 behandlede Patienter, altsaa 2.17 % af dette Antal.

Pleuritis.

Rudolph, Nord-Grønland, behandlede i Aarene 1839—1850 blandt 1782 Sygdomstilfælde: 19 Tilfælde af Pleuritis (se den efterfølgende Tabel I). Disse 19 Tilfælde udgør saaledes 1.07 % af det samlede Antal behandlede Sygdomstilfælde i de nævnte Aar.

Pfaff, Nord-Grønland, behandlede i Aarene 1864—1876 blandt 3295 grønlandske: 116 og blandt 150 europæiske Patienter: 3 Tilfælde af Pleuritis. De 3 Europæere behandledes alle i Aaret 1867. Af de grønlandske Patienter behandledes: 1 Tilfælde af Pleuritis i 1864, 5 i 1865, 1 i 1866, 82 i 1867, 1 i 1869, 7 i 1872, 2 i 1875 og 17 i 1876. Procenttallet bliver for de grønlandske Patienters Vedkommende 3.52 og for de europæiske 2.0.

N. Jacobsen, Nord-Grønland, behandlede i Aaret 1884 iblandt 39 Sygdomstilfælde: 2 Tilfælde af Pleuritis, altsaa 5.13 %.

Krabbe, Godthaab, behandlede i 1892: 1 Tilfælde af Pleuritis og i 1894: 1 Tilfælde. Disse er de eneste to Tilfælde af Pleuritis; der angives behandlede i Aarene 1892—1897 blandt 158 grønlandske Patienter, saa at Procenttallet bliver 1.27. Blandt de 13 i denne Aarrække behandlede Europæere nævnes ikke noget Tilfælde af Pleuritis.

Digitized by Google

Gundelach, Julianehaab, behandlede blandt 679 (grønlandske og europæiske) Patienter: 9 Tilfælde af Pleuritis (nemlig 2 i 1867, 3 i 1868 og 4 i 1869). Procenttallet bliver 1.33.

Otto Jessen, Julianehaab, behandlede i Aaret 1872 blandt 230 Sygdomstilfælde: 7 Tilfælde af Pleuritis (alle Grønlændere), altsaa 3.04 % af samtlige behandlede Sygdomstilfælde.

Lindemann, Julianehaab, behandlede i 1887: et Tilfælde af Pleuritis.

Blandt de af mig selv ved selve Kolonien Julianehaab i Aarene 1897—1903 behandlede 1739 grønlandske og 189 danske Patienter har jeg kun behandlet 2 (grønlandske) Patienter under Diagnosen Pleuritis (begge i Aaret 1897). Derimod forekom enkelte Gange lettere Symptomer paa Pleuritis sicca (uden paaviselig Vædskeansamling) som Komplikation ved akute Forværrelser af bestaaende Lungephthisis eller Broncho-Pneumoni, hvor dog de andre Symptomer dominerede Sygdomsbilledet, saa at jeg opførte Tilfældene som Phthisis eller Broncho-Pneumoni. Man kunde i enkelte saadanne Tilfælde ogsaa have betegnet Lidelserne som Pleuro-Pneumoni.

Af Pleuro-Pneumoni

angiver Gundelach, Julianehaab, at have behandlet 9 Tilfælde i 1866 og 1 Tilfælde i 1869. Schmedes, Julianehaab, angiver ogsaa i Aaret 1879 at have behandlet et Tilfælde af Pleuro-Pneumoni (hos en voxen Grønlænderinde) og ligeledes et Tilfælde i 1881.

Influenza.

Iblandt de af Pfaff, Gundelach, Otto Jessen o. fl. i de forannævnte Aarrækker behandlede Sygdomstilfælde nævnes intet Tilfælde af Influenza. De katarrhalske Affektioner af Luftvejsslimhinderne, der i disse Aar er komne under Lægernes Behandling, er i Fortegnelserne betegnede med andre Navne,

Digitized by Google

saaledes «Catarrh», «Febris catarrhalis», «Pectoralia», «Sting», «Affectio pectoris», «Laryngitis» m. m.

Kun Krabbe, Godthaab, angiver i 1897 at have behandlet et Tilfælde af Influenza, i 1898 2 Tilfælde (1 af disse Patienter døde).

Blandt de i Aarene 1897—1903 af mig selv ved selve Kolonien Julianehaab behandlede 1739 grønlandske og 189 danske Patienter har jeg opført 116 Sygdomstilfælde blandt Grønlænderne og 30 Tilfælde blandt de danske som Influenza. Procenttallet bliver altsaa for Grønlændernes Vedkommende 6.67 og for de danske Patienters 15.87. I Aaret 1897 har jeg opført 9 Tilfælde blandt Grønlænderne og 2 Tilfælde blandt danske som Influenza, i 1900 henholdsvis: 60 og 5, i 1901: 22 og 8, i 1902: 25 og 15. Det forholdsvis store Procentantal af Influenza-Tilfælde hos danske Patienter skyldes blot, at disse mere er komne til min Kundskab end Tilfældene blandt Grønlænderne.

Af «Catarrh»

angiver Pfaff, Nord-Grønland, i Aarene 1854—1876 at have behandlet: i 1854: 0 Tilfælde, i 1855: 22, i 1856: 24, i 1857: 25, i 1858: 26, i 1859: 21, i 1860: 30, i 1861: 41, i 1862: 220, i 1863: 23 Tilfælde. Blandt den grønlandske Befolkning behandledes i 1864: 30 Tilfælde, i 1865: 38, i 1866: 20, i 1867: 31, i 1868: 4, i 1869: 15, i 1870: 17, i 1871: 21, i 1872: 15, i 1873: 6, i 1874: 5, 1875: 4 og i 1876: 8 Tilfælde af «Catarrh». Blandt Europæerne behandledes i Aarene 1864—76: 5 Tilfælde af Catarrh (nemlig 1 i 1866, 1 i 1868, 2 i 1871 og 1 i 1872). Ialt behandledes saaledes i Aarene 1854—76: 651 Tilfælde af «Catarrh».

Af de behandlede Sygdomstilfælde i Aarrækken 1854—76 udgør altsaa «Catarrh» 12.41 %. For Aarrækken 1864—76 bliver Procenttallet for Grønlændernes Vedkommende 6.49 og for Europæerne 3.33.

Lindorff, Godthaab, behandlede iblandt 357 Sygdomstil-

Digitized by Google

fælde i Aaret 1857: 69 Tilfælde af «catarrhalske Tilfælde, Sting (Brystbetændelse)», altsaa 19,33 %.

Af «Pectoralia»

behandlede Pfaff i samme Aarrække (1854—1876) blandt de 5246 Sygdomstilfælde: 55 Tilfælde, ɔ: 1.05 %.

De andre, mere eller mindre vage og usikre Betegnelser for behandlede Brystaffektioner som «Affectio pectoris» o. lign., der findes i nogle af Sygelisterne, skal jeg her ikke nærmere komme ind paa, da de er uden væsentlig Betydning for Bedømmelsen af de her nævnte Brystaffektioners Optræden i Grønland. Under Diagnosen «Febrilia», der ret hyppig træffes blandt de af Lægerne behandlede Sygdomstilfælde, navnlig hos Pfaff, kan maaske ogsaa skjule sig en Del Tilfælde af akute febrile Brystaffektioner eller Influenza.

Pneumonia crouposa.

Det gaar med den akute croupøse Pneumoni's Optræden i Grønland paa lignende Maade som med Gigtfeberens. Begge maa vistnok betegnes som sjældne Sygdomme, og jeg har selv lige saa lidt set noget Tilfælde af croupøs Pneumoni som af Gigtfeber i de 6 Aar, jeg opholdt mig i Grønland. Jeg kan ikke nægte, at jeg mistænker en hel Del af de Tilfælde, der er indberettede af grønlandske Læger som croupøse Prenmonier, for blot at have været katarrhalske Pneumonier, men helt benægte, at croupøse Pneumonier kan forekomme i Grønland, tør jeg selvfølgelig ikke, skøndt jeg selv kun har set katarrhalske optræde deroppe.

Distriktslægernes Indberetninger indeholder følgende Meddelelser om den croupøse Pneumoni's Optræden i Grønland:

Otto Jessen, Julianehaab, behandlede i Aaret September 1872—September 1873 en Patient med croupøs Pneumoni, «vistnok en sjælden Sygdom blandt Grønlænderne»; Patienten helbrededes. — Endvidere behandlede Jessen en dansk, 53 Aar gl.,

Digitized by Google

Kolonibestyrer, der led af croupøs Pneumoni med stærk Diarrhoe og Icterus; Patienten døde.

Chr. v. Haven er temmelig overbevist om, at Sting-Epidemien i Nord-Grønland i Sommeren og Efteraaret 1876 hovedsagelig har været en croupøs Pneumoni-Epidemi, «uagtet det karakteristiske Expectorat og Kuldeanfaldet næsten altid manglede» (se Chr. v. Haven's nærmere Beskrivelse af denne Epidemi i hans Indberetning for $^{25}/_{7}$ 1876—$^{30}/_{7}$ 1877). I v. Haven's senere Indberetninger nævnes af Pneumonier kun katarrhalske Pneumonier.

Lindemann, Julianehaab, omtaler i Beretningen for 1886 Pneumonier, hvis Forløb var overensstemmende med de croupøse Pneumonier; kun manglede det rubiginøse Expectorat. I senere Indberetninger nævnes af Pneumonier kun Broncho-Pneumonier som optraadte under Influenza-Epidemierne. I Beretningen for 1891 skriver Lindemann saaledes om de i det Aar «overordentlig hyppige» Broncho-Pneumonier: «Meget ofte var der kun gaaet meget lidt udtalte bronchitiske Symptomer forud, saa at det næsten fik Udseende af primært opstaaede Pneumonier.»

C. Binzer, Godthaab, nævner i sin Beretning for (1886—1887) Tilfælde af akut croupøs Pneumoni ved Godthaab i Juli og en Del af August Maaned. — I Beretningen for Finansaaret 1887—88 (dateret $^{16}/_{7}$ 1888) meddeler Binzer, at ved Holstensborg blev en skotsk Matros fra et Hvalfangerskib behandlet af Lægen (paa det derværende Sygehus) for en akut croupøs Pneumoni med betydelige Decubitussaar.

Th. N. Krabbe, Godthaab, skriver i sin Beretning for $^{29}/_{6}$ 1891—$^{22}/_{4}$ 1892 — efter at have omtalt en Influenza-Epidemi, der i Dagene $^{25}/_{10}$—$^{7}/_{11}$ voldte 5 Dødsfald (ved Godthaab): «Blandt den grønlandske Befolkning havde jeg endvidere nogle faa croupøse Pneumonier...». En Volontær (Europæer) gennemgik lykkelig en alvorlig croupøs Pneumoni. I Beretningen for Kalenderaaret 1892 meddeler Krabbe, at en af de

Digitized by Google

ved Godthaab og Nyherrnhut behandlede Patienter døde af croudøs Pneumoni. — I Aaret 1896 behandlede Krabbe (ved Godthaab): Pneumonia crouposa 1.

H. Kiær, Nord-Grønland, skriver i «Meddelelser om Sygdomsforhold i Grønland»: «Det vil nu være af Interesse, om krupøs Pneumoni kan forekomme isoleret i Grønland uafhængig af forhaandenværende Influenza. Efter min Erfaring er det Tilfældet. Først for nogle Aar siden saa jeg et udpræget Tilfælde: hos en ældre, vist over 30 Aar i Landet (ved Kolonien Ritenbenk) bosat Haandværker. Tilfældet syntes da ganske isoleret, hverken i Husstanden eller paa Pladsen viste sig i den følgende Tid noget nyt. Først ca. 2 Aar efter mødte jeg, denne Gang hos en Indfødt i Jakobshavn, paany en Lidelse, der ved Forløb, Stetoskopi og rubiginøst Expektorat vanskeligt gav Rum for Fejldiagnose; og med et Mellemrum af vel nogle Uger eller et Par Maaneder to ganske lignende Tilfælde, alt uden samtidig Influenza-Epidemi. Skulde jeg anføre noget som særligt for disse Tilfælde, maatte det være, at Infiltrationerne vare overordenlig sene til at forsvinde; endnu Uger, ja Maaneder efter deres første Optræden kunde paavises Spor af dem, eller i al Fald, hvad der for Stetoskopien kunde imponere for saadanne.

Disse Tilfælde omtales ogsaa i Kiær's Medicinalberetning for 1897; alle Tilfældene betegnes som svære, det ene endte dødelig.

R. Bentzen behandlede ved Ivigtut i Aaret 1898: Pneumonia crouposa 1.

G. Koppel, Godthaab (Beretning for $^{14}/_{8}$—$^{31}/_{12}$ 1902), omtaler under en Influenza-Epidemi 3 Tilfælde af «svære Pneumonier med alle de for en croupøs Pneumoni karakteristiske Kendetegn.»

Angina tonsillaris.

Som foran nævnt, ledsager Angina tonsillaris catarrhalis ikke sjældent de øvrige katarrhalske Tilfælde under Influenza-Epidemierne.

Digitized by Google

Allerede David Cranz (Anmærkninger og Tilføjelser til Grønlands Historie i «Historie von Grönland», Barby 1770) angiver, at Chirurg Brasen har meddelt ham at have haft Tilfælde af «geschwollene Mandeln» til Behandling hos Grønlænderne.

Rudolph, Nord-Grønland, meddeler i sin Beretning for $^{1}/_{7}$ 1843—$^{30}/_{6}$ 1844: «Lige siden Nytaar herskede desuden over hele Bugten en katarrhalsk Epidemi, der konstant ledsagedes af Angina tonsillaris et uvularis, der altid recidiverede eller exacerberede ved nordlige Vinde; Betændelsen var i Almindelighed ikke heftig og besejredes som oftest uden Blodudtømmelse, men en egen ubehagelig trykkende Smerte i Regionen af Caput laryngis generede mange Syge især om Natten ofte i flere Maaneder. Denne Epidemi paavirkede ogsaa Europæerne.» Rudolph behandlede i det nævnte Aar 59 Tilfælde af «Febris catarrhalis cum angina».

Rasmussen nævner blandt de i Handelsaarene 1851, 1852 og 1853 (ved Holstensborg og Godthaab m. m.) mest herskende Sygdomme: Angina tonsillaris.

Prosch, Julianehaab, omtaler i Beretningen for Kalenderaaret 1860 epidemisk optrædende Angina under en Influenza-Periode.

Gundelach, Julianehaab, skriver i sin Beretning for 1866: «Ved Anlæget Nanortalik og nærliggende Grønlænderpladser, der tilsammen have en Folkemængde af 340 Individer, har i afvigte Sommer hersket en epidemisk Hoved- og Halspine, af hvilken Epidemi i Tidsrummet af 4 Maaneder, nemlig fra Juli til Oktober, har været angrebet i højere eller ringere Grad 121 Individer, hvoraf 3 ere afgaaede ved Døden. Sygdommen havde saaledes, uagtet den greb stærkt om sig, ikke nogen ondartet Karakter, ligesom ogsaa de fleste Patienter ikke vare haardere angrebne, end at de nogenlunde kunde passe deres Forretninger. Under et Ophold ved Nanortalik i September d. A. behandlede jeg 5 Individer, der alle vare bosiddende paa Pladsen. Hos disse Individer viste Sygdommen sig som en simpel Angina

Digitized by Google

tonsillaris, kun ledsaget af temmelig stærk Hovedpine og Feber, og ved symptomatisk Behandling hævedes disse Tilfælde fuldkommen i Løbet af en Uge . . .». «Foruden de nævnte 5 Tilfælde har jeg behandlet et her paa Pladsen, hvilket er det eneste her i Distriktet, der er kommen til min Kundskab, naar undtages de Nanortalikske.»

Pfaff, Nord-Grønland, meddeler for Kalenderaaret 1866: «I Juli, August og September herskede overalt katarrhalske Tilfælde, navnlig forbunden med Angina, der var temmelig udbredt og fareløs, hvorfor ogsaa de færreste kom under Lægebehandling.»

I Beretningen for 1869 skriver Pfaff: . . .«Efteraars-Forkølelserne have ligeledes fra Slutningen af Oktober til Midten af December, snart som Feber med Hovedpine og Mavesmerter eller Diarrhoe snart som Halssyge, hersket overalt i Distriktet, men ikke nogetsteds antaget en stor Udbredning eller Intensitet. Logen Claushavn var atter det Sted, hvor Sygdommen var almindeligst, hvortil Grunden maa søges i den der paa samme Tid tilstedeværende Misfangst.»

For 1871 angiver Pfaff, at der samtidig med en Børnesygdom (Scarlatina) herskede «stor Sygelighed imellem de Voxne, hovedsagelig Catarrh med Angina . . .». Sygeligheden betegnes ogsaa som «Bronchitis med Angina catarrhalis».

Ogsaa i 1872 herskede i Umanak Distrikt (Maj—Juli) «en udbredt Catarrh med Angina» samtidig med Scarlatina.

B. Sørensen, Godthaab, anfører i sin Medicinalberetning for Aarene 1867 og 1868: «Ved Godthaab eller rettere Ny-Herrnhut viste sig i Sommeren 1867 en lille Epidemi, som dog kun var af ringe Varighed og af godartet Karakter. Sygdommen viste sig som stærk Feber, ledsaget af heftig Angina og lette katarrhalske Tilfælde, Exanthem var ikke at se, den angreb saa godt som alle de Børn, som dengang var ved Ny-Herrnhut, men ikke en eneste Voxen; ved Kolonien Godthaab, som ligger meget nær ved, blev slet ingen angrebne. Senere har ingen epidemiske Sygdomme vist sig.»

Digitized by Google

Chr. v. Haven, Nord-Grønland, nævner (Beretning for 1877) som jævnlig forekomne ved Jakobshavn: lette Anginaer. — Blandt de angivne Dødsaarsager findes: Byld i Halsen 1. — Om et Tilfælde af phlegmonøs Angina skriver v. Haven (1879): »Den 24de August kom der Expres efter mig, da en Patient med Angina tonsillaris havde faaet Kvælningstilfælde. Abscessen havde imidlertid spontant udtømt sig ved min Ankomst til Christianshaab 24 Timer senere, og Tilfældet altsaa hævet.»

H. Kiær, Nord-Grønland, omtaler i sin Beretning for $^{1}/_{4}$ 1889—$^{31}/_{3}$ 1890: Optræden af Angina under en Influenza-Epidemi.

Som man af den efterfølgende Tabel I (Side 196) vil se, angiver Rudolph, Nord-Grønland, i Aarene 1839—1850 at have behandlet 1 Tilfælde af »Angina», 4 Tilfælde af »Angina catarrh.», 5 Tilfælde af »Angina tonsillaris» og 74 Tilfælde af »Febris catarrhalis c. angina».

Disse 84 Tilfælde, hvor Angina vel maa have været et fremtrædende Symptom, udgør 4,71 % af samtlige af Rudolph i den nævnte Aarrække behandlede Patienter.

Pfaff, Nord-Grønland, behandlede i Aarene 1854—1876 blandt 5246 Sygdomstilfælde 61 Tilfælde af »Angina» (nemlig: 1 Tilfælde i 1857, 4 i 1859, 2 i 1861, 3 i 1862, 3 i 1864, 40 i 1866, 4 i 1868, 1 i 1872 og 3 i 1876) samt 109 Tilfælde af »Angina catarrh.» (nemlig: 6 i 1865, 9 i 1867, 3 i 1869, 16 i 1870, 63 i 1871, 6 i 1873, 3 i 1874 og 3 i 1875). De 170 »Angina»- og »Angina catarrh».-Tilfælde udgør 3,24 % af samtlige af Pfaff behandlede Sygdomstilfælde. — Blandt »Angina»-Tilfældene fandtes i Aarene 1864—76: 6 europæiske Patienter (alle i 1866), og blandt »Angina catarrh»-Tilfældene i samme Aarrække: 13 Europæere (nemlig: 1 i 1865, 2 i 1867, 8 i 1871 og 2 i 1873). Blandt de i Aarene 1864—76 behandlede 150 europæiske Patienter forekom altsaa ialt 19 Tilfælde, der betegnes som Angina-Tilfælde ɔ: 12,67 %. Procenttallet for de i samme Aarrække iblandt de behandlede 3295 Grønlændere

Digitized by Google

alene som «Angina» eller «Angina catarrh.» betegnede Tilfælde bliver 4.10.

N. Jacobsen, Nord-Grønland, behandlede i (September) 1884 blandt 39 Patienter et Tilfælde af Angina tonsillaris (voxen Mand).

Iblandt de af Stender i Aaret 1861 ved Godthaab behandlede 32 Patienter og blandt de af Krabbe i Aarene 1892—1897 ligeledes ved Godthaab behandlede 171 Sygdomstilfælde nævnes intet Tilfælde af Angina.

Gundelach, Julianehaab, behandlede i Aaret 1865: 2 og og i 1867 ligeledes 2 Tilfælde af «Angina tonsillaris». I Aaret 1866 behandledes 6, i 1868 4 og i 1869 2 Tilfælde af «Angina». Disse 16 Tilfælde udgør 2,36 % af samtlige ved Julianehaab i Aarene 1864—1869 behandlede 679 Sygdomstilfælde.

Otto Jessen, Julianehaab, behandlede i Aaret 1872 en Grønlænder for «Angina». Joh. Schmedes behandlede i 1879 en Grønlænderinde for «Angina», og Lindemann behandlede i 1882 et grønlandsk Barn ved Julianehaab for «Angina tonsillaris».

Jeg selv behandlede i Aarene 1897—1903 blandt 1739 grønlandske Patienter ved Kolonien Julianehaab 10 Tilfælde med Diagnosen Angina tonsillaris ɔ: 0,58 % af samtlige Sygdomstilfælde. Blandt 189 danske Patienter i de samme 6 Aar behandledes 9 Tilfælde af Angina tonsillaris, ɔ: 4,76 %. — Af de 10 grønlandske Patienter behandledes de 3 i 1897, 6 i 1898 og 1 i Aaret 1902; af de danske behandlede jeg 2 i 1898, 4 i 1900, 2 i 1901 og 1 i 1902.

Alle de fra selve Kolonien Julianehaab til Behandling komne Tilfælde af Angina var katarrhalske Former. Det større Procentantal Tilfælde hos danske fremfor hos grønlandske Patienter skyldes vistnok blot, at Tilfældene hos de danske i højere Grad er komne til min Kundskab end Tilfældene iblandt den grønlandske Befolkning (som ved Influenza-Tilfældene m. m.).

Af andre Former af Angina tonsillaris forekommer vistnok

Digitized by Google

saavel Angina phlegmonosa som lacunaris (se saaledes mine Beretninger for Julianehaab for Aarene 1901, 1902 og 1903), men vistnok langt sjældnere end Angina catarrhalis.

Ogsaa Lægerne ved Ivigtut nævner af og til Angina i deres Beretninger. C. V. Fryd behandlede saaledes i Tidsrummet $^{15}/_{7}$—$^{18}/_{10}$ 1894 blandt de danske Arbejdere ved Bruddet: 4 Tilfælde af Angina. R. Bentzen behandlede i Aaret 1898: 7 Tilfælde af Angina tonsillaris, og Lindhardt angiver i Aaret 1899 at have haft Tilfælde af Halskatarrh under Behandling.

De foran nævnte akute katarrhalske Tilfælde betragtede under et:

Den efterfølgende Tabel I giver en Oversigt over de af Rudolph, Nord-Grønland, i Aarene 1839—1850 (med Undtagelse af et enkelt Aar, nemlig $^{1}/_{7}$ 1841—$^{30}/_{6}$ 1842) behandlede katarrhalske Affektioner af Luftvejsslimhinderne. — Man vil se, at disse udgør 18.69 % af samtlige i de 10 Aar til Behandling komne Sygdomstilfælde.

Tabel II giver en samlet Oversigt over Summen af de af Pfaff, Lindorff, Gundelach, Jessen, Schmedes og mig selv i bestemte Aarrækker behandlede katarrhalske Tilfælde og Brystbetændelser. Aarrækkerne og det samlede Antal behandlede Patienter for de enkelte Lægers Vedkommende er følgende:

	Det samlede Antal behandlede Patienter	i Aarene	
Pfaff	5246	1854—1876,	23 Aar
Lindorff	931	1855—1857,	3 —
Gundelach	679	1864—1869,	6 —
Jessen	131	1872,	1 —
Schmedes	230	1877—1881,	5 —
Meldorf	1928	1897—1903,	6 —
Sum:	9145		44 Aar

Pfaff's Tilfælde af «Catarrh» er sikkert analoge med mine Tilfælde af «Influenza», saa at de kan slaas sammen til en

Digitized by Google

Tabel I.

De af Rudolph, Nord-Grønland, i Aarene 1839—1850 behandlede katarrhalske Affektioner af Luftvejsslimhinderne.

Sygdommens Navn	5/7 1839 —30/6 1840	1/7 1840 —30/6 1841	1/7 1841 —30/6 1842	1/7 1842 —30/6 1843	1/7 1843 —30/6 1844	1/7 1844 —30/6 1845	1/7 1845 —30/6 1846	1/7 1846 —30/6 1847	1/7 1847 —30/6 1848	1/7 1848 —30/6 1849	1/7 1849 —30/6 1850	Sum
Tussis	•	5	—	•	•	5	•	•	•	•	•	10
Tussis catarrhalis	8	•	—	5	•	•	•	•	5	•	•	18
Febris catarrhalis	6	1	—	•	•	•	38	45	31	6	21	148
Febris catarrhal. c. angina	2	•	—	•	59	13	•	•	•	•	•	74
Febris catarrhal. gastrica	1	•	—	} 22 {	•	•	•	•	•	•	•	} 25
Febris catarrhal. rhem.	•	2	—		•	•	•	•	•	•	•	
Catarrh. bronch.	•	1	—	•	•	•	•	•	•	•	•	1
Affectio pectoris	•	3	—	•	•	4	2	6	3	3	•	21
Pneumonia	3	1	—	•	•	•	1	•	1	•	1	7
Peluritis	8	6	—	1	•	•	•	•	1	2	1	19
Angina	•	1	—	•	•	•	•	•	•	•	•	1
Angina catarrh.	3	1	—	•	•	•	•	•	•	•	•	4
Angina tonsillaris	1	1	—	•	•	•	•	3	•	•	•	5
Ialt...	32	22	—	28	59	22	41	54	41	11	23	333
Det samlede Antal aarlig behandlede Sygdomstilfælde	245	162	—	112	197	127	248	208	275	93	115	1782
Procenttal af samtlige behandlede Sygdomstilfælde	13,06	13,58	—	25,00	29,95	17,32	16,53	25,96	14,91	11,83	20,00	18,69

Digitized by Google

Gruppe. Summerne tilhøjre paa Tavle II viser, at Catarrh + Influenza udgør det langt overvejende Antal Tilfælde af de her omhandlede Affektioner. Dernæst følger (efter Hyppigheden): Bronchitis, Pneumoni, Angina og endelig Pleuritis. Mine egne Iagttagelser ved Julianehaab er — som man vil se — ogsaa i god Overensstemmelse med denne Rækkefølge, kun behandlede jeg lidt flere Tilfælde af Angina end af katarrhalske Pneumonier (og Bronchitis capillaris), men dette Forhold skyldes vistnok de forholdsvis mange lette Angina-Tilfælde, der saas hos de danske ved Kolonien (tilsvarende lette Tilfælde hos Grønlænderne kom ikke under Lægebehandling). Tallene for «Influenza» og «Catarrh»

Tabel II.

Sygdommens Navn	Lægens Navn og Antallet af de af ham behandlede Tilfælde						Sum
	Pfaff	Lindorff	Gundelach	Jessen	Schmedes	Meldorf	
Bronchitis	88	.	51	21	23	.	183
Tracheo-Bronchitis	.	.	.	.	.	56	56
Bronchitis capill. & Broncho-Pneum.	2	.	.	.	.	16	18
Pneumonia	145	.	69	.	5	.	219
Pleuritis	119	.	9	7	.	2	137
Pleuro-Pneumonia	.	.	10	.	2	.	12
Influenza	.	.	»	.	.	146	146
Catarrh	651	31	.	.	.	.	682
Pectoralia	55	.	.	.	.	.	55
Pneumonia crouposa	.	.	.	.	.	.	.
Angina tonsillaris	170	.	16	1	1	19	207
«Sting»	.	30	.	.	5	.	35
«Catarrhalske Tilf., Sting (Brystbetændelse)»	.	69	.	.	.	.	69
Laryngitis	.	.	.	3	.	6	9
Sum	1230	130	155	32	36	245	1828
Procenttal af samtlige behandlede Sygdomstilfælde	23,45	13,96	22,83	24,43	15,65	12,71	19,99

Digitized by Google

vilde være blevne langt større, om de lettere Tilfælde, der ikke kom til Lægebehandling, var tagne med.

Procenttallene nederst paa Tavle II viser, at imellem 1/8 og 1/4 af alle Sygdomstilfælde, der er komne under Lægernes Behandling, udgøres af akute, katarrhalske Affektioner af Luftvejene. Samtlige 1828 Tilfælde udgør omtrent 20 % (ɔ: 1/5) af alle de af Lægerne behandlede 9145 Sygdomstilfælde. Det lave Procenttal for de af mig selv behandlede Tilfælde (12,71) skyldes sikkert blot, at Epidemierne i de Aar, jeg havde Lejlighed til at iagttage dem, havde et gennemgaaende mildt Forløb. I Aarene 1898 og 1899 har jeg saaledes ikke noteret et eneste Tilfælde af Influenza blandt de behandlede Patienter.

Af de 6 Tilfælde af Laryngitis acuta catarrhal., jeg selv behandlede ved Julianehaab, forekom de to i 1898 (en grønlandsk og en dansk Patient), 2 i 1899 (en grønlandsk og en dansk Patient), 1 i 1900 (Grønlænder) og 1 i 1902 (Grønlænder). De var alle hurtig forløbende, og Hæsheden var hos disse Patienter det mest fremtrædende blandt de katarrhalske Manifestationer. Hos den grønlandske Patient i 1898, en 3aarig Dreng, fremtraadte Larynx-Affektionen som en Laryngitis stridula (Pseudocroup) med stærk Dyspnoe, hvorfor jeg hentedes til ham om Natten.

Tavle III viser, at Sygeligheden paa Grund af epidemisk Katarrh og akute Brystaffektioner ved Kolonien Julianehaab i Aarene 1897—1903 gennemsnitlig var størst i Maj Maaned. Derefter følger Juni. De sporadiske Tilfælde af akute Brystlidelser m. m., der kan træffes udenfor Influenza-Perioderne, synes kun at have en underordnet Betydning overfor det forholdsvis store Antal under Epidemierne.

Mortalitetsforhold.

Hvad Dødeligheden paa Grund af saadanne akute Brysttilfælde angaar, da varierer Dødelighedsprocenten i de enkelte Aar meget, hvad især skyldes Epidemiernes større eller mindre Ondartethed. I det efterfølgende skal anføres en Del Exempler

Digitized by Google

herpaa efter de Oplysninger, Lægernes Indberetninger m. m. meddeler om det blandt det samlede Antal Dødsfald i de enkelte Aar opgivne Antal Tilfælde, hvor «Sting», «Brystbetændelse», «Lungebetændelse», «Forkølelse» m. m. er opgivet som Dødsaarsagen. Skøndt det overvejende Antal af de opgivne Dødsaarsager skyldes indfødte Kateketer o. a. Ikke-Læger, har Materialet dog sin Betydning til Belysning af Forholdet imellem Dødsfald, der skyldes akute Brystlidelser og det øvrige Antal Dødsfald i Grønland.

En ret betydelig Del Dødsfald findes aarlig opført under Betegnelserne «Ubekendt Sygdom», «Børnesygdomme», «Alderdomssvaghed» m. m. Herunder kan maaske skjule sig nogle Tilfælde af akute Brystlidelser, der altsaa burde være tagne

Tabel III.

De Tilfælde af akute katarrhalske Affektioner af Luftvejsslimhinderne, der fra selve Kolonien Julianehaab kom under min Behandling i Aarene $^{20}/_{4}$ 1897—$^{19}/_{4}$ 1903 (lalt 6 Aar), ordnede efter Maanederne, hvori de optraadte.

Sygdommens Navn	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	Septbr.	Oktbr.	Novbr.	Decbr.	Hele Aaret
Grønlandske Patienter:													
Tracheo-Bronchitis	1	5	3	3	10	1	2	4	13	9	.	2	53
Bronchitis capill. & Broncho-Pneum.	.	3	.	.	3	.	1	.	5	.	3	1	16
Pleuritis	.	.	.	.	1	.	.	.	1	.	.	.	2
Influenza	2	.	13	.	45	23	8	5	6	4	2	8	116
Angina tonsillaris	.	1	.	.	2	.	1	.	1	.	1	4	10
Laryngitis acuta	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	4
Danske Patienter:													
Tracheo-Bronchitis	.	.	.	.	1	.	.	.	2	.	.	.	3
Bronchitis capill. & Broncho-Pneum.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Pleuritis	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Influenza	.	.	1	.	4	10	3	4	.	1	.	7	30
Angina tonsillaris	1	1	.	1	.	2	.	.	.	2	.	2	9
Laryngitis acuta	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1	.	2
Sum	6	10	17	4	66	36	16	13	28	16	8	25	245

Digitized by Google

Tabel IV.

De samme Sygdomstilfælde, ordnede i Klasser efter Patienternes Alder.

	0-1 Aar	1-5 Aar	5-15 Aar	15-65 Aar		Over 65 Aar		Sum
				Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
Grønl. Patienter:								
Tracheo-Bronchitis	6	15	7	10	15	•	•	53
Bronchitis capill. & Broncho-Pneum.	1	6	3	4	1	•	1	16
Pleuritis	•	•	1	•	1	•	•	2
Influenza	6	15	23	31	39	1	1	116
Angina tonsillaris	•	•	2	4	3	1	•	10
Laryngitis acuta	•	1	•	2	1	•	•	4
Danske Patienter:								
Tracheo-Bronchitis	•	2	1	•	•	•	•	3
Bronchitis capill. & Broncho-Pneum.	•	•	•	•	•	•	•	•
Pleuritis	•	•	•	•	•	•	•	•
Influenza	1	5	4	13	7	•	•	30
Angina tonsillaris	•	1	•	4	4	•	•	9
Laryngitis acuta	•	•	•	•	2	•	•	2
Sum	14	45	41	68	73	2	2	245

med i den efterfølgende Oversigt, men paa den anden Side er vel nok en Del Tilfælde, som snarere burde være betegnede som Dødsfald af Phthisis pulm. (nemlig akute Forværrelser heraf) komne med ind under Betegnelserne «Sting» o. lign., saa at den ene Fejl maaske — i alt Fald delvis — kan ophæve den anden.

Nord-Grønland:

Blandt 201 Dødsfald i 1867 angives:
- Brystbetændelse 115
- Forkølelse 4

— 76 — - 1868 —
- Brystbetændelse og Sting 14
- Lungebetændelse 1

— 69 — - 1869 —
- Brystaffektion 8

— 74 — - 1870 —
- Brystbetændelse 4
- Forkølelse 5

— 104 — - 1871 —
- Brystbetændelse 2
- Sting 5
- Forkølelse 3

— 149 — - 1872 —
- Brystbetændelse & Sting 37
- Forkølelse 1

Digitized by Google

Blandt	69	Dødsfald	i 1873	angives:	Brystbetændelse og Sting	10
—	84	—	- 1874	—	Sting	7
					Forkølelse	8
—	107	—	- 1875	—	Brystbetændelse og Sting	18
					Forkølelse	7
—	156	—	- 1876	—	Brystbetændelse	7
					Lungebetændelse	18
					Sting	34
					Forkølelse	8
—	183	—	- 1877	—	Brystbetændelse	20
					Lungebetændelse	9
					Sting	72
					Forkølelse	1
—	78	—	- 1878	—	Brystbetændelse	4
					Lungebetændelse	3
					Sting	17
					Katarrhalsk Feber	1
Sum:	1350					443

Blandt 1350 Dødsfald i disse 12 Aar findes saaledes 443 Tilfælde af Brystbetændelse og Sting m. m. ɔ: 32,81 % af samtlige Dødsfald.

Endvidere:

Blandt	49	Dødsfald	i 1884	angives:	Sting	4
—	89	—	- 1885	—	Brystbetændelse	7
					Lungebetændelse	2
					Sting	8
					Forkølelse	2
—	83	—	- 1886	—	Sting	4
					Forkølelse	2
—	116	—	- 1887	—	Brystbetændelse	5
					Lungebetændelse	3
					Sting	5
—	101	—	- 1888	—	Brystbetændelse	3
					Lungebetændelse	4
					Sting	1
					Forkølelse	1
Sum:	438					51

Blandt 438 Dødsfald i disse 5 Aar findes saaledes 51 Tilfælde af Brystbetændelse og Sting m. m., altsaa 11,64 % af samtlige Dødsfald. Procenttallet er vistnok for lavt, eftersom 18 Dødsfald i 1884, 9 i 1885 og 16 i 1888 betegnes som døde af «Brystsygdomme». Da imidlertid ingen betegnes som døde af

Digitized by Google

Brystsyge (Tæring, Lungesvindsot m. m.) i disse Aar, er det vel rimeligst, at en Del af disse 43 Dødsfald maa tilskrives Tuberkulosen, hvorfor jeg har undladt at tage dem med.

I Aaret 1902 opgives blandt 110 Dødsfald i Nord-Grønland: Brystbetændelse, Lungebetændelse, Sting 15, o: 13,64 %.

Godthaab Distrikt:

Blandt	58	Dødsfald	i 1850	angives:	Sting	3
—	70	—	- 1851	—	Sting	6
—	48	—	- 1852	—	Sting	1
					Lungebetændelse	3
—	94	—	- 1853	—	Sting	5
					Lungebetændelse	1
—	—	—	- 1854	—		—
—	134	—	- 1855	—	Influenza, Sting, Brystbetændelse	11
—	42	—	- 1856	—	Sting	12
					Catarrh	1
—	365	—	- 1857	—	Epidemien om Sommeren	64
Sum:	811					107

Blandt 811 Dødsfald i disse 7 Aar findes saaledes 107 Tilfælde af Lungebetændelse og Sting m. m., altsaa 13,19 %.

Blandt 68 Dødsfald i 1881 angives Lungebetændelse 1, Sting 17, altsaa 26,47 %.

Julianehaab Distrikt:

Blandt	131	Dødsfald	i 1855	angives:	Sting	40
					Snue	4
—	67	—	- 1856	—	Sting	7
—	115	—	- 1857	—	Sting	40
—	79	—	- 1858	—	Sting	12
—	84	—	- 1859	—	Sting & Brystbetændelse	11
—	103	—	- 1860	—	Sting	38
—	68	—	- 1861	—	Sting	10
Sum:	647					162

Blandt 647 Dødsfald i disse 7 Aar findes saaledes 162 Tilfælde af Brystbetændelse og Sting m. m., altsaa 25,04 %.

Blandt	100	Dødsfald	i 1866	angives:	Lungebetændelse	10
—	196	—	- 1867	—	Lungebetændelse	97
—	93	—	- 1868	—	Sting	6
					Brystsygdomme	19
					Forkølelse	1
—	99	—	- 1869	—	Lungebetændelse	3
					Sting	3
Sum:	488					139

Digitized by Google

Blandt 488 Dødsfald i disse 4 Aar findes saaledes 139 Tilfælde af Lungebetændelse og Sting m. m., altsaa 28,48 %.

Blandt	72	Dødsfald i	1877	angives:	Sting	3
—	61	—	- 1878	—	Sting	5
—	70	—	- 1879	—	Sting	1
—	74	—	- 1880	—	Sting	2
—	106	—	- 1881	—	Sting	9
—	119	—	- 1882	—	Sting	0
—	67	—	- 1883	—	Forkølelse	2
—	74	—	- 1884	—	Forkølelse	2
					Influenza	4
					Brystbetændelse	5
—	58	—	- 1885	—	Influenza	4
—	86	—	- 1886	—	Forkølelse og Sting	26
—	51	—	- 1887	—	Influenza	6
—	61	—	- 1888	—	Influenza (Pneumoni og Pleuritis)	7
—	—	—	- 1889	—		—
—	72	—	- 1890	—	Brystbetændelse	8
—	72	—	- 1891	—	Lungebetændelse	7
—	149	—	- 1892	—	Influenza	54
					Broncho-Pneumoni	2
					Lungebetændelse	5
					Pleuro-Pneumonia («Sting»)	7
					Pleuritis	1
—	50	—	- 1893	—	Broncho-Pneumonia	2
					Pneumonia	6
					Empyema	1
—	30	—	- 1894	—	Catarrhalsk Lungebetændelse	3
—	23	—	- 1895	—	Lungebetændelse	1
—	61	—	- 1896	—	Lungebetændelse	0
—	76	—	- 1897	—	Influenza	2
					Sting	4
					Bronchitis capill & Broncho-Pneum.	5
					Pleuritis (Empyema)	1
—	108	—	- 1898	—	Sting	1
					Lungebetændelse	2
					Brystbetændelse	1
					Lungekatarrh	1
—	70	—	- 1899	—	Lungebetændelse	1
					Lungekatarrh	1
—	83	—	- 1900	—	Influenza	1
					Sting	2
					Lungebetændelse	2
—	50	—	- 1901	—	Sting	4
—	53	—	- 1902	—	Sting	1
Sum:	1796					202

Digitized by Google

Blandt 1796 Dødsfald i disse 25 Aar findes saaledes 202 Tilfælde af Brystbetændelse, Sting, Influenza m. m., altsaa 11,25 % af samtlige Dødsfald i Julianehaab Distrikt.

De foran anførte Dødsfald (for Nord-Grønland, Godthaab og Julianehaab Distrikter) udgør tilsammen 5708, og af disse angives 1137 Personer at være død af Brystbetændelse og Sting m. m. Disse sidste udgør saaledes 19,92 % eller omtrent 1/5 af samtlige foran anførte Dødsfald i Grønland.

Man ser, at de Aar, der særlig har gjort sig bemærkede ved ondartede Epidemier (se foran), ogsaa paa de ovenstaaende Lister viser det største Antal Dødsfald af «Sting» o. lign. Saaledes udgør saadanne Affektioner i 1867: 59,20 % af Aarets samlede Antal Dødsfald i Nord-Grønland og 49,49 % af det samlede Antal Dødsfald i Julianehaab Distrikt. I 1876 og 1877 bliver Procenttallene for Nord-Grønland henholdsvis 42,95 og 55,74.

I 1892 bliver Procenttallet for Julianehaab Distrikt 46,31 o. s. v. I 1882 og 1896 bliver Procenttallet 0 for Julianehaab Distrikts Vedkommende. Procenttallet synes altsaa at svinge imellem 0 og nogle og halvtreds efter Epidemiernes Ondartethed. De sporadiske Tilfælde af saadanne akute Brystlidelser, der forekommer udenfor Influenza-Perioderne, er saaledes af underordnet Betydning for Dødeligheden i Forhold til dem, der optræde under Epidemierne i Grønland.

Om «den hvert Foraar sig indfindende epidemiske Snuefeber» skriver J. Mathiesen («Den grønlandske Handel sat i Forbindelse med Grønlands Kolonisation». Kbhvn. 1846, S. 14), at «den bortrykker næsten lige saa mange Mennesker, som andre Sygdomme den øvrige Del af Aaret.»

Blandt de hos Rink («Grønland» II) samlede 4770 Dødsaarsager «fra den ældste Tid» indtil atten Hundrede nogle og halvtreds findes: Brystsygdomme 139 (ɔ: 2,9 %), Sting 471 (ɔ: 9,9 %), Catarrhalsk Feber (Influenza), Snue etc. 622 (ɔ: 13,1 %), Tæring 230 (ɔ: 4,8 %). Efter disse Opgivelser skulde altsaa omkring

Digitized by Google

1/4 af alle disse Dødsfald skyldes akute katarrhalske Lidelser af Brystorganerne.

Efter Fritz Jørgensens og mine egne Optegnelser for Juliannhaab Distrikts Vedkommende i Aarene 1892—1902 inkl. kan de 111 Dødsfald, der i disse 11 Aar angives at skyldes akute Brystaffektioner, grupperes efter Køn og Aldersklasser for de døde, som den efterfølgende Tabel viser.

Dødsaarsager	0-1 Aar		1-5 Aar		5-15 Aar		15-65 Aar		Over 65 Aar		Alder ikke opgivet		Køn og Alder ikke opgivet	Sum
	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		
»Influenza«	.	.	.	1	.	.	5	6	.	2	.	.	43	57
»Lungekatarrh«	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	2
Bronchitis capill. & Broncho-Pneum.	3	1	1	3	.	.	.	3	.	1	.	.	.	12
Pneumonia	.	.	.	.	.	.	3	3	.	.	.	.	.	6
»Lungebetændelse«	1	.	1	1	.	.	1	2	.	.	.	.	5	11
»Brystbetændelse«	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1
»Sting«	1	.	1	1	1	.	8	7	.	.	.	.	.	19
Pleuritis	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1
Empyema	.	.	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	2
Sum	5	1	3	6	2	.	18	25	.	3	.	.	48	111

Digitized by Google

Optræden af epidemiske Brystaffektioner m. m. i Grønland i de enkelte Aar.

A. Ældre Forfatteres Meddelelser.

Epidemier af Sting o. lgn. Brystaffektioner nævnes af og til i den ældre Grønlands-Litteratur, og der er vel næppe Tvivl om, at Epidemierne den Gang var omtrent lige saa almindelige og af samme Betydning for det grønlandske Samfund som i vore Dage.

Hos Hans Egede («Omstændelig og udførlig Relation», Kbhvn. 1738) nævnes adskillige Gange saavel enkelte som epidemisk optrædende Tilfælde af «Brystsvaghed (og Hoste)» i de Aar, han opholdt sig i Grønland (1721—36). Side 67 omtaler han saaledes en syg Mand, som «havde en stærk Hovedpine saavelsom og Bryst-Svaghed.» Egede gav ham nogle Draaber Terpentin i Vand at drikke, men han kom til at kaste op.

I Juli 1727 skriver Egede: «Den 12te, der jeg fik at høre, at tvende Grønlændere udi Nepiset-Sundet laa syg, og en Dagen tilforn ogsaa ved Døden var afgangen, rejsede jeg hen til dem, for med Guds Ord at undervise og gøre dem bered til Døden» . . . «Jeg fandt dem begge i slet Tilstand, dog kunde de tale og svare paa, hvad jeg tilspurgte dem . . .». «Der var og endel andre Syge og mest alle incommoderede af slem Hoste og Brystsvaghed, som er en sædvanlig Syge iblandt dem, af hvilken og mange døe. Mesteren eller Feltskæren, som var med mig,

Digitized by Google

gav dem vel nogen Lægedom, hvilken de dog i Førstningen nødigt vilde tage ind . . .».

September 1727: «Den 15de kom nogle af vore sædvanlige Naboer hjem udad Fjordene og vilde nu tage ind i deres Vinter-Boliger igjen, thi det begyndte alt at se vinteragtigt ud med uroligt Vejr og Sne-Slud, og havde ellers i den hele Sommer været et ustadigt og usundt Vejrlig, hvorover Indbyggerne allevegne, Nord og Sønder, vare ilde plaged af Brystsvaghed og Hoste, og mangfoldige bortdøde. Vi vare ej heller fri for denne Plage, men mange af os ilde farne, dog, Gud ske Lov, igjen restituerede.» (Side 228). — Side 238 hedder det: . . . «Denne samme Mand, som han for kort med flere andre af Brystsvaghed, som da overalt grasserede, var ved Døden afgangen . . .»

Den 6te til 10de November 1730 (Side 297): «Han berettede, at mange af Grønlænderne der sammesteds» (Kock-Øerne og paa den gamle Kolonies Ø) «nylig vare døde, og det af den her i Landet grasserende Bryst-Svaghed og Hoste, hvilken er saa smitsom, at den ene faar den af den anden. Vi havde og været incommoderet deraf, men den har ikke Magt at angribe os saa haardt som Grønlænderne.» — Den 15de November (1730) afrejste Egede til Grønlænderne inde i Baals Revier. Han skriver senere: «Grønlænderne herinde udi Fjorden vare og ilde plaged af Hoste og Brystsvaghed.» — Og den 10de December: «Der vare atter døde nogle derude i Øerne» (Kock-Øerne) «og mange vare endnu svage, ja, saa vidt man kunde spørge, var der en miserabel Tilstand iblandt disse stakkels Mennesker» (Side 298).

Juni 1732: «Den 22de Søndag, men for Bryst-Svaghed og Hoste, hvormed jeg i langsommelig Tid havde været ilde incommodered, formaaede ikke at prædike, men blev læst af Postillen af en anden.»

Poul Egede (Continuation af Relationerne 1734—1770) omtaler i Juli 1735 en Grønlænder, der «den heele Sommer havde været plaged af Hoste.» — Den 22de Januar 1740 maatte Poul Egede holde Sengen «formedelst Brøst-Svaghed.» (Denne

Digitized by Google

Omstændighed nævnes ogsaa i Poul Egede: Efterretninger om Grønland 1721—1788, Side 179: En Angekok fandt ham sengeliggende af Brystsvaghed).

Niels Egede («Tredie Continuation af Relationerne» 1739—1743) skriver den 13de Maj 1740: «Den 13de kom jeg hjem og havde imidlertid lidt meget ondt der til med havde jeg og stærk Bryste-Syge.»

Den 20de April 1742 skriver han: «I disse Dage begyndtes en stærk Bryst-Svaghed iblandt os, saa at jeg, som har haft gammel Svaghed i Hovedet« (af et Hagl Egede engang havde faaet skudt ind her) «og for Brystet tilforn, af ulykkelige Hændelser, som mig var vederfaret, var nu saa ganske miserabel, at jeg ingen Vej kunde komme.» — Den 1ste Maj var han bedre og rejste ud.

Maj 1742: «Den 10de rejste jeg hjem til Kolonien igjen, Grønlænderne ere og meget plaget af Brøst-Svaghed og Blodgang, saa mange af dem døer; jeg blev ogsaa tillige befengt af dem, idet jeg maatte daglig være hos dem . . .»

Købmand Lars Dalager («Grønlandske Relationer», Kbhvn. 1752) udtaler: «Bryst-Svaghed og Sting ere fornemmelig de Svagheder, som bringer Grønlænderne i Graven . . .». «Snue ere de idelig plaget af, som kommer af deres Skødesløshed, da de fra den stærke Varme i Huset eller Teltet løbe nøgne uden fore, at forrette et eller andet.»

David Cranz («Historie von Grönland», Barby und Leipzig. 1770) udtaler: «Von kalten und hitzigen Fiebern wissen sie nichts. Wenn sie aber das Seitenstechen oder vielmehr Brststecken bekommen, welches oft vom versessenen Schleim verursacht wird, so spüren sie Anfangs ein Schaudern und bekommen dann etwas Hitze, die beständig mit heftiger Bewegung und Stechen in der Brust anhält. Dieses ist ihre gemeinste Krankheit; sie macht auch kurze Arbeit, und ist oft anstekkend.»

Aarsagen til denne og andre Sygdomme søger Cranz i Grønlændernes uordenlige og uregelmæssige Levemaade (fra

Digitized by Google

Kulde til Varme, naar de sveder inde i det varme Hus, løbe de udenfor i Kulden halvnøgne, sulte ofte i flere Dage og æde derefter umaadelig meget, drikke iskoldt Vand osv.). — (Cranz's Angivelser ere væsentligst Oversættelser efter Egede'rnes, Dalager's m. fl.s Skrifter og Angivelser).

I Bind II nævnes (1748) en Mand, der døde af »Seitenstechen, daran mehrere darnieder lagen.» — Ligeledes læses i Bind II, Side 703 (Aar 1751) om en døbt Grønlænder: »Vor wenig Tagen wurde er von der itzt im Sund grassirenden hitzigen Krankheit mit Seitenstechen befallen und zu uns herein gebracht.» Han døde snart efter (16de September).

I III. Del af Cranz, Side 751—52 (Aar 1752) berettes om en Epidemi blandt Grønlænderne snart efter Skibets Afgang. Sygdommen var forbunden med heftig Hovedpine og Bryst- eller Side-Sting. Mange Hedninge og 30 døbte Grønlændere døde af Epidemien. Nogle blev lidende af hæftige Øre-Smerter, hvorhos de strax blev berøvede Sansernes Brug og havde stærke Convulsioner. Saadanne Sygdomme udbryder gerne blandt Grønlænderne, naar det har været en kold Vinter og stor Hungersnød. Fra Midten af August til henimod Midten af Oktober var Sygdommen stærkest, saa at engang samtidig 3 Lig skulde begraves. — En Mand, der nu døde, havde ogsaa samme Foraar lidt af Sidesting, saa at man tvivlede om hans Liv.

I Maj 1754 udbrød en heftig Sygdom med Hoste, Øresmerter og Sidesting, hvoraf næsten daglig nogen døde. Den eneste Europæer, der da døde, var en lille 3-aarig Pige, Datter af en af Missionærerne. Paa den sidste Dag i Maaneden blev 4 Lig samtidig jordede. Saavel ved Ny-Herrnhut som ved de omliggende Pladser laa i det mindste Halvdelen af Befolkningen syg. Sygdoms-Epidemien rasede ogsaa i Juni; i Begyndelsen af Juli tog Sygdommen af. I et Tidsrum af mindre end 3 Maaneder døde nogle og 30, unge og gamle, Børn og voxne.

1760: En Grønlænder blev under Laxefiskeriet syg af Sting (Seitenstechen), hvoraf han hurtig døde.

Digitized by Google

I September og Oktober 1762 herskede Sygdom blandt Grønlænderne ved Ny-Herrnhut; mange blev angrebne og flere døde. De fleste syge kom sig igen, men var blevne saa svækkede, at endnu nogle døde i dette Aar, andre i Begyndelsen af det næste. En af de syge beskrives som død af Sting, saa at Sygeligheden sikkert har været en Sting-Epidemi.

En Grønlænder, der i et Par Aar havde lidt meget af Stensmerter, døde af Sting (Seitenstechen) i Aaret 1764.

I Juni 1768 var mange syge af en Bryst-Sygdom. I Efteraaret samme Aar hjemsøgtes Grønlænderne ved Ny-Herrnhut af en epidemisk Brystsygdom, hvoraf mange døde. En Enke døde af Sting (Seitenstechen) i 1768.

I September Maaned 1766 var mange Grønlændere ved Lichtenfels plagede af «Fluszfiebern», der ledsagedes af stærk Hoste og Sidesting. Sygdommen betegnes som smitsom iblandt Grønlænderne og hurtig dræbende. Adskillige døde.

Hans Egede Saabye (Brudstykker af en Dagbog, 1770—1778) meddeler (Side 65): «Jeg besøgte en Søndag Eftermiddag en syg Kone, hvis Upasselighed, Forkjølelse, snart blev hævet ved en Svededrik.»

J. Collin (Efterretninger om Grønland) meddeler: «I Aaret 1805 greb en ondartet smittende Brystsvaghed om sig ved Godthaab og Ny-Sukkertoppen og viste sig mest hos de Indfødte. Den borttog dog ikke noget stort Antal uden i Julianehaab Distrikt, hvor 85 Personer døde.»

Missionær P. Kragh nævner i sin Dagbog flere Gange udbredte Forkølelses-Epidemier i de Aar, han opholdt sig i Nord-Grønland (ved Egedesminde). For den $^{6}/_{5}$ 1821 skriver han saaledes: «I disse Dage begyndte den sædvanlige Foraarssyge, Forkjølelse, Snue og Hoste. Ikke blot Grønlænderne, men og Danske vare stærkt plagede af samme, ja flere endog sengeliggende»; endnu d. $^{13}/_{5}$ var de danske syge af Snue. En engelsk Kaptajn fra et Hvalfangerskib havde været ved Kikertarsoeitsiak d. $^{22}/_{4}$ (med Hundeslæde). D. $^{24}/_{4}$ kom Grønlændere fra denne

Digitized by Google

Plads til Egedesminde. Hvalfangerne kom i Reglen hvert Foraar ved denne Tid (Slutningen af April og i Maj) ind til Landet (Hunde-Eiland m. m.), og Grønlændere og Grønlænderinder gik derefter ombord i deres Skibe for at handle og more sig. Ogsaa i Foraaret 1821 havde Grønlænderne været ombord hos Hvalfangerne. Om Besætningen paa en Konebaad fra Akunak, der d. $^{23}/_{5}$ ankom til Egedesminde, skriver Kragh: «Gamle og Unge vare meget syge og plagede af Hoste og Snue. Dog vare de, som vare mest forkølede, blevne tilbage». Baaden maatte paa Grund af de syges Tilstand blive ved Egedesminde indtil d. $^{30}/_{5}$, «nogle vare blevne yderst slette.» Kateketen ved Egedesminde var samtidig «yderst slet af Forkølelse, ledsaget med stærk Hoste og Sting», og mange andre var syge ved denne Plads. Omkring d. $^{31}/_{5}$ var ligeledes de fleste ved Pudlek syge og sengeliggende. — $^{8}/_{6}$ var Sygdommen endnu i Tiltagende ved Egedesminde; en Enke døde d. $^{8}/_{6}$ og en grønlandsk Matros d. $^{10}/_{6}$.

$^{26}/_{8}$ 1821 begyndte Kragh's Hustru at skrante af Forkølelse, og hendes Tilstand forværredes Dag for Dag; Dagen i Forvejen var et Barn død ved Kolonien (Egedesminde). «En Del andre, ældre Grønlændere vare i denne Tid ikke lidet daarlige, meest af Forkjølelse.» D. $^{7}/_{9}$ var Kragh's Hustru i Bedring og kom sig senere. D. $^{1}/_{11}$ 1821 hovnede Halsen hos Kragh selv baade indvendig og udvendig; for d. $^{11}/_{11}$ bemærkes, at næsten alle Egedesmindes Indfødte da gennemgik Halshævelse. Kragh's Hustru var endnu syg d. $^{18}/_{11}$, og endnu d. $^{9}/_{12}$ var adskillige lidende af Halssygen.

For $^{7}/_{6}$ 1822 anfører Kragh: «Snue og Forkjølelse vare i disse og følgende Dage ikke faa Indfødte plagede med.» En Del Dage i Forvejen havde Fruentimmer fra Hunde-Eiland m. fl. Steder været ombord paa engelske Hvalfangerskibe.

I Aaret 1825 var Grønlændere fra Egedesminde og fra Pudlet første Gang i dette Aar ombord i Hvalfangerskibene d. $^{24}/_{4}$—$^{28}/_{4}$. Post fra Prøven ankom til Egedesminde d. $^{19}/_{5}$ og

Digitized by Google

Expres fra Holstensborg d. 30/5. Fra Hunde-Eiland hørtes, at de indfødte derovre næsten alle var syge. En Grønlænder fra Kangaitsiak, som d. 12/5 var ved Egedesminde og d. 13/5 tog til Hunde-Eiland paa Besøg, var derovre bleven syg og døde 2 Dage efter. Det regnede Dag og Nat. — D. 25/5 rejste en Slup fra Egedesminde til Hunde-Eiland og vendte atter tilbage, begge Assistenter ved Kolonien laa da syge. — 31/5 kom fra Pudlet den syge Assistent Dalager, «som af Hovedsvimmel, Mathed og Ømhed i Benene er saa svag, at han maa ledes allevegne. Her paa Pladsen begyndte nu og en Del at skrante af den sædvanlige Foraarsforkølelse. — Ved Hunde-Eiland vare 3 døde ved Juni Begyndelse, men mange haardt angrebne, for hvem kun lidt Haab findes om Bedring». 19/6 bemærker Kragh: «De syge ved Kolonien er nu lidt i Bedring»; en lille Pige døde d. 22/6.

16/4 1827 skriver Kragh: Underassistent Steenholdt ved Egedesminde (grønlandsk, gift) blev om Natten meget daarlig af Forkølelse. 28/3 var han meget slet, og «Natten imellem 3/5 —4/5 døde Steenholdt af Lungebyld.» — I Foraaret 1827 herskede en Epidemi i Upernivik Distrikt, hvilken bortrev en Mængde Mennesker; om Epidemiens Natur oplyses intet nærmere. Et Hvalfangerskib havde overvintret deroppe i Vinteren 1826—27.

J. C. W. Funch («Syv Aar i Nord-Grønland») nævner blandt de almindeligste Sygdomme: Sting og stærk Forkølelse.

V. Vallø («Grønland») anfører: «De farligste Sygdomme ere Sting og Brystsyge, der dræbe mange, saavel Børn som Voxne, navnlig om Foraaret og Efteraaret, og som de i Almindelighed selv paadrage sig ved deres Uforsigtighed, idet de om Vinteren ofte løbe halvnøgne fra den hede Hytte ud i den iskolde Luft.»

B. Distriktslægernes Beretninger.

1839—40.

F. Block, Godthaab, anfører: «Den meste Tid af Sommeren 1839 herskede her meget almindeligt catarrhalske Syg-

Digitized by Google

domme, som først ophørte, da Vinteren kom.» ... «Gaar Solen paa en varm Dag pludselig bort, da er strax Temperaturen sunket til nogle faa Grader. Desuagtet gaar Grønlænderne ud i samme Dragt, som imedens Solen skinnede, og Snue, Hoste, Brystinflammation eller Diarrhoe er strax Følgen deraf, ligesom ogsaa meget almindelig Ørepine, Halspine og catarrhalske Affektioner» ... «Hele Sommeren 1839 hørte jeg Patienter gaa og hoste voldsomt; de vilde intet bruge, eller, naar det kom højt, kun 1 à 2 Dage lidt Brystthe»; ... «saasnart med den 30te September den stadige Frost indtraadte, hørte man ingen mere hoste, de enkelte phthisiske undtagne, som forefandtes ved min Ankomst ...»

1840—41.

Rudolph, Nord-Grønland, meddeler i sin Dagbog for $^{1}/_{7}$ 1840—$^{30}/_{6}$ 1841: «Ved Egedesminde skal de fleste spæde Børn i Oktobers Slutning 1840 have været angrebne af en slem Hoste, forbunden hos flere med slet Fordøjelighed.»

I Medicinalberetningen for $^{1}/_{7}$ 1840—$^{30}/_{6}$ 1841 for Godthaab Lægedistrikt udtaler Block: «Den herskende Sygdomsconstitution var i det første Halvaar mest catarrhalsk-rheumatisk, men i sidste Halvaar afgjort gastrisk.»

1841—42.

I en Beretning for Nord-Grønland for Aaret $^{1}/_{7}$ 1841—$^{30}/_{6}$ 1842 skriver Rudolph: «I det forløbne Aar have 133 Syge været under min Behandling. Deraf vare 27 Feber-Patienter. Febrene vare især catarrhalsk-rheumatiske, dog bemærkedes en større Tendens til den continuerende Typus end i de foregaaende Aar» ... «Af Brystaffektioner behandledes 6, de fremtræde i Almindelighed som Pleuritis med Tendens til serøs Exsudation, enten med rheumatisk eller gastrisk Komplikation» ... $^{7}/_{2}$ 1842 modtog Rudolph Kaldelse til Missionær Bjerrums Hustru, der «atter havde faaet et Anfald af Sting i venstre Side.»

Digitized by Google

1842—43.

I Medicinalberetningen for Aaret 1/7 1842—30/6 1843 skriver Rudolph: «Den største Sygelighed har saaledes overalt været i Maanederne September—Oktober—November, Januar—Februar—Marts, og ere Oktober og Marts omtrentlig Kulminations-Terminerne for Efteraars- og Foraars-Sygdommene, som især bestode i Affektioner af Aandedræts- og Fordøjelses-Organernes Slimhinde, i første som Snue, Hoste, sjældnere Sting (Brystbetændelse), i sidste som Brækning og Diarrhoe» . . . « Ved Upernivik er 1 død af Brystbetændelse.» . . . «Ved Omenak er 2 døde af «Brystbetændelse». — Ved Godhavn døde en Patient af «Brystbetændelse».

F. Block, Godthaab, meddeler i sin Beretning for 1/7 1842—31/3 1843: «En 4-aarig Dreng døde «efter et andet Recidiv af en Brystbetændelse».

1843—44.

En Epidemi af «Febris catarrhalis cum angina» i Nord-Grønland, der observeredes af Rudolph, er beskrevet foran under Kapitlet «Angina tonsillaris».

F. Block, Godthaab, meddeler: En gammel Mand døde af Pneumoni, ligeledes et Pattebarn.

1844—45.

Rudolph, Nord-Grønland, angiver, at i September og Oktober 1844 herskede «en let catarrhalsk Epidemi, hvoraf især Børn angrebes»; ingen døde.

Ved Godthaab døde en Olding, der havde klaget over lidt Sting (Block).

1845—46.

Rudolph, Nord-Grønland, skriver i Beretningen for Aaret 1/7 1845—30/6 1846: «Constitutio catarrhalis var hele Aaret igennem den herskende, forrige Efteraar med Tilnærmelse til den continuerende og gastriske Typus, i Foraaret inflammatorisk med Tilbøjelighed til Betændelser i Brysthulheden og Underlivet.»

Digitized by Google

»De catarrhalske Febre vare ellers milde og kun mærkelige ved deres idelige Recidiver, der formodentlig begunstigedes af et meget fugtigt og ustadigt Vejr.» ... »Hos en attenaarig Pige opstod i denne Tid en Pneumonia (som Følge af en forsømt Catarrh).« ... Rudolph nævner endvidere: »idelig sig gentagende Forkølelsestilfælde.»

1846—47.

Rudolph: »Under Forløbet af de continuerende Febre intercurrerede de catarrhalske Sygdomme, hvoraf især de Grønlændere hjemsøgtes, som havde tilbragt Sommeren ved deres Huse.»

1847—48.

Rudolph: »Catarrhalske Febre og Diarrhoer herskede samtidig med Kighosten.»

1848—49.

Rudolph: »Fra Foraarets Begyndelse og indtil nu» ($^{30}/_{6}$ 1849) »hersker en mild catarrhalsk Feber over hele Landet, men som er saa godartet, at ingen søge Raad derfor.»

1849—50.

Rudolph: »Fra Slutningen af Februar» (1850) »indtil Begyndelsen af Maj herskede en catarrhalsk Feber epidemisk over hele Disco-Bugten, hvoraf baade Unge og Gamle angrebes» ... »Sygdommen havde stor Tilbøjelighed til at fremkalde Betændelser i Respirationsorganerne.» Hosten især om Natten besværlig. Hosten gav ofte Anledning til »meget hæftige Blødninger fra Lungerne.» »Endskøndt Ingen døde af Catarrhen, indtraf dog den største Dødelighed i denne Tid, især blandt gamle og svagelige Personer.»

1850—51.

I Medicinalberetningen fra Lægen i Syd-Grønland, Rasmussen (dateret Holstensborg d. 26. August 1851) skrives: »I Syd-Grønland have i Handelsaaret 1851 ingen epidemiske Sygdomme grasseret. De mest herskende Sygdomme have været

Digitized by Google

af catarrhalsk Natur, som catarrhalske og rheumatiske Febre, Angina tonsillaris, Bronchitis . . .».

1851—52.

Missionær Carl Wulff ved Egedesminde, der i Læge Rudolph's Fraværelse paa Permission i Danmark (1851—52) varetog Lægegærningen i Nord-Grønland, skriver i Indberetning af 5/9 1852: «Af epidemisk herskende Sygdomme har ingen hersket med Undtagelse af den almindelige Foraars- og Efteraarsforkølelse, der var mildere end tidligere har været Tilfældet.»

Rasmussen, Syd-Grønland, anfører i sin Medicinalberetning for Handelsaaret 1852 (dateret Holstensborg d. 14/9 1852): «De mest herskende Sygdomme have været catarrhalske og rheumatiske Febre . . .». Blandt de opgivne Dødsaarsager findes: Sting 6.

A. Haalland, Julianehaab, meddeler i Beretningen for Kalenderaaret 1852: «Juli og August medbringe gjerne en epidemisk Catarrh, i mange Tilfælde lig Influenza, hvoraf enkelte undertiden bortrives og angives da gjerne at være døde af Sting. Dette Aar var den meget udbredt, udartede i adskillige Tilfælde til Pleuritis, Pleuro-Pneumoni og i to Tilfælde til ren Pneumoni. En aldrende Mand døde af Pleuro-Pneumonia, der gik over til Empyem.» — Blandt de opgivne 59 Dødsaarsager findes: Empyem 1, Forkølelse 3. — Blandt de opgivne 69 Dødsaarsager for Kalenderaaret 1851 findes: Sting (Pleuritis) 7.

1853.

Lindorff, Godthaab, skriver: «Ligeledes havde jeg i de to Maaneder» (November og December) «endel catarrhalske Tilfælde under Behandling, hvoraf dog intet frembød noget alvorligt.» — «Endvidere klager de» (ɔ: Grønlænderne) «over Sting, som hyppigst er rheumatisk, men vist ikke sjældent inflammatorisk.»

1855.

Lindorff, Godthaab, behandlede i Aaret 1855: 16 Tilfælde

Digitized by Google

af «Catarrher», 2 Tilfælde af «Pneumoni», 5 af «Sting». — En af de af Lindorff selv behandlede Patienter døde af Pneumoni.

1855—56.

L. Prosch, Julianehaab (Medicinal-Beretning for Handelsaaret 1856, dateret 31/8 1856), skriver om en Sting-Epidemi, der synes at have været temmelig udbredt, bl. a. følgende: «at der i Calenderaaret 1855 foruden i 1854 og en Del af 1853 har hersket navnlig i den sydlige Del af Julianehaab Distrikt en epidemisk Brystbetændelse (Pleuritis, Pleuro-Pneumoni), som har været meget dødelig, men maa anses for ophørt at regne fra September 1855; endvidere, at denne Sygdom bestemt maa skelnes fra, hvad Grønlænderne ellers forstaa ved «Sting», idet de nemlig ved Ordet «kapportok» (ɔ: det, som stikker), ogsaa udtrykke enhver Lidelse af rheumatisk Natur, saasom Smerter i Skulderen, Brystet, over Lænderne osv.»

Alle Tilfælde af Pleuritis optraadte meget hæftigt. Missionæren ved Frederiksdal betegner Sygdommen som Influenza. (For Kalenderaaret 1855 findes blandt 131 Dødsfald 40 opførte under Dødsaarsagen «Sting».) «Siden Begyndelsen af August d. A. har der hersket epidemisk baade blandt de Danske og Grønlænderne milde catarrhalske Tilfælde . . .«

1856.

Pfaff, Nord-Grønland: «I Juni og Juli Maaned fremtræde Brystaffektioner epidemisk ved Claushavn og Jakobshavn og gik for en stor Mængde over til Pneumoni, der hurtig gjorde Ende paa Patienternes Liv.» — 4 Børn ved Claushavn blev pludselig bortrevne, et femte var moribund ved Pfaff's Ankomst (i Juni). Ved Jakobshavn døde ligeledes 4 Individer.

Lindorff, Godthaab, behandlede i Kalenderaaret 1856: 25 Patienter med Sting-Pleuritis og Pneumoni (heraf 20 Voxne), 15 med Catarrh.

L. Prosch, Julianehaab, anfører i sin Medicinalberetning for de sidste 4 Maaneder af Kalenderaaret 1856: «Af «Sting»,

Digitized by Google

hvorunder i dette Land maa henføres baade Pneumoni og Pleuritis, da jeg har iagttaget begge disse Former, har jeg set 3 Tilfælde, alle paa en Embedsrejse i den sydlige Del af Distriktet i September og Oktober Maaned.» De 3 Tilfælde vare: en ung Pige paa 16 Aar ved Itivdliarsuk (et Par Mil fra Kolonien); hun laa i en ussel Hytte og var «lidende af en voldsom Pneumoni» og døde Dagen efter, at Prosch havde taget hende under Behandling. De to andre Tilfælde var hos kraftige Mænd ved Pamiagdluk; de led begge af Pleuritis. Den ene kom sig, den anden døde. «Desuden ere opgivne mig som døde 5 andre af «Sting», alle i den nordlige Del af Distriktet».

1857.

Pfaff, Nord-Grønland: «Med Hensyn til fremherskende Sygdomme, da rejste sig i Juli Maaned mange Brystaffektioner, der hos nogle gik over til Pneumoni» ...

Lindorff, Godthaab: «Efter at Følgerne af Nøden endnu knap vare overstaaede, begyndte i Slutningen af Maj den sædvanlige Katarrh at vise sig ved Holstensborg og udbredte sig derfra gradevis nedad Kysten, den antog snart en mere alvorlig Karakter, idet de bronchitiske Tilfælde gik over til Pneumoni og Pleuritis, som især bleve hyppige i Slutningen af Juni og Juli og rasede stærkest i Godthaab og Fiskenæsset Distrikter.» Lægen var selv syg og maatte holde Sengen i 6—7 Uger, «og da jeg igen var saa vidt, at jeg kunde begynde at gaa ud, var Epidemien standset for Godthaabs Vedkommende; jeg ser mig derfor ikke i Stand til at beskrive den nøjere, og kan kun meddele, at jeg antager, at i Godthaab Distrikt omtrent Halvparten mer eller mindre var angrebne, at det navnlig var unge og kraftige Folk, der bleve haardest angrebne og lettest bukkede under, og at Reconvalescentsen var paafaldende langsom . . .» «I Godthaab Distrikt døde saaledes 20, i Fiskenæsset (der kun har den halve Befolkning mod Godthaab) 21, i Sukkertoppen 9, i Frederikshaab 8 og i Holstensborg Distrikt 6. Saavidt jeg

Digitized by Google

ved, have ingen af Europæerne her i Landet haft Sygdommen.» Blandt de af Lindorff behandlede 69 Patienter med «catarrhalske Tilfælde, Sting (Brystbetændelse)» behandledes de 45 i Maanederne Juni og Juli.

Prosch, Julianehaab: «Sygdomsformerne i den første Halvdel af Aaret vare sporadiske, hovedsagelig af catarrhalsk og rheumatisk Natur» . . . «I Begyndelsen» (af August) «optraadte en meget udbredt Epidemi af Catarrh i hele Distriktet.» En grønlandsk Kolonist døde efter $2^1/_2$ Døgns Forløb. «Sygdommen, som var en Pneumoni, optraadte strax som Epidemi, og i Løbet af August indtraf 23 Tilfælde deraf foruden 2 i Begyndelsen af September. Samtidig var den optraadt paa de fleste Steder i Norddistriktet, saavel i Fjordene som paa Øerne og gik derpaa gennem Syddistriktet forbi den sydligste Handelsplads Pamiagdluk til de to sydligst beboede Grønlænderpladser: Igdlokok og Tiniterrissuk, hvor der i 2 Aar havde staaet hedenske Grønlændere fra Østkysten, som vare komne did for at handle. I Løbet af nogle faa Uger udbredte Sygdommen sig saaledes i en Længde af 50 Mil . . .». «I Midten af September ophørte den som Epidemi i den nordlige og noget senere i den sydlige Del af Distriktet, men der viste sig lige til Slutningen af Aaret enkelte sporadiske Tilfælde hist og her, navnlig ved Kolonien. — Hvad angaar Sygdommens Natur, da viste den sig tydelig nok at være en Pneumoni, hvorpaa jeg fik yderligere Bekræftelse, idet jeg, assisteret af et Par Landsmænd, anstillede 2 Sektioner, og hvor jeg ved den ene, en Kone, jeg i 16 Dage havde behandlet, fandt purulent Infiltration i begge Lunger, medens den anden, en kraftig Fanger, var død i et tidligere Stadium af Sygdommen.»

«Sygdommen havde en meget ondartet Karakter, og Forløbet af de 4 dødelige Tilfælde, som indtraf her paa Stedet, var i Reglen hurtigt (3—4 Dage), og den omtalte Kone, jeg obducerede, var det eneste Tilfælde, jeg havde paa Overgang i 3die Stadium. Delirier vare ej sjældne saavel her som andre

Digitized by Google

Steder i Distriktet og vare stedse af slet Betydning.» En Østgrønlænder slog en Kone ihjel, medens hun delirerede, af Frygt for Misfangst?

«Med Hensyn til Sygdommens Opstaaen, da lader denne sig bestemt paavise, nemlig efter at dette Distrikt var kommet i Konebaadsforbindelse med Nabodistrikterne, hvor Sygdommen herskede, idet nemlig en Europæer kom rejsende hertil fra Godthaab.»

«Af denne Sygdom ere døde 37 Personer» (23 ♂ og 14 ♀). «For de 32 af disse er jeg i Stand til at anføre Alderen, nemlig: 8 vare 50 Aar eller derover, 8: 40 el. d., 9: 30 el. d., 4: 20 el. d., 2: 10 el. d.; 1 under 10 Aar.»

Blandt de opgivne Dødsaarsager findes: Sting 40 (3 efter Epidemien), Brystbetændelse 2.

1858.

Pfaff, Nord-Grønland: «Efteraarsforkjølelserne milde, hvortil vistnok det usædvanlig rolige Vejrlig bidrog.»

Prosch, Julianehaab, bemærker under Omtalen af epidemisk Brystbetændelse: «I dette Aar har der heldigvis kun vist sig sporadiske Tilfælde af denne Sygdom, og jeg har i Løbet af Aaret haft 5 Tilfælde af Pneumoni, hvoraf det ene havde et dødeligt Udfald, nemlig en ældre, svagelig Fanger. Foruden disse have der vistnok været flere Tilfælde her i Distriktet, da flere ere opgivne at være døde af «Sting».»

1859.

Pfaff, Nord-Grønland: «I Juli Maaned herskede en catarrhalsk Epidemi, men ihvorvel den saa at sige angreb hele Befolkningen, var den dog kun af ringe Intensitet.»

Prosch, Julianehaab: «Af Pneumoni viste der sig enkelte Tilfælde om Sommeren og Efteraaret. Her ved Stedet har jeg med Held behandlet en Kone.» En ældre Fanger døde deraf. . . . Ogsaa en anden Patient, som Prosch behandlede, døde (i Septbr.); han var en ung, svagelig udseende Person

Digitized by Google

(Kateket), der tillige led af flere Furunkler paa Nates. Begge disse Patienter boede udenfor Kolonien. Flere døde af «Sting», — Prosch angiver, at Grønlænderne ogsaa benævner Tilfælde af Pleurodyne: «Sting».

1860.

Pfaff, Nord-Grønland: «Sundhedstilstanden har i det hele taget ikke været god i Aar. Foraaret medførte en meget stærk Forkølelsesepidemi, der fast angreb hele Befolkningen og hos nogle gik over til Pneumoni.»

Prosch, Julianehaab: «Af epidemiske Sygdomme har atter Catarrh hersket og gennemvandret hele Distriktet nordfra sydpaa, saaledes at Sygdommen optraadte i Slutningen af August i Norddistriktet, i Begyndelsen af September ved Kolonien og Omegnen, noget senere ved Lichtenau og Nanortalik og i Begyndelsen af Oktober ved Frederiksdal. De to Former, hvorunder Sygdommen optraadte, vare Angina og Pneumoni, Pleuro-Pneumoni. Anginaen, som jeg nærmest vil kalde catarrhalsk, da der hverken var Tegn til Pusdannelse eller Udsvedning, var strax meget heftig med Feber, Hovedpine og megen Besvær ved Synkning og Aandedræt næsten som Kvælning, men Anfaldet forløb hurtigt. Grønlænderne vare meget bange for, at de skulde kvæles, uagtet jeg med Grund kunde berolige dem. Af Pneumoni behandlede jeg 6 Tilfælde her ved Stedet og havde det Held, at de alle kom sig. Jeg var netop paa den i Indledningen omtalte Rejse, da Epidemien udbrød her ved Stedet, og Dagen efter min Hjemkomst døde en Kone, det eneste Dødsfald her. Mindre ondartet optraadte Sygdommen ved Lichtenau og Nanortalik, derimod falde af de 38 Dødsfald under denne Epidemi 23 paa Menigheden Frederiksdal, hvilket giver et betydeligt Misforhold, da denne kun udgør mellem $^1/_5$—$^1/_6$ af Befolkningen. Sygdommen vare meget ondartet der, og næsten alle de angrebne døde, og $^2/_3$ af Befolkningen skal have lidt af catarrhalske Tilfælde. Da denne Sygdom ideligt gentager sig som Epidemi eller med sporadiske Tilfælde, var det,

Digitized by Google

efter hvad jeg har berørt om de klimatiske og de økonomiske Forhold» (disse var daarlige) «at vente, at alle Betingelser for dens Optræden var til Stede. Mest Vægt lægger jeg paa den idelige Taage, Sne og Regn om Sommeren og Efteraaret, hvoraf Følgen var, at Grønlænderne maatte flytte ind i kolde og fugtige Vinterhuse.» Forholdsvis mange Børn døde dette Aar, nemlig 33, næsten 1/3 af alle Dødsfald. Paa Grund af Grønlændernes Uforsigtighed med Børnene bortrykkes mange af disse af «Brystbetændelse». Blandt de opgivne 103 Dødsaarsager for Julianehaab Distrikt for Kalenderaaret 1860 findes: Sting 38 (23 i Frederiksdal Menighed).

1860—61.

Stender, Godthaab, beretter i Indberetningen for 1/6 1860 —1/7 61, at der ved Begyndelsen af Juni Maaned 1861 i Holstensborg Distrikt udviklede sig en Pleuritis-Epidemi, som har bortreven 47 Personer, men dog standsede ved Begyndelsen af Juli. Tillige var der nogle Pleuritis-Tilfælde forekomne i April Maaned ved Kolonien Frederikshaab, som dog ikke udbredte sig videre, efter at der nogle faa Mennesker vare døde af Sygdommen.

«Af akute Sygdomme har jeg ved Godthaab behandlet ingen Pneumoni eller Pleuritis. Bronchitis acuta forekom mig flere Gange.»

«Af chroniske Sygdomme vare de hyppigste gastriske og Bronchial-Catarrher. De fleste opstod om Efteraaret, dog ogsaa mange om Vinteren, naar Atmosfæren indeholdt megen Fugtighed . . .». «Bronchial-Catarrhene vare enten selvstændige, naar jeg maa bruge dette Ord, eller Symptom af Tuberculosis pulmonum» . . .

Pleuritis epidemica ved Holstensborg begyndte i Slutningen af Maj med Forkølelsessymptomer, «der i Begyndelsen af Juni antog alle Karakterer af en Pleuritis-Epidemi. Næsten alle ved Kolonien og mange i Amartlok-Fjord bleve angrebne af Syg-

Digitized by Google

dommen. Den tog til med Hurtighed. Døden indtraadte undertiden meget hurtigt.» 16 døde ved selve Kolonien, 31 ved Udstederne. Det var særlig ældre Folk, der døde. Undersøgelsen viste, at der hos de fleste var indtraadt plastisk Exsudat. «Ogsaa under disse Syge vare flere, som led af Lungetuberkler, og disse vare nogle af de første, som døde. Epidemien begyndte omtrent d. 1ste Juni og endte d. 1ste Juli d. A.» (1861).

«I den samme Tid, hvor Epidemien i Holstensborg Distrikt herskede, grasserede ved Sukkertoppen og Godthaab Forkølelses-Symptomer, som man her gærne kalde «grønlandsk Snue». Den bestaar i lette catarrhalske Affektioner, dannet i Bronchierne som i Tonsillerne og Næsen. Særdeles er Næseslimhinden catarrhalsk afficeret. Mathed i Lemmerne, Appetitløshed og Lyst til at sove følger gærne med. Disse Forkølelses-Symptomer gik dog snart over, og er Sundhedstilstanden for Øjeblikket overalt god.»

1861.

Pfaff, Nord-Grønland: «Ved Egedesmindes Sydsteder herskede i September Maaned en udbredt catarrhalsk Affektion, der ved enkelte Pladser gik over til Pneumoni, saaledes ved Udstedet Aito, hvor jeg i længere Tid opholdt mig, indtil Sygdommen begyndte at tage af.» Grønlænderne formente, at Sygdommen var bleven bragt til dem ved Landsmænd fra Kolonien Holstensborg. «Med Undtagelse af et Hus ved Aito, hvor Befolkningen ikke alene var syge, men tillige Klædedragten i høj Grad ussel, befandt de andre Tilrejste sig vel» . . . «Her ved Stedet har Sundhedstilstanden været ret god; dog har Øjensygdomme og Catarrher været temmelig fremherskende uden dog at være af foruroligende Karakter» . . .

I Stender's Medicinalberetning for Godthaab Distrikt for Kalenderaaret 1861 betegnes den i Indberetningen for $^1/_6$ 60—$^1/_7$ 61 omtalte «Pleuritis-Epidemi» i Holstensborg Distrikt som en «Epidemi af Pleuro-Pneumoni.» — En Europæer behandledes for «Cartarrhus bronchialis et laryngicus»; helbredet.

Digitized by Google

«Ved de andre Kolonier» (exklusive Godthaab) «ere i disse Maaneder forekomne flere gastriske og Bronchialkatarrher, desuden ved Kolonien Holstensborg sporadiske Tilfælde af Pleuritis. I April herskede en lille Endemi af Pleuro-Pneumonia ved Frederikshaab, hvor der døde 3 Personer. Endemien standsede efter en 14 Dages Forløb.»

Om Epidemien ved Holstensborg i Begyndelsen af Juni—Slutningen af Juni skriver Stender i denne Indberetning: «Patienterne klagede i den første Tid over Hoste og slimig Expectorat og stor Mathed i Kroppen. Pulsen var noget frekvent, dog ikke videre fuld og slet ikke haard. Appetit manglede, og Tungen var noget belagt. Senere indtraadte Smerter i Brystet, særdeles paa den forreste Side og i Siderne. Ofte kunde man høre en pleuritisk Friktion og undertiden Crepitation i Lungeblærerne. Percussionen gav sædvanlig en noget mattere Tone, undertiden ogsaa en normal Tone. I nogle Tilfælde begyndte Expectoratet at blive pneumonisk — ellers var det kun slimig-purulent. Havde Sygdommen længere Tid varet, saa blev det altid purulent.» Kræfterne aftoge, Aandedrættet blev med Tiden vanskeligt og smertefuldt. «Exsudatet paa Pleura var meget ofte paa begge Sider af Brystet, sjælden paa een alene.» Tilstanden nærmest typhøs. «Sygdommen forløb undertiden meget hurtigt og endte lethal efter 2—3 Dages Vedvarenhed; hos Andre trak den sig seen, og fortsatte sig, efter at de pleuritiske Symptomer vare ophørte, som en akut Bronchialkatarrh med purulent Expectorat. Det fremgaar af denne Symptomgruppe, at en akut Bronchitis, som undertiden overgik til en Pneumoni, i Forening med en akut Pleuritis udgjorde Epidemien.» Klimaet var raat og fugtigt umiddelbart før og efter Epidemiens Udbrud (Sydvestvind).

«Holstensborg Distrikt udgør ca. 650 Personer, og man kan vel godt sige, at over 350 deraf vare mere eller mindre angrebne af Sygdommen.» Af de 47 Døde vare 5 Kvinder, ingen Børn (der vare ogsaa kun faa Børn syge).

Digitized by Google

«De danske, som bor ved Kolonien Holstensborg, bleve ogsaa lidt angrebne af Endemien, dog indskrænkede Sygdommen sig hos disse til lidt Bronchialkatarrh og Rheumatismus i Brystmusklerne, som forsvandt efter faa Dage.» — Medio Juli indtraf jeg igen ved Godthaab. I Sukkertoppen og Godthaab havde Epidemien ogsaa lagt mange paa Sygelejet, dog uden at der døde nogen deraf. I Fiskenæsset herskede til samme Tid en akut Bronchitis, hvoraf 2 Personer døde.»

«Nogle gastriske og katarrhalske Tilfælde, som dog ikke have haft nogen stor Betydning», forekom over hele Lægedistriktet ved September Maaneds Udgang og i Midten af November.

Prosch. Julianehaab, meddeler: «I August udbrød i Norddistriktet en Catarrh, som efterhaanden gik sydpaa hele Distriktet igennem. Jeg har oftere haft Lejlighed til at omtale de aarlig sig gentagende Epidemier af Catarrh, ved hvilken Lejlighed der i højere eller ringere Grad udvikle sig Brystbetændelser. Epidemien i Aar var vel meget udbredt, men havde heldigvis ingen ondartet Karakter. Selv behandlede jeg 6 tydelig udtalte Tilfælde af Pneumoni og Pleuritis, hvoraf 3 endte med Døden, men det maa bemærkes, at det var 3 gamle og svækkede Individer. Som sædvanlig indtraf de fleste Dødsfald deraf i Frederiksdal Menighed, nemlig 6. I Midten af September kunde Epidemien betragtes som ophørt i Distriktet.»

1862.

Pfaff, Nord-Grønland: «En gennemgribende catarrhalsk Epidemi, der nogle Steder gik over til Pneumoni, har været fremherskende i Landet i Aar. Allerede forrige Efteraar viste sig i Egedesminde Distrikt med de tilbagevendende Rensfangere de første Spor. Den tiltog henad Efteraaret og krævede Ofre baade ved Aito, Hunde-Eiland og Kronprinsens Eiland. I Januar Maaned viste Forkølelsen sig ved Kolonien Christianshaab og Logen Claushavn, navnlig sidstnævnte Sted i høj Grad, dog

Digitized by Google

uden farlig Tendens, derimod angreb den i April Maaned Beboerne ved Kolonien Jakobshavn og gik der hos Flere over til Pneumoni. Den vedvarede hele Maaneden og krævede flere Ofre. Allerede førend min Ankomst til Stedet vare 3 afgaaede ved Døden, og senere døde endnu 3 til af denne Sygdom. Reconvalescensstadiet var meget langvarigt og let tilbøieligt til Recidiver.»

Stender, Godthaab: «Kalenderaaret 1862 udmærker sig ved en Pleuritis-Endemi, som herskede i Godthaab Distrikt og borttog ca. 60 Personer...»

«Pleuritis-Sygdommen begyndte i Godthaab Distrikt i Begyndelsen af August. Kolde Sydvestvinde med Regn vare forudgaaende. Som tidligere begyndte Sygdommen med Snue og Bronchialkatarrh, men udviklede sig lidt efter lidt til Pleuritis, sjelden til Pleuro-Pneumoni.» — Sygdommen naaede sit Højdepunkt henimod den 24de August og aftog saa lidt efter lidt. Hvor den herskede, blev næsten alle voxne angrebne, men mere eller mindre; Børn blev for det meste forskaanede. Kvinder angrebes i mindre Grad end Mænd. Den 15de September kan Sygdommen betragtes som ophørt. «En Baad bragte Sygdommen til Sukkertoppen, hvor der derefter døde 3 Personer deraf; den holdt sig ind i Oktober Maaned. «Disse catarrhalske (Influenza-)Epidemier have ogsaa hersket tidligere ligesom nu, men det kraftigere Folk har ikke bukket under for dem.»

Prosch, Julianehaab (Beretning for $^{1}/_{1}$—$^{11}/_{8}$ 1862): «Usædvanligt tidligt optraadte den sædvanlige aarlige Katarrh, nemlig alt i Maj Maaned. Den optraadte med megen stor Heftighed og angreb alle Steder den største Del af Befolkningen saavel store som smaa, og vare navnlig mange smaa Børn heftig angrebne. Den gennemvandrede hele Distriktet nordfra sydpaa, og paa min Rejse i Syddistriktet i Juli traf jeg endnu enkelte Tilfælde af den, skøndt den den Gang var ophørt som Epidemi. I flere Tilfælde gik den over til Brystbetændelse, og

Digitized by Google

behandlede jeg 6 Tilfælde af Pneumoni. Ved selve Julianehaab døde der ingen, men i Norddistriktet, saavidt vides, 4 og i Syddistriktet 6.»

1863.

Pfaff, Nord-Grønland (Beretning for Tidsrummet $^{13}/_{7}$—$^{31}/_{12}$ 1863): Sundhedstilstanden ved de forskellige Kolonier synes at have været god i Aaret 1863, «og der har ingen epidemiske Foraars- eller Efteraarssygdomme hersket.»

Stender, Godthaab: «De Sygdomme, Grønlænderne have lidt af i dette Aar, have næsten allesammen været sporadiske. Dog var der ved Sukkertoppen om Efteraaret lidt at mærke af den her i Landet epidemisk forekommende Snue og Katarrh, som dog snart gik over igen.»

[Efter Inspektørens Beretning for Syd-Grønland skal der (i Følge C. Ryberg: «Om Erhvervs- og Befolkningsforholdene i Grønland») i August Maaned været optraadt en ondartet Bryst-Epidemi, som i Forbindelse med andre Brystsygdomme bortrev 126 Individer; rasede især i Godthaab Distrikt.]

1864.

Pfaff, Nord-Grønland, angiver, at 3 af de af ham i 1864 behandlede 6 Patienter døde af Pneumoni; 1 af Bronchitis capillaris (grønlandsk Patient ved Jakobshavn). — «Iøvrigt have Øjensygdomme og catarrhalske Affektioner været hyppigst.» — Blandt de opgivne 82 Dødsaarsager findes: Sting 4, Forkølelse 3.

Stender, Godthaab, angiver, at Aaret 1864 i sanitær Henseende kun har været middelmaadigt. «Der har om Foraaret hersket ved Kolonierne Sukkertoppen og Holstensborg med respektive Udsteder en katarrhalsk Epidemi, der i nogle Tilfælde gik over til Pleuritis . . .».

Stender gør atter opmærksom paa, at Grønlændernes Levemaade «vistnok bidrager til, at de katarrhalske Epidemier ofte udvikler sig hos Grønlænderne til Brystbetændelse» (hovedsagelig Pleuritis), ligesom til «den hyppige Tuberkulose.»

Digitized by Google

»Kort efter jeg var rejst fra Sukkertoppen, udbrød der en catarrhalsk Epidemi, der efter nogen Tid lod til at være standset, men pludseligt optraadte igen og udviklede sig til en Pleuritis-Epidemi, hvoraf i hele Distriktet 28 døde. Denne Epidemi forplantede sig ogsaa til Holstensborg, hvor ligeledes nogle deraf døde. Ved Godthaab mærkede man kun lidt til denne Epidemi, og de øvrige Kolonier blev saa godt som forskaanede.«

[I Følge Inspektorats-Beretningen begyndte Bryst-Epidemien ved Holstensborg i Juni og hjemsøgte derpaa Sukkertoppen og Godthaab Distrikter (indtil Fiskenæsset); længere Syd efter var den ikke af nogen Betydning; den optraadte især ondartet i Sukkertoppen Distrikt, hvor den bortrev 38 Personer (C. Ryberg.)]

Gundelach, Julianehaab, anfører i sin Beretning for Tidsrummet $^{1}/_{7}$—$^{31}/_{12}$ 1864: »Af epidemiske Sygdomme ere ingen forefaldne; ja, der har endog været paafaldende faa Forkølelsestilfælde, hvilke ellers skulle være meget almindelige.« Blandt de angivne 98 Dødsaarsager for Julianehaab Distrikt for Kalenderaaret 1864 findes: Sting og Blodspytning 7.

1865.

[C. Ryberg meddeler efter Inspektorats-Beretningen for Nord-Grønland: »Det raakolde og fugtige Vejr i Forsommeren medførte en meget heftig Influenza-Epidemi i Upernivik Distrikt, hvor næsten hele Befolkningen angrebes i en ganske usædvanlig Grad. Sygdommen bortrev enkelte gamle og svage Folk og efterlod forøvrigt en temmelig langvarig Svækkelse selv blandt den kraftigere Del af Befolkningen.«]

1866.

Pfaff, Nord-Grønland, meddeler, at 2 grønlandske Patienter, han havde under Behandling, døde af Pneumoni. »I Juli, August og September herskede overalt catarrhalske Tilfælde, navnlig forbunden med Angina, der var temmelig udbredt og fareløs, hvorfor ogsaa de færreste kom under Lægebehandling. Først i

Digitized by Google

Oktober Maaned begyndte Brystaffektionerne at vise sig, men kun hovedsageligen i Egedesminde Distrikt, hvor den bortrev ialt 18 Individer.» — «Ved de Pneumonier, der her i Efteraaret kom under Behandling, var fuliginøs Belægning af Tunge og Tænder, mørkt Expectorat og hurtig Aftagen af Kræfterne det Fremherskende, Reconvalescensen lang, crusta phlogistica meget betydelig, men ingen Petechier at opdage.»

Sørensen, Godthaab (Medicinalberetning for en Del af Aaret 1866, dateret $^{26}/_{8}$ 1866), skriver: «Vistnok ingen Epidemi af Betydning. De Sygdomme, som fandtes, vare hovedsagelig Brystaffektioner, navnlig saa jeg ikke faa Tilfælde af Lungetuberkulose i et temmelig fremrykket Stadium.»

Gundelach, Julianehaab: «Ligesom det foregaaende Aar danner Conjunctivitis og Brystaffektioner det overvejende Antal af Sygdomstilfælde, af hvilke de fleste forefalde om Foraar og Efteraar. Af 9 Tilfælde af Pleuro-Pneumoni, der behandledes af G., fandtes det ene hos et Barn paa 14 Aar; de øvrige 8 Patienter var i en Alder af 40—60 Aar; 5 af Tilfældene forløb dødeligt. En Del Tilfælde af Bronchitis forekom ved Nanortalik i Juli—Oktober (i Følge Meddelelse fra Assistent Lytzen fra Nanortalik).

1867.

Pfaff, Nord-Grønland: Af de i Aaret 1867 af Pfaff behandlede Patienter (grønlandske) døde 17 af Pneumoni, 1 af Pleuritis, 1 af Pericarditis.

«Sundhedstilstanden har i dette Aar overalt kun været daarlig, kun i Maanederne Januar, Februar og Marts var den ret god. I Slutningen af April begyndte Sygeligheden, idet en ondartet Influenza, der næsten overalt compliceredes med Brystbetændelser, udbredte sig her i Bugten og bortrev ca. $3^{1}/_{2}$ % af Befolkningen her i Nord-Grønlands Lægedistrikt. Sundhedstilstanden bedrede sig noget ved Juli Maaneds Udgang.»

Af den fra Slutningen af April til Midten af Juli herskende Influenza-Epidemi giver Pfaff følgende detaillerede Beskrivelse:

Digitized by Google

»Epidemien udbrød i Slutningen af April ved Udstedet Aito i Egedesminde Distrikt, gik derfra NØ. i og angreb nu i højere eller mindre Grad Befolkningen i Lægedistriktet. Med Undtagelse af Umanak Distrikt var den overalt compliceret med Brystbetændelse, og Dødeligheden var paa flere Steder temmelig stor. I Maj Maaned viste den sig ved Egedesminde og Godhavn med omliggende beboede Pladser, naaede i Midten af Juni Christianshaab og noget senere Claushavn og angreb samtidig Jakobshavn og Ritenbenk, nemlig i Slutningen af Juni og Begyndelsen af Juli. Aarsagen maa vel hovedsageligen søges i Temperaturforholdene, hertil kom den store Fugtighed i Efteraaret og tidlig indtrædende Vinter, hvorunder de Indfødte maatte tage deres Vinterboliger i Brug. Muligen ogsaa den ved Aito værende sygelige Tilstand forrige Vinter, der synes at have været af lignende Natur, kan have bevirket større Modtagelighed hos Befolkningen. Med Hensyn til Dødeligheden i de forskellige Distrikter, da mistede Godhavn Distrikt 11 (4.62 %), Egedesminde 47 (6.34 %) og Ritenbenk 17 (4.24 %), i det hele af Befolkningen i Nord-Grønlands Lægedistrikt 115 (3.55 %). Ved Jakobshavn var Epidemien overordenlig voldsom.«

»Personlig iagttog jeg altsaa Sygdommen ved Ekamiut, Christianshaab og Claushavn; overalt var Pleuritis fremherskende, dog angrebes ikke faa navnlig ved Ekamiut af Pneumoni, saa at de pleuritiske Symptomer traadte i Baggrunden.« Pfaff beskriver Sygdoms-Epidemiens Forløb ved Jakobshavn saaledes:

»Her som overalt begyndte Sygdommen som en Influenza, idet Befolkningen i længere Tid angrebes af Snue og Hoste; hos Flere eller Færre indtraadte nu efter kortere eller længere Tids Forløb med eller uden Kuldegysninger et voldsomt Sting i Brystet med Dyspnoe, Feber samt spændt og hurtig Puls. Expectoratet ringe og catarrhalsk, efter 3, 4 à 5 Dage iagttoges en Ansamling af Vædske i Brysthulen, der i lettere Tilfælde ikke naaede nogen betydelig Mængde, og Helbredelsen ind-

Digitized by Google

traadte da i Reglen henimod den 14de Dag, i andre, men færre Tilfælde blev Ansamlingen betydelig, og Sygdommen varede da indtil 3 à 4 Uger.»

«Hos ikke faa blev imidlertid allerede 2den og 3die Dag Feberen stærkere, Dyspnoeen betydeligere og Expectoratet mere rigeligt, tingeret og sejgt, og Sygdommens Varighed var da i Reglen henimod 3 Uger.»

«I tvende Tilfælde iagttoges dump Trykken i Cardia, voldsom Dyspnoe, Feber, Rygleje og stærk udbredt mat Percussion af Hjerteregionen. — Epidemien synes saaledes at have indbefattet trende Complikationer, nemlig Pleuritis, Pneumoni og Pericarditis; hvorvidt denne sidste overalt har været tilstede, kan ikke afgøres, men de her omtalte tvende Tilfælde vare særdeles tydelige. I alle Tilfælde af betydeligere Natur var icterisk Farvning af Øje og Mundviger konstant tilstede. De, der henimod Epidemiens Slutning bleve angrebne af Sygdommen, lede i Reglen først af Kvalme og Brækning og havde god Nytte af et Emeticum.»

Her behandledes 115 Syge, hvoraf 3 Europæere med Pleuritis, 73 Indfødte ligeledes Pleuritis, 37 med Pneumoni og 2 med Pericarditis.»

Helbredelsen indtraadte i Reglen ved Criser, dels Sved, dels Næseblødning. Reconvalescensen var lang. Hos en Pige, 22 Aar gl., udbrød 18de Dag et knoppet Exanthem paa rød Bund, især paa Laarene; Helbredelsen indtraadte 24de Dag. Hos en Mand, 29 Aar gl., udbrød 16de Dag et over hele Kroppen spredt pustuløst Exanthem; Helbredelsen indtraadte 24de Dag. Hos en Dreng, 9 Aar gl., udbrød 6te Dag et pustuløst Udslet i vola manus, planta pedis og omkring Mundvigerne; Helbredelsen indtraadte 18de Dag.

Samlet Oversigt over Sygdommens Varighed indtil Helbredelse: Indtil 14 Dage var Antallet 61, indtil 3 Uger var Antallet 28, indtil 4 Uger var Antallet 4, og over 4 Uger var Antallet 3.

Digitized by Google

»Fik Sygdommen et uheldigt Udfald, standsede Expectorationen, Dyspnoeen og Percussionsmatheden tiltoge, og den Syge døde i Reglen efter 6 à 8 Dages Forløb. De Syge paa 60 Aar og derover laa stadig i en fuldstændig soporøs Tilstand. Hos en Mand, 66 Aar, var trods Pneumonien Expectoratet under hele Sygdommen bronchitisk; han døde 11te Dag. Hos et ungt Menneske paa 22 Aar, der døde 34te Dag, indtraadte en vedholdende foetid Diarrhoe. Af de omtalte 115 Patienter afgik 19 ved Døden, altsaa 1 af 6, heraf var 5 i en Alder af over 60 Aar; tages de med, der døde inden de kom under Lægebehandling, bliver Forholdet 1 af 5 eller ialt 6,34 % af Distriktets Befolkning.

Af de omtalte 19 Døde afgik 6 efter 6 Dages Forløb, 6 efter 7 Dages Forløb, 2 efter 8 Dages Forløb, 1 efter 10, 2 efter 11, 1 efter 18 og 1 efter 34 Dages Forløb. Med Hensyn til Alder og Køn bliver Forholdene saaledes for hele Epidemien ved Jakobshavn: Angrebne af Sygdommen: Under 15 Aar 22, Mænd 45, Kvinder 53. Deraf døde: Under 15 Aar 2, Mænd 15, Kvinder 7.

Pfaff skrev en Vejledning til Behandling af Sting: den blev vistnok ikke trykt, men sendtes skreven omkring i Distriktet. Chirurg Lytzen's tidligere udgivne Afhandling om det grønlandske Stings Behandling betegnes af Pfaff som en særdeles god og brugbar Vejledning.

Gundelach, Julianehaab, behandlede under Epidemien i 1867 bl. a. 62 Tilfælde af Pneumoni. Af disse Patienter døde 20.

»Det betydelige Antal af Sygdomstilfælde maa saa godt som alene tilskrives en Epidemi, som herskede her i Distriktet i Maanederne Juni, Juli, August og September.«

»Epidemien frembød ikke overalt i Distriktet de samme Symptomer. I den nordlige Del af Distriktet optraadte den som en heftig Brystaffektion, der frembød Symptomerne paa Pneumoni, som oftest ledsaget af Pleuritis, saa at den aldeles frembød Karakteren af den sædvanlige Foraarsepidemi, der dog i de

Digitized by Google

3 foregaaende Aaringer nærmest har vist sig som sporadiske Tilfælde med forholdsvis ringe Dødelighed, idet største Parten af de angrebne Individer atter ere blevne restituerede, og dødelig Udgang paa faa Undtagelser nær kun har fundet Sted enten hos gamle og svækkede Individer eller hos udtalte Phthisikere.»

«I den sydlige Del af Distriktet frembød Epidemien i afvigte Aar hos Flertallet af de af mig behandlede Patienter foruden Symptomer paa Pneumoni tillige et Symptom, der syntes at tyde paa en rheumatisk Affektion, nemlig Smerter i forskellige Ledemod, saavel paa Over- som Underextremiteter . . »

«Epidemien ytrede sig med størst Heftighed paa Handelspladsen Kagssimiut og omliggende Grønlænderpladser, der tilsammen have en Befolkning af 205 Individer, af hvilke 17 døde under Epidemien i Løbet af Maanederne Juni, Juli og August» .... «Den største Del af Befolkningen fandt jeg her mere eller mindre angreben af Bronchialkatarrh og Snue, ligesom ogsaa Diarrhoe var temmelig hyppig, og kun hos 3 Individer diagnosticerede jeg Pneumoni uden foregaaende tydelig udtalte almindelige Forkølelsestilfælde. Ialt behandlede jeg her 9 Tilfælde af Epidemien, af hvilke de 6 havde dødelig Udgang.»

Paa nogle Bopladser viste sig kun enkelte Tilfælde. Saaledes var af Kolonien Julianehaabs 220 Individer kun 4 haardt angrebne. 2 af disse Tilfælde havde en dødelig Udgang. Den ene ved Døden afgaaede var en ældre Grønlænderinde, der levede under højst uheldige hygiejniske Forhold og i trange Kaar, den anden var en ældre Grønlænder, der i flere Aar havde været svagelig.

«Dødeligheden saavel som de Angrebnes Antal var, som oven nævnt, størst ved Kagssimiut, derefter i Brødremenighederne ved Friederichsthal og Lichtenau, af hvilke den førstnævnte tæller 470 Individer, hvoraf døde 30, den anden 717 Individer, hvoraf døde 25» . . . «ligesom ved Kagssimiut fandt jeg under mit Ophold paa de forskellige Bopladser Hovedmæng-

Digitized by Google

den af Befolkningen lidende mer eller mindre af catarrhalske Tilfælde.»

Ved Nanortalik skal (efter Assistent Lytzen's Opgivelse) af et Antal af 325 Individer 31 have været angrebne, af hvilke 7 døde.

«Ved Nanortalik, Kagssimiut og Julianehaab var Forholdet mellem de Angrebnes Alder, Antal og den dødelige Udgang følgende:

	Alder	Antal	Dødelig Udgang
Nanortalik	5—10 Aar	4	»
	10—20 —	7	1
	20—30 —	4	»
	30—40 —	4	1
	40—50 —	7	4
	50—60 —	5	1
Kagssimiut	10—20 —	1	»
	20—30 —	4	3
	30—40 —	1	1
	40—50 —	2	1
	50—60 —	1	1
Kolonien	30—40 —	2	»
	40—50 —	2	2
	Ialt	44 Angrebne,	15 Døde

B. Sørensen, Godthaab (Medicinalberetning for Aarene 1867 og 1868): «Af medicinske Sygdomme indtage Brystaffektionerne den første Plads . . .»

1868.

Gundelach, Julianehaab: Forholdsvis faa Brystaffektioner har været under Behandling; «ej heller har her i Distriktet i afvigte Aar hersket nogen Epidemi» . . . «Det forholdsvis ikke ringe Antal af Brysttilfælde, der ere opgive som Dødsaarsager» . . . «hidrører væsentligst fra Brødremenigheden ved Frederiksdal.» Gundelach formoder, enten at Dødsaarsagerne ere mindre rigtigt opgivne herfra, eller at de anførte Dødsfald har været

Digitized by Google

temmelig jævnt fordelt over hele Aaret, og at ikke saamange samtidigt har været angrebne, at Sygdommen har faaet Karakter af en Epidemi.» Af de af Gundelach i 1868 behandlede Patienter døde en af Pleuritis.

1869.

Sørensen, Godthaab: Sundhedstilstanden har overalt været tilfredsstillende.

Gundelach, Julianehaab, angiver: Sundhedstilstanden i 1869 har i det hele taget været god; ingen Epidemier, men forholdsvis mange Dødsfald (99).

«Den Brystaffektion, der yttrer sig epidemisk her i Distriktet og da sædvanligt om Foraaret, er næppe at betragte som en for Grønland ejendommelig Sygdom, men som en almindelig Pneumoni, næsten uden Undtagelse compliceret med en heftig Pleuritis, som af Europæerne i Grønland benævnes «Sting.»

«Folkemængden i Julianehaab Distrikt er i de sidste 6 Aar aftaget med 92 Individer. Denne temmelig betydelige Formindskelse i Folkemængden daterer sig hovedsagelig fra den store Dødelighed i Kalenderaaret 1867, da Folkemængden formindskedes med 113 Individer. Ialt døde 196 Individer, af hvilke 82 døde af Pleuro-Pneumoni («Sting»), der nævnte Aar optraadte epidemisk. Aaret efter Epidemien, nemlig Kalenderaaret 1868, viste en Aftagen i Folkemængden med 9 Individer». — I Aarene 1864, -65, -66 og -69 en ringe Tiltagen af Folkemængden. — Et $1^1/_4$ Aars Barn døde af capillær Bronchitis. Af Pleuro-Pneumoni døde en Grønlænder, 25 Aar gl.

1870.

Pfaff, Nord-Grønland: «Sundhedstilstanden har i det hele taget været ret god; kun ved Logen Claushavn sporedes i Aarets første Halvdel en sygelig Tilbøjelighed, en Følge af Misfangsten i de sidste Maaneder af forrige Aar. I Foraarsmaanederne, for Godhavn, Aito og Jakobshavn ogsaa i Sommermaanederne, herskede de sædvanlige Forkølelsestilfælde overalt og havde størst

Digitized by Google

Udbredning ved Niakornet i Umanak Distrikt, men antog i det hele taget ingen stor Udbredning eller Intensitet. Flere Individer angrebes i Stedet for af Snue og Hoste af Underlivssmerter med Brækning, i saadanne Tilfælde var Svækkelsen betydelig.»

1871.

Pfaff, Nord-Grønland: Samtidig med en Scarlatina-Epidemi «herskede der stor Sygelighed imellem de Voxne, hovedsagelig Catarrh med Angina . . .». Efter at have omtalt, hvor almindelig Bylder har været, skriver Pfaff: «Hertil kommer nu i Aarets sidste Halvdel den omtalte exanthematiske Epidemi» (Scarlatina) «i Forening med en udbredt Bronchitis med Angina catarrhalis. Navnlig var i Maanederne September, Oktober og November Sygeligheden betydelig og Dødeligheden paa samme Tid størst.»

Sørensen, Godthaab, angiver i Beretningen for Kalenderaaret 1871, at der jævnlig har vist sig «kortvarige Snue-Epidemier, som vel have været stærkt udbredte, men uden alvorlig Karakter, og som oftest har det kun været faa af de Syge, som have tilkaldt Lægen» . . . «Frederikshaab Distrikt har i Begyndelsen af Aaret lidt en Del af en temmelig heftig og flere Gange tilbagevendende Influenza, men i Juli Maaned var Sygdommen ophørt, og Sundhedstilstanden har siden været god.»

[I Følge Inspektorats-Beretningen herskede der om Foraaret i Julianehaab Distrikt en ondartet Bryst-Epidemi, der ogsaa synes at være optraadt i Vintertiden (C. Ryberg)].

1872.

Pfaff, Nord-Grønland: «I Slutningen af Juni, hele Juli og August optraadte den sædvanlige Foraarsforkølelse og var temmelig betydelig, vistnok som Følge af den tidlige Udflytning og det raakolde samt fugtige Vejr i Maanederne Maj og Juni. Den var udbredt overalt i Bugten, dog især i Egedesminde og

Digitized by Google

Christianshaab Distrikter, hvor den optraadte med særlig Voldsomhed og bortrev flere Individer» ...

Fra Begyndelsen af Maj samt i Juni og Juli herskede i Umanak Distrikt en exanthematisk Feber (vistnok Scarlatina). «Samtidig herskede tillige en udbredt Catarrh med Angina overalt i Distriktet» (Umanak) ... «I September Maaned tiltog den catarrhalske Affektion og bortrev flere Individer.» Tilstanden bedredes i Oktober.

Sørensen, Godthaab: «I hele den sydlige Del af Distriktet, Frederikshaab Kolonidistrikt, har der efter Kolonibestyrerens Indberetning i Løbet af Foraaret og Forsommeren hersket en Del Sygelighed; en af de sædvanlige Influenza-Epidemier har i det nævnte Tidsrum ogsaa i Aar gennemvandret hele Distriktet og navnlig ved Narsalik, en Boplads ca. 8 Mil sønden for Kolonien, og ved Avigait, ca. 5 Mil norden for denne, optraadt meget alvorlig, især ved Avigait, hvor den krævede flere Offre. Henad Sommeren aftog Sygdommen, og da jeg i August Maaned berejste Frederikshaab, var Sundhedstilstanden overalt fuldkommen god; senere hen paa Efteraaret vendte Epidemien atter tilbage, men i en meget mildere Grad. Det synes, som om disse Epidemier som oftest komme søndenfra og staar vistnok i Forbindelse med de i Julianehaab Distrikt herskende.»

Sørensen nævner blandt de i Aarets Løb behandlede Patienter «flere temmelig alvorlige Pneumonier.»

[I Følge Inspektorats-Beretningen synes en ondartet Bryst-Epidemi at være optraadt i Julianehaab Distrikt om Foraaret (C. Ryberg).]

1873.

Pfaff, Nord-Grønland: «Sundhedstilstanden har for hele Lægedistriktet været god hele Aaret igennem. Vel udbredte sig i hele Lægedistriktet i Maanederne August, September og Oktober en catarrhalsk Affektion, der dels ytrede sig med Catarrh og Angina, dels med Underlivslidelser, navnlig Gastricismus, men antog ingen stor Udbredning eller Voldsomhed» ...

Digitized by Google

Sørensen, Godthaab: «I Holstensborg Kolonidistrikt har Sundhedstilstanden hele Aaret igennem været god og tilfredsstillende. Det samme kan siges om den øvrige Del af Lægedistriktet i de første Maaneder af Aaret; der fandtes vel de sædvanlige hyppige Catarrher om Foraaret i April Maaned, men kun ganske enkelte var af nogen Betydning. I Maj Maaned derimod begyndte der ved Godthaab og lidt senere paa de forskellige Bopladser deromkring en Epidemi, som indtil Midten af Maaneden optraadte som en simpel Influenza, der vel angreb saa godt som hele Befolkningen, men ikke røbede nogen ondartet Karakter; men fra den Tid antog Sygdommen gradevis en mere foruroligende Natur, Tilfældene bleve mere og mere alvorlige, og ikke faa endte med Døden. Ved selve Kolonien døde ingen, ved Ny-Herrnhut derimod ikke mindre end 6 af en Befolkning, som ikke kan anslaas stort højere end 50, da mange af Beboerne, hvis samlede Antal var 96, vare bortrejste; paa de mindre omkring Godthaab liggende Bopladser ialt 7. I Begyndelsen af Juni aftog Sygdommen efterhaanden, og for Godthaabs Vedkommende kan Epidemien siges at være ophørt i Midten af denne Maaned. Fra Godthaab udstraalede Sygdommen saavel Syd som Nord efter. Ved Fiskernæsset og Frederikshaab optraadte den stærkest i Juni Maaned, ved Lichtenfels døde 1, ved Frederikshaab 1, men var i det hele meget mildere end ved Godthaab. Ved Sukkertoppen synes den ogsaa at have været meget mildere; kun ved Kangamiut indtraf et Par Dødsfald.»

»Alle de alvorligere Tilfælde, jeg under denne Epidemi havde Lejlighed til at iagttage, og navnlig alle de Tilfælde, som endte med Døden, frembøde alle Symptomer paa en heftig Pleuritis med overordentlig rigelige og stærkt udbredte Exsudater, voldsomme Smerter, stærk Dyspnoe og Cyanose. Døden indtraf gærne den 3die eller 4de Dag. Hvor Udfaldet var gunstigt, fulgte en meget langvarig Reconvalescens. Særlig maa bemærkes, at alle de mest alvorlige Tilfælde ved Ny-Herrnhut udelukkende holdt sig til tvende Huse, som derfor bleve røm-

Digitized by Google

mede og udluftede. Børnene angrebes vel allerførst, men af alvorlige Tilfælde fandtes kun ganske enkelte hos Børn. — Fra Begyndelsen af Juli Maaned og indtil Aarets Slutning har Sundhedstilstanden i hele Distriktet efter d'Hrr. Kolonibestyreres Indberetninger været særdeles god.»

»Af Europæerne i Distriktet har ingen været syge, kun et rachitisk Barn døde af Influenza ved Godthaab.»

Otto Jessen, Julianehaab, angiver i Beretningen for September 1872—September 1873: Indtil Midten af Juli 1873 var Sundhedstilstanden mellem Grønlænderne god. »Men efter Midten af nævnte Maaned blev saa godt som hele Befolkningen ved Kolonien angreben af en Forkølelses-Epidemi med stærk Hoste og Hæshed, og tillige bleve efterhaanden 26 Individer angrebne af den saakaldte Sting-Sygdom« ...

»Af de 26 Patienter døde 3, hvoraf de 2 vare de første, jeg behandlede; den tredie var et forholdsvis gammelt (mindst 50 Aar) svagt Individ.»

»Den 12te August blev jeg underrettet om, at der ved et Udsted, Sagdlet, var udbrudt Epidemi af denne nævnte Sygdom, og at allerede 4 Individer vare døde. Da Epidemien ved Kolonien var ophørt og de farligste Tilfælde Reconvalescenter, begav jeg mig den 15de derned og ankom dertil den 16de s. M. Jeg forefandt 28 Patienter spredte omkring paa Smaa-Øerne, men maatte paa Grund af Uvejr de fleste Dage indskrænke mine Besøg til de Syge paa Hovedøen. Næsten hos dem alle var Lægebehandlingen vanskeliggjort ved de yderst slette hygiejniske Forhold; dog gjordes, hvad man kunde, for at tilvejebringe nogenlunde Sengedækner o. desl. Da jeg paa 5te Dag forlod Stedet, vare alle Patienterne udenfor Fare og ikke nye tilkomne. Senere efter min Hjemkomst er der kommet et Rygte til Kolonien om, at Epidemien var udbrudt igen, og at 3 Individer vare døde, hvoriblandt to, som jeg havde forladt som Reconvalescenter. Dog savnes paalidelige Efterretninger, da Landet i de sidste 3—4 Uger har været belejret af Storisen.»

Digitized by Google

Fra Sagdlet gik jeg helt Syd paa til den sydligste Handelsplads Iloa og fandt Sundheden her som ved de andre Pladser tilfredsstillende og kun faa mindre betydelige Tilfælde at behandle. Iloa var en Uge før min Ankomst bleven forladt af 2 Konebaade fra Østkysten; ligesom det forrige Aar var efter Sigende den hedenske Befolkning bleven angreben af Sygdom, saa at man bestemt angav, at 8 Individer, eller omtrent Halvdelen, var omkommen.»

1873—74.

Otto Jessen, Julianehaab, anfører i sin Beretning for September 1873—September 1874: «Her ved Kolonien har jeg i Aarets Løb vel haft en Del Virksomhed, men dog kan jeg ikke sige andet, end Sundhedstilstanden har været god. Vel har der to Gange forekommet en Sygdom med katarrhalsk Tilstand og lette Cerebralia og med epidemisk Karakter (første Gang med 10, anden Gang med 6 Tilfælde), men alle Tilfældene helbrededes lettelig efter Venesectio eller spontan Næseblødning.» — Jessen nævner endvidere «ubetydelige og dagligdags forekommende katarrhalske Tilstande.»

1874.

Pfaff, Nord-Grønland (Beretning for $^{1}/_{1}$—$^{12}/_{8}$ 1874): I Juni viste sig katarrhalske Brystlidelser, men opnaaede hverken stor Udbredning eller Intensitet. — I Beretning for 2det Halvaar 1874 skriver Pfaff: «Sundhedstilstanden har været taalelig god. Vel yttrede sig overalt de sædvanlige Forkjølelsestilfælde i Juli og August, i Almindelighed Brystaffektioner med Sting» ...

B. Sørensen, Godthaab: «I Følge d'Hrr. Kolonibestyreres Indberetninger har Sundhedstilstanden i de 8 første Maaneder af Aaret været god i hele Distriktet. De sædvanlige Influenza-Epidemier have vel ogsaa vist sig i Aar, men været uden Betydning; kun ved Frederikshaab tidlig i Foraaret og ved Holstensborg i Begyndelsen af August Maaned har Antallet af de Angrebne været meget stort, men intet alvorligere Tilfælde der-

Digitized by Google

imellem.» — Ogsaa i de øvrige 4 Maaneder har Sundhedstilstanden været god i Holstensborg Kolonidistrikt.»

For Godthaabs Vedkommende skriver Sørensen: «Brystsygdomme, som her pleje at være det overvejende, have i Aar været langt sjældnere end sædvanlig.» Fra Frederikshaab klages der vel over en større Sygelighed i Slutningen af Aaret, men der synes ingen epidemiske Sygdomme at have hersket.»

«Blandt Europæerne i mit Lægedistrikt har ingen været syg.»

1874—75.

Otto Jessen, Julianehaab, angiver (i Beretning for September 1874—September 1875), at af flere ældre, meget medtagne Individer (ved Kolonien) døde en Del, nemlig 3 Mænd og 3 gamle Koner, alle af Brystsygdomme af forskellig Art.

«I Foraarsmaanederne Maj og Juni begyndte den sædvanlige epidemiske Forkølelse at udbrede sig, og her ved Kolonien bleve navnlig 15 Individer haardt angrebne af Bronchitis og Pleuritis; vel døde 2 Individer, men det var af de ovenomtalte, ældre, medtagne Individer, som allerede om Vinteren havde været angrebne.»

«Da jeg ved Post var underrettet om, at der i den sydlige Del af Distriktet var megen Sygdom, rejste jeg, saasnart jeg kunde for Forholdene ved Kolonien, nemlig i de første Dage af Juli Maaned, ned for at besøge dem. Kun paa 2 Steder havde Epidemien nogen Betydning, nemlig ved Sagdlet og ved Nanortalik, hvor den allerede havde haft enkelte Offre; under mit Ophold dersteds i over 2 Uger forefaldt dog kun 1 Dødsfald, og dermed var ogsaa Epidemien ophørt.»

Ved Arsuk var der til forskellige Tider forekommet Epidemier af Bronchial-Katarrh.

Paa det nyoprettede Sygehus (ved Kolonien Julianehaab) behandledes en ældre Kone for Broncho-Pneumoni; hun blev udskrevet helbredet.

Digitized by Google

1875.

Pfaff, Nord-Grønland: «Særlig maa fremhæves den ved Udstedet Klokkerhuk stedfindende Sygelighed, hvor nærmest Stingsygdommen (Bronchitis og Pleuritis) antog en alvorlig Karakter i Foraarsmaanederne. Udflytning i Telte havde en heldig Virkning, og Sygeligheden tabte sig lidt efter lidt. De overordentlig slette Ernæringsforhold imellem den der samlede Befolkning har muligen ikke været uden Indflydelse paa Sygdommens almindelige Udbredning. Ved Logen Claushavn synes Forkølelsestilfældene allerede at være begyndt i Februar, mulig en Følge af de hurtige Overgange i Temperaturforholdene; den var imidlertid af ringe Intensitet.»

B. Sørensen, Godthaab: «Sundhedstilstanden i hele Godthaab Lægedistrikt maa for Aaret 1875 i det hele betegnes som mindre god. Navnlig gjælder dette for Distriktets sydligste Del, Frederikshaab Kolonidistrikt, hvor Antallet af de i Aarets Løb døde efter Kolonibestyrerens Anmeldelse er 73. Denne store Dødelighed hidrører væsentligt fra tvende Epidemier, som have hjemsøgt Distriktet, nemlig i Forsommeren en Influenza-Epidemi, som i kort Tid bortrev ikke faa Individer, navnlig Børn, men iøvrigt var af kort Varighed og fuldkommen var ophørt ved min Ankomst til Frederikshaab i Begyndelsen af Juni Maaned, og i Efteraaret en Rosen-Epidemi, som ligeledes krævede mange Offre (28).»

«Godthaab Kolonidistrikt ved Fiskernæsset og Lichtenfels have omtrent været underkastet de samme Sygdomsforhold, men Influenza-Epidemien om Foraaret var kun af ringe Betydning, ikke stort mere end de sædvanlige Foraarsforkølelser...»

1875—76.

Otto Jessen, Julianehaab, meddeler i Beretning for September 1875—September 1876: «De sædvanlige Sygdomsformer, Katarrher, Furunculosis o. s. v., optraadte i et til de foregaaende

Digitized by Google

Aar uforholdsmæssigt ringe Tal og i meget mildere Grad.» — En Pneumoni-Patient behandledes paa Sygehuset.

1876.

Blandt de af Pfaff, Nord-Grønland, i Tidsrummet $^1/_1$—$^1/_8$ 1876 behandlede Patienter døde en af Pneumoni, en af Pleuritis og en af Bronchitis.

«Med Juli Maaned begyndte den sædvanlige Foraarsforkjølelse at udbrede sig overalt i Bugten, ogsaa i dette Tilfælde hovedsageligen ved Claushavn og Jakobshavn, hvor den navnlig ved sidstnævnte Sted antog større Dimensioner. Det varede saaledes ikke længe, inden henved 40 Individer vare haardt angrebne, dels af Bronchitis, dels af Pleuritis samt enkelte Tilfælde af Pneumoni, og da min Eftermand d. 19de Juli overtog Sygebehandlingen — jeg var da selv saa haardt angreben af Bronchitis, at jeg var nødt til at holde Sengen — vare allerede tvende Individer afgaaede ved Døden. Ved Logen Claushavn, som jeg tilsaa den 26de og 27de Juli, var Sygdommen i stærk Aftagende, og ved Kolonien Christianshaab, hvor jeg opholdt mig Resten af Maaneden, var den aldeles ophørt.» — Fra andre Pladser manglede Indberetninger, men det syntes, at kun ved Jakobshavn antog Sygdommen en større Udbredning og Intensitet.

«Da jeg paa min Hjemrejse i August Maaned anløb Kolonien Holstensborg i Syd-Grønland og opholdt mig der i 10 Dage, udbrød der en stærk Forkølelses-Epidemi iblandt Befolkningen, hvoraf flere betydelige Tilfælde kom under Behandling, navnlig 3 med Pleuritis, 5 med Bronchitis, 1 med Pneumoni og 1 med Hæmoptysis. Under mit Ophold døde ingen, og ved Afrejsen syntes i det Hele Bedring at være indtraadt.»

B. Sørensen, Godthaab: «Sundhedstilstanden maa atter i Aar for hele Lægedistriktets Vedkommende betegnes som mindre god.»

«Frederikshaab Kolonidistrikt har i Aar næsten fuldstændig

Digitized by Google

været forskaanet for alvorligere epidemiske Sygdomme, da de sædvanlige Influenza-Epidemier vel have vist sig, men været meget milde og uden Betydning. Dog klager Bestyreren der over, at uagtet Forholdene i alle Henseender ellers have været meget gunstige for Grønlænderne, Sygeligheden dog har været meget betydelig. Dette turde imidlertid maaske netop have sin Forklaring i de nævnte gunstige Forhold, i det mindste er det efter min Erfaring her i Landet saaledes, at en rigelig Fangst meget ofte medfører et større Antal Sygdomstilfælde.»

«I Godthaab og Fiskernæsset Distrikter har Sundhedstilstanden i Begyndelsen af Aaret, Foraaret og Sommeren i det hele været god» . . . «I September Maaned begyndte en Influenza-Epidemi først ved Kolonien og senere ved de dertil hørende Udsteder, af hvilke navnlig det Syd for Godthaab liggende Narssak var stærkt angrebet; ved Kolonien vare flere alvorlige Tilfælde, men ingen dødelige; ved Narssak derimod var der et Par Dødsfald. Værre optraadte Epidemien ved Logen Fiskernæsset og den tyske Missionsplads Lichtenfels, hvor den angreb saa godt som alle de Indfødte og bortrev ikke faa. Sygdommen var stærkest i November og vedvarede til ind i December.»

Sukkertoppen Distrikt: «I Midten af August indfandt sig en Influenza af en mere ondartet og haardnakket Karakter end sædvanligt. Den varede til Slutningen af September og rasede navnlig ved det nord for Sukkertoppen liggende Udsted, Kangamiut, hvor den krævede 14 Offre. Senere var Sundhedstilstanden god undtagen ved Kolonien, hvor der stadig vedblev at være mange Syge.»

«Holstensborg Distrikt hjemsøgtes allerede i Juni af Influenza, som dog synes at have været uden videre Betydning, men i Begyndelsen af August kom den igen og langt heftigere (ved Kolonien Holstensborg og et en Mil derfra liggende Anlæg døde 4). Den øvrige Del af Aaret maa Sundhedstilstanden siges at have været tilfredsstillende.»

Digitized by Google

1876—77.

Chr. v. Haven omtaler i sin Medicinalberetning for Nord-Grønland for Tidsrummet $^{25}/_{7}$ 1876—$^{30}/_{7}$ 1877 den af Pfaff foran omtalte Forkølelses-Epidemi i 1876 (ved v. Haven's Ankomst til Landet i Juli): «Epidemien her paa Pladsen havde allerede et meget ondartet Præg og havde bortrevet en Del. Fra 18de Juli til Udgangen af Maaneden anmeldtes 26 sværere Sygdomstilfælde, i August 62, i September 41, i Oktober 49, i November 20, i December 18, fortrinsvis Bronchitis, Pneumoni og Diarrhoe. I August—September kulminerede Epidemien og bortrev i disse 2 Maaneder 16 alene her ved Kolonien. Sygdommen optræder meget pludselig med stærkt Ildebefindende, Hovedpine, Kortaandethed, noget belagt men fugtig Tunge, Puls 100 à 120, Temperatur 39° à 41°, stærk, ofte dobbeltsidig Dæmpning af de øverste Lungepartier med ru, bronchøs Respiration, Bronchophonie, men ikke mange Rallelyde. Altid optræder Sygdommen med Sidesting, men et enkelt Kuldeanfald har jeg kun et Par Gange observeret, ligesom Expectoratet kun meget sjældent viser Spor af Rustfarvning. Som oftest er det meget sejgt, adhærent Slim. Desværre har jeg kun en Gang faaet Lov at obducere. Den obducerede var en robust Mand paa 52 Aar, som døde efter 3 Dages Sygeleje. Obduktionen var meget ufuldkommen baade af Mangel paa hensigtsmæssig Plads, Assistance og Tid; imidlertid blev min Diagnose konstateret, idet der fandtes en dobbeltsidig Pneumonia crouposa med samtidig Pleuritis.»

Hos denne Patient var Expectoratet svagt rubiginøst; han var i høj Grad kortaandet, men klagede ikke synderlig over Smerter i Brystet, ligesom Hosten heller ikke var saa stærk fremtrædende, som man skulde have ventet. Han havde ikke haft et stærkt Kuldeanfald, men Temperaturen var den første Dag 40,7°—41°. Derimod klagede han meget over Smerter i Underlivet, som var noget udspændt, men ellers blødt og naturligt og heller ikke synderligt ømt. Disse Smerter hævedes for en

Digitized by Google

Del ved Klysma med Virkning. At Sting-Epidemien hovedsagelig har været en croupøs Pneumoni-Epidemi, derom er jeg temmelig overbevist, uagtet det karakteristiske Expectorat og Kuldeanfaldet næsten altid manglede.» . . .

Ved Claushavn, Christianshaab, Akudlet og Ekamiut m. m. herskede en lignende Epidemi som ved Jakobshavn. Flere Reconvalescenter ved sidstnævnte Sted fik ved Uforsigtighed Tilbagefald.

I Maj blev Kolonibestyreren ved Jakobshavn angrebet af Pleuro-Pneumonia duplex.

Otto Jessen, Julianehaab, meddeler i sin Beretning for September 1876—$^{3}/_{8}$ 1877, at Sundhedstilstanden blandt Grønlænderne har været »saa god som vistnok sjælden noget Aar tilforn og da navnlig paa alle de Bopladser, hvor det foregaaende Aar de epidemiske Sygdomme herskede.» — Ogsaa ved Arsuk og det da nylig oprettede Udsted Tigssaluk i Nord-Distriktet, hvilke Pladser Jessen berejste i Sommeren 1877, var Sundhedstilstanden den bedste. 2 danske Patienter behandledes for Laryngitis.

1877.

Chr. v. Haven, Nord-Grønland, behandlede i Aaret 1877 paa Sygehuset ved Jakobshavn 2 Patienter med Lungebetændelse. — »En Epidemi har atter i Aar hersket rundt om paa flere Steder, men jeg var ved Upernivik og Umanak, medens den herskede her i Bugten, og da jeg kom her, udbrød den i Umanak. Af et Par kroniske Tilfælde, som senere kom mig for Øje, saa jeg, at i ethvert Tilfælde en Del af Tilfældene har været Pleuritis. En af dem, jeg saa, var atter rask efter et spontant Gjennembrud af et Empyem; den anden havde ogsaa et Empyem, som spontant havde aabnet sig, men han var endnu i en meget lidende Tilstand og kunde ikke transporteres med Baad hertil.» . . . »Her ved Jakobshavn har man, naar undtages Epidemien under min Fraværelse, ikke været noget Sygdomstilfælde af

Digitized by Google

Interesse; lette Anginaer, Bronchitis og Diarrhoeer o. lign., ere jævnligt forekomne.»

Joh. Schmedes, Julianehaab, betegner i sin Beretning for Tidsrummet $^{3}/_{8}$—$^{31}/_{12}$ 1877 Sundhedstilstanden blandt Grønlænderne som god; »der forekom en Del Tilfælde af Phthisis, for det meste hos Individer, der under sidste Sting-Epidemi havde været meget haardt angrebne af denne Sygdom og siden den Tid ikke ret have kunnet rette sig.»

I den sydlige Del af Distriktet forefandtes ikke engang den sædvanlige Efteraarsforkølelse, hvorimod i den nordlige Del af Distriktet enkelte Individer har været angrebne deraf, alle i meget ringe Grad.

1878.

Chr. v. Haven, Nord-Grønland: Ved Ritenbenk og Omegn endnu Efterdønninger fra Epidemien forrige Aar: adskillige Patienter med kroniske Lidelser. «Saavidt jeg skjønnede, havde flere Patienter det foregaaende Aar her lidt af Pleuritis, hvor Exsudatet var gaaet over til Pus (Empyem); hos en, der fremstillede sig, havde Empyemet spontant skaffet sig Luft ved at perforere Brystvæggen.» — v. Haven behandlede paa Sygehuset 1 Patient med Pleuritis i August. En anden Patient behandledes for Ophthalmoblennorrhoe og fik senere Pleuritis.

B. Sørensen, Godthaab, bemærker, at «ved Fiskernæsset og Lichtenfels var der endnu i Begyndelsen af Aaret temmelig betydelig Sygelighed. En stor Del af Befolkningen var angreben af forskellige Sygdomme; navnlig Mavetilfælde, Sting o. a. I Løbet af Sommeren bedredes Tilstanden, og siden August til Aarets Slutning har den været god.« . . . «Af Europæerne have ingen med Undtagelse af flere lettere Katarrher o. a. ubetydelige Tilfælde været under Lægebehandling.»

J. Schmedes, Julianehaab: «I Midten af Maj begyndte i den nordligste Del af Distriktet en Influenza-Epidemi, der naaede Kolonien i Slutningen af Maj, gik temmelig hurtigt i Retningen fra Nord til Syd, indtil den i Slutningen af Juni og

Digitized by Google

Begyndelsen af Juli havde naaet den sydligste Del af Distriktet, hvorefter den aldeles tabte sig. Epidemien, karakteriseret ved Snue, Hoste, Conjunctivitis og Febrilia, var i det langt overvejende Antal Tilfælde meget let, kun i enkelte Tilfælde antog den en alvorligere Karakter og fremtraadte under Form af «Sting», dog vare ogsaa de fleste af disse Tilfælde temmelig hurtigt og let forløbende, og kun enkelte Tilfælde medførte Døden, og intet af Tilfældene, der kom under Lægens personlige Behandling. Epidemien indtraf, da Klimaet i og for sig var blevet mildere, men samtidig med, at der efter en forholdsvis mild Morgentemperatur opad Formiddagen indfandt sig en meget kold Paalandsvind blæsende fra Isen ind i Fjorden og ledsaget af stærk Taage.»

«Blandt Børnene har der kun været meget lidt Sygdom samtidig med Influenza-Tilfældene hos de Voxne, men kun i ringe Antal og ringe Intensitet.» — Schmedes behandlede: Bronchitis 10 (nemlig: 6 Mænd, 2 Kvinder og 2 Børn), Sting (Pneumonia) 5 (3 Mænd, 1 Kvinde og 1 Barn).

1879.

Chr. v. Haven, Nord-Grønland: «Fra Upernivik Distrikt omtales kun spredte lettere Forkølelsestilfælde og et Dødsfald i de første 5 Maaneder af Aaret. I Slutningen af Juni samtidig med Varmens Indtræden anmeldtes stærk Forkølelse fra alle Pladser, som angreb hele Befolkningen, efter de angivne Symptomer en udtalt Influenza-Epidemi, maaske ogsaa med catarrhalsk Pneumoni og Pleuritis. Sygdommen kulminerede i Juli og hørte derpaa meget snart op. I Juni er opført 3 Dødsfald, deraf 2 af Brystsygdom, i Juli 10, deraf 8 med Brystsygdom» ... «De mange Dødsfald i Juli Maaned ramte efter Bestyrerens Angivende for Størsteparten Individer, som alle forinden vare brystsvage.»

«Fra Umanak Distrikt omtales i Maj, Juni, Juli og August flere Mavetilfælde med Diarrhoe og Opkastning samt en In-

Digitized by Google

fluenza-Epidemi, der synes at have været værst i August. Som Dødsaarsager anføres 19 med Brystsygdomme ...»

I Ritenbenk Distrikt anføres blandt de 6 Dødsfald: Sting og Mavesygdom 1 (Patienten har i flere Aar lidt af Tuberkulose). Et Tilfælde af Forkølelse og et af Diarrhoe anføres herfra ... »Dog maa bemærkes, at Influenza-Epidemien ogsaa her herskede i alle Grønlænderhuse i Juni og Juli, men i en meget mild Grad.»

I Godhavn Distrikt 5 Dødsfald uden Angivelse af Tid eller Aarsag. Epidemien var her ogsaa meget mild og herskede i Juni, Juli og August overalt.

Fra Egedesminde Distrikt er opgivet 15 Dødsfald, deraf 7 Sting. »Af de 7 Sting-Tilfælde har sikkert ogsaa Pluraliteten tidligere været brystsvage, da Epidemien alle Steder, ogsaa her i Distriktet, hvor jeg havde Lejlighed til at se den, var meget godartet, saa næsten alle Patienter gik oppe den største Tid, ja, var endog i Stand til at arbejde som lejede og passe deres Fangst. Sygdommen herskede ligeledes her i de 3 Sommermaaneder.»

Fra Christianshaab Distrikt er 14 Dødsfald anmeldte, deraf 7 Brystsygdomme. »Ogsaa her hjemsøgte Epidemien alle Grønlænderne, og da jeg netop havde Lejlighed til at komme til næsten alle beboede Pladser i Distriktet i Løbet af samme, havde jeg her Lejlighed til at se, at kun et Par Tilfælde var compliceret med katarrhalsk Pneumoni. Næsten alle klagede over Smerter (Sting rundt om i Kroppen, Hovedpine, Snue, Hæshed og Hoste, ofte lyssky).»

»Ved Jakobshavn med Udsteder er død 12: 3, som alle havde store Fortætninger i Lungerne fra tidligere Epidemier, af Bronchitis ...»

Chr. v. Haven behandlede i 1879 paa Sygehuset: 3 Patienter med Bronchitis og Febris catarrhalis; en af dem, som var tuberkuløs, indkom senere med en katarrhalsk Pneumoni og let Pleuritis, hvorfor hun atter udskreves helbredet.

Digitized by Google

Blandt de angivne Dødsaarsager for Nord-Grønland for 1879 findes: Brystsygdomme 50.

J. Schmedes, Julianehaab: «Sundhedstilstanden blandt de Indfødte i hele Distriktet har været god; der har aldeles ingen Epidemi været, og den aarlige sig indfindende Foraarsforkjølelse synes at have været af mindre Intensitet end sædvanlig, idet den kun har været ledsaget af et meget begrændset Antal Tilfælde af «Sting».

«Blandt de voxne Grønlændere kun ubetydeligt Antal Tilfælde af alvorligere akute Brysttilfælde, hvorimod chroniske Brysttilfælde ere almindeligere, i Reglen daterende sig fra foregaaende «Sting»-Epidemier, og da navnlig Phthisis. Hæmoptoe ligeledes temmelig almindelig.»

Blandt Europæerne ingen Sygdomstilfælde.

1880.

I Schmedes' Beretning for Aaret 1880 for Julianehaab Distrikt betegnes Sundhedstilstanden (blandt Grønlændere og Europæere) som særdeles tilfredsstillende trods de højst uheldige klimatiske Forhold; «intetsteds har der hersket nogen større Epidemi undtagen den sig aarlig gentagende Foraarsforkølelse, der i Aar endog ikke naaede den Udstrækning og den Intensitet, den de foregaaende Aar har naaet.»

Af Indfødte behandlede Schmedes i Aaret 1880: Bronchitis 9 (3 Mænd, 4 Kvinder og 2 Børn), Sting 3 (1 Mand og 2 Kvinder).

1880—81.

Aage Ibsen, Godthaab (Beretning for $^{3}/_{7}$ 1880—$^{10}/_{5}$ 1881): «Intetsteds fandtes noget Tilfælde af epidemiske Sygdomme . . .» «Pleuro-Pneumoni (grønlandsk Sting) optraadte med 3 Tilfælde, det ene, som ramte en gammel Mand, endte dødelig.» Iøvrigt er kun enkelte katarrhalske Tilfælde komne til Behandling.

1881.

[I Følge Inspektorats-Beretningen for Nord-Grønland optraadte i Forsommeren 1881 en Influenza-Epidemi, som efter-

Digitized by Google

haanden fra Egnen om Disko-Bugt udbredte sig til Umanak Distrikt. Den angreb næsten alle Beboerne i disse Egne — saavel Indfødte som danske — og krævede mange Ofre, navnlig blandt Børn og ældre Folk; hos Befolkningen efterlod den en betydelig Svækkelsestilstand (C. Ryberg).]

Aage Ibsen, Godthaab (Beretning for $^{11}/_{5}$—Eftersommeren 1881): Lægen havde siden forrige Indberetning berejst Distriktet fra Holstensborg — Frederikshaab (i Maanederne Juni, Juli og August). I den nordlige Del af Distriktet (indtil Holstensborg) fandt han Sundhedstilstanden særdeles tilfredsstillende. «De almindelige grønlandske Brystsygdomme og Underlivssygdomme fandtes slet ikke, imedens jeg opholdt mig ved de forskellige Bopladser...». «Ved min Hjemkomst fra denne Del af Distriktet til Godthaab midt i Juli fandt jeg alle denne Kolonis saavelsom Missionspladsen Ny-Herrnhuts Indvaanere, saavel Indfødte som Europæere, lidende af en temmelig heftig Forkølelses-Epidemi. Man formodede, at Smitten var tilført Kolonien af de Kajakposter, der i Begyndelsen af Juli ankom Syd fra, fra Frederikshaab, hvor samme Sygdom fortaltes at herske. Epidemien udmærkede sig ikke ved noget særegent fremfor de almindelige Influenza-Epidemier, men mange af Patienterne vare haardt angrebne og kom sig først længe efter, og hos flere medførte Sygdommen Conjunctivitis og Otitis, hos enkelte Børn Svulst og Suppuration af Glandlerne. Kun et Individ døde. Epidemien begyndte her i Distriktet i Kolonien Frederikshaab, forplantede sig herfra i Midten af Juni Maaned til Logen Fiskenæsset og naaede Godthaab de første Dage af Juli, og var her ved Kolonien igjen fuldstændig forbi i Slutningen af samme Maaned. Senere skal den være vandret Nord paa til Sukkertoppen og Holstensborg, hvorom dog nøjagtige Indberetninger endnu ikke ere komne mig i Hænde.»

Under Lægens Rejse i August til Fiskenæsset og Frederikshaab var Epidemien her fuldstændig forbi.

Joh. Schmedes, Julianehaab: «Sundhedstilstanden blandt

Digitized by Google

disse» (ɔ: de voxne Grønlændere) «var i Begyndelsen af Aaret gennemgaaende god; den sædvanlige Foraarsforkølelse kun af meget ringe Intensitet og kun meget faa Tilfælde af alvorligere Brysttilfælde.» — Schmedes angiver at have behandlet: Bronchitis 4 (1 Mand, 1 Kvinde og 2 Børn), Pleuro-Pneumonia 1 (Kvinde).

1881—82.

Aage Ibsen, Godthaab (Beretning for Tidsrummet Eftersommeren 1881 til September 1882): «Der har ikke vist sig nogen epidemisk Optræden af de for Landet almindelige Sygdomme.» «Fra Frederikshaab mangle Indberetninger.» «Fra de nordlige Kolonier, Holstensborg og Sukkertoppen omtaler Indberetningerne en Del Forkølelsestilfælde ...». «Fra Sukkertoppen meldes, at der i Efteraarsmaanederne August, September og Oktober fandt en Opblussen Sted af den Influenza-Epidemi, som i Sommermaanederne herskede hele Kysten over, at den krævede flere Offre, navnlig blandt Børnene, men at Vinteren forløb gunstig.»

Ved Kolonien Godthaab og de omkring liggende Udsteder indtraf en Del Tilfælde af Bronchitis.

1882.

C. Lindemann, Julianehaab (Beretning for $^{1}/_{8}$—$^{31}/_{12}$ 1882): «Sundhedstilstanden har blandt Grønlænderne ved selve Kolonien og dens nærmeste Omegn været særdeles god; vel gik hele August Maaned hen, inden de endnu tilbageværende Reconvalescenter fra den i Foraaret herskende Epidemi følte sig fuldkommen helbredede, men senere er der ikke optraadt nye Tilfælde ...». Lindemann angiver at have behandlet: Bronchitis 2 (1 Mand og 1 Kvinde), Pneumonia 1 (Kvinde).

1882—83.

Aage Ibsen, Godthaab (Beretning for Efteraaret 1882—Efteraaret 1883, dateret $^{10}/_{9}$ 83): «Sygdomstilfældene indskrænke sig nærmest til de sædvanlige Forkølelses-Epidemier ved For-

Digitized by Google

aars- og Efteraarstide. Disse synes at have været værst ved Frederikshaab og Holstensborg, mindre betydelige ved Sukkertoppen, og her ved Kolonien Godthaab har Befolkningen kun mærket meget lidt til dem. Paa Grund af hyppige Temperaturforandringer i Holstensborg og Omegn gik der lang Tid hen, inden Foraarsforkølelserne forsvandt, og hos adskillige Individer efterlod de en Svækkelse, der vedvarede længe; heri havde ogsaa de meget slette Ernæringsforhold i et Par Vintermaaneder sin Andel. Epidemien krævede kun meget faa Dødsfald. Af epidemiske Sygdomme af mere alvorlig Natur har der kun været yderst faa. Her ved Godthaab er kommen under Behandling: 2 Tilfælde af Pleuro-Pneumoni (grønlandsk Sting)...» Helbredelse.

1883.

Lindemann, Julianehaab: «Sundhedstilstanden har hos de voxne Grønlændere overalt i Distriktet været særdeles god, idet der med Undtagelse af den sædvanlige Influenza-Epidemi og en lokal Furunculose-Epidemi ved Udstedet Sydprøven ingen epidemiske Sygdomme have hersket...» »Den aarligt herskende Influenza-Epidemi optraadte 2 Gange, henholdsvis i Juni og September, begge Gange knyttet til den for Landet ejendommelige varme Landvind. Den var begge Gange meget udbredt, saa at i det mindste her ved Kolonien saa godt som alle angrebes, baade Voxne og Børn. Forløbet var i det Hele mildt, og Størstedelen af Tilfældene svandt uden nogen som helst Behandling. Af Complikationer bemærkedes dog nogle faa Tilfælde af «Sting», uden at der dog stetoskopisk kunde paavises nogen dybere Lidelse af Lunge eller Pleura; kun i 2 Tilfælde diagnosticeredes lette Pleuriter; Pneumoni har jeg derimod ikke iagttaget.»

Sundhedstilstanden blandt Europæerne god.

1883—84.

Morten Hastrup (Beretning for Nord-Grønland for $^{10}/_{8}$ 1883—$^{19}/_{8}$ 1884): «Sundhedstilstanden har i det forløbne Aar

Digitized by Google

været forholdsvis meget tilfredsstillende, idet her ikke har hersket nogen Epidemi, og de almindelige om Foraaret optrædende Catarrher af Brystorganerne, Maven og Tarmkanalen i Aar næsten helt ere udeblevne eller optraadte meget mildt.»

Aage Ibsen, Godthaab (Beretning for Eftersommeren i 1883—September 1884): «I Modsætning til Vinteren har Sommeren i Aar været meget rig paa Sygdomstilfælde. Det er atter i Aar Influenza-Epidemier, der har været de fremtrædende, og Kendetegnene have været de almindelige: overordentlig Smitsomhed, voldsom Snue, Conjunctivitis, Otitis og undertiden Diarrhoe, ledsagede af Febrilia og Ildebefindende. Sygdommen optraadte ved Godthaab i Juni Maaneds Begyndelse, ved Sukkertoppen i Juli; begge Steder havde jeg personlig Lejlighed til at iagttage og behandle den. Den havde en udtalt godartet Natur. Ved Kolonien Frederikshaab traf jeg den i Begyndelsen af August, men den var da i stærk Aftagende. Men under mit Ophold der i et Par Uger blussede den atter op paany og fik en mere ondartet Karakter, blev til det saakaldte grønlandske «Sting». Der døde ialt 10 Personer, hvoraf rigtignok 6 vare spæde Børn. Disse Tilfælde blandt Børnene fik jeg ikke selv Lejlighed til at iagttage, da jeg netop, da de udbrød, var paa Rejse Syd efter. De Tilfælde, som jeg havde under min Behandling, vare Pleuro-Pneumonia, og Pneumonien var det mest fremtrædende.»

Ogsaa ved Arsuk og Tigssaluk (som Lægen berejste dette Aar) «fandt jeg Befolkningen lidende af Snue og Hoste. Ved Arsuk skal der senere være udbrudt en Sting-Epidemi, som har kostet henved en Snes Personer Livet, men herom ved jeg intet bestemt at melde.»

1884.

N. Jacobsen, Nord-Grønland: Sundhedstilstanden har gennemgaaende været god. «Der har paa ingen Steder hersket Epidemier. De mest fremtrædende Sygdomme have været Forkølelsessygdomme, navnlig, som det synes, Bronchitis chr. og akut Pneumoni samt Diarrhoe.» — Jacobsen behandlede i

Digitized by Google

August 1884: Bronchitis 3 (Mænd 15—60 Aar), i September: Pleuritis 1 (Kvinde 15—60 Aar), i Oktober: Bronchitis 4 (1: 0—1 Aar, 3 Mænd: 15—60 Aar), i November: Pleuritis 1 (en Kvinde 15—60 Aar).

Lindemann, Julianehaab: »Sundhedstilstanden blandt Grønlænderne har, som man ogsaa kunde vente det som Følge af det urolige Vejr og de ringe Forraad af Levnetsmidler, kun været temmelig daarlig, idet der vel ingen større Epidemier har hersket, men Antallet af Forkølelsessygdomme har været meget stort og samtidigt med dem et temmeligt stort Antal tuberkuløse Sygdomme. I Maj Maaned indfandt sig en ganske lille Influenza-Epidemi, kommende nord fra; alle Tilfældene vare meget lette og hurtigt overstaaede. I August Maaned herskede der her i Distriktet ligeledes en Influenza-Epidemi, men af langt alvorligere Art, idet den baade var meget udbredt og samtidigt havde Tilbøjelighed til at compliceres med andre sværere Sygdomme, navnlig Pneumoni og Pleuritis. Alle Tilfældene her ved Kolonien havde dog et heldigt Forløb med Undtagelse af et 2 Maaneder gammelt Barn, der døde af en meget intens capillær Bronchitis. Med Hensyn til Antallet af de angrebne Individer, da er det meget vanskeligt at bestemme, da Grønlænderne ere saa fortrolige med disse Epidemier, at kun de sværere Tilfælde kommer under Lægebehandling, men saavidt jeg har kunnet skønne, har i det mindste her ved Kolonien det overvejende store Flertal af Befolkningen været angrebet. Af de af mig behandlede 24 Tilfælde ere 13 forekomne hos Børn, 11 hos Voxne, og af disse vare 5 Tilfælde complicerede med Pleuritis og Pneumoni, medens Sygdommen hos Børnene kun viste en meget intens Bronchitis. Epidemien kom som sædvanlig Nord fra og skal efter Sigende ved Arsuk have været særlig ondartet med talrige Dødsfald, uden at jeg formaar at angive noget nærmere om Epidemien der, da jeg, skøndt Stedet hører med til Julianehaab Distrikt, er aldeles uden Efterretning fra den derboende Læge. Jo længere Epidemien imidlertid er skredet

Digitized by Google

frem Syd paa, desto mere synes den at have tabt en Del af sin Ondartethed, skøndt den endnu ved de sydligere Udsteder har fremkaldt enkelte Dødsfald, navnlig blandt ældre Individer. Udenfor den nævnte Epidemi har jeg af Sygdomme i Respirationsorganerne behandlet en Pleuro-Pneumoni hos en yngre Mand, en Pleuritis med meget betydelig serøs Ansamling hos en 10 Aar gl. Dreng samt en Mængde sporadiske Tilfælde af Bronchitis saavel hos Voxne som Børn.»

Sundhedstilstanden blandt Europæerne har været særdeles god.

1885.

N. Jacobsen, Nord-Grønland: Sundhedstilstanden i det hele god. «At Befolkningen ved pludselige Overgange fra Kulde til mildt Vejr og omvendt let paadrager sig Forkølelser, har vist sig i Aar som de foregaaende Aar, men dog synes Tilfældene efter de modtagne Indberetninger i det Hele ikke at have været af alvorligere Karakter eller længere Varighed. Der har ikke paa noget Sted hersket Epidemier. De mest fremtrædende Sygdomme have været chronisk og akut Bronchitis, chronisk og akut Pneumoni, enkelte Tilfælde af Pleuritis samt Diarrhoe.»

C. Binzer, Godthaab (Beretning for $^{4}/_{6}$—$^{4}/_{9}$ 1885): Paa en Rejse til Sukkertoppen ($^{22}/_{8}$—$^{1}/_{9}$) traf Lægen to Tilfælde af Pleuritis og 1 Tilfælde af croupøs Pneumoni. — Efter Indberetningerne «herskede i Juni og Juli Maaneder i Holstensborg en Epidemi af Lungebetændelse, der navnlig i Begyndelsen bortrev en Del Mennesker, hvorimod Sundhedstilstanden i Frederikshaab Distrikt med Undtagelse af en temmelig heftig Influenza-Epidemi, der krævede nogle og tyve Offre, var god.»

Lindemann, Julianehaab: Sundhedstilstanden har været god. «Vel havde vi her ved Kolonien fra Slutningen af April til Midten af Maj en temmelig udbredt Influenza-Epidemi, der omtrent ligelig angreb baade Voxne og Børn, men alle Tilfældene vare — navnlig hos Voxne — temmelig ubetydelige, medens

Digitized by Google

medens derimod der blandt Børnene fandtes flere temmelig stærkt angrebne; navnlig vare hos disse sidste de gastriske Symptomer særlig fremtrædende. Epidemien udbredte sig i Løbet af Maj Maaned over hele Distriktet uden dog nogetsteds at antage nogen alvorligere Karakter. Dødsfaldenes Antal under denne Epidemi er angivet til 4, og maa det bemærkes, at det i det hele er meget tvivlsomt, hvorvidt dette Antal er rigtigt, da Angivelsen stammer fra grønlandske Kateketer og tyske Missionærer.»

«Pneumoni er, saavidt mig bekendt, ikke forekommet; derimod indtraadte der under den ovenfor omtalte Influenza-Epidemi hos en $1^1/_2$ Aar gl. Dreng en intens capillær Bronchitis, der en Tidlang truede med et ugunstigt Forløb, men hvor Helbredelse dog indtraadte efter omtrent 4 Ugers Forløb. Et andet Tilfælde hos en 71aarig Kvinde endte dødeligt» ... «Pleuritis er optraadt med 1 Tilfælde hos en 12 Aar gl. Dreng; Sygdommen stod ikke i Forbindelse med nogen som helst Epidemi og havde et temmelig langvarigt Forløb men endte iøvrigt med fuldstændig Helbredelse.»

1886.

N. Jacobsen, Nord-Grønland, anfører for 1886; Mortaliteten har ikke været betydelig. «Ligesom de foregaaende Aar have Sygdomme fortrinsvis været Bronchitis, chron. og akut Pneumoni, Diarrhoer, Furunkler samt enkelte spredte Tilfælde af «Sting» ... «Der har intet Sted hersket Epidemier.»

Lindemann, Julianehaab: «Omtrent fra Midten af Maj blev Sundhedstilstanden meget slet, idet der omtrent ved den Tid udbrød en meget heftig Influenza-Epidemi, som efterhaanden udbredte sig over hele Distriktet. Epidemien begyndte ved de norden for Kolonien liggende Bopladser, hvorfra den meget langsomt efterhaanden angreb den ene Boplads efter den anden, saaledes at den i Begyndelsen af August Maaned endnu ikke var ganske ophørt i den sydligste Del af Distriktet. Med Hensyn til Epidemiens Karakter, da var denne i Begyndelsen ikke

Digitized by Google

særlig ondartet, idet der vel fandtes flere alvorlige Tilfælde, men disse vare kun meget sporadiske og viste ingen Tilbøjelighed til at antage de sværere Former, som senere bleve saa almindelige baade her ved Kolonien og paa de Syd for denne beliggende Bopladser. Hvad den specielle Beskrivelse af Epidemien angaar, da skal jeg kun holde mig til, hvad der fandt Sted her ved Stedet, idet jeg dog ikke undlader at bemærke, at Forholdene i en Del af Syddistriktet ikke i en væsentlig Grad vare forskellige fra Forholdene ved selve Kolonien, om end Dødeligheden var betydelig større. Den 16. Maj, førend hvilken der i nogen Tid havde hersket svage nordlige Vinde med kølig Luft uden Spor af Sygelighed, indtraadte der særdeles mildt og trykkende Vejr med fuldstændig Vindstille og en stærk Regn, og samtidigt angrebes pludseligt paa nogle faa Timer den allerstørste Del af den herværende Befolkning af Epidemien. Til Forskjel paa Epidemierne de foregaaende Aar synes denne navnlig i Begyndelsen at have Tilbøjelighed til at angribe Larynx og de øvre Luftveje, saa at der hos Børn indtraf ikke saa faa croupligne nde Tilfælde. Alle disse i Begyndelsen angrebne Individer kom sig dog alle forholdsvis hurtigt, men efterhaanden som de først forskaanede Individer angrebes, idet det samme uheldige Vejrlig vedblev, forandrede Epidemien Karakter og blev mere og mere ondartet, idet den antog Tilbøjelighed til at compliceres med dybere Lidelse af Luftvejene, saaledes at de under Epidemiens Slutning tilkomne Sygdomstilfælde saagodtsom udelukkende vare Pneumonier eller Pleuriter. Ifølge mine Sygelister, paa hvilke jeg kun har medtaget de betydeligere Tilfælde, gruppere disse sig paa følgende Maade:

Influenza-Epidemi fra 10. Maj—4. Juni.

Datum	Samlet Antal Tilf.	Voxne	Børn	Hovedsymptom (V. = Voxne, B. = Børn)
Maj 16.	1	1	•	Bronchitis
— 17.	5	1	4	V. Laryngitis, 4 B. Bronchitis
— 18.	3	2	1	2 V. Bronchitis, B. Bronchitis
— 19.	2	2	0	1 V. Bronchitis, 1 V. Laryngitis.

Digitized by Google

Datum	Samlet Antal Tilf.	Voxne	Børn	Hovedsymptom (V. = Voxne, B. = Børn)
Maj 20.	3	1	2	V. Laryngitis, 2 B. Laryngitis
— 21.	1	•	1	Laryngitis
— 22.	2	•	2	1 B. Laryngitis, 1 B. Bronchitis
— 23.	4	•	4	4 B. Bronchitis
— 24.	3	1	2	1 B. Bronchitis, 1 B. Laryngitis, 1 V. { Pneum. sinist. / Bronch. dextr.
— 25.	3	1	2	2 B. Bronchitis, 1 V. Pleuro-Pneum. sin. & Bronch. dextr.
— 26.	4	2	2	1 V. Bronchitis, 1 V. Bronchitis capill. (Pleurit.?), 2 B. Bronchitis
— 27.	3	2	1	1 V. Pneumonia sinist., 1 V. Pneumonia dextr. B. Bronchitis
— 28.	2	2	•	1 V. Pneumonia sin., 1 V. Pleuritis dextr.
— 29.	2	2	•	1 V. Pneumon. dextr., 1 V. Pneumonia sinist.
— 30.	1	1	•	1 V. Pleuritis dextr.
— 31.	1	•	1	1 B. Pneumonia dextr.
Juni 2.	1	1	•	1 V. Pneumonia sinist.
— 4.	2	2	•	2 V. Bronchitis.

«Det vil heraf fremgaa, at det væsentlig kun var voxne Individer, der angrebes af de svære Complicationer. Med Hensyn til Sygdommens Forløb, da var dette for Pneumoniernes Vedkommende overensstemmende med, hvad man i Almindelighed finder ved de croupøse Pneumonier; kun savnedes i dem alle det karakteristiske rubiginøse Expectorat. Pleuriterne vare alle temmelig lette med ringe Ansamling, men ikke desto mindre alle utvivlsomme.» — Der indtraf kun 1 Dødsfald (det under 25. Maj anførte voxne Individ) efter 2 Dages Sygdom. «Et andet Dødsfald, der indtraf under denne Epidemi, har jeg ikke medregnet, da det var et Individ, der allerede var langt henne i sidste Stadium af Phthisis pulmonum. Under Sygdommens Gang Syd paa antog den en mildere Karakter; værst synes den at have været ved Kolonien, Sydprøven, Lichtenau og Igdlorpait.

«Den øvrige Del af Aaret har Sundhedstilstanden overalt i Distriktet været god, skøndt ikke faa Dødsfald senere ere indtrufne væsentlig som Følge af Eftersygdomme efter nævnte Epidemi og da navnlig af Phthisis pulmonum.»

«Blandt Europæerne har Sundhedstilstanden været særdeles

Digitized by Google

god. Den ovenfor omtalte Epidemi strakte sig vel ogsaa til disse uden dog at antage nogen alvorligere Karakter, navnlig indtraf ingen af de sværere Complikationer».

1886—87.

C. Binzer, Godthaab (Beretning for 1886—87): Overalt paa sine Rejser fandt Lægen Sundhedstilstanden gennemgaaende god; kun nogle enkelte Tilfælde af Pleuritis frembød sig.

«Ved Kolonien Godthaab herskede i Juli og en Del af August Maaned en Del Tilfælde af akut croupøs Pneumoni og Pleuritis samtidig med, at endnu flere vare lidende af det i Beretninger fra Grønland hyppigt omtalte «Sting», der, hvor jeg har haft Lejlighed til at undersøge dette, aldrig har været noget for mig ukendt eller en egen Sygdom (som det flere Steder angives om de grønlandske Sting-Epidemier), men mindre og lette Tilfælde af Pleuritis, ofte hos Mennesker, der have Phthisis i de første Stadier.»

1887.

N. Jacobsen, Nord-Grønland: Morbiliteten kan trods Misfangst og Nød ikke siges at have været betydelig. «Sygdommene have ligesom de foregaaende Aar fortrinsvis været Forkølelsestilfælde, navnlig Bronchitis, chronisk og akut Pneumoni, Diarrhoe samt enkelte spredte Tilfælde af Sting. Der har intet Sted hersket Epidemier.»

C. Lindemann, Julianehaab: Sundhedstilstanden har været særdeles tilfredsstillende. «De sædvanlige Forkølelses-Epidemier ere vel ikke helt udeblevne, ja have til sine Tider f. Ex. Maanederne Maj og September været meget udbredte, men stedse have de haft en meget mild Karakter uden Dødsfald, i det mindste blandt Voxne. Blandt Børn er der derimod forekommet enkelte Dødsfald som Følge af Bronchitis capillaris». Lægen mener, at «disse Epidemier hyppig give Anledning til Udbruddet af chroniske Brystlidelser af destruktiv Karakter, hvortil Grønlænderne paa Grund af den blandt dem saa hyppigt

Digitized by Google

forekommende Scrophulose jo maa antages at være særligt disponerede.» — Lindemann angiver at have behandlet: Pleuritis sinistra: 1 Tilfælde.

1887—88.

Binzer, Godthaab, betegner i sin Beretning for Finansaaret 1887—88 (dateret $^{16}/_{7}$ 1888) Sundhedstilstanden som temmelig tilfredsstillende «uden Forekomst af epidemiske Sygdomme.» — «Ved Kolonien Sukkertoppen herskede under mit Ophold der i Begyndelsen af denne og Slutningen af forrige Maaned en Epidemi af Pleuritis og enkelte Tilfælde af Pneumoni, hvoraf 2 med dødeligt Udfald, foruden talrige catarrhalske Tilfælde.» —

1888.

N. Jacobsen, Nord-Grønland: «Ligesom de foregaaende Aar har Sygdommene væsentligst været Bronchitis, chron. og akut Pneumoni, Diarrhoe samt enkelte spredte Tilfælde af Sting.» . . . «Der har intet Sted hersket Epidemier.» — Jacobsen angiver, at 7 (Kvinder?) døde af Lungebetændelse.

C. Lindemann, Julianehaab: Sundhedstilstanden har overalt været god: «De sædvanligvis aarlig tilbagevendende Influenza-Epidemier have iaar saa godt som slet ikke indfundet sig eller dog i ethvert Tilfælde haft en saa mild Karakter, at de ikke i nogen væsenlig Grad have kunnet paavirke Dødeligheden. Mest udbredt synes Foraars-Epidemien at have været i den sydlige Del af Distriktet, hvad der ogsaa synes naturligen at kunne forklares ved den i det hele daarligere økonomiske Tilstand hos denne Del af Befolkningen.» . . .

Blandt Europæerne har Sundhedstilstanden været god.

1888—89.

C. Binzer, Godthaab (Beretning for Finansaaret 1888—89): Sundhedstilstanden har været tilfredsstillende uden Forekomst af epidemiske Sygdomme. — En Patient blev behandlet paa

Digitized by Google

Sygehuset for en betydelig Pleuritis dextr., der 3 Gange nødvendiggjorde Thoracocentese forinden definitiv Helbredelse.

1889.

C. Binzer, Godthaab (Beretning for $^{23}/_{4}$—$^{15}/_{7}$ 1889): Sundhedstilstanden overalt tilfredstillende.

[I Følge Inspektorats-Beretningerne begyndte i Midten af Maj 1889 i Julianehaab Distrikt en Influenza-Epidemi, som i Løbet af Sommeren bredte sig nordefter lige op til Umanak i Nord-Grønland. I Julianehaab Distrikt var denne Epidemi temmelig ondartet og krævede ikke saa faa Ofre, ligesom den ogsaa holdt sig længe der, medens den ellers i de fleste Egne synes at have haft en mildere Karakter og snart var overstaaet uden at have medført større Dødelighed (C. Ryberg).]

1889—90.

Holger Kiær, Nord-Grønland (Beretning for $^{1}/_{4}$ 1889—$^{31}/_{3}$ 1890: «I Aarets Løb forekom foruden spredte chirurgiske og medicinske Sygdomme samt enkelte Tilfælde af Sindssygdom en større Epidemi af grønlandsk «Sting» eller som den vel tør betegnes Influenza. Sygdommen optraadte i hele Lægedistriktet med Undtagelse af den nordlige Del, Uperniviks Omraade, hvorfra omtales spredte «Sting»-Tilfælde, men ingen Epidemi, med temmelig ensartet Intensitet og med ikke betydelig Tidsforskel mellem de enkelte angrebne Steder; vestlige, nær det aabne Hav liggende Egne synes lidt tidligere angrebne end østligere, sydlige lidt tidligere end nordligere; de tidligste Tilfælde angaa sidste Halvdel af Juli, de sidste Slutningen af August. Børn og Halvvoxne skaanedes temmelig gennemgaaende, Voxne og maaske særlig ældre synes mest udsatte; Dødeligheden indenfor Antallet af udtalt angrebne Individer anslaar jeg til maaske en 5—7 Procent, de overvejende af disse ældre Individer. Fra et enkelt Sted, repræsenterende 3 Bopladser, har jeg modtaget Oplysninger, der gaar ud paa, at Sygdommen først optraadte der, efter at en tilrejsende Syg havde opholdt sig en kort Tid

Digitized by Google

paa de 2 Pladser, og for den 3dies Vedkommende efter at en Beboer derfra havde besøgt de andre Pladser. Sygdommen optraadte da regelmæssigt 4 Dage, efter at Berøring med de Syge havde fundet Sted.»

«Et yderst konstant Symptom foruden og vel i Continuitet af Angina var katarrhalske Tuba- og Otitis-media-Tilfælde, jevnlig holdende sig udover det akute Stadium af Sygdommen og undertiden optrædende som næsten eneste Symptom, saaledes hos et Par af de Danske, hvilke Sygdomme ellers — som sædvanlig — berørte lidet . . .» «En noget langtrukken Rekonvalescens med svækket anæmisk Tilstand efterlod Sygdommen i ikke ringe Udstrækning.»

1890.

H. Kiær, Nord-Grønland: Sundhedstilstanden i det hele gunstig. I Aarets sidste Kvartal har Befolkningen lidt Nød. — «Iøvrigt har Befolkningen ikke været under Indflydelse af nogen større Epidemi; kun ere til Tider Katarrher i Luftvejene og Fordøjelseskanalen optraadte med nogen Tilbøjelighed til Ophobning og forbunden med Liden af Almenbefindendet, i Almindelighed dog kortvarige og uden alvorlige Følger.» . . .

C. Binzer, Godthaab (Beretning for 1/5—Juli 1890): Sundhedstilstanden gennemgaaende god uden nogen epidemisk Optræden af Sygelighed; «kun herskede ved Kolonien Sukkertoppen i Juli og August forrige Aar efter Bestyrerens Indberetninger en epidemisk Forkølelse med enkelte Dødsfald blandt Børn.»

«Sundhedstilstanden i Godthaab Distrikt var da» (ɔ: Sommeren 1890) «tilfredsstillende, hvorimod der ved Kolonien Frederikshaab, Kvanilik og Narssalik herskede en epidemisk temmelig heftig Bronchitis med influenzaagtig Karakter, der» . . . «dog kun medførte enkelte Dødsfald blandt de spædeste Børn. I Slutningen af Juni Maaned var Tilstanden atter god.

C. Binzer, Godthaab (Beretning for 7/7—Septbr. 1890): Sundhedstilstanden ved Holstensborg og Sukkertoppen meget

Digitized by Google

god uden epidemiske Tilfælde ... «Under mit Ophold ved de to nordligste Kolonier her i Lægedistriktet har der derimod ved Godthaab hersket nogen Forkølelse, dog uden større Gene for Befolkningen.»

C. Lindemann, Julianehaab, var fraværende paa Rejse til Danmark fra 20de August 1889 til 1ste September 1890. De nedenstaaende Bemærkninger gælder som Følge heraf hovedsagelig kun for Tidsrummet fra September indtil Aarets Udgang.

«Sundhedstilstanden har i Forsommeren været god, saavidt man kan skønne; vel har Dødeligheden i dette Tidsrum været temmelig betydelig, men dette skyldes hovedsagelig den forrige Aar herskende heftige Influenza-Epidemi, idet en stor Del af Pneumonipatienterne foreløbig slippe ud over Sygdommen for sluttelig efter kortere eller længere Tids Forløb at gaa tilgrunde som Phthisikere. De sædvanlige Forkølelsesepidemier ere vel ikke helt udeblevne og paa sine Steder ere ogsaa forekomne enkelte Tilfælde af «Sting» (Bronchopneumonier eller Pleuritis), uden at disse dog have antaget et saadant Omfang, at de have haft nogen synderlig Indflydelse paa Dødeligheden.»

Efter Lægens Ankomst til Landet i 1890 berettes fra Kagssimiut og Sydprøven Distrikt, at der var forekommet en Del Forkølelsestilfælde dog uden større Betydning, «ligesom ogsaa Befolkningen her ved Kolonien ikke har været uberørt heraf».

1891.

H. Kiær, Nord-Grønland: «Ingen Epidemier i Disko-Bugt, ialtfald ingen alvorligere, hvis Spor af Epidemi ere forekomne, da have Tilfældene været saa lette, at de ikke ere komne til almindelig Kundskab i tilstrækkelig Grad til at opfattes som epidemiske, hvad jo vel tør siges af være ensbetydende med at maatte henføres under den for Landet endemiske Influenza. Medens i Umanak Distrikt Forholdet kun har været lidet ugunstigere, forholder Sagen sig anderledes for Upernivik Vedkommende.»

«For Maanederne Juni-Juli meldes fra hele Upernivik

Digitized by Google

Distrikt om Epidemi af «Sting»; Symptomerne have ved denne Lejlighed intet særligt frembudt, der kunde foranledige til Adskillelsen fra Begrebet Influenza med Lokalisation til Respirationsorganerne. Sygdommen meddeles fra Upernivik og dets sydlige Udsteders Vedkommende at være udbrudt sidst i Maj eller først i Juni; for Prøvens Vedkommende først efter en Forbindelse med Hovedpladsen Upernivik (Slædepost med Breve fra udenlandske Hvalfangerskibe, hvilke gerne i Maj Maaned anløbe Upernivik). For de nordlige Udsteders Vedkommende begyndte Sygeligheden blandt Befolkningen: ved Augpilagtok ifølge Indberetning de første Dage af Juni, ved Kangarssuak i Løbet af Juni, medens der fra Tasiusak ej meddeles om Sygelighed før i Juli. — Selve Upernivik er altsaa Stedet, hvor Sygdommen først optraadte og bredte sig herfra videre (ved Persontrafikken) syd og nordefter. «Med paafaldende Intensitet optraadte Sting-Epidemien ved Prøven, hvor i Løbet af kort Tid, 9de Juni—16de Juli, 18 Mennesker døde af en Befolkning paa ikke langt over 100 Individer.»

C. Lindemann, Julianehaab: Sundhedstilstanden i Aarets første Halvdel gennemgaaende god overalt. «Foruden de sædvanlige lettere Forkølelsesepidemier var det navnlig Fordøjelsesforstyrrelser af forskellig Art, der vare de fremherskende Sygdomme.» Forkølelsesepidemierne indfandt sig som sædvanlig i Slutningen af Maj Maaned og varede til henimod Midten af Juni, men vare — som ovenfor sagt — meget godartede.»

«Hele Sommeren igennem var Sundhedstilstanden overalt god, saagodtsom uden Sygdom nogetsteds.» . . .

«Henimod Slutningen af Oktober opstod, som det synes, her ved selve Kolonien en meget heftig Influenza-Epidemi, som med nogle kortere Remissioner vedvarede hele Aaret ud, ja opnaaede egentlig først Højdepunktet i Januar Maaned og først fuldstændig ophørte henimod Midten af Marts 1892. Epidemien synes som sagt at være udbrudt her ved Stedet, idet hele den nordlige Del af Distriktet, hvorfra Epidemierne ellers pleje at

Digitized by Google

komme, var fuldstændig eller i ethvert Tilfælde næsten fuldstændig fri for Sygdom. Den ytrede sig med de sædvanlige Influenza-Symptomer kun særlig stærkt udtalte og Komplikationerne, navnlig Bronchopneumonier overordentlig hyppige, meget ofte var der kun gaaet meget lidt udtalte bronchitiske Symptomer forud, saa at det næsten fik Udseende af primært opstaaede Pneumonier. Dødeligheden under denne Epidemi var her ved Kolonien betydelig, dog var det med Undtagelse af et Par forholdsvis unge Individer kun gamle og af Lungesvindsot lidende Personer, hvor Sygdommen endte dødeligt. Med Hensyn til Forløb og Udgang af disse Pneumonier har det som sædvanlig vist sig, at Patienterne kun opnaa en relativ Helbredelse, idet de for en meget stor Del eller maaske Størstedelen senere angribes af Lungetuberkulose. Epidemien udbredte sig herfra meget langsomt til den sydlige Del af Distriktet sandsynligvis paa Grund af den mindre livlige Forbindelse mellem de forskellige Bopladser, saaledes at den først kort før Jul naaede Sydprøven og Nanortalik. Her optraadte den imidlertid langt mildere. Til den allersydligste Del af Distriktet naaede Epidemien først i Slutningen af Februar og Begyndelsen af Marts men havde ogsaa her en godartet Karakter, om den end paa enkelte Steder havde et Par Dødsfald til Følge. Med Hensyn til Sygdommens Symptomer har der ikke været noget særligt at bemærke; dog synes det, som om foruden Bronchopneumonier ogsaa Komplikationer fra Ørenes Side have været ualmindelig hyppige; dette har ialtfald været Tilfældet her ved Kolonien, og det samme indberettes ogsaa fra Udstederne.»

1891—92.

Th. N. Krabbe, Godthaab (Beretning for $^{29}/_{6}$ 1891—$^{22}/_{4}$ 1892) angiver paa en Rejse til Fiskernæsset i Slutningen af August—3die September at have behandlet Tilfælde af Bronchitis.

«I Oktober udbrød her i Godthaab en ondartet Influenza-

Digitized by Google

Epidemi, som i Dagene mellem 25. Oktober og 7. November voldte 5 Dødsfald, derefter antog en mildere Karakter men stadig sporedes til ind i Marts. To af de nævnte 5, som døde, frembøde tillige Tegn paa Phthisis, men ikke i en saadan Grad, at den kunde betragtes som Dødsaarsag. Blandt den grønlandske Befolkning havde jeg endvidere nogle faa croupøse Pneumonier . . .»

Sundhedstilstanden blandt Europæerne god. En Volontær gennemgik lykkelig en alvorlig croupøs Pneumoni.

«Sundhedstilstanden i Fiskernæsset og Lichtenfels» (fra andre Steder mangler Indberetninger), «har været ligesaa slet som her i selve Godthaab, idet» . . . «en 'ondartet Sting-Epidemi har hjemsøgt Befolkningen hele Vinteren og voldet mange Dødsfald. Ved Bopladserne og Udstederne her i Distriktet have Forholdene været langt gunstigere.»

A. Gudiksen, Læge ved Ivigtut Kryolitbrud, behandlede i Tidsrummet $^{4}/_{10}$ 1891—$^{26}/_{4}$ 1892 ved Bruddet 1 Tilfælde af Lungebetændelse (dansk Patient). Den omtalte Pneumoni var en «Pneumonia dextr. (Influenza)».

1892.

H. Kiær, Nord-Grønland: «De øvrige Koloni-Distrikter» (syd for Upernivik), «Disko-Bugt-Distrikterne og Umanaks have i 1892 lidt en Del under en Influenza-Epidemi; ligesom ved tidligere Epidemier er den heller ikke denne Gang optraadt samtidig overalt, men tidligst ved Godhavn og sydpaa, sidst i Umanaks Distrikt; ogsaa var Sygdommens Intensitet afgjort betydeligst ved Godhavn og de beboede Steder mellem denne Koloni og Egedesminde, medens den herfra nordefter optraadte mildere; svarende hertil forholdt sig Sygdommens Udbredningsgrad blandt Befolkningen. Kun faa Børn over Pattebørnsalderen og kun faa Voxne bukkede under for Sygdommen, som derimod syntes næsten skæbnesvanger for Børn fødte under samme; flere Dødsfald af faa Dage gamle Børn har jeg at notere fra denne

Digitized by Google

Epidemi, ogsaa fra de Steder, hvor dens Optræden forøvrigt var at betegne som mild. I Umanak Distrikt gjorde Epidemien sig først gældende i August og September; fra Slutningen af September og langt ind i Oktober herskede et ganske ualmindelig fugtigt Vejrlig med stadige Regnskyl, hvorimod de Indfødtes Hytter næsten ingen Beskyttelse yder; det forekommer mig værd at bemærke, at disse klimatiske Forhold aldeles ikke synes at have virket forværrende ind paa de epidemiske Forhold. Aarets sidste 2—3 Maaneder have som sædvanlig været betegnede af ugunstige Ernæringsforhold blandt Befolkningen men gunstige Sundhedsforhold.» —

Th. N. Krabbe, Godthaab, behandlede i Aaret 1892: Pneumoni 1, Pleuritis 1. Endvidere «lettere Bryst- og Underlivstilfælde.» En af Patienterne ved Godthaab døde af croupøs Pneumoni. Krabbe kom tilbage til Godthaab fra en Rejse d. 30te August. «Faa Dage efter min Hjemkomst nordfra blev jeg kaldet til Narssak, hvor en ondartet Sting-Epidemi var udbrudt. Den 4de September tog jeg derned og vendte tilbage samme Aften. Sygdommen havde allerede krævet 4 Ofre, og flere vare endnu meget alvorligt angrebne» ... «Som sædvanligt viste Sygdommen sig ogsaa her som en stærk Bronchitis med influenza-agtig Karakter.» —

10de Oktober: I Umanak herskede Influenza i flere af Husene, og flere Personer var liggende.

G. Lasson, Læge ved Kryolitbruddet Ivigtut, angiver i sin Beretning for $^{26}/_{4}$—$^{1}/_{6}$ 1892, at Forkølelsessygdomme kun har været lidet fremtrædende. I Beretningen for $^{2}/_{6}$—$^{15}/_{10}$ 92 betegnes Sundhedstilstanden som god.

Fritz Jørgensen, Julianehaab (Beretning for September—December 1892): Sundhedstilstanden har været temmelig daarlig, «hvad fornemlig skyldes en i Maanederne September—Oktober herskende Influenza-Epidemi, der navnlig i Distriktets sydlige Del krævede ikke saa faa Ofre.» ... «Medio September begyndte umiddelbart efter adskillige Dages vedholdende stærke Regnskyl,

Digitized by Google

der bragte megen Fugtighed ind i de Indfødtes Boliger, den ovenfor omtalte Influenza-Epidemi, vandrende herfra sydefter. Den var ledsaget af heftige catarrhalske Pneumonier, der dog her ved selve Kolonien kun havde et enkelt Dødsfald til Følge (1½ Aar gl. Barn), skønt ca. ⅓ af Beboerne (237 i Antal) efter hinanden angrebes af Sygdommen; derimod kom der medio Oktober Anmeldelse om, at den sydpaa i Distriktet havde haft et mere malignt Forløb, og at der alene ved Pladsen Nanortalik af ca. 30 angrebne var død 12 Individer.» I sidste Halvdel af Oktober havde Epidemien naaet sit Kulminationspunkt og var i gradvis Aftagen; de angrebne Patienter, der var meget talrige, var tildels overalt i begyndende Reconvalescens-Stadium. Fra medio November kan Epidemien betragtes som ophørt.

Jørgensen nævner blandt de sporadisk optrædende Sygdomme: Pleuro-Pneumoni («Sting»). En Patient med Pleuritis behandledes paa Sygehuset; udskreves senere rask.

G. Lasson meddeler i sin Beretning for Kryolitbruddet Ivigtut for 15/10 1892—31/5 93, at Sundhedstilstanden har været særdeles god. «Strax efter Fox' Ankomst var der en Del Forkølelsestilfælde, der dog nu have tabt sig.» Lægen nævner: Bronchitis, Pectoralia, Febrilia p. p. —

1893.

H. Kiær, Nord-Grønland: «Slutningen fra ringe Dødelighed til Frihed for Epidemier, her da specielt Influenza, gælder om nogetsteds, saa her i Grønland fuldt ud, og er da det eneste Sted, hvor der fremhæves at have hersket nogen epidemisk Sygelighed, Umanak, særlig Kolonistedet og i Efteraarsmaanederne, September til November.»

Krabbe, Godthaab: Sundhedstilstanden har gennemgaaende været tilfredsstillende; «de aarlige Forkølelsessygdomme antoge ingen Steder synderlig alvorlige Former, og der er i det hele taget ikke forekommet Sygdomme med ondartet epidemisk Karakter.» — Krabbe angiver (ved Godthaab og Ny-Herrnhut)

Digitized by Google

at have behandlet «en Del lette Bryst- og Underlivstilfælde». 1 Patient angives død af Brystbetændelse (Krabbe dengang fraværende paa Rejse). Paa en Rejse i Holstensborg og Sukkertoppens Distrikter traf Krabbe en Pleuritis.

O. Helms, Læge ved Arsuk, nævner i sin Beretning fra $^{13}/_{5}$—$^{1}/_{10}$ 1893: En meget let Forkølelses-Epidemi i Juli Maaned.

G. Lasson, Ivigtut (Beretning for $^{1}/_{6}$—$^{14}/_{10}$ 1893): Sundhedstilstanden har været særdeles god. Epidemiske Sygdomme har ikke været observeret. Faa Forkølelsessygdomme.

Fritz Jørgensen, Julianehaab: «Grønlændernes Sundhedstilstand har været tilfredsstillende.» — «Tilfælde af de her almindeligst forekommende, sporadisk optrædende Sygdomme have vel vist sig i samme Antal som foregaaende Aar, men naar undtages de Foraar og Efteraar med epidemisk Præg optrædende Tilfælde af Snue og Bronchitis (i det hele catarrhalske Affektioner), hvis Forløb dog som sædvanlig har været meget godartet og mildt, har Befolkningen ganske været forskaanet for udbredte Epidemier, ogsaa for den i de sidste Aar her saa regelmæssig og haardnakket optrædende Influenza.» —

Som hyppige blandt de sporadiske Sygdomme nævnes: Pneumoni, Pleuritis.

1894.

H. Kiær, Nord-Grønland: «Distriktet har været forskaanet for større dødelige Epidemier.»

«Helt frit for epidemisk Sygelighed er Aaret dog — som sædvanligt — ikke gaaet, men kun for et enkelt Sted, Godhavn, beskrives denne som ret svær, medtagende de syge stærkere, om end kun foranledigende 1 Dødsfald. Epidemiens Karakter frembød intet, der foranledigede til at adskille den fra almindelig endemisk Influenza, de katarrhalske Tilfælde i Epidemiens Begyndelse interesserede særligt Digestionsorganerne, i dens Slutning ogsaa Respirationsorganer. Fra samme Tid, Aarets sidste Kvartal, omtales paa flere Steder epidemiske katarrhalske Tilfælde men af mild Natur; ikke usandsynligt er det, at den paa

Digitized by Google

den Tid af Aaret næsten overalt standsede Konflux mellem de enkelte beboede Pladser i høj Grad har modvirket Omsiggriben af Sygeligheden.»

Krabbe, Godthaab: »Ved Siden af denne ovenbeskrevne Epidemi» (en epidemisk optrædende Underlivssygdom, Kødforgiftning?) »har Sundhedstilstanden i det hele taget ikke været god i Sukkertoppens Distrikt i 1894, idet der hist og her jevnligt er blusset smaa Epidemier af Bryst- og Underlivslidelser op, og Dødsfaldenes Antal har ialt været usædvanligt højt.»

Blandt Europæerne har Sundhedstilstanden været god.

C. V. Fryd, Læge ved Ivigtut, meddeler i Beretning af $^{29}/_{5}$ 1894, at Sundhedstilstanden har været gennemgaaende god. Sygdomme blandt Stedets Beboere har for største Delen været lette Forkølelsessygdomme. — I Beretning for $^{15}/_{7}$—$^{13}/_{10}$ 1894 angiver Fryd at have behandlet (blandt Beboerne i Ivigtut): Tussis simplex (almindelig Forkølelse) 2, Tracheo-Bronchitis 1, Pleuritis sicca 1.

Fritz Jørgensen, Julianehaab: Sundhedstilstanden har været ualmindelig god. »Med Undtagelse af en mindre, godartet Dysenteri-Epidemi har Distriktet været forskaanet for Epidemier af enhver Art; de sædvanlige Foraar og Efteraar optrædende katarrhalske Tilfælde ere iaar optraadte saa spredt og have angrebet en saa ringe Part af Befolkningen, at de neppe kunne siges at være optraadte i virkelige Epidemier.» — Jørgensen nævner blandt Lungesygdommene: Pneumoni, Pleuriter samt Bronchopneumonier hos Børn.

1895.

H. Kiær, Nord-Grønland: »Den første Halvdel af 1895 forløb uden egentlige Epidemier. . . .» »Siden Slutningen af August 1895 forefaldt spredt paa forskellige Steder og til forskellige Tider Tilfælde af epidemisk Karakter, utvivlsomt Tilfælde af den her endemiske Influenza; lejlighedsvis optraadte de med et særligt ondartet, i Løbet af et Døgn dødeligt Forløb.»

Digitized by Google

Krabbe, Godthaab: Sundhedstilstanden har gennemgaaende været god saavel for Danske som Grønlændere.

Blandt Europæerne har Sundhedstilstanden gennemgaaende været god i hele Distriktet. Paa en Rejse til Frederikshaab i September og Oktober traf Lægen nogle Tilfælde af Bronchitis.

C. Neergaard, Læge ved Ivigtut (Beretn. for $^{1}/_{1}$—$^{31}/_{12}$ 1895): Sundhedstilstanden har i det hele været god. — Tilfælde af Forkølelsessygdomme har ikke været særlig talrige. Af betydeligere Sygdomme forefaldt et Tilfælde af Lungebetændelse.

Fritz Jørgensen, Julianehaab: Sundhedstilstanden tilfredsstillende. — «Sommeren har været varm og ualmindelig tør (navnlig vedholdende Regnvejr bringer altid megen Sygdom blandt Grønlænderne, da Fugtigheden trænger ind overalt gennem de mere eller mindre slette Boliger, og de gennemblødte Klæder sjælden kunne skiftes, men tørres paa Kroppen).» Lægen nævner, at Sulteperioder og Nød altid har en «i det mindste indirekte Indflydelse, forsaavidt som den svækker Befolkningen og gjør den mindre modstandsdygtig overfor indtrædende Sygdomstilfælde, navnlig da de epidemisk optrædende.»

«Husene er stadig overbefolkede, smaa og uden al Ventilation (Vinduerne altid naglefaste); Affaldsmøddinger og al anden Urenlighed ligger opdynget fra Aar til Aar lige klods op ad Boligerne og udbreder navnlig om Foraaret, naar Varmen bringer disse Masser i Gæring, en ulidelig Stank, hvad der vel neppe er uden Indflydelse paa den gennemgaaende større Sygelighed paa denne Aarstid; den personlige Renlighedssans lader endnu meget tilbage at ønske osv. —»

«I Foraars-Maanederne, April og Maj, udeblev vel den sædvanlige Influenza-lignende Forkølelsesepidemi ikke, men som de foregaaende Aar er den optraadt meget mildt uden de ellers ret hyppige, alvorlige Lunge-Complikationer men med den sædvanlige store Udbredelse, idet Størsteparten af Befolkningen angrebes, men hurtig restitueredes igjen, saa at Hovedmassen af de angrebne gik oppe, ikke ændsende Sygdommen videre

Digitized by Google

og kun i enkelte lidt sværere Tilfælde have søgt Lægehjælp herfor.» —

Jørgensen meddeler om et Tilfælde af florid Phthisis, der udviklede sig hos en ellers kraftig Mand i Tilslutning til en Pneumoni, efter hvilken Patienten var tilsyneladende restitueret. Mors knap 5 Maaneder efter Sygdommens Begyndelse.

Efter at have omtalt Tuberkulosens store Udbredelse blandt den grønlandske Befolkning skriver Jørgensen: «Andre iaar trufne Lunge-Lidelser ere acute og chroniske Bronchiter, enkelte Tilfælde af Pneumoni (1 med dødeligt Udfald) samt capillær Bronchitis hos Børn.»

1896.

H. Kiær, Nord-Grønland: «Af epidemisk Sygelighed kan nævnes, at der de fleste Steder i Upernivik Distrikt i Efteraaret forekom ophobede Tilfælde af Influenza-lignende Natur, dog lidet ondartede, at der i Midsommeren ved et enkelt Sted i Umanak Distrikt, Satut, indtraf talrige Dødsfald af akut Lungelidelse» . . . I Kiær's Beretninger for Aarene 1895 og 1896 omtales de foran beskrevne Tilfælde af Angina Ludovici?

Krabbe, Godthaab: Sundhedstilstanden har været gennemgaaende god i Distriktet. — Ogsaa blandt Europæerne god.

W. Wilkens, Læge ved Ivigtut, meddeler for 1896: Sundhedstilstanden har været god. Ingen smitsom Sygdom.

F. Jørgensen, Julianehaab: Hvad Sundhedstilstanden angaar, har Aaret været et almindeligt godt Middelaar . . .

«Ved Foraarets Komme indtraf» . . . «de sædvanlige «Forkølelser» ɔ: catarrhalske Lungeaffektioner rundt om i Distriktet, men dog langtfra efter en Maalestok, som man efter det slette Vejrlig maatte formode, og ingensteds med udtalt epidemisk Optrædelsesmaade ligesom overalt af et godartet Forløb; — derimod har Distriktet hele Sommeren igennem været hjemsøgt af epidemisk optrædende, paa sine Steder ret heftige Mave- og Tarmaffektioner . . .»

Digitized by Google

1897.

H. Kiær, Nord-Grønland: En Epidemi optraadte i Umanak Distrikt i Slutningen af August; Symptomerne var Influenzaens. 40—50 Dødsfald, væsentlig af Aldersklassen 0—5 Aar, formenes at skyldes Epidemien. Et enkelt Udsted slap fri for Epidemien . . . «Ogsaa fra Upernivik Distrikt meldes om «Sting»-Epidemi (Influenza); 15 af 42 Dødsfald kommer her paa Epidemiens Regning, faldende særlig paa den modne Alder.»

Krabbe, Godthaab: Sundhedstilstanden gennemgaaende god i hele Lægedistriktet, saavel blandt Europæere som blandt Grønlændere; «for de sidstes Vedkommende maa dog bemærkes, at der i Sukkertoppens Distrikt i den sidste Halvdel af Aaret forefaldt flere alvorlige Sygdomstilfælde med dødeligt Udfald, ligesom der ogsaa fra Holstensborg berettes, at der en Del af Foraaret og Sommeren ved selve Kolonien herskede en Epidemi — efter Beskrivelsen med Influenza-agtig Karakter — som ved sin Udbredning lagde Erhvervet en Del Hindringer i Vejen, men forøvrigt kun forvoldte et Par Dødsfald; hos 2 af de angrebne (begge ved selve Kolonien Holstensborg) stødte alvorlige Komplikationer til, som i det ene Tilfælde resulterede i komplet Blindhed paa begge Øjnene, i det andet Tilfælde i mentale Forstyrrelser.»

R. Bentzen, Læge ved Ivigtut, omtaler i sin Beretning for 1897: En Del Forkølelsessygdom i April.

G. Meldorf, Julianehaab (Beretning for Tidsrummet $^{20}/_{4}$—$^{31}/_{12}$ 1897): I Foraarsmaanederne (April og Maj) forefaldt der en Del Forkølelsessygdomme og Brystaffektioner baade ved Kolonien og — i Følge Indberetningerne — ved saa godt som alle Udsteder og Bopladser i Distriktet. De viste et temmelig langvarigt og vedholdende Forløb, men havde dog gennemgaaende en godartet Karakter og optraadte for største Delen uden at være ledsagede af sværere Lunge- og Brystaffektioner. Ogsaa under det kølige og ofte ublide Sommervejr optraadte en Del Forkølelsessygdomme.

Digitized by Google

I Efteraarstiden blev saa godt som hele Distriktet hjemsøgt af en stærkt udbredt og haardnakket Forkølelses-Epidemi, navnlig strækkende sig over Maanederne September—Oktober; kun meget faa Bopladser i Distriktet kan vel siges at have været forskaanede helt for den. Paa mange Steder angreb Sygdommen næsten hele Befolkningen, saa at i flere Huse næsten alle Beboerne blev bragte paa Sygelejet. Fra Udstederne Syd for Kolonien berettes om Sygdommens udtalte epidemiske Optræden. Fra Sydprøven skrives saaledes, at «i September Maaned var Snue og Hoste meget slemme og plagende paa alle Bopladser, tilsidst udartende til Influenza med de forskelligste Symptomer: Sting, Smerter i Hovedet, Mavepine, blodige Stolgange, Næseblødninger m. m. Denne ondartede Epidemi, som i sine Forgreninger varede til godt ind i December, har efterhaanden krævet 14 à 16 Dødsfald» (i Sydprøven og nærmeste Pladser, derunder Lichtenau og Igdlorpait), «hvoriblandt dog maaske 3 á 4 Tilfælde i alt Fald delvis skyldes tidligere Svaghed og Svækkelse.» I Nanortalik skal Epidemien være begyndt i Slutningen af September og holdt sig i hele Oktober indtil Begyndelsen af November. I Skrivelse a $^{12}/_{10}$ berettes derfra, at «stærk Forkølelse» ogsaa der var meget udbredt, og at hele Familier i flere Huse laa angrebne heraf; «i Resten af Husene er der mindst 2—3 Patienter», hedder det endvidere. Efter Anmodning fra Anlægsbestyreren dersteds sendtes pr. Kajakpost en Del Medikamenter fra Apotheket i Julianehaab til Nanortalik til Bekæmpelse af Sygeligheden der. I Indberetningen fra Pamiagdluk i Distriktets sydligste Del hedder det: «I Begyndelsen af Oktober udbrød en heftig Forkølelses-Epidemi over hele Distriktet» (ɔ: Pamiagdluk), «og hvoraf alle bleve angrebne; først i Slutningen af Januar var endelig denne Sygdom ophørt.»

Ved Kolonien kom de første 4 Tilfælde af den omtalte Epidemi under Lægebehandling d. $^{22}/_{9}$ og i de følgende Dage flere og flere Tilfælde, indtil Sygdomstilfældene lidt efter lidt atter blev sjældnere og tabte sig omtrent helt i den første Trediedel

Digitized by Google

af Oktober. Man kan maaske sige, at over Halvdelen af Koloniens Beboere var syge i dette Tidsrum, naar man foruden de sværere Tilfælde tillige medregner de mange lettere og lette Tilfælde, der ikke kom til Lægebehandling. Flere af Tilfældene, der begyndte akut, og hvor Feber, Ildebefindende, Hovedpine, Smerter i Ryg, Lemmer, Øjne osv. var de mest fremtrædende Symptomer, og de katarrhalske traadte mer eller mindre i Baggrunden for disse, lignede virkelige Influenza-Tilfælde. I andre — og de fleste Tilfælde — traadte de katarrhalske Affektioner mere i Forgrunden og dominerede Sygdomsbilledet, der saaledes mere fik Karakteren af en akut Tracheo-Bronchitis. Ogsaa nogle Tilfælde af capillær Bronchitis og Broncho-Pneumoni kom i det nævnte Tidsrum under Behandling.

Ikke sjældent optraadte saadanne akute Brystaffektioner hos Patienter med mer eller mindre gamle, i Forvejen tilstedeværende, Lungetuberkuloser, der i nogen Tid (f. Eks. siden sidste Forkølelses-Epidemi) havde givet relativt faa Symptomer og nu blussede op med større Intensitet af Expectorationen, Kortaandethed, Smerter i Brystet, Hæmoptyser osv. I to saadanne Tilfælde af i Forvejen tilstedeværende Lungetuberkulose, hvortil sluttede sig en akut Forværrelse med langt større In- og Extensitet af Rallelydene, Kortaandetheden osv., bukkede Patienterne, en 51-aarig Fanger og en 50-aarig ugift Kvinde ved Kolonien, under for Sygdommen; den førstnævnte døde meget hurtigt, den sidste hen i November Maaned. — I et Par af de af mig observerede Tilfælde sluttede Angina sig til de øvrige katarrhalske Affektioner.

1898.

H. Kiær, Nord-Grønland, meddeler i sin Beretning for Aaret 1898: »En større Del af Dødsfaldene i Upernivik Distrikt falde paa Maanederne August—September, da der herskede epidemisk Sygelighed af — efter hvad de anmeldte Symptomer tydede — sædvanlig endemisk Influenza-agtig Karakter. Næsten Halvdelen

Digitized by Google

af det samlede Antal Dødsfald for Aaret 1898 i Upernivik Distrikt kunne sættes i Forbindelse med denne Epidemi.» —

Krabbe, Godthaab: «Sundhedstilstanden har i Kalenderaaret 1898 langtfra været ubetinget god i Lægedistriktet. I Sukkertoppen Distrikt optraadte de sædvanlige Influenza-agtige Epidemier i ret alvorlig Grad i Aarets første Halvdel, i Godthaab og Frederikshaab Distrikter derimod først i Aarets sidste Maaneder. I Holstensborg Distrikt var Sundhedstilstanden gennemgaaende god hele Aaret, naar undtages en mindre Sting-Epidemi i April og Maj.» — I Frederikshaab og Godthaab Distrikter herskede desuden en Kighoste-Epidemi i de sidste Maaneder af Aaret 1898, den samme, der samtidig rasede i Julianehaab Distrikt (se nedenfor!). — Blandt Europæerne var Sundhedstilstanden god overalt.

R. Bentzen, Kryolitbruddet Ivigtuts Læge, behandlede (paa Sygehuset) i 1898 fra et af de ankomne Skibe et Tilfælde af Pleuro-Pneumoni. Fra selve Ivigtut behandledes Tilfælde af Bronchitis.

G. Meldorf, Julianehaab: Sundhedstilstanden var i de første 8 Maaneder af Aaret 1898 særdeles god, saavel ved Kolonien som — saa vidt mig bekendt — ogsaa i den øvrige Del af Lægedistriktet. De i Foraarstiden ellers saa almindelig med epidemisk Karakter optrædende Forkølelsessygdomme udeblev ved Kolonien saa at sige ganske; ialt Fald kom ikke et eneste saadant Tilfælde under Lægebehandling her. — Fra Sydprøven berettes om lidt Forkølelse og Hoste i April og Maj, men Sygdomstilfældene havde alle en mild Karakter. I Nanortalik skal der i Slutningen af Maj og Begyndelsen af Juni have vist sig en Del Forkølelses-Sygdomme med Snue, Hæshed og Hoste, men ogsaa der blev alle Patienterne atter raske i Løbet af kort Tid. Endelig indberettes ogsaa fra Pamiagdluk, at Sundhedstilstanden der har været god, fraset nogen Forkølelse i April og Maj.

Efter September Maaneds Begyndelse var Sundhedstilstanden

Digitized by Google

derimod mindre god over hele Distriktet, særlig paa Grund af en meget udbredt Kighoste-Epidemi, der hjemsøgte Distriktet i Efteraars- og de første Vinter-Maaneder af Vinteren 1898—99 og angreb næsten hele Befolkningen ved alle Bopladser og Udsteder og krævede en stor Del Dødsfald iblandt de smaa Grønlænderbørn, særlig i Alderen 0—1 Aar.

Ved Tigssaluk traf jeg $^{7}/_{7}$ en Fanger med fremskreden Tuberkulose i begge Lunger, hos hvem der for 7—9 Maaneder siden som Følge af et Empyem var fremkommet en Fistel nedadtil i højre Sideregion af Brystet (8de Intercostalrum); igennem denne Fistel afsondredes endnu stadig lidt gullig Vædske. — Et lignende Tilfælde skal være indtruffet hos en 15-aarig Pige ved Sydprøven i November; hun døde $^{26}/_{8}$ 1899, uden at jeg havde faaet Lejlighed til at se Patienten.

1899.

R. Bentzen, Nord-Grønland, meddeler, at Aaret synes at have været ret sundt (Lægen tiltraadte først Embedet i Efteraaret 1899).

Krabbe, Godthaab, beretter, at Maj og Juni 1899 gjorde sig bemærkede ved en Epidemi, som nogenlunde hjemsøgte hele Lægedistriktet, dog i ret forskellig Grad, og som paa de haardest angrebne Pladser krævede en Del Ofre. Det synes at have været en almindelig Influenza-Epidemi.

«Den ovennævnte Influenza-Epidemi var i sidste Halvdel af Maj og det meste af Juni vel meget udbredt her» (ɔ: ved Godthaab), «men alle Tilfældene havde temmelig lette Forløb». Kun hos en (Jordemoderen), som tilsyneladende kun havde været let angreben af Forkølelsen, udviklede sig pludseligt en Peritonitis, som hurtigt endte dødeligt.» — Lægen var selv lidende af Influenza i en stor Del af Maj og Juni. Krabbe forlod Godthaab d. 6te Juli og berejste derefter Sukkertoppen og Holstensborg Distrikter og «traf flere Steder Patienter, som endnu ikke havde overstaaet deres Sygdom fra den ovennævnte

Digitized by Google

Epidemi, og af hvilke flere vare meget alvorligt angrebne, særligt ved Atangmik, Napassok og Kangamiut.»

Den tyske Missionær, ved Umanak (i Godthaab-Fjord) mistede 1899 et lille, 1 Aar gl. Barn af en Brystlidelse — sagdes der. Iøvrigt var Sundhedstilstanden blandt Europæerne god.

Lindhard, Lægen ved Kryolitbruddet Ivigtut, angiver, at have behandlet Tilfælde af Forkølelsesfeber samt Tilfælde af Halskatarrh. Sundhedstilstanden betegnes som god; ikke epidemiske Sygdomme.

G. Meldorf, Julianehaab: Sundhedstilstanden var i Aaret 1899 særdeles god over hele Distriktet. Epidemier af nogen større Betydning optraadte ikke. Aaret dannede saaledes en heldig Modsætning til 1898, hvor Kighoste-Epidemien i Efteraars- og Vinter-Maanederne drog igennem Syd-Grønland, udbredende Sygdom overalt og bortrivende en betydelig Mængde Smaabørn.

Katarrhalske Affektioner af de øvre Luftvejsslimhinder (eller forplantet længere nedad) optraadte af og til i Aaret 1899 med epidemisk Karakter, men saavel ved Kolonien som ved Udsteder og Bopladser synes disse Affektioner at være optraadt med særdeles godartet Forløb og hver Gang uden at være af længere Tids Varighed. Ved Kolonien kom enkelte Tilfælde af Bronchitis og Forværrelser ved bestaaende Lungetuberkuloser til Behandling i April, og lettere Forkølelsestilfælde med Snue og Hoste var da ret udbredte blandt Befolkningen. — Ogsaa i Juni Maaned, maaske særlig i den sidste Halvdel, var lettere katarrhalske Affektioner med Snue og Hoste almindelige blandt Befolkningen ved Kolonien og nærmeste Pladser. Fra Nanortalik skrives ligeledes ($^{20}/_{6}$): «Netop i disse Dage er Befolkningen bleven angreben af Forkølelsessygdomme, der yttrer sig som Snue og Hoste samt lettere Halsbetændelse.» Ogsaa fra Kagssimiut og Pamiagdluk meddeles om «lidt Forkølelse» i Sommertiden, men iøvrigt skal Sundhedstilstanden paa disse

Digitized by Google

Pladser have været god. — Det kølige og regnfulde Vejr i Juni Maaned, medens Størstedelen af Befolkningen opholdt sig ved Angmagsæt- eller Fangstpladserne i mer eller mindre daarlige, utætte Sommertelte og intermistiske Jordhytter, begunstigede maaske disse katarrhalske Slimhindeaffektioners Optræden. — Lægen ved Ivigtut omtaler en ret heftig Influenza-agtig Epidemi, der i sidste Halvdel af Juni Maaned angreb saavel unge som gamle i Arsuk og Ikerasarsuk samt de ved Bruddet boende Grønlændere. Den danske Udstedsbestyrer i Arsuk var angreben, endog ret heftigt; derimod skal ingen danske ved Bruddet have mærket noget til Sygdommen. Symptomerne var: Hovedpine, Leddesmerter samt en mer eller mindre stærk Katarrh af de øvre Luftveje, ledsaget af Feber. I et Tilfælde var der universel Bronchitis; i intet Tilfælde skal selve Lungerne have været angrebne. I Efteraars- og Vintertiden forekom saa at sige ingen saadanne Tilfælde i 1899, hverken ved Kolonier eller — i Følge Indberetningerne — ved Udsteder og Bopladser.

1900.

R. Bentzen, Nord-Grønland, betegner Sundhedstilstanden i Aaret 1900 som ualmindelig god overalt. «Af epidemiske Sygdomme har ingen haft større Udbredning eller videre Betydning. Selv den saa almindelige «grønlandske Influenza» har neppe vist sig, i hvert Fald er kun optraadt spredte Tilfælde. Sygdommens Udeblivelse tilskrives her den ualmindelig tørre Sommer.»

Blandt Dødsaarsagerne findes: Brystbetændelse (Sting, Forkølelse) 9 Tilfælde (ɔ: 7.5 % af samtlige Dødsaarsager).

Bennet Kjeldsen, Læge ved Ivigtut, angiver, at Sundhedstilstanden i Aaret 1900 var særdeles tilfredsstillende; der forekom intet Tilfælde af epidemisk Sygdom, heller ikke i Arsuk.

G. Meldorf, Julianehaab: Sundhedstilstanden var i Januar og Februar, April samt i Maanederne Juli-December incl. 1900

Digitized by Google

særdeles god saavel ved Kolonien som — i Følge Indberetninger og Breve — i hele den øvrige Del af Lægedistriktet. I Maj 1900 var derimod Størstedelen af Distriktets Befolkning angrebet af en meget udbredt Influenza-Epidemi. Ogsaa i Marts og en Del af Juni var Sundhedstilstanden mindre god.

Katarrhalske Affektioner af Luftvejsslimhinderne forekom næsten ikke ved selve Kolonien i Vinteren 1899—1900 før i Marts Maaned 1900: lettere katarrhalske Tilfælde indfandt sig da pludselig hos en stor Del af Grønlænderne ved Kolonien d. 4de og 5te Marts og paafølgende Dage, efter at der et Par Dage i Forvejen var indtraadt meget mildt, regnfuldt, tykt og fugtigt Vejr, der havde fremkaldt voldsomt Tøbrud, saa at Sneen næsten helt smeltede bort i Kolonien og nærmeste Omegn. Den milde Periode i Dagene $^{25}/_{2}$—ca. $^{2}/_{3}$ efterfulgtes af koldere Vejr. Den højeste observerede Temperatur i Marts 1900 noteredes d. $^{1}/_{3}$ (nemlig + 8.7°), den laveste d. $^{8}/_{3}$ (nemlig ÷ 11.8° C.). En Mængde Børn og Voxne blev i de nævnte og nærmeste Dage derefter angrebne af Snue, Hæshed og Hoste. Hos en Del af de angrebne synes Sygdommen at være optraadt med Influenza-agtig Karakter (temmelig pludselig med Smerter i Lemmerne, Hovedpine, Ildebefindende og lettere Febrilia); andre angav, at Snuen, Hæsheden og Hosten just ikke var optraadt ganske pludselig, og at den ikke var indledet af Kulderystelser eller andre Feberfornemmelser. En nogle og 50aarig Mand angav at have mærket Snue og let Ildebefindende d. $^{8}/_{3}$, stærk Hovedpine og Appetitmangel m. m. d. $^{9}/_{3}$, saa at han maatte gaa tilsengs; d. $^{10}/_{3}$ følte han sig betydelig bedre og gik ud, men var da endnu meget hæs og «forkølet». Hos de fleste af de angrebne, der undersøgtes, fandtes kun de øvre Afsnit af Luftvejsslimhinderne angrebne (Coryza, Pharyngitis, Laryngitis); sjældnere kunde der konstateres Rallelyde eller andre Symptomer paa, at Katarrhen havde forplantet sig længere nedad. Der saas intet Tilfælde af Angina tonsillaris. Man kan maaske sige, at imellem en Trediedel og Halvdelen af Koloniens Befolk-

Digitized by Google

ning var angrebet af saadanne katarrhalske Affektioner i Marts Maaned. Omkring Midten af Marts var de fleste af de angrebne i god Bedring, og nye Tilfælde optraadte vistnok ikke efter den Tid; i sidste Trediedel af Marts mærkedes ikke mere til Epidemien, der i det hele forløb særdeles mildt og uden alvorlige Følger af nogen Art.

For Udstedernes og Bopladsernes Vedkommende lyder Indberetningerne særdeles gunstigt saavel i Henseende til epidemisk som til Optræden af andre Sygdomme i Vinteren 1899—1900. — Fra Kagssimiut skrives d. 14/3 1900: «Sygdomme af og til saavel imellem Voxne som Børn i Vintertiden»; fra Sydprøven 1/3: «Sundhedstilstanden har været god»; fra Igdlorpait (1/3): «Sundhedstilstanden blandt Grønlænderne særdeles god»; fra Sagdlet 14/3: «Sundhedstilstanden har hele Tiden været ret tilfredsstillende, da der ikke er indtruffet nogen ondartet Sygdom af nogensomhelst Art.» — Fra Nanortalik skrives 20/3: «Siden sidste Indberetning» (af 20/8 1899) «har Sundhedstilstanden her og de nærmeste to Bopladser været gennemgaaende særdeles god og tilfredsstillende, fraregnet en langvarig men dog ikke ondartet Forkølelses-Epidemi, som har hersket her siden Nytaar.» Den 25de Marts berettes endvidere fra samme Plads, at et dansk Barn, 7 Aar gl., samt flere Grønlænderbørn i Ugen forud havde været angrebet af meget stærk «Forkølelse»? med Ørepine, langvarig Hovedpine, Brækning og høj Feber, Stivhed i Nakken, Smerter i Ryggen og megen Mathed. Sygdommen varede i nogle Dage, der indtraadte da en ret pludselig Bedring, men i alt Fald hos det danske Barn efterlod Sygdommen Døvhed paa det ene Øre, hvori Barnet havde mærket Smerter. Der var intet Udflod fra Øret, og Døvheden skal atter senere være svundet. De katarrhalske Slimhindeaffektioner synes altsaa her at have forplantet sig til Mellemøret gennem Tuba Eustachii, hvilket sikkert meget hyppig finder Sted hos Grønlænderne, eftersom chroniske Mellemørebetændelser med seropurulent Udflod gennem Øregangen (Otorrhoea) ses saa yderlig almindelig, særlig hos Børnene. —

Digitized by Google

Endelig indberettes fra de allersydligste Pladser, Frederiksdal og Pamiagdluk, at Sundhedstilstanden der har været tilfredsstillende, og at epidemiske Sygdomme der ikke er optraadte i Vintertiden. — En let Forkølelses-Epidemi skal have været blandt Grønlænderne ved Arsuk og Ivigtut i Marts, men kun faa var saa angrebne, at de søgte Lægen ved Bruddet. — Ved Narssalik (i Frederikshaab Distrikt) skal «Mavesygdomme, Sting og Brandbylder» have været ret udbredte i Vinteren 1899—1900.

Ved Kolonien viste en Influenza-Epidemi sig atter pludselig omkring d. 1ste Maj med Snue, Hæshed, Hoste og lettere Febertilfælde hos en stor Del af Befolkningen. Endvidere klagede mange af de angrebne over Ildebefindende, Hovedpine, Smerter i Halsen, Brystet og Lemmerne. Det objektive Fund var Symptomer paa Coryza, Pharyngitis og Laryngitis, Tracheitis, Tracheo-Bronchitis samt enkelte Tilfælde af Bronchitis capillaris (og Broncho-Pneumoni). — Epidemien optraadte i Begyndelsen af Maj med et lettere Forløb; senere (omkring 10de Maj) synes den at tiltage noget mere i In- og Extensitet, og i det hele var Epidemien mere udbredt og værre end den, der optraadte ved Kolonien i den første Halvdel af Marts. Saavel Børn som voxne blev angrebne, ligeledes saavel indfødte som danske. Omtrent et halvt Hundrede af de angrebne ved Kolonien kom under Lægebehandling. I mange af Husene var næsten alle Beboerne angrebne af de Influenza-agtige Symptomer. Ca. $^{25}/_{5}$ var Epidemien godt i Aftagende ved Kolonien. Dog led et Par Smaabørn endnu da af capillær Bronchitis og Broncho-Pneumoni som Rest efter Influenzaen hos dem. Størstedelen af Koloniens Befolkning havde da været angrebet af Epidemien. Dennes Forløb var i det hele godartet, og intet Sygdomstilfælde forløb med dødeligt Udfald. Hos de enkelte Patienter var Sygdomsforløbet kun af nogle Dages indtil 1 a 2 Ugers Varighed. I de sidste Dage af Maj var Størstedelen af de angrebne atter raske ved Kolonien, og en stor Del af Befolkningen flyttede derefter til Fangst- og Angmagsætpladserne. Men hen i Juni

Digitized by Google

Maaned (omkring d. 10—12 Juni) indfandt der sig atter — efter flere Dages regnfuldt og taaget Vejr — en mindre Forkølelses-Epidemi blandt Grønlænderne ved Kolonien samt paa de omliggende Fangst- og Angmagsætpladser. Ogsaa danske blev angrebne. Sygdommen begyndte hos dem med lidt Smerter, Slim, Tørhed og Brænden i Halsen (Svælget) samt «Leerschlucken»; hos et Par danske Patienter saas Angina tonsillaris catarrhalis. Fra Halsen bredte Katarrhen sig snart højere op: til Næsesvælgrummet (og Øret) og Næsen (stærk Coryza) og længere ned: Laryngitis, Tracheitis. — Ogsaa en stor Del Grønlændere angav, at Sygdommen først viste sig hos dem som Halsbetændelse. Epidemien varede denne Gang til henimod Slutningen af Juni og optraadte iøvrigt med noget mindre In- og Extensitet end i Maj Maaned.

Ved Udsteder og Bopladser var Befolkningen ligeledes angrebet af den omtalte Influenza-Epidemi i Maj og tildels Juni Maaned. Epidemien har vistnok været overalt i Distriktet, og Størstedelen af Befolkningen har sikkert været angrebet heraf. Ved Kangermiutsiait, Sydprøven og Lichtenau, Igdlorpait o. fl. Steder skal næsten alle Mennesker (Grønlænderne saavel som de enkelte derboende Europæere) have været angrebne af Epidemien henimod Midten af Maj Maaned. De grønlandske Forstandere, der var komne til Kolonien i Anledning af Forstanderskabsmødet d. $^{3}/_{5}$, har rimeligvis ogsaa bidraget til at føre Smitten vidt omkring i Distriktet; flere vendte tilbage herfra til deres Bopladser stærkt forkølede. — Fra Sagdlet meddeles $^{21}/_{6}$: «I Maj og en Del af Juni Maaned har her existeret en ondartet Forkølelsessygdom; alt er dog nu overstaaet, og Sygdommen har ikke medført noget Dødsfald.» I Indberetningen fra Nanortalik af $^{20}/_{6}$ anføres: «Forkølelses-Epidemien begyndte her i Slutningen af forrige Maaned og maa netop nu regnes for at være ophørt. Denne Epidemi, der grasserede saavel her ved Stedet som ved Fangstpladserne og ved Angmagsætpladsen i Sermilik-Fjord, angreb i heftigst Grad voxne Individer, om endogsaa

Digitized by Google

mange Børn var daarlige. Sygdommen ytrede sig mest ved Hæshed, Hoste og Snue, Hovedpine og Sting i Forbindelse med stærk Mathed, mén var dog som Regel hurtig forløbende.» — Ved Pamiagdluk (Ilua) synes Epidemien at have haft stor Udbredelse. I Indberetningen derfra (af $^{15}/_{6}$) skrives: «I Maj Maaned herskede her en slem Influenza-Epidemi (i Forening med Sting) over det hele, alle bleve angrebne, og Epidemien varede Maaneden ud. I Juni var endnu nogle angrebne ved Ilua, alle de øvrige vare da tildels komne sig, adskillige lider endnu af Hæshed og Hoste.» Denne Epidemi var Aarsag til, at Størstedelen af Befolkningen fra Pamiagdluk og omliggende Pladser først kunde flytte ud til Fangstpladserne paa Yderøerne hen i Juni Maaned.

I den øvrige Del af Aaret 1900 optraadte saadanne katarrhalske Slimhindeaffektioner kun sparsomt og med mer eller mindre mild Karakter, og Epidemier af nogen større Betydning og Udstrækning forekom ikke. En lettere forløbende «Efteraarsforkølelses»-Epidemi med katarrhalske Affektioner af Luftvejenes Slimhinder optraadte i sidste Halvdel af September Maaned samtidig med katarrhalske Slimhindeaffektioner af Fordøjelsestraktus (Diarrhoe m. m.). Under min Rejse til Distriktets sydligste Pladser fra $^{16}/_{9}$—$^{9}/_{10}$ var saaledes en stor Del af Befolkningen forkølet, havde Snue og Hoste, og adskillige, der kom til Undersøgelse, saaledes ved Nanortalik (omkr. d. $^{21}/_{9}$), frembød lettere Bronchitis-Symptomer m. m. Ved Frederiksdal, Pamiagdluk og flere Steder viste det samme sig at være Tilfældet i Slutningen af September, ligesom ogsaa en ret betydelig Del af Befolkningen ved Kolonien samtidig skal have været angrebet af lignende Katarrher af de øvre Luftvejsslimhinder. En Del af de i August til Vestkysten nyankomne 37 hedenske Østlændinge, som jeg i Dagene $^{27}/_{9}$—$^{28}/_{9}$ traf, vaccinerede og undersøgte ved Pamiagdluk, angav ligeledes at være blevne forkølede med Hoste og Slim i de senere Dage forinden min Ankomst til Pladsen, og adskillige af dem frembød ogsaa endnu da

Digitized by Google

Symptomer paa tilstedeværende Bronchitis m. m. Men alle de Tilfælde af Forkølelsessygdomme, jeg traf paa den nævnte Rejse, havde et forholdsvis let og mildt Forløb; af «Sting» saa jeg ikke et eneste Tilfælde. I et Brev af $^{7}/_{10}$ skriver dog den grønlandske Udligger ved Itivdlek: «En ung Kone ligger her syg af Sting, og Befolkningen er ikke rigtig rask for Tiden.»

Ved min Hjemkomst til Kolonien (efter $^{9}/_{10}$) var Epidemien saa godt som ophørt her; men i de nærmest paafølgende Dage kom endnu en Del Tilfælde af akut Diarrhoe til Behandling. Fra Kagssimiut nævnes nogen Forkølelse, Snue, Hoste o. lgn., ingen alvorlig Sygdom i September og Oktober. I Begyndelsen af September forefaldt enkelte lettere Forkølelsestilfælde med Snue og Hoste ved Kolonien.

1901.

R. Bentzen, Nord-Grønland: «I Løbet af Eftersommeren 1901 optraadte i Syddistriktet en Del Tilfælde af den sædvanlige Influenza og af katarrhalske Pneumonier, der særlig ved Jakobshavn medførte flere Dødsfald.»

G. Koppel, Læge ved Ivigtut, beretter for Aaret 1901: «Af epidemiske Sygdomme har der ikke været noget Tilfælde ved Bruddet.» Koppel behandlede 1 Tilfælde af Pleuritis og 1 Tilfælde af Influenza.

G. Meldorf, Julianehaab: Sundhedstilstanden var i 1901 god over hele Distriktet, om dette end ikke helt blev forskaanet for de sædvanlige Influenza- og Forkølelsessygdomme m. m. I Begyndelsen af Januar forefaldt enkelte lettere Forkølelsessygdomme (med Snue, Hoste) ved Kolonien Julianehaab, og fra Pamiagdluk omtales (i Indberetning af $^{15}/_{6}$) «lidt Forkølelse» i sidste Halvdel af Marts varende til Midten af April og ikke efterladende sig «nogen dødelig Følge», men nogen egentlig større og udbredt Epidemi af saadanne katarrhalske Slimhindeaffektioner forekom ikke før noget længere hen paa Foraaret og Sommeren. Sundhedstilstanden i 1901 betegnes overalt i

Digitized by Google

Indberetningerne omkring fra Distriktet, lige fra Tigssaluk og Arsuk til Pamiagdluk og Itivdlek som god og tilfredsstillende.

Influenza-Epidemien optraadte i Foraaret 1901 senere end de tilsvarende Foraars-Epidemier i Aaret 1900. Epidemien synes at være kommen Nord fra og derefter at være vandret sydefter igennem Distriktet. Ved Kagssimiut, ca. 10 Mil Nord (eller snarere Vest) for Kolonien, skal — efter mundtlig Meddelelse fra en Kajakpostmand, som kom tilbage derfra ca. $^{20}/_{5}$ — «alle Mennesker» den Gang have været forkølede med Snue og Hoste. I Indberetningen af $^{17}/_{6}$ fra den danske Udstedsbestyrer i Kagssimiut hedder det: «Sundhedstilstanden har fra Marts til nu været temmelig god; dog har her været en Del Forkølelse blandt Befolkningen med Snue, Hoste og Sting og en Del Mavelidelser men uden Dødelighed.»

Ved selve Kolonien viste Epidemien sig i de første Dage af Juni Maaned (omkring d. 1ste) under samtidigt fugtigt, taaget, køligt og tildels regnfuldt Vejr. Sygdommen begyndte saavel hos Grønlændere som hos danske med Smerter, Tørhed og Brænden i Halsen, Synkebesvær, «Leerschlucken» (smertefuld), stærk Kulde i Kroppen (ogsaa Kulderystelser, «ikke engang i Sengen var det muligt at blive varm»), lettere Ildebefindende, Hovedpine, ubestemte Smerter i Lemmerne (Led og Muskler osv.). Jeg selv blev pludselig angreben af saadanne Symptomer om Efterm. d. 3. Juni. Al Synkning og enhver Bevægelse af den bløde Gane (Uvula osv.) var forbunden med Smerte, den sejge, gulgrønne Slim, der opharkedes, indeholdt Blodklatter og løsnedes kun vanskeligt. Ogsaa de fleste andre danske ved Kolonien var angrebne paa tilsvarende Maade; en 35-aarig dansk Mand angav, at han omkring den 1. Juni havde været meget stærkt forkølet med «Halsen næsten stoppet til af Slim»; ogsaa hos ham indeholdt den sejge, tykke Slim lidt Blod. Den ofte meget faste Slim opharkedes under Hoste («Svælghoste»), og paa Grund af, at Slimen saa vanskelig løsnedes og kunde hostes op, kunde denne Hoste være meget generende, forstyrrede

Digitized by Google

Nattesøvnen m. m. — Nogle Patienter (Grønlændere) klagede over stærkere Lumbago og Rhachialgi samt Smerter i Øjelaagene; enkelte Patienter klagede over lidt Smerter i Brystet. Overalt angav man, at Sygdommens første lokale Symptomer mærkedes i Halsen; herfra bredte Slimhindekatarrhen sig saa efterhaanden videre opad (til Næsesvælgrummet og Næsen): Coryza, der kunde være næsten rent purulent og meget vedholdende, og nedad (til Larynx: Hæshed, Trachea osv.) Sjældent skred den videre, saa at der kunde konstateres Bronchitis o. lgn. Hæsheden kunde ogsaa være et tidligt Symptom, næsten et Initialsymptom. Man kunde i Dagene 4de—6te Juni mærke den taagede og klamme, kølige Lufts skadelige Indvirkning paa de øvre Luftvejsslimhinder; Hæsheden tiltog efter Ophold i fri Luft o. s. v. — De fleste af Patienterne angav, at Sygdommen var begyndt temmelig pludselig hos dem; hos andre synes Symptomerne at være optraadt mere gradvist; Initialsymptomerne (Feberen og de øvrige Almentilfælde) har vel her været mindre stærkt udtalte.

19 grønlandske og 7 danske Patienter fra selve Kolonien kom til Lægebehandling i Juni Maaned for Influenza. — At kun saa forholdsvis faa grønlandske Patienter kom til Behandling, skyldes i væsentlig Grad den Omstændighed, at den største Del af Koloniens Befolkning allerede i Slutningen af Maj var flyttet bort til Fangst- og Angmagsætpladsen, saa at kun faa Mennesker var blevne tilbage ved Kolonien. Næsten alle de, der i Juni endnu opholdt sig her, var angrebne af Forkølelses-Epidemien. Og paa Fangst- og Angmagsætpladserne skal noget lignende have været Tilfældet i første Halvdel af Juni; Snue, Hæshed og Hoste overalt! — I Maj 1900 kom 44 Patienter til Lægebehandling under den daværende Influenza-Epidemi; at Patientantallet paa Sygelisten da var større end i Juni 1901, skyldes sikkert for en stor Del, at der endnu da var flere Mennesker hjemme; de havde endnu ikke forladt Kolonien og havde altsaa lettere Adgang til at søge til Lægen. Men saavel

Digitized by Google

i Ex- som i Intensitet overgik Epidemien i 1900 vistnok ogsaa den tilsvarende i Aaret 1901.

Patientantallet i Sommermaanederne, særlig Juni, i mindre Grad Juli og August, vil paa Grund af Befolkningens aarlige Udflytning til Angmagsæt- og Fangstpladserne naturligvis let blive noget mindre paa skematiske Aars-Sygelister, end det vilde være blevet, om Befolkningen var forblevet ved Kolonien i Sommertiden; ligeledes kan Lægens Fraværelse paa Rejse om Sommeren naturligvis ogsaa faa nogen Indflydelse i samme Retning. Men om alle alvorligere Sygdomstilfælde, der indtraf under Befolkningens eller min Fraværelse paa Rejse, har jeg dog vistnok faaet Underretning, og jeg har herved kunnet bøde noget paa dette lidt uheldige Forhold for Overblikket over Sygdommenes Fordeling paa Aarets forskellige Maaneder og Aarstider. —

Det objektive Fund var Temperaturforøgelse, Symptomer paa Coryza, katarrhalsk Angina og Pharyngitis (Rødme, Svulst, Slim), Laryngitis, sjældnere Tracheitis og Tracheo-Bronchitis. Hos et nogle Maaneder gammelt Barn hørtes f. Ex. ($^{18}/_{6}$) pibende Ronchi og Rallelyde overalt paa Thorax. Hos en 25-30 Aar gl. Grønlænderinde (Enke) saas ($^{4}/_{6}$) begge Tonsiller røde og svulne, særlig venstre. Paa venstre Tonsil indadtil mod Isthmus en omtrent 10-Øre-stor, ret tyk, gul Belægning, sikkert kommen tilveje ved Nekrose af Slimhinden. Belægningen kunde tildels fjernes ved Afskrabning, efterladende Saar (Ulceration). Patienten havde i nogle Dage lidt af Svulst og Smerter i Halsen, Synkebesvær m. m. Hos et Par danske Patienter (voxne, bl. a. hos mig selv d. $^{12}/_{6}$) fremkom adskillige Dage efter Sygdommens Begyndelse hos dem, medens de endnu gik med Snue, Hæshed m. m., Herpes labialis-Blærer i større eller mindre Udstrækning. Ogsaa akute katarrhalske Conjunctiviter var en ikke helt sjælden Komplikation under Sygdomsforløbet saavel hos Grønlænderne som hos danske, saaledes som hos mig selv d. $^{13}/_{6}$.

Efter Midten af Juni synes Epidemien at være i Aftagende

Digitized by Google

ved Kolonien og dens nærmeste Omegn; navnlig hen i Maanedens sidste Trediedel var de allerfleste Patienter i Bedring, og nye Tilfælde blev sjældnere. Epidemien kan her betragtes som afløbet forinden Juni Maaneds Udgang. En Mængde voxne og Børn havde da været angrebet af Epidemien; dog syntes Børnene under denne Epidemi at være blevne angrebne i mindre Antal og Grad end de voxne. — Hos de enkelte Patienter var Sygdomsforløbet af forskellig Varighed; de akute Symptomer tabte sig i Almindelighed efter nogle Dages Forløb; men Symptomerne paa de katarrhalske Slimhinde-Affektioner holdt sig ofte længe (Snue, Hæshed, Hoste osv.), ikke sjældent 2—3—4 Uger eller mere. Hæsheden var hos mange Patienter meget stærkt udtalt (Stemmen hviskende, næsten uhørlig) og vanskelig at blive kvit saavel som Snuen. — Adskillige Patienter holdt Sengen i de første Dage under det mere akute Sygdomsforløb.

I Omegnen af Kolonien (Angmagsætpladsen Kakortok, Kangue, Udstedet Narssak) synes Epidemien at være optraadt nogenlunde samtidig med dens Optræden ved Kolonien (de første Dage af Juni), og Tiden for Epidemiens Aftagen og Ophør svarede ogsaa nogenlunde til Forholdene her. Overalt betegnedes Epidemiens Forløb som let og uden alvorligere Komplikationer (Sting m. m.). Kagssimiuts Befolkning var endnu d. $^{6}/_{6}$ (efter Meddelelse fra en Postmand) stærkt forkølet om end i Bedring. Ved Sårdlok, Sydprøven, Lichtenau, Igdlorpait skal »alle Mennesker» ogsaa have været stærkt forkølede (med Hæshed, Hoste, Slim osv.) i Juni Maaned; i Slutningen af Maaneden skal Patienterne ogsaa der have været i Bedring.

Til de sydligere Pladser naaede Epidemien lidt senere end til selve Kolonien. — Fra Nanortalik skrives saaledes ($^{20}/_{8}$): »Foraars-Forkølelsen indtraf hernede i Slutningen af Juni Maaned og varede indtil henimod medio Juli, men optraadte dog kun i en meget mild Grad.» — Fra Nunarssuak (paa Kitsigsut-Øer udfor Nanortalik) indberetter Udstedsbestyreren fra Pamiagdluk, der opholder sig der i Sommertiden, medens

Digitized by Google

Syddistriktets Befolkning ligger paa Sælhundefangst her, i Indberetning af 16/8 om «lidt Forkølelse, som opstod i den første Halvdel af Juni Maaned . . ., men er dog alt overstaaet og har ikke medført noget dødeligt.»

Andre Epidemier af Betydning synes ikke at være optraadte i Distriktet i Aaret 1901. I Slutningen af August samt i September skal der ved Narssak og Kagssimiut være forekommet en Del Tilfælde af Forkølelses-Sygdomme. Ogsaa ved Kolonien saas enkelte let forløbende katarrhalske Slimhinde-Affektioner i den første Halvdel af September. Fra Frederiksdal nævnes nogen Forkølelse i Efteraarstiden, hvilken hurtig gik over. — Ved Pamiagdluk og omliggende Bopladser omtales (14/11): «Lidt Forkølelse i den senere Tid imellem Grønlænderne.»

1902.

R. Bentzen, Nord-Grønland: «De almindelige Smaa-Epidemier af Luftvejskatarrher og Gastro-Intestiniter, der sædvanlig bidrager med til Sygdomsbilledet heroppe», syntes for Aaret 1902 mindre fremtrædende. Fra Juli 1902—Maj 1903 herskede der derimod en Epidemi, om hvilken Bentzen opstiller Tvivl, hvorvidt det «drejer sig om en Influenza med et særligt typhøs Symptomkomplex eller om en Febris typhoidea med talrige abortive Tilfælde, og som særlig synes at svækkes under sin Udbredelse i Landet.» Epidemien maa dog vist nærmest opfattes paa den sidstnævnte Maade.

Gustav Koppel, der ankom til Godthaab d. 5/9 1902, anfører i sin Medicinalberetning for Godthaab Lægedistrikt for Tidsrummet 14/8—31/12 1902: «Der havde her ved denne Koloni om Sommeren hersket en Influenza-Epidemi, der ved min Ankomst endnu ikke helt havde tabt sig; henad Oktober Maaned blussede den atter op og holdt sig stadig hele Vinteren.» — «Sygdommen har haft en ganske usædvanlig stor Udbredning her ved Kolonien, idet omtrent to Trediedele af samtlige Beboere, ca. 230 i Tallet, har været angrebne, nogle endog i

Digitized by Google

meget høj Grad. Sygdommen har ogsaa hersket i de nærliggende Udsteder, hvorfra dog nogen Indberetning endnu ikke foreligger; ved et enkelt Udsted, Kornok, fortælles der saaledes, at samtlige Beboere, noget over 50, alle have været syge; tillige skal der have været adskillige Dødsfald som Følge af Sygdommen.»

«Sygdommen begyndte i Reglen med stærk Hovedpine, Smerter over Lænderne og Dedolationer, i Reglen forklarer Patienterne, at «hele Legemet gør ondt», af og til er Smerten ligesom ogsaa Ømheden stærkest i Leddene, men oftest dog langs Forløbet af Knoglerne. Temperaturer paa ca. 40° er ingen Sjældenhed, navnlig i Sygdommens Begyndelse. Pulsen stiger i Reglen til ca. 120, enkelte Patienter delirere en Del, hvilket ogsaa berettes fra Udstederne, men i det hele taget er de ved deres Bevidsthed under hele Sygdommens Forløb.»

«I Hovedparten af Tilfældene frembyder Patienterne Symptomer paa Katarrher i Luftvejene, lettere Tilfælde af Bronchitis, smaa Pneumonier og i 3 Tilfælde svære Pneumonier med alle de for en croupøs Pneumoni karakteristiske Kendetegn. — En Mindrepart af Tilfældene har været komplicerede med gastroenteritiske Tilfælde, Opkastning og Diarrhoe, sjældnere Forstoppelse. Symptomer fra Urinorganernes Side ere sjældne, af og til ses en let Albuminuri, der dog hurtig taber sig. I ét Tilfælde (se nedenfor!) kompliceredes Sygdommen med Pleuritis og Empyem. Blandt de angrebne har der her ved Kolonien kun været et Dødsfald som Følge af Sygdommen; Patienten var en 18-aarig ung Mand, der døde som Følge af en tilstødende Pneumoni.» — Paa Sygehuset behandledes 2 Patienter for Influenza. Den ene led tillige af Empyema sin., Partus. —

Den sidstnævnte Patient, Moder til et paa Sygehuset født Barn, der døde 2 Dage efter Fødslen (Moderen havde ingen Mælk til det, hvorfor der maatte anvendes kunstig Ernæring), var indlagt for Influenza. Hun «var meget stærkt angrebet af denne, 14 Dage efter Fødslen fik hun Sting i v. Side af Brystet

Digitized by Google

og Temperatur paa 40.6; der var samtidig stærke Kulderystelser og Hoste; der diagnosticeredes Pneumoni; Dæmpning og bronchial Respiration var stærkt udtalt; efterhaanden udviklede der sig imidlertid Symptomer paa en Ansamling i Pleura, og ved Aspirationsapparat udtømtes i 2 Gange ialt 2000 Cubikcm. grønlig Vædske; da imidlertid Temperaturen stadig holdt sig, ligesom der ogsaa var Tegn paa en Kompression af Pulmo, gjordes der, skønt gentagne Prøvepunkturer gav negativt Resultat, Thoracotomi, hvorved udtømtes 1/2 Pot Pus; der indlagdes Drain, gennem hvilket der i Begyndelsen kom rigelig Sekretion; senere hen tabte denne sig, og hun kunde tilsidst (i Aaret 1903) udskrives som helbredet.»

Blandt Europæerne har Sundhedstilstanden været ret god, navnlig angrebes ingen af den ellers herskende Influenza.»

C. V. Lodberg, Læge ved Ivigtut, meddeler, at der ikke i Aaret 1902 er forefaldet noget Tilfælde af epidemisk Sygdom ved Bruddet.

G. Meldorf, Julianehaab: Sundhedstilstanden var i Aaret 1902 god over hele Distriktet; de sædvanlige aarlige Forkølelses-Sygdomme (Slimhindekatarrher) optraadte med let og godartet Forløb uden at give Anledning til alvorlige Komplikationer fra Lungernes eller andre Organers Side. Af saadanne Lidelser kom forholdsvis faa til Lægebehandling saavel fra Kolonien som fra Udsteder og Bopladser i Foraars- og Sommertiden 1902. Heraf tør man dog ikke umiddelbart slutte, at disse Lidelser optraadte i mindre Extensitet end i de nærmest foregaaende Somre, idet den Intensitet, hvormed de hvert Aar optræder, selvfølgelig vil være i høj Grad bestemmende for Patienterne til at søge Lægebehandling; er Intensiteten mindre, vil naturligvis ogsaa færre Patienter søge til Lægen. Ligeledes vil — som omtalt i Medicinalberetningen for 1901 — Befolkningens Udflytning fra Kolonien i Sommertiden til Fangst- og Angmagsætpladserne formindske Patientantallet paa Sygelisterne. Og i Sommeren 1902 indtraadte de epidemiske katarrhalske Luftvejs-

Digitized by Google

Affektioner efter Befolkningens Bortrejse fra Kolonien, nemlig i Juni, Juli og August.

Hvad Vintertiden angaar (Vinteren 1901—02), da nævnes Forkølelses-Sygdomme, som forekomne paa de nordligere Pladser i Distriktet (Arsuk og Kagssimiut). Fra Arsuk skrives saaledes $^{9}/_{4}$ 1902: «Sundhedstilstanden er for Tiden god, men her har hersket nogen Forkølelse iblandt Befolkningen; et Par Gange i Vinterens Løb har flere af de gamle maattet holde Sengen i flere Dage og tabte helt Kræfterne, hvad der jo ellers ikke er almindeligt blandt Grønlænderne.» Og fra Kagssimiut indberettes $^{14}/_{3}$ 1902: «I Vinterens Løb har der jevnlig været en Del Forkølelse, Snue og Hoste.» — I Foraars-Indberetningerne fra andre Pladser nævnes ikke Forkølelses-Sygdomme, som forekomne i Vintertiden. Ved selve Kolonien var en stor Mængde Grønlændere i Dagene umiddelbart efter Nytaar saa hæse, at deres Stemmer var hviskende; navnlig var det de yngre og ældre Medlemmer af det grønlandske Sangkor, der Jule- og Nytaarsnat havde tilbragt Størstedelen af Natten med at synge Salmer i fri Luft udenfor Grønlændernes og de danskes Huse. At den kolde Vinternatteluft let vil udøve en skadelig Indvirkning paa Slimhinderne (Larynx m. m.), er indlysende, og det er da ogsaa Reglen, at Jule- og Nytaarssangen aarlig giver Anledning til katarrhalske Slimhinde-Affektioner med Hæshed og Hoste. — Ogsaa enkelte danske klagede over at være forkølede i Begyndelsen af Januar Maaned (Snue, Hæshed og Hoste).

«Foraars-Forkølelses»-Epidemien i Aaret 1902 synes ligesom i 1901 og i tidligere Aar at være kommen Nord fra og derefter at være vandret mod Syd gennem Distriktet; den optraadte tidligst paa de nordligste Pladser (Tigssaluk m. m.: i Maj), senest paa de sydligste (Pamiagdluk m. fl.: i Juli). I et Brev fra den grønlandske Udligger ved Tigssaluk, dateret $^{28}/_{5}$, skrives f. Ex.: «Vi ere alle meget syge af Forkølelse», og fra Kagssimiut hedder det ($^{7}/_{6}$): «Her er nogen Forkølelse, Hoste og

Digitized by Google

Snue, ellers staar alt vel til.» — I Følge Indberetning af $^{24}/_{6}$ vedvarede disse Forkølelsestilfælde endnu dengang.

Ved Kolonien optraadte de første Tilfælde af denne Forkølelses-Epidemi i Midten af Juni Maaned; forinden den Tid havde Sundhedstilstanden i denne som i de fleste andre Henseender stadig været særdeles god her. Den 16de Juni klagede adskillige, saavel Grønlændere som danske (Børn og voxne Personer), over lettere Forkølelsestilfælde, navnlig Snue, og i de derpaa følgende Dage blev flere og flere angrebne af saadanne lettere Katarrher af de øvre Luftvejsslimhinder. Men Forløbet af disse Sygdomstilfælde var overalt mildt og let, langt mildere end under den tilsvarende Epidemi i Juni 1901. Foruden Snuen var Symptomerne: Smerter, Tørhed og Brænden i Halsen, lettere Ildebefindende, maaske ogsaa lettere Febrilia; nogle Patienter klagede desuden over Hovedpine, Smerter i Lemmerne, Ryg og Bryst. Symptomerne indtraadte som oftest pludselig. Snuen kunde være næsten rent purulent og Næsen omtrent stoppet af Sekret og paa Grund af Svulst af Slimhinden. Paa Pharynxvæggen saas ogsaa Rødme, Svulst og Slim. Sjældnere naaede Katarrhen saa langt ned, at den afficerede Larynx-Slimhinden (Hæshed), Trachea og Bronchierne. Forplantelse til Næsens Bihuler, navnlig Sinus frontalis, var meget hyppig (Pandehovedpine osv.). Faa Dage efter Initialsymptomernes Indtrædelse indfandt sig heller ikke sjældent Herpes labialis. I sidste Trediedel af Juni var en meget betydelig Del af Befolkningen saavel ved Kolonien som ved de omliggende Fangst- og Angmagsætpladser angrebet af saadanne lettere Slimhindekatarrher med Snue, og det samme var da Tilfældet ved Sardlok, Sydprøven o. fl. Pladser. Til Nanortalik naaede Epidemien først i de allersidste Dage af Juni samtidig med, at den ved Kolonien og nærmeste Omegn var saa nogenlunde afløbet, idet de allerfleste af de angrebne her da var i Bedring eller helt raske.

I Begyndelsen af Juli kunde Epidemien betragtes som helt

Digitized by Google

afløbet i den nordlige Del af Distriktet, men i Midten af Juli ($^{14}/_{7}$—$^{15}/_{7}$) viste den sig atter her og denne Gang med større Intensitet end i Juni. De katarrhalske Slimhindeaffektioner, der under denne Opblussen af Epidemien nu manifesterede sig angribende en stor Mængde Mennesker, der da omtrent helt var blevne restituerede efter Juni-Epidemien, indskrænkede sig nu ikke blot til de ovenfor nævnte lettere Symptomer (Snue m. m.), men gav, idet Katarrhen strakte sig længere nedad (til Larynx, Trachea, Bronchierne), hyppig Anledning til mer eller mindre stærk Hæshed og Hoste, Smerter i Brystet, Slim-Expectoration m. m. Hæsheden kunde være saa betydelig, at Patienten næppe kunde tale; Stemmen var hviskende. Hele Familier — saavel danske som grønlandske — var i Dagene omkring d. $^{20}/_{7}$ angrebne af Snue, Hæshed og Hoste med forskellig Intensitet hos de forskellige Familiemedlemmer. I en Grønlænderfamilie fandt jeg saaledes (d. $^{21}/_{7}$) Manden og Børnene lidende af Coryza og tildels Laryngitis, medens Konen, der klagede over Sting paa begge Brystets Forflader, hostede og expectorerede stærkt, viste sig at være lidende af Tracheo-Bronchitis med pibende Ronchi og spredte, storblærede Rallelyde overalt paa Thorax (For- og Bagfladerne).

De katarrhalske Affektioner i sidste Halvdel af Juli (samt i August Maaned, se nedenfor!) indskrænkede sig ikke blot til Luftvejsslimhinderne, men ogsaa Mave-Tarmkanalens Slimhinder angrebes ikke sjældent. Kvalme, Ildebefindende, Opkastning og Diarrhoe var ingenlunde sjældne. Betydelige Febrilia saas ogsaa hos enkelte saadanne Patienter, og i adskillige Tilfælde kunde Differentialdiagnosen mellem gastro-intestinale Former af Influenza og Catarrhus gastro-intestinalis acutus eller Catarrhus intestinalis acutus alene være vanskelig. Det maatte ofte bero paa et Skøn efter de Symptomer, der dominerede Sygdomsbilledet, hvilken Diagnose, der maatte stilles i det enkelte Tilfælde. Ligeledes kunde det ogsaa være vanskeligt, navnlig naar Tilfældene kom forholdsvis sent under Behandling, at skjelne

Digitized by Google

imellem katarrhalske Former af Influenza og Tracheo-Bronchitis; de sidste var vel oftest en videre Udvikling af de første. Som Regel traadte enten Symptomerne fra Respirationsorganernes eller fra Fordøjelseskanalens Side i Forgrunden, sjældnere forenedes Symptomerne saaledes, at f. Ex. i et enkelt Tilfælde saavel Bronchitis-Symptomer (Sting, Rallelyde, Expectorat m. m.) optraadte samtidig med Symptomerne paa en akut Intestinalkatarrh (med slim- og blodblandet Diarrhoe m. m.)

Sygdomsforløbet hos de forskellige Patienter strakte sig sjældent ud over 1—2 Uger, og i Slutningen af Juli syntes Epidemien at være saa godt som afløbet; imidlertid viste det sig, at den atter blussede op og kaldtes til Live i Begyndelsen af August. Adskillige Individer — saavel danske som Grønlændere —, der enten ikke tidligere havde været angrebne eller den Gang næsten helt var blevne deres tidligere Forkølelsessymptomer kvit, blev nu atter angrebne af Snue, Hæshed og Hoste, Smerter i Hals og Bryst, og Symptomer paa lettere Bronchitis konstateredes hos flere. Hosten var her meget generende, forstyrrede Nattesøvnen osv. Denne nye Attaque kan siges særlig at have varet fra d. $^{9}/_{8}$—ca. $^{20}/_{8}$; efter den sidstnævnte Datum var vistnok alle de i August angrebne i Bedring eller raske, og i Slutningen af August ophørte Epidemien da endelig helt. —

Det vil af det ovenfor udviklede være fremgaaet, at de katarrhalske Slimhindeaffektioner i Sommeren 1902 særlig karakteriseredes ved deres Tendens til at recidivere med temmelig korte Mellemrum og derved kom til at strække sig ud over et forholdsvis langt Tidsrum (Midten af Juni til henimod Slutningen af August, altsaa mere end to Maaneder). Og det samme Individ var ofte angrebet i større eller mindre Grad under hver ny Opblussen af Epidemien. — I det hele og store forløb Slimhindekatarrherne godartet.

Og som Forholdene var ved Kolonien, synes de ogsaa at have været ved Distriktets øvrige Pladser, f. Ex. Nanortalik. Fra denne Plads anføres saaledes i Indberetning af $^{19}/_{8}$ 1902: »I

Digitized by Google

sidste Halvdel af Juni Maaned var en Del af Befolkningen angrebet af Maveonder, der ytrede sig ved Opkastning og Diarrhoe, ligesom ogsaa i de sidste Dage af samme Maaned den egentlige Foraarsforkølelse indtraf hernede; denne var dog ikke af nogen ondartet Karakter.» . . . «Medio Juli indtraadte der betydelig Bedring i den almindelige Sundhedstilstand, men i de allersidste Dage af samme Maaned indtraf Forkølelsen igen hernede, denne Gang noget mere heftig, særlig for de smaa Børns Vedkommende, samt har ligeledes adskillige Individer — Voxne saavel som Børn — i denne Maaned atter været plagede af heftige, men dog hurtig forløbende Maveonder, der ytrede sig ved Opkastninger og Diarrhoe. — Denne Forkølelses- og Mave-Epidemi kan dog netop nu siges at være i Aftagende; dog er der endnu for Tiden flere — særlig mindre Børn — der ere stærkt plagede af Mundlidelser, der ytrer sig ved Hudløshed og Blegner paa Tungen samt iøvrigt Affektion af hele Mundhulen.» — I Egnene Syd for Nanortalik (Pamiagdluk med flere Pladser) skal Forkølelsen have indfundet sig i Juli for første Gang i Foraaret og Sommeren 1902. Fra Kagssimiut i Nord-Distriktet indberettes $^{19}/_{8}$: «Sundhedstilstanden i Kagssimiut Distrikt har i de sidste 2 Maaneder været mindre god, idet der jevnlig har hersket Forkølelsessygdomme med Snue, stærke Hosteanfald, Mavesmerter og Opkastninger.» —

I September og Oktober synes Sundhedstilstanden overalt at have været særdeles god. Ogsaa i de sidste 2 Maaneder af Aaret 1902 betegnes Sundhedstilstanden i Indberetninger og Breve fra de sydligere Pladser (Pamiagdluk, Frederiksdal, Nanortalik) som god overalt. Ved Kagssimiut i Nord-Distriktet betegnes Sundhedstilstanden (i Brev af $^{10}/_{12}$) som «jævn god.»

Ved Kolonien optraadte lettere Forkølelsestilfælde med Snue, Hæshed og Hoste samtidig med forskellige akute Fordøjelsesforstyrrelser (Diarrhoe, Obstipation (Koprostase)) hos nogle Grønlændere og danske henimod Midten af November Maaned. Tilfældene havde alle et let og hurtigt Forløb; adskil-

Digitized by Google

lige af de angrebne frembød saavel Symptomer paa lettere Katarrher af Intestinalkanalens som af de øverste Luftvejsslimhinder enten samtidig eller successive. — En 28-aarig dansk Dame klagede ($^{16}/_{11}$) efter forudgaaende Diarrhoe over Smerter og Slim i Halsen, særlig om Morgenen. Højre Tonsil var stærkt rød, svullen, nødstor; i Fauces ret betydelig Rødme. — I et Grønlænderhus optraadte en katarrhalsk Conjunctivitis samtidig med endemisk Karakter. —

I de første Dage af December Maaned viste sig atter pludselig efter umiddelbart forudgaaende mildt og taaget Vejr ($^{3}/_{12}$) en lettere men temmelig udbredt Forkølelses-Epidemi, angribende saavel Grønlændere som danske ved Kolonien. Symptomerne indfandt sig oftest pludselig og bestod i Snue, Smerter i Halsen, Hæshed, tør Hoste, ofte Hovedpine og almindelig Ildebefindende. Snuen var det meste konstante Symptom, og den kunde være meget stærkt udtalt, forhindrende Luftens Passage gennem Næsen. Den var ofte langvarig og vedholdende (et Par Uger eller mere). Samtidig med Snuen eller lidt senere saas ofte Rødme og Svulst af Svælgslimhinden, og den tørre, ofte generende Hoste samt Smerter i Halsen beroede paa Katarrhen her, eller naar denne — som det skete i adskillige Tilfælde saavel hos Grønlændere som hos danske — havde strakt sig ned og angrebet Larynx-Slimhinden, hvorved Hæshed sluttede sig til de øvrige katarrhalske Symptomer. Noget sejgt Slim opbragtes, ofte under stærk Harken og Hosten. Sjældnere gav Katarrhen Anledning til lettere Smerter i den øverste Del af Thorax; disse Smerter beroede vistnok i saa Tilfælde snarest paa den ofte vedholdende og generende Hoste, der skyldtes Katarrhen i Svælg og Strubehoved; i intet Tilfælde saa jeg Bronchitis. Hos en 15 Aar gl. Grønlænderdreng var ($^{3}/_{12}$) en meget akut opstaaet Laryngitis det mest fremtrædende Symptom. Patienten kunde næppe tale, Hosten var hæs, ru og rusten af Inspirationen ofte striduløs, særlig efter Hosten. Tilstanden bedredes atter hurtig. Hovedpine kunde være et ret betydelig

Digitized by Google

udtalt Initialsymptom. Febrilia var vistnok heller ikke sjældne ved de sygelige Symptomers Indtrædelse; hos et dansk, 3 Aar gl. Barn viste Temperaturen sig ($^4/_{12}$), ca. 1 Døgn efter at det var begyndt at blive sygt (med Hovedpine, urolig Søvn, brændende hed Hud, Snue m. m.), at være 39.1° C. Barnet var uroligt og klynkende. Diarrhoe eller Kvalme og Opkastning sluttede sig i enkelte Tilfælde til de øvrige katarrhalske Symptomer. Nattesøvnen var ikke sjældent daarlig samtidig med Symptomernes Indtrædelse. Hos en nogle og 30-aarig dansk Mand optraadte stærke Neuralgier i 2den højre Trigeminusgren samtidig med, at de øvrige Familiemedlemmer (Hustruen og en lille Søn) blev angrebne af katarrhalske Symptomer (Snue m. m.), for hvilke han gik saa godt som helt fri. Hos et lille dansk Barn (2 Aar gl.) og dets Moder skal der være optraadt enkelte knappenaalshovedstore, gullige Pletter paa èn af Tonsillerne med samtidig Rødme og maaske lidt Svulst. — Saavel Børn som voxne blev angrebne, Kvinder i langt højere Grad end Mænd; kun forholdsvis faa Mænd vides at have været angrebne af Forkølelses-Epidemien. — Symptomerne (Snuen, Hosten, Hæsheden m. m.) var snart lette og kun lidt udtalte, snart af mere intensiv Karakter. Foruden de Patienter, der søgte til Lægebehandling, var mange andre angrebne af Epidemien; om ialt ca. 40 (deraf 10 danske) ved jeg saaledes, at de i den første Halvdel af December har frembudt lettere eller stærkere Symptomer paa Forkølelsessygdom. Sygdomsforløbet varede sjældent mere end 1—2 Uger (ofte kortere), og i Midten af December maa Epidemien betragtes som afløbet. Kun faa Patienter holdt Sengen under Sygdomsforløbet og da kun i en enkelt eller højst et Par Dage. Alvorligere Komplikationer saas ikke.

1903.

G. Meldorf, Julianehaab (Beretning for Januar—Juni incl. 1903): Sundhedstilstanden i Vinteren 1902—3 maa i det hele betegnes som særdeles god over hele Distriktet, navnlig i Be-

Digitized by Google

tragtning af den strænge Vinter og de daarlige økonomiske Forhold, hvorunder en stor Del af Befolkningen i længere Tid havde maattet leve. — Ogsaa i Maanederne April—Juni maa Sundhedstilstanden betegnes som god, idet de katarrhalske Slimhindeaffektioner, som da optraadte, havde et mildt og godartet Forløb.

Af Influenza og Forkølelsessygdomme kom meget faa til Lægebehandling i de første 3 Maaneder af Aaret 1903, og Epidemier optraadte ikke. I Januar og Februar saas slet ingen saadanne Tilfælde; derimod skal enkelte, saavel Grønlændere som danske, i den første Trediedel af Marts Maaned have frembudt lettere Forkølelses-Symptomer (Snue, Smerter i Brystet, Ildebefindende, muligvis lette Febrilia). Kun en enkelt Patient kom til Behandling, nemlig en lille, 3 Aar gl. Grønlænderpige, der, (d. $^{3}/_{3}$) frembød Symptomer paa Bronchitis. Omkring d. $^{11}/_{3}$—$^{12}/_{3}$ var vistnok disse Patienter allesammen helt raske, og senere ved jeg ikke af, at nogen har været angrebet i Marts. — Ved Udsteder og Bopladser synes Forholdet i det hele at have været et lignende, som ved Kolonien hvad Sundhedstilstanden i Vintertiden angaar. Fra Kagssimiut anføres i Indberetning af $^{31}/_{3}$ 1903: «Her har i Vinter været flere syge dels af Forkølelsessygdom og dels af «Lungesyge»; fra Sydprøven ($^{15}/_{3}$): «Her har ingen virkelig syge været», fra Frederiksdal ($^{13}/_{3}$): «Sundhedstilstanden har været god; kun hurtig forbigaaende Sygelighed har enkelte haft», fra Pamiagdluk ($^{14}/_{3}$): «Sundhedstilstanden har i den forløbne Tid» (ɔ: siden Indberetningen derfra af $^{16}/_{3}$ 1902) «været ret tilfredsstillende overalt, da der ikke har indfundet sig nogensomhelst ondartet Sygdom med Undtagelse af lidt Forkølelse, som opstod i Januar Maaned, men dog ikke ondartet og som alt er overstaaet». Endelig skrives fra Nanortalik i Indberetning af $^{15}/_{3}$ 1903: «Den medio August (1902) herskende Forkølelses- og Mave-Epidemi var ved samme Maaneds Udgang helt ophørt, hvorefter den almindelige Sundhedstilstand var god og tilfredsstillende, indtil

Digitized by Google

der medio December optraadte en Forkølelses-Epidemi i Form af Snue og Hoste; denne Epidemi, der dog ikke var ondartet, ophørte igen medio Januar.» — Af disse Beretninger fremgaar, at den Forkølelses-Epidemi, der ved Kolonien optraadte i Begyndelsen af December 1902 og var afløbet ved Midten af Maaneden, først senere naaede ned til Sydstederne; til Nanortalik kom den saaledes midt i December og til Pamiagdluk Distrikt først hen i Januar Maaned. Det fortjener ogsaa at anføres, at der netop omkring Midten af December var Postmænd fra Nanortalik ved Kolonien, hvorfra de da kan tænkes at have bragt Smitten videre Syd paa. I et Brev fra Nanortalik (af $^{9}/_{3}$ 1903) hedder det endog: «Hertil blev Forkølelsen bidbragt af Postmændene» (fra Kolonien) «og ved Jule- og Nytaarstid og noget ind i Januar var Befolkningen ogsaa en Del medtaget af Snue og Hoste, dog ikke i særlig heftig Grad, medens de danske mærkelig nok slap med en ganske ubetydelig Grad af Forkølelse. Børnene havde saaledes kun en ganske let Snue og de voxne slet ikke.» — For Nanortaliks Vedkommende kan endelig endnu anføres, at der i Slutningen af Februar og de første Dage af Marts skal være optraadt en Endemi af «Halsbetændelse», der paa en enkelt Undtagelse nær (et lille Barn) angreb alle de danske ved Nanortalik (ialt 6 Personer). En nogle og tredive-aarig Dame skal dengang have været slemt angrebet af denne Halsbetændelse, de øvrige kun i mindre heftig Grad, og Lidelsen (der iøvrigt ikke nærmere beskrives) varede hos alle kun i faa Dage. —

I April og Maj var Befolkningen — saavel den grønlandske som danske — ved selve Kolonien helt forskaanet for katarrhalske Luftvejsaffektioner. Først i Begyndelsen af Juni Maaned mærkedes noget til saadanne og selv da kun i temmelig ringe In- og Extensitet. — Den $^{3}/_{6}$ klagede en nogle og 40-aarig dansk Mand over lidt Ildebefindende og Kulde i Kroppen, saa at han ikke kunde blive varm. Han gik meget tidlig tilsengs, tog et Antifebrinpulver og formoder, at han havde et let Anfald af

Digitized by Google

Influenza. Den næste Dag følte han sig atter rask. Hans to Børn (en 7 Aar gl. Dreng og en 12—13 Aar gl. Pige) skal omtrent samtidig (4/6) have haft ondt i Halsen. Tonsillerne skal have været røde, ophovnede, og Synkningen smertefuld; Pigebarnet skal ogsaa have haft knappenaalshovedstore, hvidgule Pletter paa den ene Tonsil (dog ikke helt sikkert). Begge benyttede Gurgling med Salviethe for deres Halslidelser. Ogsaa Børnenes Moder skal samtidig (3/6) have følt sig mindre vel tilpas, men efter et Antifebrinpulver skal hun atter meget snart have følt sig rask. — Jeg selv mærkede den 2/6 i nogle Timer et lettere Ildebefindende med Bleghed, lidt Kuldefornemmelse, lidt Hovedpine samt Kvalme. Enkelte Grønlændere ved Kolonien angav ogsaa at have været lidt forkølede i de første Dage af Juni med Hoste og lidt Slim fra de øverste Luftvejsslimhinder. En Grønlænder fra et Udsted anmodede mig i de samme Dage om Gurglevand til sin Hustru, der — efter hans Angivelse — var hævet i Halsen med Smerter og Synkebesvær. — Alle disse Tilfælde synes at have haft et meget let og hurtigt Forløb, saa at Patienterne efter nogle Timer eller da ganske faa Dage atter følte sig raske og vel tilpas. Hos de to ovennævnte danske Børn havde Symptomerne næsten helt tabt sig d. 6/6 (Smerter og Synkebesvær); hos Pigebarnet var Rødmen i Halsen svundet, men der var endnu lidt Svulst af Tonsillerne.

Omkring Midten af Juni skal en Del Grønlændere og Grønlænderinder ved Kolonien have været ganske let forkølede med ubetydelig Slim og Hæshed. Et nyfødt dansk Barn skal samtidig have haft Snue, saa at det havde Vanskelighed ved at die og trække Vejret paa en Gang, hvorfor det ofte maatte slippe Brystvorten. En nogle og tredive-aarig Grønlænderinde var meget stærkt hæs og »rusten« i Halsen. Hun klagede over lidt Smerter i Halsen og opadtil i Brystet samt Slim-Opkastning. Stetoskopien gav intet abnormt. — En 29-aarig dansk Dame følte d. 16/6 lidt Smerter og Slim i Halsen; disse Symptomer tiltog i Intensitet, og d. 20/6 blev Patienten meget stærkt hæs

Digitized by Google

og kunde næsten ikke sove om Natten paa Grund af den hæse og ru «Rømmen sig»; hun havde en subjektiv Følelse af ikke rigtig at kunne faa Luft paa Grund af Slimen i Halsen. Der var katarrhalsk Rødme og Slim paa bageste Svælgvæg og i Fauces. Efter et Par Dages Forløb bedredes Symptomerne, og Hæsheden tabte sig. Ogsaa jeg var den $^{20}/_{6}$ noget hæs, ligesom flere Grønlændere og danske i de samme Dage skal have været let forkølede med Hoste og lidt Slim. Ved min Afrejse fra Kolonien i Slutningen af Juni synes disse lettere katarrhalske Tilfælde atter at have tabt sig.

Ved Udsteder og Bopladser i Distriktet har Forholdet vistnok været et lignende som ved selve Kolonien i Tidsrummet April—Juni. I et Brev af $^{1}/_{5}$ skrives fra Kagssimiut i Nord-Distriktet: «En ung Kone har været haardt angrebet, rimeligvis en haard Forkølelse; er nu meget bedre; Hovedsmerter, Sting, ondt i Halsen og mat og afkræftet.» — $^{9}/_{6}$ skrives fra samme Plads: «Her er en Del Forkølelse, Snue, Hæshed og Hoste, men ellers staar alt vel til,» og i Indberetningen sammesteds fra af $^{16}/_{6}$ angives, at Forkølelsen (Hoste, Snue og Hæshed) var værst iblandt Børnene og især forekom først i Juni. Efter en Grønlænders Angivelse skal en betydelig Del af Befolkningen ved Bopladsen Kangue (i Nærheden af Udstedet Nordprøven) have været forkølede med Hoste og Slim i de sidste Dage af Maj Maaned. — I et Brev af $^{9}/_{4}$ anføres fra Sagdlet: «Angaaende Sundhedstilstanden her, da maa man ikke klage.» I Indberetningen fra Pamiagdluk i Syd-Distriktet af $^{15}/_{6}$ skrives: «Forkølelse har endnu ikke indfundet sig hernede.» —

Digitized by Google

VIII.

Ferskvandsalger fra Vest-Grønland.

Af

E. Larsen.

1907.

Digitized by Google

Digitized by Google

I trettende Hefte af «Meddelelser om Grønland» (Kbh. 1890) har P. Lauridsen givet en Bibliographia Groenlandica, endvidere har R. Boldt (Grunddragen af Desmidieernas utbredning i norden Helsingfors 1888) sammenstillet den indtil 1888 foreliggende Desmidiacélitteratur angaaende Skandinavien og de nordligere Egne.

Den første Angivelse om Ferskvandsalger fra Grønland har jeg funden hos Lyngbye (Tentamen Hydrophytologiae Danicæ 1819), som nævner et Par Arter uden dog nærmere at angive Findested. Dernæst angiver G. Dickie i det mindste nogle Desmidiaceer, muligvis ogsaa andre Ferskvandsalger; det har desværre været mig umuligt at faa hans Afhandling at se; den findes ifølge Lauridsen i Edinburgh Bot. Soc. Trans. 1868. Fra 1869 er en Afhandling af G. C. Wallich om Desmidiaceer fra Godthaab; fra 1871 en Afhandling af Berggren om Alger fra Indlandsisen; fra 1878 en Afhandling af Wittrock om Oedogoniaceer; fra 1879 Rosenvinges Arbejde om Ulothrix og Conferva; fra 1883 Wittrocks Afhandling «Snöns och Isens Flora» og Rosenvinges om Spirogyra groenlandica; fra 1885 Nordstedts Afhandling om grønlandske Desmidieer; fra 1888 Boldt's om samme Emne; 1893 publicerede Boldt en mindre Fortegnelse over nogle nye grønlandske Ferskvandsalger; 1897 et større Arbejde af Richter og et Par Angivelser af Vanhöffen. Jeg har i efterfølgende Fortegnelse søgt at medtage alle hidtil kendte Arter og dertil føjet alle af mig fundne. Følgende Slægter er nye for Vest-Grønland:

Digitized by Google

Sacheria, Tolypothrix, Anabæna, Geminella, Stichococcus, Binuclearia, Myxonema, Draparnaldia, Trentepohlia, Cladophora, Rhizoclonium, Debarya, Eudorina, Coelastrum, Scenedesmus, Palmella, Dactylothece, Glenodinium.

Det Materiale, jeg har haft til Bearbejdelse, er samlet gennem mange Aar og af mange forskellige. Lokaliteterne for Indsamlingerne er fordelte saa at sige langs hele Vestkysten fra ca. 60° til ca. 74° N. Br. Nedenfor er i en Tabel ordnet Lokaliteterne med de dertil hørende Breddegrader; angaaende disse sidste maa jeg bemærke, at de for største Delen er tilnærmelsesvise, idet de er aflæste paa de forskellige Kort, som findes i «Meddelelser om Grønland». I Tabellen findes endvidere angivet, hvem der har samlet paa den og den Lokalitet, endvidere hvilket Aar Indsamlingen er foretaget. Naar en Art senere anføres fra en Lokalitet, er Samlerens Navn tilføjet, hvis flere har samlet paa denne Lokalitet.

En Del af Materialet, nemlig det der er samlet af Warming og Holm, er tildels bearbejdet før af Frk. Maria Levin, hvis Optegnelser og Tegninger blev mig overgivet; i de allerfleste Tilfælde har jeg kunnet genfinde de af Frk. Levin fundne Arter; en Tegning, som skyldes Frk. Levin, findes paa Tab. VIII, Fig. 5.

Det samlede Antal Arter, som nu kendes fra Vest-Grønland, er 352, deraf er 213 Arter Desmidiacéer.

Boldt III og Børgesen I (se Litteraturfortegnelsen) omtaler Forskellen mellem Algefloraen paa den nordlige og den sydlige Del af Grønlands Kyster; en Forskel, der navnlig skulde give sig tilkende ved Forekomsten af *Micrasterias*- og store *Euastrum*-Arter. Grænsen mellem det nordlige og det sydlige Omraade skulde være ved Holstenborg, for Vestkystens Vedkommende, og Egnene nord for Angmagsalik for Østkystens Vedkommende. Jeg maa hertil bemærke, at i det mindste nogle af de hos Boldt og Børgesen nævnte Arter gaar højere mod Nord. Saaledes fandtes *Micrasterias denticulata* helt oppe ved Umunap timilia, endvidere fandtes *Micrasterias americana* og *Euastrum*

Digitized by Google

oblongum i Prøver fra Egedesminde, *Euastrum verrucosum* fandtes baade i Prøver fra Disco og Egedesminde, *Euastrum pectinatum* fandtes ved Sarkak og Ikamiut, *Tetmemorus granulatus* fandtes paa Disco. Paa den anden Side angiver Boldt l. c. nogle Arter, som ikke forekomme syd for Holstenborg, to af disse fandtes ogsaa kun i Prøver nord for Holstenborg, men en, nemlig *Staurastrum pachyrhynchum*, fandtes i Prøver fra sydligere Lokaliteter helt ned til c. 60° N. Br. Antallet af Arter, som vise Forskellen mellem Algefloraen i den sydlige og den nordlige Del, maa altsaa indskrænkes betydeligt. Muligvis kan andre Slægter eller Arter af Chlorophyceer hjælpe til at udrede disse Forhold; der kan saaledes henvises til, at Chætophoraceerne (*Myxonema* og *Draparnaldia*) ikke er fundne højere mod Nord end ved Godthaab.

Fra Disco er der af Porsild hjembragt nogle faa Planktonprøver; Planktonet synes at være taget fra Bred, det indeholdt en ret stor Del Bundformer. Af Planktonformer kan nævnes: Dinobryon-Arter, Anabaena-Arter, Pandorina, Eudorina, Pediastrum-Arter, baandformede Diatomeer o. l. Ret mærkelig er Forekomsten af Anabaena-Arter, disse synes ellers ikke at gaa saa højt mod Nord; men her paa Disco forekom mindst to ægte Planktonformer begge med Luftvacuoler i Cellerne.

I nogle Jordprøver, hjembragte af Kornerup, var en betegnet »Sandslette foran Indlandsisen«; til Forskel fra de andre fandtes den at være en ret vel sammenhængende Klump (de andre var pulverformede). Denne sammenhængende Masse havde en graagrøn Farve. Ved nærmere Undersøgelse viste det sig, at det grønlige Skær skyldtes en blaagrøn Alge, som aabenbart holdt Sandkornene sammen. Algen var daarlig bevaret, rimeligvis er det en Phormidiumart. Der er Sandsynlighed for, at vi her har et Forhold, der svarer til det af Warming omtalte (Warming og Wesenberg-Lund: Bidrag til Vadernes, Sandenes og Marskens Naturhistorie. D. Kgl. danske Vidensk. Selsk. Skrifter,

Digitized by Google

7. Række, Naturvidensk. og Matem. Afd. II. 1. pag. 23). Mellem Sandkornene fandtes endvidere ikke faa Diatomeer.

Ved den systematiske Ordning af Arterne har jeg mest holdt mig til den af West I angivne. Desmidiaceerne har jeg ordnet alfabetisk.

Tegningerne ere udførte ved Hjælp af Tegneprisme og Seiberts Mikroskop Objektiv V Ocular I ($^{305}/_{1}$) eller Objektiv III Ocular I ($^{107}/_{1}$) eller Objektiv VI Ocular I ($^{580}/_{1}$).

Frk. Emma Hallas, som har bestemt Arterne af Slægterne Oedogonium og Bulbochæte for mig, Dr. O. Nordstedt, som har laant mig Sirodot's Arbejde om Batrachospermum og Dr. F. Børgesen, som paa flere Maader har ydet mig sin værdifulde Hjælp, beder jeg modtage min bedste Tak. Ligeledes tillader jeg mig at udtale en ærbødig Tak til Direktionen for Carlsbergfondet, som ved sin Understøttelse har sat mig i Stand til at fuldføre dette Arbejde.

København i Januar 1907.

Digitized by Google

Fortegnelse over Findestederne.

Findested	Nordlig Bredde	Samlet af	Aar
Ameralik	c. 64° 5′	J. Vahl	1830
Amitsuarsuk ...	c. 64° 30′	J. Vahl	1828
Arsuk-Fjord ...	c. 61° 10′	Rosenvinge	1888
Augpiletok	c. 68° 22′	Kruuse	1897
Aumat-Ø	c. 68° 32′	Kruuse	1897
—	—	Sylow	1883
Disco	c. 69° 14′ -70° 20′	Porsild	1898
Egedesminde...	c. 68° 42′	Warming og Holm	1884
Fiskenæs	c. 62° 30′	Rosenvinge	1888
Frederikshaab ..	c. 62°	Rosenvinge	1886
— ..	—	Jessen	1894
Frederikshaabs Isblink	c. 62° 30′ -62° 45′	Kornerup	1878
Godhavn	69° 14′	Warming og Holm	1884
—	—	Rosenvinge	1886
—	—	Kruuse	1897
—	—	Porsild	1898
—	—	J. Vahl	1830
Godthaab	c. 64° 11′	Petersen	1883
—	—	Warming og Holm	1884
—	—	Rosenvinge	1886
—	—	Ostenfeld	1895
Holstenborg....	66° 58′	Warming og Holm	1884
—	—	Hartz	1890
—	—	Ostenfeld	1895
—	—	J. Vahl	1833
Hunde-Ø	c. 68° 52′	Kruuse	1897
Jakobshavn	69° 13′	Warming og Holm	1884
—	—	J. Vahl	1836

Findested	Nordlig Bredde	Samlet af	Aar
Igaliko	60° 56′	Rosenvinge	1888
—	—	J. Vahl	1828
Igdlorsuit.....	c. 60° 47′	Rosenvinge	1888
Ved Igiuarfik-Fjord	c. 68° 7′	Kruuse	1897
Ikamiut	c. 68° 38′	Kruuse	1897
Sø ved Indlandsisen	c. 67°	Jensen	1884
Inugsulik.....	c. 68° 18′	Kruuse	1897
Isortok	c. 60° 58′	Rosenvinge	1886
Itivnek	c. 66° 57′	Warming og Holm	1884
Julianehaab	60° 43′	Sylow	1881
—	—	Rosenvinge	1888
—	—	Lassen	1890
—	—	Jessen	1894
Ivigtut	c. 60° 36′	Jessen	1894
Ivnarsulik	c. 68° 5′	Kruuse	1897
Kagsiarsuk.....	c. 60° 52′	Rosenvinge	1888
Kagsimiut	c. 60° 50′	Rosenvinge	1888
Kanaiak	c. 68° 35′	Kruuse	1897
Kangatsiak.....	c. 68° 20′	Kruuse	1897
Kavdluanit.....	c. 73° 35′	Ryder	1886
Kekertok	c. 73° 41′	Ryder	1886
Kekertarsuatsiak	c. 68° 25′	Kruuse	1897
Kingua Kuanersok	c. 62° 5′	Jessen	1894
Kingua Neriok .	c. 61° 40′	Jessen	1894
Kingua Orpiksuit	c. 68° 40′	Hartz	1890
Kingua Sermiliarsuk	c. 61° 30′	Jessen	1894
Kingua Tasiusak	c. 70°	Hartz	1890
— —	c. 60° 10′	Jessen	1894
Kipisako.....	c. 60° 59′	Rosenvinge	1888

Digitized by Google

Findested	Nordlig Bredde	Samlet af	Aar
Kornok	c. 61° 14′	Rosenvinge	1888
—	—	Lassen	1890
Kristianshaab ..	c. 68° 50′	Warming og Holm	1884
— ..	—	Hartz	1890
Kronprinsens-Ø.	c. 69°	Kruuse	1897
Kugsuak Tasermiut	c. 60° 16′	Jessen	1894
Kungalik	?	Jensen	1884
Lyngmarken ...	c. 69° 14′	Kruuse	1897
Narsak	c. 60° 55′	Rosenvinge	1888
—	?	J. Vahl	1829
NunarsuakKronprindsens-Ø	c. 69°	Kruuse	1897
Nunasarnak	c. 69° 20′	Rosenvinge	1888
Nutarmiut Tasiusak	c. 72° 35′	Ryder	1886
Patoot.....	c. 70° 15′	Hartz	1890
Ritenbenk	c. 69° 44′	Sylow	1883
Ritenbenk Kulbrud	c. 70° 5′	Porsild	1898
Sagdlersuak....	c. 68° 16′	Kruuse	1897
Sarkak	c. 70°	Hartz	1890
Simiutarsuak...	c. 68° 11′	Kruuse	1897
Strømfjord, søndre	c. 66° 15′	Jensen	1884
Sukkertoppen ..	c. 65° 25′	Warming og Holm	1884
— ..	—	Rosenvinge	1886
— ..	—	Ostenfeld	1895
Sulugsugut	c. 65° 17′	Hansen	1885
Sydprøven	c. 60° 28′	Jessen	1894
Tasermiut	?	J. Vahl	1828
Tasermiutsiak Tasermiut	c. 60° 28′	Jessen	1894
Tasersuak kingua Tasermiut	c. 60° 16′	Ostenfeld	1895
Tasiusak	c. 73° 20′	Ryder	1887
Ø ved Tavdlortuit	c. 61° 5′	Rosenvinge	1888
Tessilik	c. 68° 42′	Sylow	1883
Tiningnertok-Tasermiut	c. 60° 29′	Jessen	1894
Tunugdliarfik ..	c. 61°	Rosenvinge	1888
Umanap timilia.	c. 74° 5′	Ryder	1887
Unartok	c. 60° 30′	Jessen	1894
Upernivik-Ø ...	c. 60° 46′	Lassen	1890
Upperniviarsuk ..	c. 72° 47′	Ryder	1887

Under Lokalitetsangivelserne er Navnene paa følgende Samlere forkortede paa angivne Maade:

Ostenfeld til Ostfd.

Rosenvinge til Rsvge.

Warming og Holm til W. & H.

Digitized by Google

Litteraturfortegnelse.

Ahlner = Ahlner: Bidrag till Kännedomen om de svenska Formerna af Algeslägtet Enteromorpha. Stockholm 1877.

Berggren = Berggren, S.: Alger från Grönlands indlandsis. (Öfversigt af K. Svenska Vet. Akad. Förh. Stockholm 1871).

Boldt I = Boldt, R.: Bidrag till Kännedomen om Sibiriens Chlorophyllophycéeer. (Öfversigt af K. Svenska Vet. Akad. Förh. Stockholm 1885).

Boldt II = Boldt, R.: Desmidieer från Grönland. (Bihang till K. Svenska Vet. Akad. Handl. Bd. 13. Stockholm 1888).

Boldt III = Boldt R.: Studier öfver Sötvattensalger och deras Utbredning. III: Grunddragen af Desmidieernas utbredning i norden. Stockholm 1888.

Boldt IV — Några Sötvattensalger från Grönland. Botaniska Notiser 1893.

Borge = Borge O.: Süsswasserchlorophycéen gesammelt von Dr. A. O. Kihlmann im nördlichsten Russland, Gouvernement Archangel. (Bihang till K. Svenska Vet. Akad. Handl. Bd. 19. Stockholm 1894).

Bornet et Flahault = Ed. Bornet et Ch. Flahault: Revision des Nostocacées hétérocystées. (Annales des sciences naturelles VII Serie Botanique. 1886 Tome 3—4; 1887 Tome 5; 1888 Tome 7).

Brand = Brand F.: Cladophora-Studien. (Botanisches Centralblatt Bd. 79—80, 1899 III—IV).

Brunnthaler = Brunnthaler, J.: Die coloniebildenden Dinobryon-Arten. (Verh. k. k. Zool.-botan. Gess. in Wien 1891).

Børgesen I = Børgesen, F.: Ferskvandsalger fra Øst-Grønland. (Meddelelser om Grønland. Kbh. 1896).

Børgesen II = Børgesen, F.: Freshwater Algæ of the Færöes. (Botany of the Færöes. Part I. Kbhv. 1901).

Chodat = Chodat, R.: Algues vertes de la Suisse. Berne 1902.

Delponte = Delponte, J. B.: Specimen Desmidiacearum subalpinarum. Augustæ Taurinorum 1873.

Gomont = Gomont, M.: Monographie des Oscillariées. (Annales des sciences naturelles. VII. Série, 15—16. Botanique 1892).

Hansgirg = Hansgirg, A.: Prodromus der Algenflora von Böhmen. 2. Th. Prag. 1892.

Hazen = Hazen, T. E.: The Ulothricaceae and Chaetophoraceae of the United States. (Memoirs of the Torrey Botanical Club. Vol. XI. No. 2. 1902).

Digitized by Google

Hirn = Hirn K. E.: Zur Kenntniss der Desmidiaceen Finnlands. (Acta Soc. pro Fauna et Flora Fennica. Helsingfors 1903).

Larsen = Larsen, E.: The Freshwater Algæ of East Greenland. («Meddelelser om Grønland». Vol. XXX. Kbh. 1904).

Lemmermann = Lemmermann, E.: Beiträge zur Kenntniss der Planktonalgen. (Berichte der deutschen bot. Ges. 1900).

Lundell = Lundell, P. M.: De Desmidiaceis quæ in Sueciae inventæ sunt. Upsaliæ 1871.

Lyngbye = Lyngbye, H. C.: Tentamen Hydrophytologiæ Danicæ. Hafniæ 1819.

Nordstedt I = Nordstedt, O.: Desmidiaceae ex insulis Spetsbergensibus et Beeren Eiland. (Öfversigt af K. Svenska Vet. Akad. Förh. Stockholm 1872).

Nordstedt II = Nordstedt, O.: Desmidieae arctoæ. (Öfversigt af K. Svenska Vet. Akad. Förh. Stockholm 1875).

Nordstedt III = Nordstedt, O.: Desmidieer samlade af S. Berggren under Nordenskiöld'ska Expeditionen til Grönland 1870. (Öfversigt af K. Svenska Vet. Akad. Förh. Stockholm 1885).

Nordstedt IV = Nordstedt, O.; Fresh-water Algæ collected by Dr. S. Berggren in New Zeeland and Australia. (K. Svenska Vet. Akad. Handlingar. Bd. 22. 1888).

Pringsheim = Pringsheim, N.: Beiträge zur Morphologie und Systematik der Algen III Die Coleochæten. (Jahrb. für wissenschaftl. Botanik II. Bd.).

Raciborski = Raciborski: Monogr. Pediastr. (Mem. ac. imp. des sciences de Cracovie. Tome 19—20. 1889—90).

Ralfs = Ralfs, J.: The British Desmidieae. London 1848.

Richter = Richter, P.: Süsswasseralgen aus dem Umanakdistrikt. (Bibliotheca Botanica. Heft. 42. Stuttgart 1897).

Rosenvinge I = Rosenvinge, L. Kolderup: Bidrag til Kundskaben om Slægterne Ulothrix og Conferva. (Botanisk Tidsskrift. Bd. 11. Kbh. 1879—80).

Rosenvinge II = Rosenvinge, L. Kolderup: Om Spirogyra groenlandica nov. sp. og dens Parthenosporedannelse. (Öfversigt af K. Svenska Vet. Akad. Förh. Stockholm 1883).

Schilling = Schilling, A. J.: Die Süsswasser-Peridineen. Marburg 1891. (Dissert.).

Schmidle = Schmidle, W.: Beiträge zur alpinen Algenflora. (Oesterr. bot. Zeitschr. 1895).

Senn = Senn, G.: Ueber einige koloniebildende Algen. (Bot. Zeit. 1899).

Sirodot I = Sirodot, S.: Les Batrachospermes. Organisation, Fonction, Developpement, Classification. Paris 1884.

Sirodot II = Sirodot, S.: Etude de la famille des Lemanéacées. (Annales des sciences naturelles. 5. Série. Botanique. Tome 16. 1872).

Stockmeyer = Stockmeyer, S.: Ueber die Algengattung Rhizoclonium Kütz. (Verh. der zool.-bot. Gess. in Wien. Botanik Bd. 40. 1890).

De Toni = De Toni: Sylloge Algarum. Patavii 1889. Vol. I.

Vanhöffen = Vanhöffen, V. C.: Peridineen und Dinobryeen. Botanische Ergebnisse etc. (Bibliotheca Botanica. Heft 42. Stuttgart 1897).

Digitized by Google

Wallich = Wallich, G. C.: Note on the Desmidiaceae of Greenland. (Monthly microscopical Journal and transactions of the royal microscopical Society. Vol. I. London 1869).

West I = West, G. S.: A Treatise on the British Freshwater Algæ. Cambridge 1904.

West II = West, W.: A Contribution of the Freshwater Algæ of West-Iceland. (Journ. of the Linnean Soc. Botany vol. 29. London 1893).

West III = West, W. and West, G. S.: A Monograph of the British Desmidiaceae. Vol. I—II. London 1904—05.

Wille I = Wille, N.: Ferskvandsalger fra Novaja Semlja. (Öfvers. af K. Svenska Vet. Akad. Förh. Stockholm 1879).

Wille II = Wille, N.: Bidrag til Kundskaben om Norges Ferskvandsalger I. (Christiania Vid. Selsk. Forh. 1880).

Wittrock I = Wittrock, V. B.: Om Gotlands och Ölands Sötvattensalger. (Bihang till K. Svenska Vet. Akad. Handl. Stockholm 1872)

Wittrock II = Wittrock, V. B.: Oedogonieae Americanæ hucusque cognitæ. (Botaniska Notiser 1878).

Wittrock III = Wittrock, V. B.: Om Snöns och Isens Flora. Stockholm 1883.

Digitized by Google

A. Flagellata.

Fam. Orchromonadaceae.

Gen. **Dinobryon** Ehrb.

Om Slægten Dinobryon er kun meget lidt kendt fra Grønland. Vanhöffen omtaler ganske kort to Arter: D. sertularia Ehrb. og D. stipitatum Stein. I det Materiale jeg har haft til Bearbejdelse, har jeg flere Gange truffet paa forskellige Former af denne Slægt, dels i de faa Planktonprøver, jeg har haft, dels i Prøver tagne paa almindelig Maade. Følgende Arter kendes nu:

1) **D. sertularia** Ehrb. — Brunnthaler I pag. 297. Figur hos Lemmermann Tab. XVIII fig. 9. Lo. Cell. 26—28,6 μ, La. Cell. 7,8—9 μ. — Den er almindelig i Prøver tagne ved Godthaab og Kristianshaab af W. & H.

Vanhöffen anfører den fra Karajak.

2) **D. protuberans** Lem. — Brunnthaler pag. 298. Fig. hos Lemmermann Tab. XVIII fig. 16. Lo. 39 μ, La. 9,1 μ. Ret almindelig i Prøver fra Egedesminde, samlede af W. & H.

3) **D. stipitatum** Stein *var. elongatum* (Imhof) Br. — Sml. Brunnthaler I. — Hos denne Form fandtes af og til Cyster; da Lemmermann angiver, at disse ikke tidligere er kendte her, giver jeg en Figur Tab. VII fig. 1. Lo. Cell. 90 μ, La. Cell. 6,6 μ, Diam. Cyst. c. 13 μ. — Den findes almindeligt i Planktonprøver fra Disco tagne af Porsild.

Vanhöffen anfører D. stipitatum samt en Varietet med meget lange Stilke, hvilken sidste rimeligvis er var. elongatum.

Digitized by Google

4) **D. divergens** Imhof. — Brunnthaler p. 299. Former af denne Art er tagne paa Disco af Porsild; de havde det Udseende, som vor Tavle VII fig. 2 viser. Lo. 45,5 μ, La. 6,5 μ.

Fam. Chromulinaceae.

Gen. **Hydrurus** Ag.

H. foetidus Kirchn. — West I p. 46. — Funden i Materiale fra: Patoot, Disco, Tiningnertok Tasermiut, Tasermiut.

Richter anfører den fra Asakak.

B. Dinoflagellata.

Fam. Peridiniaceae.

Gen. **Peridinium** Ehrb.

1) **P. cinctum** Ehrb. — Figur hos Schilling. Denne Art er ret udbredt, men forekommer dog kun i faa Expl. i de enkelte Prøver. Lo. 43—53 μ, La. 39—49 μ. — Med Hensyn til Forekomsten fortjener det at bemærkes, at den er funden i Prøver fra det nordligste Findested c. 74° N. Br. Umanap timilia, Kekertok, Kavdluanit, Ritenbenk, Disco, Kekertarsuatsiak, Augpiletok, Sø ved Indlandsisen, Itivnek, Godthaab (C. Petersen), Isortok, Igaliko, Igdlorsuit, Julianehaab (Rsvge.).

2) **P. tabulatum** Ehrb. — Angives af Vanhöffen uden nærmere Betegnelse af Findested.

3) **P. umbonatum** Stein. — Figur hos Schilling. Lo. 27,3—32,5 μ, La. 22,1—28 μ. — Forekomststederne vare følgende: Kekertok, Disco, Egedesminde, Kingua Orpiksuit, Holstenborg (W. & H.), Julianehaab (Rsvge.). Den var sjælden i Prøverne.

Gen. **Glenodinium** Ehrb.

En lille Glenodinium er faa Gange set, den ligner Schillings Figur af *G. Pulvisculus* Stein Lo. = 26 μ, med de faa konserverede Exemplarer er det vanskeligt at sige noget bestemt om Arten. Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (Ostfd.).

Digitized by Google

C. Rhodophyceae.

Fam. Helminthocladieae.

Gen. **Batrachospermum** Roth.

1) **B. moniliforme** Roth. — Fra en Bæk ved Ameralik er 1830 (J. Vahl) samlet nogle Exemplarer af denne formrige Art; de synes at staa nær Sirodot's Varietet: *scopula.* Sirodot I p. 213. Pl. IX. Farven af de tørrede Exemplarer var rødlig.

Richter angiver B. moniliforme Roth., typicum Sirodot fra Karajak Nunatak.

2) **B. corbula** Sirodot. — Sirodot I p. 226. Pl. V. — Samlet af Hartz ved Orpiksuit.

3) **B. sporulans** Sirodot. — Angives af Richter fra Karajak Nunatak.

4) **B. sp.** — Samlet af Ostenfeld ved Godthaab.

Der fandtes kun Hanplanter; det er sikkert en af de tvebo Arter, muligvis B. coerulescens Sirodot. l. c. p. 270.

Fam. Lemaneaceae.

Gen. **Sacheria** Sirodot.

S. fluviatilis Sirodot. — Sirodot II pag. 70. — Fandtes i tørret Tilstand i Exemplarer fra Ameralik (J. Vahl 1830).

D. Chlorophyceae.

Fam. Oedogoniaceae.

Gen. **Oedogonium** Link.

Oedogonium-Arter forekom meget almindeligt i Materialet, som sædvanligt oftest i steril Tilstand; det nordligste Findested var Kavdluanit (c. 73° 35'). De Prøver, der indeholdt fertile Exemplarer blev gennemset af Frk. E. Hallas, som bestemte baade alle Oedogonium- og Bulbochætearter for mig. Følgende Oedogoniumarter kendes nu fra Vest-Grønland:

Digitized by Google

1) **O. Areschougii** Wittr. — Angives af Wittrock II: fra Kekertok.

2) **O. Boscii** (Le. Cl.) Wittr. — Angives af Wittrock II: fra det nordlige Grønland.

3) **O. depressum** Pringsh. — Angives af Richter: fra Karajak Nunatak.

4) **O. paludosum** (Hass.) Wittr. — Disco.

5) **O. punctato-striatum** De Bar. — Angives af Wittrock II: fra Claushavn.

6) **O. rufescens** Wittr. — Disco.

7) **O. upsaliense** Wittr. — Holstenborg (W. & H.) ifølge Frk. Levin's Optegnelser. Wittrock II angiver den fra: Igdlutjait, Godhavn, Sapiursak, Tessiursarsoak.

Gen. **Bulbochæte** Ag.

Sterile Bulbochæter vare almindelige i Materialet, nordligste Forekomst var Kavdluanit (c. 73° 35'). Af fertile Bulbochæter findes følgende:

1) **B. intermedia** De Bar. — Disco. Ifølge Frk. Levin's Optegnelser findes den ved Holstenborg (W. & H.). Wittrock II angiver den fra det nordlige Grønland.

2) **B. megastoma** Wittr. et Lund. — Disco.

3) **B. minor** A. Br. *β. Germanica* Wittr. — Disco.

4) **B. mirabilis** f. Wittr. — Disco. Ifølge Frk. Levin's Optegnelser findes den ved Holstenborg (W. & H.). Wittrock II angiver den fra Igdlutjait.

5) **B. nana** Wittr. — Disco. Wittrock II angiver den fra det nordlige Grønland.

6) **B. polyandria** Cleve. — Angives af Wittrock II fra det nordlige Grønland.

forma: *notabilis* Hirn. — Disco.

7) **B. rectangularis** Wittr. — Disco. *β. Lundelli* Wittr. findes ifølge Frk. Levin's Optegnelser ved Egedesminde (W. & H.).

8) **B. repanda** Wittr. — Angives af Wittrock II fra det nordlige Grønland.

9) **B. subintermedia** Elfv. — Disco.

10) **B. varians** Wittr. f. *Hawaiensis* Nordst. — Disco.

Digitized by Google

Fam. Coleochaetaceae.

Gen. **Coleochaete** Bréb.

1) **C. scutata** Bréb. — Pringsheim. Figur l. c. Tab. III.
Egedesminde, Godthaab (Petersen).
Den angives af Richter I fra Ikerasak.

2) **C. decorans** Richter. — Angives af Richter: fra Ikerasak.

3) **C. Ikerasacensis** Richter. — Angives af Richter I: fra Ikerasak.

Fam. Herposteiraceae.

Gen. **Herposteiron** Näg.

H. confervicola Näg. — West I pag. 72. Fandtes paa Oedogonier fra Disco. — Angives af Richter: fra Umanak.

Fam. Ulotrichaceae.

Gen. **Ulothrix** Kütz.

1) **U. tenerrima** Kütz. — Hazen pag. 151. Cellens Bredde varierede fra 7,8—9 μ.
Sukkertoppen (W. & H.), Julianehaab (Lassen, Ostfd.), Kugsuak Tasermiut.

2) **U. variabilis** Kütz. — Hazen pag. 152. Cellens Bredde 4,5—6 μ.
Kingua Tasiusak (Hartz), Egedesminde, Kanalak, Augpiletok, Holstenborg (W. & H.), Frederikshaab (Rsvge.), Julianehaab (Jessen), Kugsuak Tasermiut.
Den angives af Richter I: fra Karajak.

3) **U. moniliformis** Kütz. b. *Braunii* Hansg. — Angives af Richter: fra Ikerasak.

Gen. **Gloeotila** Kütz.

G. pallida Kiitz. — Angives af Boldt IV: fra Godhavn.

Gen. **Geminella** Turp.

G. interrupta Turp. — West I pag. 78. Cellens Bredde 6 μ. — Kavdluamit.

Gen. **Stichococcus** Näg.

S. subtilis (Kütz.) Klercker. — Hazen pag. 162. Cellens Bredde 5,2—7 μ.

Digitized by Google

Godhavn (W. & H), Disco, Holstenborg (W. & H.), Julianehaab (Lassen), Kingua Tasiusak (Jessen).

Gen. **Binuclearia** Wittr.

B. tatrana Wittr. — West I pag. 80. Cellens Bredde 9,1 μ. Nutarmiut Tasiusak, Aumat Ø (Sylow), Kingua Kuanersok.

Fam. Chaetophoraceae.

Gen. **Myxonema** Fries.

M. lubricum (Dillw.) Fries. — Hazen p. 195.

Hovedgrens Bredde 19 μ, Sidegrenes Bredde 6,5 μ. Julianehaab (Lassen).

M. tenue (Ag.) Rab. — Hazen I pag. 202. La. Cell. 6—9 μ. — Julianehaab (Lassen), Kugsuak Tasermiut.

Gen. **Draparnaldia** Bory.

D. glomerata (Vauch.) Ag. — Hazen p. 220. Stammeceller var 25—27 μ brede; Grenceller 4—7 μ. Godthaab (Petersen, J. Vahl), Nunasarnak, Frederikshaab (Rsvge.), Igaliko.

Fam. Microthamniaceae.

Gen. **Microthamnion** Näg.

M. Kützingianum Näg. — Hazen pag. 191. La. Cell. indtil 5,2 μ. — Egedesminde, Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (W. & H.), Godthaab (Petersen).

M. strictissimum Rab. — Hazen pag. 191. La. Cell. 3,9—4,2 μ. — Sukkertoppen (W. & H.), Igdlorsuit.

Den angives af Richter I: fra Umanak.

M. exiguum Schmidle. — La. Cell. 2—2,6 μ. Holstenborg (W. & H.), Fiskernæs.

Fam. Trentepohliaceae.

Gen. **Trentepohlia** Martius.

T. aurea Mart. — Chodat pag. 362. La. Cell. 20—26 μ. — Bjørnesund.

Digitized by Google

Fam. Ulvaceae.

Gen. **Enteromorpha** Link.

E. intestinalis Link.

f. *minima* se Uhlner pag. 48, Tab. I, fig. 8.

Cellens Højde i den øvre Del 15,6 μ; i den nedre c. 9—10 μ. Taget af Porsild paa Disco paa et Sted, der kunde naas af Bølgesprøjtet.

Fam. Prasiolaceae.

Gen. **Prasiola** Ag. (incl. *Hormidium* Kütz.).

P. crispa (Lightf.) Menegh. — West I pag. 99. — Godhavn (W. & H, Kruuse, Porsild), Disco, Jakobshavn (W. & H.) Hunde Ø, Aumat (Kruuse), Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (W. & H.), Godthaab (W. & H.), Ameralik, Fiskernæs, Frederikshaab (Jessen), Tavdlorsuit, Narsak, Kagsiarsuk, Julianehaab (Jessen), Sydprøven.

Den angives af Lyngbye I fra Grønland uden nærmere Lokalitetsbestemmelse.

Fam. Microsporaceae.

Gen. **Microspora** Thuret.

1) **M. floccosa** (Vauch.) Thur. — Hazen pag. 173. La. 14,3—15,6. — Ikamiut, Igaliko (Rsvge.), Narsak.

2) **M. stagnorum** (Kütz.) Lagerh. — Hazen pag. 176. La. Cell. 9—10 μ. — Kekertarsuatsiak, Holstenborg (W. & H.), Itivnek, Sukkertoppen (W. & H.), Godthaab (W. & H.), Narsak, Tasermiutsiak Tasermiut.

Rosenvinge I angiver den fra Agdlumersat.

Richter I angiver den (under Navn af Ulothrix stagnorum (Kütz.) Rab.) fra Karajak Nunatak.

3) **M. tumidula** Hazen. — Hazen pag. 177. La. Cell. 6,5—9. Umanap timilia, Kekertok, Godhavn (Kruuse), Kristianshaab (W. & H.), Egedesminde, Godthaab (W. & H., Rsvge., Petersen), Nunasarnak, Kingua Kuanersok, Upernivik-Ø, Julianehaab (Sylow, Jessen), Unartok, Sydprøven.

Fam. Cladophoraceae.

Gen. **Cladophora** Kütz.

C. fracta Kütz. — Brand. pag. 287. Cellerne af en Tykkelse varierende fra 19,5—50 μ; Længden 150—250 μ. Forgrening ikke

Digitized by Google

særlig rigelig. Denne Form synes mig at staa nær ved Brand's var.: *lacustris* l. c. pag. 294. — Itivnek.

C. alpina Brand. — Brand pag. 306. — Cellernes almindelige Tykkelse er 40—50 μ, den gaar dog op til c. 60 μ. Cellerne ere korte. Membranen er ret tyk 4—5 μ. Forgrening meget sparsom. — Funden mellem Mos ved Egedesminde.

Gen. **Rhizoclonium** Kütz.

R. hieroglyphicum Kütz. em. Stockm. — Stockmeyer p. 571. La. Cell. c. 30 μ. — Isortok.

Fam. Vaucheriaceae.

Gen. **Vaucheria** D. C.

V. sp. — I enkelte Prøver blev et Par Gange funden sterile Exemplarer af denne Slægt. — Ritenbenk Kulbrud, Disco.

Fam. Zygnemaceae.

Gen. **Mougeotia** Ag.

M. calcarea (Cleve) Wittr. — Den angives af Boldt IV fra Igaliko.

M. sp. — Sterile Exemplarer fandtes hyppigt og fra mange Lokaliteter, det nordligste Findested var Kekertok c. 73° 41′.

Gen. **Debarya** Wittr.

D. glytosperma (De Bar.) Wittr. — De Toni pag. 727. La. Fil. 13—15,6 μ, La. Spor. 39—42 μ. — Igaliko.

Gen. **Zygnema** Ag.

Z. sp. — Sterile Exemplarer fandtes overordentlig almindeligt, nordligste Findested var Kekertok c. 73° 41′.

Wittrock III omtaler en Zygnema sp. fra Indlandsisen ved Auleitsivik-Fjord.

Gen. **Spirogyra** Link.

S. groenlandica K. Rosenv. — Sml. Kolderup Rosenvinge II. La. Cell. veg. 22,8 μ, La. Cell. Sporif. 45,8 μ, La. Spor. 34,2 μ. — Narsak.

Den angives af Rosenvinge II fra Disco; af Boldt IV fra Atanekerdluk og Igdlutjait; af Richter I fra Ikerasak og Umanak.

Digitized by Google

S. Hassalli (Jenner) P. Petit. — Angives af Richter fra Umanak.

S. Weberi (Kütz.) P. Petit. — Angives af Richter fra Ikerasak.

Fam. Desmidiaceae.

Gen. **Ancylonema** Berggren.

1) **A. Nordenskiöldii** Bergg. — Berggren angiver den fra Indlandsisen, Wittrock III angiver den fra Indlandsisen ved Auleitsivik-Fjord.

Gen. **Arthrodesmus** Ehrb.

2) **A. bifidus** Bréb. — fere sim. Fig. Boldt II pag. 30 Tab. II fig. 34. Lo. 13 μ, La. 11,7 μ. — Godthaab (W. & H.).

Boldt II angiver den fra Lyngmarken.

3) **A. glaucescens** Wittr. forma *convexa* West. — Hos West II pag. 103 Tab. XXII fig. 10 er en Afbildning af denne Form. Den af mig fundne er lidt større; og set forfra skraane Siderne lidt stærkere ind mod Isthmus end paa West's Figur, sml. vor Figur Tab. VII fig. 5. Lo. 15,6 μ, La. 14,5 μ, La. Isthm. 6,5 μ. — Godthaab (Petersen).

4) **A. granulatus** nov. sp. — Cellen er, set forfra, dybt indsnøret, dog saaledes at Indsnøringen forløber jævnt, ikke pludseligt. Polerne lidt konvexe. Set fra oven er Halvcellerne elliptiske. Der er i det hele fire stærke lige Torne alle i et Plan. Cellen er tydelig granuleret, Granula ikke ordnede paa bestemt Maade, Isthmusegnen er glat[1]). Lo. Cell. 31,2 μ, La. sine spin. 25 μ, La. Isthm. 7,8 μ, Lo. spin. 13 μ, sml. Figuren Tab. VII fig. 7. — Egedesminde.

5) **A. lucus** (Bréb.) Hass. — Ralfs Tab. XX fig. 4. Lo. 26 μ, La. 33 μ, La. Isthm. 8 μ. — Kekertok, Uperniviarsuk, Nutarmiut Tasiusak, Aumat (Sylow), Sø nær Indlandsisen, Sukkertoppen (Ostfd.), Godthaab (W. & H., Petersen, Ostfd.), Igaliko, Kagsimiut, Julianehaab (Sylow), Sydprøven.

Wallich I angiver den fra Godthaab. Boldt II angiver den fra Sakkok, Tasiusak, Amitsok-Fjord, Friedrichsthal.

---

[1]) The cells in the front view are deeply constricted, the sinus not linear, but rounded, rapidly widening outwards. The poles are somewhat convex. The vertical view of the semicell elliptic. There are altogether four strong straight spines all in one plane. The cells are distinctly granulate; the granules are not arranged regularly. The region of the isthmus is smooth.

Digitized by Google

6) **A. octocornis** Ehrb. — Ralfs Tab. XX fig. 2. Lo. 17—19,5 μ, La. 14,3—15 μ, La. Isthm. 4,2—5 μ. — Kekertok, Sukkertoppen (Ostfd.), Godthaab (W. & H.).

β. *trigonus* Boldt II pag. 30 Tab. II fig. 36. Lo. 19 μ, La. 16,9 μ, La. Isthm. 8,4 μ. — Uperniviarsuk.

Boldt II angiver A. octocornis fra Sakkak, Kap York og Friedrichsthal.

Gen. **Closterium** Nitzsch.

1) **C. acerosum** Ehrb. — Ralfs Tab. XXVII fig. 2. La. 28 μ. — Narsak.

2) **C. acutum** Bréb. — Ralfs Tab. XXX fig. 5. La. 11,7 μ. — Jakobshavn (W. & H.).

Nordstedt III angiver den fra Ritenbenk.

3) **C. Brebissonii** Menegh. — Angives af Wallich fra Godthaab (Tetmemorus Brebissonii).

4) **C. cornu** Ehrb. — Angives af Dickie fra Disco. Sml. Boldt III pag. 57.

5) **C. costatum** Cord. — Angives af Nordstedt III fra Sapiursak, Tessiursarsoak, Jakobshavn.

6) **C. Dianæ** Ehrb. — Ralfs Tab. XXVIII fig. 5. La. 15 μ. — Ritenbenk, Disco, Egedesminde, Ikamiut, Kekertarsuatsiak, Augpiletok, Sukkertoppen (Ostfd.), Godthaab (W. & H., Petersen), Igaliko (Rsvge.), Julianehaab (Sylow).

Wallich I angiver den fra Godthaab, Nordstedt III fra Kekertok, Pakitsok, Sapiursak, Tessiursarsoak, Jakobshavn.

7) **C. didymotocum** Bréb. — Angives af Richter fra Umanak.

8) **C. intermedium** Ralfs. — Ralfs Tab. XXIX fig. 3. La. 18,2—27 μ. — Holstenborg (Ostfd.), Godthaab (W. & H., Petersen, Ostfd.), Igdlorsuit.

9) **C. Jenneri** Ralfs. — Ralfs Tab. XXVIII fig. 6. La. 9—10 μ. Kingua Orpigsuit, Holstenborg (Ostfd.).

Den angives af Nordstedt III fra Sapiursak.

10) **C. juncidum** Ralfs. — Ralfs Tab. XXIX fig. 6. La. 7,8. — Disco, Godthaab (W. & H.), Igaliko (Rsvge.).

Angives af Nordstedt III fra Illortlek, Kekertok, Sapiursak, Tessiursarsoak.

Digitized by Google

11) **C. Kützingii** Bréb. — Angives af Nordstedt III fra Pakitsok, Sapiursak.

12) **C. Leibleinii** Kütz. — Ralfs Tab. XXVIII fig. 4. La. 32 μ, Lo. 180 μ. — Godthaab (W. & H.), Narsak.

13) **C. lineatum** Ehrb. — Ralfs Tab. XXX fig. 1. La. 17 μ, Lo. 440 μ. — Godthaab (W. & H., Petersen).

14) **C. macilentum** Bréb. — West III Vol. I pag. 118 Tab. XII fig. 8—10. La. 15,2—17,8 μ, Lo. 360—420 μ. — Godthaab (W. & H.).

15) **C. parvulum** Näg. — West III Vol. I pag. 133 Tab. XV fig. 9—10. La. 10,4 μ, Lo. 108 μ. — Kingua Orpiksuit, Augpiletok, Kornok.

Angives af Boldt II fra Ivigtut og Igaliko.

16) **C. rostratum** Ehrb. — Ralfs Tab. XXX fig. 3. La. 23 μ, Lo. 290 μ. — Igaliko (Rsvge.).

Nordstedt III angiver den fra Jakobshavn.

17) **C. striolatum** Ehrb. — Ralfs Tab. XXIV fig. 2. La. 23 μ, Lo. 240 μ. — Umanap timilia, Ritenbenk, Disco, Jakobshavn, Kingua Orpiksuit, Aumat (Sylow), Godthaab (W. & H., Petersen), Igaliko (Rsvge.), Tasersuak Kingua Tasermiut.

Nordstedt III angiver den fra Godhavn, Kekertok, Pakitsok, Sapiursak, Tessiursarsoak, Jakobshavn; Boldt II fra Igaliko; Richter fra Umanak.

18) **C. Venus** Kütz. — Angives af Boldt II fra Sofiehamn.

Gen. **Comarium** Ralfs.

1) **C. anceps** Lund. — Lundell pag. 48 Tab. III fig. 4. Lo. 33,8 μ, La. 19,5 μ, La. Isthm. 13 μ. — Nunarsuak Kronprinsens-Ø, Simiutarsuak, Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (W. & H.).

Den angives af Nordstedt III fra Jakobshavn og af Boldt II fra Atanekerdluk og Qvannersoit.

forma. *subparvula* nob. — Denne Form synes mig med lige Ret at kunne henføres enten til C. anceps Lund eller til C. parvulum Bréb. sml. Figuren hos Lundell. l. c. og hos Nordstedt II Tab. VII fig. 21. Den mangler den skarpe Fure ved Polerne, som Nordstedts Figur viser, men har til Gengæld dennes mere indbuede

Digitized by Google

Sider og svarer til den i Størrelse[1]). Lo. 27,3 μ, La. 15,6 μ, sml. Tab. VII fig. 6.

2) **C. angustatum** (Wittr.) Nordst. — Angives af Boldt II fra Igdlutjait, Atanekerdluk og Igaliko.

3) **C. annulatum** De. Bar.

β. elegans Nordst. — Nordstedt IV Tab. 5 fig. 19. Lo. 58 μ. La. 23 μ. — Egedesminde.

Boldt II angiver C. annulatum fra Lyngmarken.

4) **C. amoenum** Bréb. — Angives af Boldt II fra Amitsok-Fjord og af Richter I fra Umanak.

5) **C. arctoum** Nordst. — Nordstedt II pag. 28 Tab. VII fig. 22. Lo. 16,9 μ, La. 13 μ, La. Isthm. 11,7 μ. — Kekertok, Uperniviarsuk, Julianehaab (Jessen).

Nordstedt III angiver den fra Godhavn, Illortlek, Kekertok, Sapiursak, Tessiusarsoak, Jakobshavn.

Boldt II angiver den fra Kap York. Nordstedt II omtaler pag. 28 at have set C. arctoum *β.* trigonum fra Grønland.

6) **C. arrosum** Nordst. — Angives af Boldt II fra Tasiusak, mellem Atanekerdluk og Sadok og ved Kap York.

7) **C. bioculatum** Bréb. — Nordstedt II pag. 20 Tab. VI fig. 8. Lo. 22—26 μ, La. 20—24,7 μ, La. Isthm. 7—9,1 μ. — Kekertok, Nutarmiut Tasiusak, Disco, Jakobshavn, Nunarsuak Kronprindsens-Ø, Hunde-Ø, Kristianshaab, Egedesminde, Ikamiut, Portusut, Augpiletok, Iginiarfik-Fjord, Ivnarsulik, Godthaab (Petersen, Ostfd.), Igaliko (Rsvge.), Julianehaab (Sylow).

Wallich I angiver den fra Godthaab, Boldt II fra Tasiusak, Atanekerdluk, mellem Atanekerdluk og Sadok, Friedrichsthal.

8) **C. biretum** Bréb. — Ralfs Tab. XVI fig. 5. Lo. 58,5 μ, La. 52 μ, La. Isthm. 19,5 μ. — Tasersuak Kingua Tasermiut.

Boldt II angiver den fra Igdlutjait og Atanekerdluk.

9) **C. Blyttii** Wille. — fere sim. Nordstedt II pag. 8 Tab. VII fig. 4. De af mig iagttagne Exemplarer ere lidt mindre end Nord-

[1]) It appears to me that this form may be referred equally well either to C. anceps Lund or C parvulum Bréb. Compare figure given by Lundell (l. c.) and that given by Nordstedt (II, Pl. VII, fig. 21). The acute notch at the poles shown in Nordstedt's figure is wanting, but it has the more concave sides of the latter and agrees with it in size.

Digitized by Google

stedts, men ligner dem ellers. Lo. 18,2—19,5 μ, La. 16,9—18,2 μ, La. Isthm. c. 5,2 μ. — Isortok.

Den angives af Nordstedt III fra Sapiursak.

10) **C. Botrytis** (De. Bar.) Menegh. — Ralfs Tab. XVI fig. 1. Lo. 52—66 μ, La. 45,5—58,5 μ, La. Isthm. 13—14,3 μ. — Kekertok, Sarkak, Ritenbenk, Godhavn (Porsild), Disco, Kronprinsens-Ø, Kristianshaab (W. & H.), Egedesminde, Portusut, Kekertarsuatsiak, Augpiletok, Kangatsiak, Inugsulik, Holstenborg (W. & H., Ostfd.), Itivnek, Sukkertoppen (Ostfd.), Godthaab (W. & H., Ostfd.), Kornok, Isortok, Igaliko (Rsvge.), Julianehaab (Jessen).

Wallich I angiver den fra Godthaab; Boldt II angiver den fra Maligiak, Igdlutjait, Atanekerdluk, Sakkok, Sofiehamn, Lyngmarken, Igaliko, Amitsokfjord, Ivigtut, Grønnedal; Richter I angiver den fra Umanak.

11) **C. calcareum** Wittr. — Angives af Boldt II fra Igdlutjait.

12) **C. cinctutum** Nordst. — Nordstedt II pag. 27 Tab. VII fig. 20. Lo. 40 μ, La. 27 μ, La. Isthm. 19,5 μ. — Sagdlersuak, Holstenborg (W. & H.).

13) **C. coelatum** Ralfs. — Ralfs Tab. XVII fig. 1. Lo. 44,2 μ, La. 39 μ, La. Isthm. 15,6 μ. — Godthaab (Ostfd.).

14) **C. connatum** Bréb. — Ralfs Tab. XVII fig. 10. Lo. 91 μ, La. 57 μ, La. Isthm. 41 μ. — Igaliko (Rsvge.).

Den er muligvis funden af Dickie fra Disco.

15) **C. conspersum** Ralfs. — Ralfs Tab. XVI fig. 4, Lo. 104 μ, La. 78 μ, La. Isthm. 24,7 μ. — Inugsulik, Iginiarfik. Sø nær Indlandsisen.

β. *rotundatum* Wittr. — Boldt II pag. 26. Lo. 90 μ, La. 70 μ, La. Isthm. 27 μ. — Tasersuak Kingua Tasermiut.

C. conspersum angives af Boldt II fra Maligiak, Atanekerdluk, Ritenbenk Kulbrud; Richter I angiver den fra Ikerasak.

16) **C. costatum** Nordst. — Nordstedt II pag. 25 Tab. VII fig. 17. Lo. 40,3 μ, La. 30 μ, La. Isthm. 13 μ. — Kristianshaab (W. & H.), Egedesminde, Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (W. & H., Ostfd.), Godthaab (Petersen).

Nordstedt III angiver den fra Jakobshavn, Tessiursarsoak, Sapiursak, Pakitsok, Kekertok, Illortlek, Godhavn; Boldt II angiver den fra Mellam-Fjorden, Sakkok, Lyngmarken, Tasiusak, Godhavn?, Unartoarsuk, Atanekerdluk, Igdlutjait, Kap York, Julianehaab.

Digitized by Google

17) **C. crenatum** Ralfs. — Ralfs Tab. XV fig. 7. Lo. 29—35 μ, La. 24—27 μ, La. Isthm. 11—14 μ. — Godhavn (W. & H.), Holstenborg (W. & H.), Julianehaab (Jessen).

forma. *crenæ laterales 3.* Nordst. I pag. 30 Tab. VI fig. 7. Lo. 30—34 μ, La. 26—27 μ, La. Isthm. 10,4—13 μ. — Godhavn (Porsild), Holstenborg (W. & H.), Godthaab (W. & H.).

forma. *crenæ laterales 2.* Nordst. I pag. 30 Tab. VI fig. 8. Lo. 26 μ, La. 20,8 μ, La. Isthm. 10,4 μ. — Kristianshaab, Egedesminde, Holstenborg, alle tre Steder samlet af W. & H.

subsp. *costatum* Nordst. forma *groenlandica* nob. — Den grønlandske Form adskiller sig i følgende fra Nordstedts Figur: (Nordstedt I pag. 30 Tab. VI fig. 9.) Granulationerne i Midten af Halvcellerne bestaa hver af en lang Forhøjning samt ved disses indre Spids en lille Knop; Granulationerne langs Halvcellernes Rand er mere adskilte; endelig er selve Randens Fremspring ofte forsynede med smaa Vorter sml. Figuren Tavle VII Fig. 8 [1]). Lo. 39—41,6 μ, La. 28,6—33,8 μ. Kekertok, Kavdluanit, Ritenbenk, Iginiarfik-Fjord, Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (W. & H.).

C. crenatum angives af Wallich I fra Godthaab, af Nordstedt III fra Ritenbenk, Godhavn, Illortlek, Kekertok, Pakitsok, Sapiursak, Tessiursarsoak; af Boldt II fra Maligiak, Patoot, Sakkok, mellem Atanekerdluk og Sadok, Atanekerdluk, Lyngmarken, Tasiusak, Kap York, Julianehaab, Grønnedal.

18) **C. cucumis** Ralfs. — Nordstedt II Tab. VII fig. 28—29. Lo. 96—109 μ, La. 48—60 μ, La. Isthm. 33—39 μ. — Kingua Tasiusak (Hartz), Disco, Tessilik, Inugsulik, Sukkertoppen (W. & H.), Godthaab (W. & H., Petersen, Ostfd.), Julianehaab (Rsvge.).

Nordstedt III angiver den fra Illortlek, Sarpiursak, Tessiursarsoak; Boldt II angiver den fra Mellam-Fjorden og Igaliko.

19) **C. cucurbita** Bréb. — Klebs, Desm. Ostpress. Tab. III fig. 8. Lo. 52 μ, La. 26 μ. — Egedesminde, Sukkertoppen og Holstenborg, alle tre Steder samlet af W. & H.

---

[1]) The Greenland form differs from Nordstedt's figure (Nordstedt I, p. 30, Pl. VI, fig. 9) in the following points: The granulation in the centre of each semicell consists of a long elevation, and at the inner apex of the latter, near the isthmus, there is a small protuberance; the granules along the margin of the semicells are more scattered; lastly the undulations of the margin itself are often furnished with small protuberances (cf. Pl. VII, fig. 8).

Digitized by Google

20) **C. cyclicum** Lund. *arcticum* Nordst. — Nordstedt I pag. 31 Tab. VI fig. 13. Lo. 65—68,4 μ, La. 66—70 μ, La. Isthm. 22—23,4 μ. — Umanap timilia, Tasiusak, Jakobshavn (W. & H.), Kristianshaab (W. & H.), Egedesminde, Tessilik, Aumat (Kruuse), Sagdlersuak, Simiutarsuak, Iginiarfik, Holstenborg (W. og H.), Sukkertoppen (W. & H., Rsvge.), Godthaab (Petersen).

C. cyclicum angives af Nordstedt III fra Ritenbenk, Godhavn, Illartlek, Kekertok, Pakitsok, Tessiursarsoak, Jakobshavn; Boldt II angiver den fra Sakkok, Tasiusak, Atanekerdluk, Maligiak, Julianehaab.

β. subarcticum Boldt. — Boldt II pag. 23 Tab. I fig. 24. Lo. 65 μ, La. 66,3 μ, La. Isthm. 26 μ. — Holstenborg, Godthaab begge Steder samlet af W. & H.

21) **C. excavatum** Nordst. forma *major* Boldt. — Boldt II pag. 28 Tab. II fig. 30. Lo. 31 μ, La. 19,5 μ, La. Isthm. 10,4 μ. — Disco.

Boldt II angiver forma major og forma ellipticum Wille. Findestederne ere Sakkok, Tasiusak og Igdlutjait.

22) **C. globosum** Bulnh. — Nordstedt II Tab. VII fig. 25. Lo. 16,5 μ, La. 13 μ, La. Isthm. 10,4 μ. — Jakobshavn, Godthaab, begge Steder samlet af W. & H.

Nordstedt III angiver den fra Godhavn, Pakitsok, Sapiursak, Jakobshavn; Boldt II fra Tasiusak og Richter I fra Umanak.

23) **C. granatum** Bréb. — Ralfs. Tab. XXXII fig. 6. Lo. 28—41 μ, La. 17—25 μ, La. Isthm. 5,2—7,8 μ. — Kekertok, Sarkak, Ritenbenk, Godhavn (Porsild), Disco, Nunarsuak Kronprinsens-Ø, Kristianshaab (W. & H.), Tessilik, Kingua Orpiksuit, Kangatsiak, Inugsulik, Sagdlersuak, Sø nær Indlandsisen, Holstenborg (W. & H., Ostfd.), Itivnek, Sukkertoppen (W. & H.), Godthaab (W. & H., Petersen, Ostfd.), Kingua Sermiliarsuk, Kornok (Rsvge., Lassen), Isortok, Igaliko (Rsvge.), Julianehaab (Rsvge., Jessen), Tasersuak Kingua Tasermiut.

Var. *subgranatum* Nordst. — West III Vol. II pag. 188 Tab. LXIII fig. 5—6. Lo. 26 μ, La. 19,5, La. Isthm. 6,5. — Egedesminde, Unartok.

C. granatum angives af Nordstedt III fra Godhavn, Pakitsok, Sapiursak; Boldt II angiver den fra Maligiak, Ritenbenk Kulbrud, Lyngmarken, Sofiehamn, mellem Atanekerdluk og Sadok, Sakkok, Patoot, Amitsok-Fjord, Ivigtut, Grønnedal.

24) **C. Hammeri** Reinsch. — West III Vol. II pag. 181 Tab. LXII fig. 21. Lo. 42,9 μ, La. 28,6 μ, La. Isthm. 11,7 μ. — Godthaab (Petersen), Kingua Sermiliarsuk.

Digitized by Google

Angives af Nordstedt III fra Jakobshavn; af Boldt fra Atanekerdluk.

25) **C. hexagonum** Elfving. — Angives af Richter fra Ikerasak.

26) **C. hexalobum** Nordst. — Nordstedt I pag. 33 Tab. VII. fig. 16. Lo. 40 μ, La. 32 μ, La. Isthm. 14,8 μ. — Kristianshaab (W. & H.), Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (W. & H., Ostfd.).

Den angives af Nordstedt III fra Ritenbenk, Kekertok, Pakitsok, Sarpiursak. Boldt II angiver den fra Mellam-Fjord.

β. rossicum Borge. — Borge pag. 30 Tab. III fig. 32. Lo. 45 μ, La. 30 μ, La. Isthm. 14,3 μ. — Simiutarsuak, Sukkertoppen (W. & H.).

27) **C. hexastichum** Lund. — Lundell pag. 33 Tab. III fig. 13. Lo. 54 μ, La. 40 μ, La. Isthm. 20 μ. — Disco, Sukkertoppen (Ostfd.), Godthaab (W. & H.).

Nordstedt III angiver den fra Sapiursak; Boldt II fra Ivigtut.

28) **C. holmiense** Lund.

β. integrum Nordst. Nordstedt I pag. 28 Tab. VI fig. 5. Lo. 58,5 μ, La. 36,4 μ, La. Isthm. 17,6 μ. — Kristianshaab (W. & H.), Egedesminde, Augpiletok, Inugsulik, Holstenborg (Ostfd.), Godthaab (Petersen), Ivigtut, Tasersuak Kingua Tasermiut.

Var. *undulata* nob. — Membranen er set forfra stærkt unduleret; endvidere er Membranen stærkt fortykket navnlig ved Hjørner og Poler[1]). Lo. 56 μ, La. 33,8 μ, La. Isthm. 17 μ. Sml. Tab. VII fig. 9.

Iginiarfik-Fjorden.

C. holmiense og Former angives af Nordstedt III fra Jakobshavn, af Boldt II fra Igdlutjait og Patoot.

29) **C. Holmii** Wille.

form. *depauperata* Boldt. — Boldt II pag. 27 Tab. II fig. 29. Lo. 58,5 μ, La. 54,6 μ, La. Isthm. 20,8 μ. — Sarkak, Inugsulik.

Boldt II: Sofiehamn, Igdlutjait, Ritenbenk Kulbrud, Maligiak.

30) **C. homalodermum** Nordst. — Nordstedt II pag. 18 Tab. VI fig. 4. Lo. 53,3 μ, La. 48 μ, La. Isthm. 16,5 μ. — Kristianshaab (W. & H.), Egedesminde.

---

[1]) The membrane in the front view is deeply undulate: the membrane is moreover considerably incrassated, especially at the angles and at the poles.

Digitized by Google

31) **C. Kjelmanni** Wille. — Angives af Boldt II fra Atanekerdluk, Igdlutjait og Godthaab.

32) **C. latum** Bréb. — Angives af Boldt II fra Igdlutjait og Maligiak.

33) **C. margaritiferum** (Turp.) Menegh. — Ralfs. Tab. XVI fig. 2. Lo. 33—60 μ, La. 27—52 μ, La. Isthm. 13—20 μ. — Kekertok, Ritenbenk, Egedesminde, Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (W. & H.), Godthaab (W. & H.).

b. *incisum* Kirchn. forma *minor* nob. — Denne Form ligner ganske den af Boldt II p. 26 Tab. II fig. 28 omtalte, men er i alle Dimensioner mindre, sml. Tab. VII fig. 10[1]). Lo. 40,8 μ, La. 30 μ, La. Isthm. 13 μ. — Tessilik.

C. margaritiferum og Former angives af Boldt II fra Maligiak, Igdlutjait, Atanekerdluk, Sofiehamn, Ivigtut, Julianehaab, Amitsok-Fjord, Friedrichsthal. Wallich I angiver den fra Godthaab.

34. **C. Meneghinii** Bréb. — Ralfs. Tab. XV fig. 6. Lo. 23—26 μ, La. 15,6—19,5 μ, La. Isthm. 5—7,8 μ. — Kekertok, Kavdluanit, Nutarmiut Tasiusak, Godhavn (Porsild), Disco, Kingua Orpiksuit, Kangatsiak, Sø nær Indlandsisen, Holstenborg (W. & H., Petersen, Ostfd.), Kingua Sermiliarsuk, Kornok, Isortok, Igaliko, Igdlorsuit, Tasersuak Kingua Tasermiut.

forma: Boldt II pag. 13 Tab. I fig. 16. Lo. 10,4 μ, La. 9,1 μ, La. Isthm. 3,9 μ. — Egegesminde.

C. Meneghinii og Fomer angives af Wallich I fra Godthaab, af Richter I fra Ikerasak og af Boldt II fra Patoot, Sakkok, Maligiak, Igdlutjait, mellem Atanekerdluk og Sadok, Sofiehamn, Ivigtut, Grønnedal.

35) **C. microsphinctum** Nordst. — sim. Fig. Børgesen I pag. 16 Tab. I fig. 6. Lo. 42 μ, La. 28,6 μ, La. Isthm. 15,6 μ. — Holstenborg og Sukkertoppen (W. & H.).

Den angives af Boldt II fra Mellam-Fjord.

36) **C. nasutum** Nordst. — Nordstedt I p. 33 Tab. VII fig. 17. Lo. 39—40 μ, La. 32—34 μ, La. Isthm. 12—14 μ. — Jakobshavn, Nunarsuak Kronprinsens-Ø, Kristianshaab (W. & H.), Egedesminde, Tessilik, Kekertarsuatsiak, Simiutarsuak, Iginiarfik-Fjord,

[1]) This form exactly resembles the one mentioned by Boldt (II, p. 26, Pl. II, fig. 28). but is smaller in all its dimensions.

Digitized by Google

Holstenborg (W. & H., Ostfd.), Sukkertoppen (W. & H., Ostfd.), Godthaab (W. & H., Ostfd.).

Den angives af Nordstedt III fra Ritenbenk, Godhavn, Illortlek, Kekertok, Sapiursak, Tessiursarsoak, Jakobshavn; af Boldt II fra Godhavn, mellem Atanekerdluk og Sadak, paa en Ø udenfor Tasiusak, Tasiusak, Kap York, Friedrichsthal.

37) **C. nitidulum** De Not. — forma Borge pag. 28 Tab. II fig. 28. Lo. 27 μ, La. 22 μ La. Isthm. 7,8 μ. — Ivnarsulik, Igaliko (Rsvge.).

38) **C. notabile** De Bar. — Angives af Boldt II fra Unartoarsuk.

39) **C. Nymannianum** Grun. — Angives af Wittrock III fra Indlandsisen ved Auleitsivik-Fjord.

40) **C. Ochthodes** Nordst. — Nordstedt II p. 17 Tab. VI fig. 3. Lo. 72—82 μ, La. 58—65 μ, La. Isthm. 17—19,5 μ. — Kekertok, Kavdluanit, Ritenbenk, Nunarsuak Kronprinsens-Ø, Kristianshaab (W. & H.), Egedesminde, Sagdlersuak, Iginiarfik-Fjord, Holstenborg (W. & H., Ostfd.), Godthaab (Petersen, W. & H.), Tunugdliarfik, Narsak, Julianehaab (Rsvge.).

Boldt II angiver den fra Mellamfjorden, Atanekerdluk, Sakkok, Sofiehamn, Igaliko, Julianehaab.

41) **C. orbiculatum** Ralfs. — Angives af Nordstedt III fra Illartlek, Sapiursak.

42) **C. ordinatum** nov. Sp. — En ret lille Cosmarium; Cellen er lidet længere end bred. Halvcellerne er set forfra nærmest halvcirkelformede, Randen er tydelig bølget. Isthmusindsnævringen beløber sig paa hver Side til c. $^1/_4$ af Cellens Totalbredde. Set fra Siden er Cellen nærmest rektangulær, dog er hver Halvcelle opsvulmet paa Midten paa Grund af Granuleringen, der findes her. Langs Cellens Omkreds ser man, naar Cellen ses forfra, en Række store tandformede Ophøjninger; midt paa hver Halvcelle findes desuden en Række af c. 5 langstrakte kraftige Forhøjninger[1]). Lo. Cell. 30 μ, La. Cell. 25 μ, La. Isthm. 13 μ. Tab. VII fig. 11.

Samlet af Hartz ved Sarkak.

---

[1]) A rather small Cosmarium; the cells are a little longer than they are broad. Front view of semicell allmost semicircular. The margin distinctly undulate. Length of sinus on each side about $^1/_4$ of the total breadth of the cells. Side view of cells almost rectangular, but each of the semicells are somewhat thickened in the centre on account of the gra-

Digitized by Google

43) **C. orthostichum** Lund. *β. pumilum* Lund.

forma: *groenlandica* nob. — Lundells form findes omtalt og afbildet Lundell pag. 24 Tab. II fig. 10. Den grønlandske Form er lidt mindre, Halvcellerne er forholdsvis mindre fladtrykte; set fra oven er Cellen mere opsvulmet paa Midten end Tilfældet er hos Lundell's Afbildning af Hovedarten. Granula er hos den grønlandske Form ordnede omkring Cellens Poler, desuden er der lidt nedenfor Midten af hver Halvcelle et Bælte af Granula[1]). Lo. 19,5 μ, La. 18,2 μ, La. Isthm. c. 8 μ, sml. Tab. VII fig. 12. — Tessilik.

44) **C. parvulum** Bréb. — Nordssedt II pag. 27 Tab. VII fig. 21. Lo. 27,3 μ, La. 14,3 μ, La. Isthm. 10,8 μ. — Ivigtut.

Boldt II angiver den fra Sakkok, Patoot, Igdlutjait, Julianehaab.

45) **C. phaseolus** Bréb. — Ralfs. Tab. XXXII fig. 5. Lo. 35,5 μ, La. 34,9 μ, La. Isthm. 7,8 μ. — Kristianshaab (W. & H.), Augpiletok, Godthaab (W. & H., Ostfd.).

forma: *elevatum* Nordst. sydl. Norges Desm. p. 17 Tab. I fig. 5. Lo. 26 μ, La. 26 μ, La. Isthm. 9 μ. — Kekertok, Ritenbenk, Godthaab (Petersen).

γ. achondrum Boldt. — Boldt I pag. 103 Tab. V fig. 7. Lo. 36,4 μ, La. 32 μ, La. Isthm. 9 μ. — Sukkertoppen (Ostfd.), Godthaab (W. & H.).

C. phaseolus og Former angives af Nordstedt III fra Sapiursak; af Boldt II fra Sakkok og Maligiak.

46) **C. Pokornyanum** (Gum) West et G. S. West. — West III Vol. II pag. 190 Tab. LXIII fig. 15. Lo. 25,6 μ, La. 15 μ, La. Isthm. 7,8 μ. — Godthaab (Petersen).

47) **C. Portianum** Archer. — Larsen pag. 87 fig. 1. Lo. 38 μ, La. 27 μ, La. Isthm. 10,4 μ. — Godthaab (Petersen).

---

nulation which occurs there. In the front view a series of large dentiform protuberances are visible around the periphery of the cells; moreover a series of about five oblong strong protuberances occur in the centre of each semicell.

[1]) Lundell's form is mentioned and figured in his work: De Desmidiaceis (p. 24, Pl. II, fig. 10). The Greenland form is somewhat smaller, the semicells are relatively less compressed; the cells in the vertical view are more inflated at the middle, than in the figure of the main species given by Lundell. In the Greenland form the granules are arranged around the poles of the cells, moreover a zone of granules occurs a little below the middle of each semicell.

Digitized by Google

48) **C. prægrande** Lund. — Lundell pag. 54 Tab. III fig. 21. Lo. 95 μ, La. 58,5 μ, La. Isthm. 23,4 μ. — Godthaab (Ostfd.).

Angives af Boldt II fra Amitsok-Fjord.

49) **C. præmorsum** Bréb. formæ. — Lo. 62,4—65 μ, La. c. 52 μ, La. Isthm. c. 14,3 μ. — Af denne stærkt varierende Art er funden flere Former, hvoraf Expl. gives Tab. VII fig. 13 og 14. Sml. iøvrigt Schmidle pag. 20. — Kavdluanit, Ritenbenk, Kingua Orpigsuit, Portusut, Inugsulik, Godthaab (Petersen).

50) **C. protractum** (Näg) Archer. — Hirn pag. 11 Tab. I fig. 10. Lo. 41,6 μ, La. 38 μ, La. Isthm. 8 μ. — Kornok.

51) **C. protumidum** Nordst. *β. triquetrum* Nordst. — Nordstedt I pag. 35 Tab. VII fig. 19. Lo. 33,8 μ, La. 29 μ, La. Isthm. 16,5 μ. — Holstenborg, Sukkertoppen (begge Steder samlet af W. & H.).

γ. evolutum Nordst. — Nordstedt I pag. 35 Tab. VII fig. 20. Lo. 40 μ, La. 31 μ, La. Isthm. 16,5 μ. — Holstenborg (W. & H.).

52) **C. pseudarctorum** Nordst. — Angives af Boldt II fra Kap York.

53) **C. pseudobiremum** Boldt. — Angives af Boldt II fra Lyngmarken og Sakkok.

54) **C. pseudoprotuberans** Kirchn. — Børgesen I pag. 18 Tab. I fig. 12. Lo. 39 μ, La. 30 μ, La. Isthm. 11,7 μ. — Kristianshaab (W. & H.).

β. angustius Nordst. — Nordstedt IV pag. 59 Tab. VI fig. 16. Lo. 35 μ, La. 26 μ, La. Isthm. 9 μ. — Disco.

Nordstedt III angiver en Form af C. pseudoprotuberans fra Illortlek, Pakitsok og Sapiursak.

55) **C. pulcherrimum** Nordst. — Angives af Boldt fra Patoot og Julianehaab.

56) **C. punctulatum** Bréb. — Klebs Desm. Ostpreuss. p. 37 Tab. III fig. 50—51. Lo. 32,5 μ, La. 28,6 μ, La. Isthm. 11 μ. Kekertok, Kavdluanit, Uperniviarsuk, Sarkak, Ritenbenk, Kristianshaab (W. & H.), Kingua Orpigsuit, Ikamiut, Kekertarsuatsiak, Sagdlersuak, Iginiarfik-Fjord, Ivnarsulik, Holstenborg (W. & H., Ostfd.), Sukkertoppen (W. & H.), Godthaab (W. & H.), Kornok, Narsak, Julianehaab (Rsvge.).

Digitized by Google

forma: fere sim. forma Børgesen I pag. 12 Tab. I fig. 3. Lo. 34 μ, La. 29 μ, La. Isthm. 9 μ. — Sukkertoppen (Ostfd.).

C. punctulatum og Former deraf angives af Nordstedt III fra Ritenbenk, Illortlek, Kekertok, Pakitsok, Sapiursak, Jakobshavn; af Boldt II fra Maligiak, Sofiehamn, Igdlutjait, Atanekerdluk; af Richter fra Ikerasak.

57) **C. pycnochondrum** Nordst. — Nordstedt II pag. 23 Tab. VI fig. 14. Lo. 58,5 μ, La. 49,4 μ, La. Isthm. 20 μ. — Holstenborg (W. & H.).

Den angives af Boldt II fra Patoot.

58) **C. pygmæum** Arch. — Angives af Boldt II fra Atanekerdluk og Sakkok.

59) **C. pyramidatum** Ralfs. — West III Vol. II pag. 199 Tab. LXIV fig. 5—7. Lo. 58 μ, La. 43 μ, La. Isthm. 16,9 μ. — Ritenbenk, Egedesminde, Sukkertoppen (Ostfd.).

Wallich angiver en C. pyramidatum Bréb. fra Godthaab.

60) **C. quadratum** Ralfs. — Ralfs Tab. XV fig. 1. Lo. 58,5—76 μ, La. 32,5—42 μ, La. Isthm. 18,2—22,8 μ. — Umanap timilia, Kekertok, Kavdluanit, Uperniviarsuk, Nutarmiut Tasiusak, Ritenbenk, Kristianshaab (W. & H.), Egedesminde, Augpiletok, Inugsulik, Sagdlerssuak, Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (Ostfd.), Godthaab (W. & H.), Igaliko (Rsvge.), Julianehaab (Rsvge.).

forma: Wille pag. 37 Tab. XII fig. 20. Lo. 57,2 μ, La. 37,5 μ. — Jakobshavn.

C. quadratum og Former deraf angives af Nordstedt III fra Illortlek, Kekertok, Pakitsok, Sapiursak, Tessiursarsoak; af Boldt II fra Godhavn, Igdlutjait, Atanekerdluk, Sakkok, Lyngmarken, Tasiusak, Maligiak, Julianehaab, Grønnedal.

61) **C. quadrum** Lund. — Angives af Boldt II fra Sofiehamn.

62) **C. quadrifarium** Lund. — Lundell pag. 32 Tab. III fig. 12. Lo. 41,6 μ, La. 31 μ, La. Isthm. 14 μ. — Nutarmiut Tasiusak, Egedesminde.

forma: *ornatum* nob. — Den kommer Hovedarten nær, men har en endnu rigere Granulation end denne sml. Tab. VII fig. 15[1]). Lo. 55 μ, La. 42 μ, La. Isthm. 19,5 μ. — Tasiusak (Ryder).

C. quadrifarium angives af Boldt II fra Igaliko.

[1]) This comes near the main species, but is still more richly furnished with granules (cf. Pl. VII, fig. 15).

Digitized by Google

63) **C. quinarium** Lund. — Lundell pag. 28 Tab. II fig. 14. Lo. 36,4 μ, La. 32 μ, La. Isthm. 8 μ. — Godthaab (W. & H.).

64) **C. rectangulare** Grun. — Angives af Boldt II fra Maligiak.

65) **C. reniforme** Arch. — Fig. West I pag. 167. Lo. 65 μ, La. 53 μ, La. Isthm. 19,5 μ. — Disco, Kronprinsens-Ø, Egedesminde, Sø nær Indlandsisen, Igaliko (Rsvge.), Julianehaab (Lassen, Jessen).

forma: *groenlandica* nob. — Membranen er stærkt og pludselig fortykket ved Halvcellernes Poler. Granula er ordnede i regelmæssige Længderækker; en temmelig stor Flade ved Isthmus er ikke granuleret. Isthmus ret snæver[1]). Lo. 53,3 μ, La. 45,5 μ, La. Isthm. 13 μ. — Kingua Orpigsuit, Julianehaab (Jessen). Tab. VII fig. 16.

66) **C. scenedesmus** Delp. — Delponte Tab. VII fig. 31. Lo. 39 μ, La. 42 μ, La. Isthm. 10 μ. — Sarkak, Disco, Kingua Orpigsuit, Igaliko (Rsvge.).

Boldt II angiver den fra Sofiehamn.

67) **C. sexnotatum** Gutw. var. *tristriatum* (Lütkem.) Schmidle.

forma: *borealis* nob. — Den grønlandske Form kommer Schmidles Figur nær (Schmidle Tab. XV fig. 33), men er lidt bredere, Granula i Midten er lidt større og af en lidt afvigende Form; Granula i Randen er lidt mindre[2]). Lo. 22 μ, La. 19,5 μ, La. Isthm. 6,5 μ, sml. Tab. VIII fig. 1. — Kekertok.

68) **C. solidum** Nordst. — Angives af Boldt II fra Kap York.

69) **C. speciosum** Lund. *a. biforme* Nordst. — Nordstedt I pag. 30 Tab. VI fig. 11. Lo. 57,2 μ, La. 41,6 μ, La. Isthm. 19,6 μ. — Nunarsuak Kronprinsens-Ø, Sagdlersuak, Iginiarfikfjorden, Sukkertoppen (W. & H.).

β. simplex Nordst. — Nordstedt I pag. 31 Tab. VI fig. 12. Lo. 43 μ, La. 30 μ, La. Isthm. 16 μ. — Godhavn (Kruuse), Kristianshaab (W. & H.), Kanalak, Augpiletok, Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (W. & H.).

---

[1]) The membrane is considerably and suddenly incrassated at the poles of the semicells. The granules are regularly arranged in longitudinal rows; a fairly large area at the isthmus is destitute of granulation. Isthmus rather narrow.

[2]) The Greenland form comes near Schmidle's figure (Schmidle Pl. XV, fig. 33) but is somewhat broader; the granules in the middle are a little larger and differ somewhat in form; the granules at the margin are somewhat smaller.

Digitized by Google

β. simplex Nordst. forma *intermedia* Wille. — Wille pag. 41 Tab. XII fig. 29. Lo. 37 μ, La. 27,3 μ, La. Isthm. 16,5 μ. — Holstenborg (W. & H.). — C. speciosum angives af Boldt II fra Patoot, Maligiak, Igdlutjait, Atanekerdluk, Godhavn, Grønnedal.

70) **C. sphalerostichum** Nordst. — Angives af Boldt II fra Kap York.

71) **C. striatum** Boldt. — Boldt I pag. 104 Tab. V fig. 9. Lo. 13,5 μ, La. 12,6 μ, La. Isthm. c. 3 μ. — Patoot, Ritenbenk, Augpiletok, Inugsulik, Sø nær Indlandsisen, Igaliko (Rsvge.), Igdlorsuit.

var. *mammillatum* nob. — Denne Form adskiller sig fra Hovedarten ved midt paa Halvcellen at have et tydeligt Fremspring. Den kan minde meget om C. Blyttii Wille, men kan kendes fra denne ved at ses fra Toppen; set paa denne Maade viser den sig at mangle Fremspring ved Enderne, medens C. Blyttii har saadanne, sml. Nordstedt III Tab. VII fig. 4, og vor Figur Tab. VIII fig. 2[1]). Lo. 14,3 μ, La. 15 μ, La. Isthm. 5 μ. — Patoot.

Boldt II angiver C. striatum fra Sakkok, Sofiehamn, Maligiak, Igaliko og Friedrichsthal.

72) **C. subcostatum** Nordst. — Børgesen I pag. 12 Tab. I fig. 4. Lo. 36,4 μ, La. 32,5 μ, La. Isthm. 11,7 μ. — Kingua Sermiliarsuk.

73) **C. subcrenatum** Hantzsch.

forma: Nordstedt II pag. 21 Tab. VI fig. 10. Lo. 24—36,4 μ, La. 19,5—26 μ, La. Isthm. 9—11,7 μ. — Kekertok, Sarkak, Kronprinsens-Ø, Nunarsuak Kronprinsens-Ø, Egedesminde, Sø nær Indlandsisen, Holstenborg (W. & H., Ostfd.), Sukkertoppen (W. & H., Ostfd.), Godthaab (W. & H., Petersen), Kornok, Julianehaab (Jessen), Ivigtut.

forma: Nordstedt II pag. 21 Tab. VI fig. 11. Lo. 26—32 μ, La. 23,4—26 μ, La. Isthm. 7,8—10 μ. — Kekertok, Kavdluanit, Nutarmiut Tasiusak, Kronprinsens-Ø, Kangatsiak, Sagdlersuak, Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (W. & H., Ostfd.), Godthaab (W. & H., Ostfd.), Isortok, Tasersuak Kingua Tasermiut.

forma: *rotundatum* Boldt. — Boldt II pag. 19 Tab. I fig. 19. — Lo. 35 μ, La. 27 μ, La. Isthm. 11,7 μ. — Holstenborg og Godthaab (begge Steder samlet af W. & H.).

---

[1]) This form is distinguished from the main species by having a distinct protuberance in the centre of the semicell. It greatly resembles C. Blyttii Wille, but differs from the latter in the vertical view, when seen in the latter view it lawes the protuberances at the poles which occur on C. Blyttii (cf. Nordstedt III, Pl. VII, fig. 4, and our figure, Pl. VIII, fig. 2).

Digitized by Google

forma: *depauperata* nob. — Denne Form ligner vel mest Nordstedts Figur (Nordstedt II Tab. VI fig. 10), Granula i Halvcellernes Midte er reduceret til c. 6 ganske smaa Vorter, som næppe give sig til kende, naar Cellen ses fra Toppen, sml. Tab. VIII fig. 3[1]). Lo. 28,6 μ, La. 24,7 μ, La. Isthm. 7 μ. — Kekertok, Sarkak, Disco.

C. subcrenatum og Former deraf angives af Nordstedt III fra Sapiursak; af Boldt II fra Quannersoit, Maligiak, Igdlutjait, Sakkok, Lyngmarken, Sofiehamn, Patoot, Unartoarsuk, Mellanfjord, Kap York, Godthaab, Ivigtut, Igaliko, Julianehaab, Amitsok-Fjord, Friedrichsthal.

74) **C. sublobatum** Archer.

f. *dissimile* Nordst. — Børgesen I pag. 17 Tab. I fig. 11. Lo. 31 μ, La. 23 μ, La. Isthm. 13 μ. — Umanap timilia, Kronprinsens-Ø, Egedesminde.

75) **C. subquasillus** Boldt. — Angives af Boldt II fra Igdlutjait.

76) **C. subspeciosum** Nordst. — Nordstedt II pag. 22 Tab. VI fig. 13. Lo. 39—49,4 μ, La. 29—39 μ, La. Isthm. 11,7—16,5 μ. — Kingua Tasiusak (Hartz.), Godhavn (W. & H.), Inugsulik, Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (W. & H.), Narsak (Rsvge.).

Den angives af Boldt II fra Godhavn og Atanekerdluk.

77) **C. subtumidum** Nordst. — Angives af Boldt II fra Sarkok, Igdlutjait, Friedrichsthal, og af Richter I fra Ikerasak.

78) **C. tetragonum** Näg. — Angives af Nordstedt III fra Jakobshavn.

79) **C. tetraophthalmum** Kütz. — Delponte Tab. IX fig. 1—4. Lo. 116 μ, La. 83 μ, La. Isthm. 23 μ. — Ritenbenk, Godthaab (W. & H.), Igaliko (Rsvge.).

Den angives af Nordstedt III fra Sapiursak, af Boldt II fra Sarkok, Grønnedal, Amitsok-Fjord.

80) **C. tinctum** Ralfs. — Ralfs Tab. XXXII fig. 7. Lo. 11—13 μ, La. c. 10 μ, La. Isthm. 6,5—7 μ. — Kekertok, Nutarmiut Tasiusak, Kristianshaab (W. & H.), Egedesminde, Tessilik, Iginiarfik-Fjord, Godthaab (W. & H.), Kornok (Rsvge.), Igaliko (Rsvge.), Tasermiutsiak Tasermiut.

---

[1]) This form most closely resembles Nordstedt's figure (Nordstedt II, Pl. VI, fig. 10). The granulation in the middle of the semicells is reduced to about 6 quite small protuberances, which are scarcely visible when the cells are seen in vertical view (cf. Pl. VIII, fig. 3).

Digitized by Google

Den angives af Boldt II fra Amitsok-Fjord, Igaliko, Ivigtut, Friedrichsthal, mellem Atanekerdluk og Sadok.

81) **C. trachypleurum** Lund. — Lundell pag. 27 Tab. II fig. 12. Lo. 52 μ, La. 44,2 μ, La. Isthm. 14 μ. — Sukkertoppen (Ostfd.).

82) **C. tumidum** Lund. — Lundell pag. 45 Tab. III fig. 16. Lo. 32 μ, La. 27,3 μ, La. Isthm. 9 μ. — Jakobshavn (W. & H.), Narsak (Rsvge.).

Boldt II angiver den fra Amitsok-Fjord.

83) **C. Turpinii** Bréb. — fere sim. Fig. Lundell pag. 29 Tab. III fig. 9. Lo. 70—78 μ, La. 65—70 μ, La. Isthm. 16,9—20,8 μ. — Kekertok, Sarkak, Ritenbenk, Godhavn (Porsild), Disco, Egedesminde, Kingua Orpigsuit, Kangatsiak, Inugsulik, Ivnarsulik, Sø nær Indlandsisen, Holstenborg (Ostfd., W. & H.), Godthaab (Petersen, W. & H.), Kornok (Rsvge.), Isortok, Tasersuak Kingua Tasermiut.

forma: *gallica* Lund. — fere sim. Børgesen I pag. 13 Tab. I fig. 7. Lo. 67,6 μ, La. 58,5 μ, La. Isthm. 13 μ. — Nutarmiut Tasiusak.

Boldt II Maligiak, Igdlutjait, Lyngmarken.

84) **C. undulatum** Corda. — Ralfs Tab. XV fig. 8. Lo. 55,9 μ, La. 37,7 μ, La. Isthm. 16,9 μ. — Kekertok, Sarkak, Ritenbenk, Disco, Jakobshavn (W. & H.), Nunarsuak Kronprinsens-Ø, Tessilik, Iginiarfik, Holstenborg (Ostfd.), Sukkertoppen (W. & H.), Godthaab (W. & H., Petersen, Ostfd.), Igaliko (Rsvge.).

Var. *crenulatum* Wittr. — West. III Vol. II pag. 150 Tab. LIX fig. 11. Lo. 28 μ, La. 21,5 μ, La. Isthm. 9 μ. — Aumat-Ø (Sylow), Inugsulik, Holstenborg (W. & H.).

Var. *minutum* Wittr. — West III Vol. II pag. 149 Tab. LIX fig. 6. Lo. 26 μ, La. 19,5 μ, La. Isthm. 9 μ. — Inugsulik.

Var. *subundulatum* Wille. — sim. Fig. Børgesen I pag. 17 Tab. I fig. 8. Lo. 52 μ, La. 38 μ, La. Isthm. 16,9 μ. — Kavdluanit, Jakobshavn (W. & H.), Godthaab (Petersen).

Boldt II angiver C. undulatum og Former deraf (subundulatum og en Form af C. Meneghimii = C. undulatum crenulatum) fra Grønnedal, Amitsok-Fjord, Friedrichsthal og Atanekerdluk; Richter fra Ikerasak og Dickie fra Disco.

85) **C. venustum** (Bréb.) Archer. — Børgesen I pag. 17 Tab. I fig. 10. Lo. 39 μ, La. 28,8 μ, La. Isthm. 9,1 μ. — Kronprinsens-Ø.

Boldt II angiver den fra Lyngmarken.

Digitized by Google

Gen. **Cylindrocystis** De Bary.

C. Brebissonii Menegh. — West III Vol. I pag. 58 Tab. IV fig. 23—29. La. 14,3—16,9 μ. — Jakobshavn (W. & H.), Egedesminde, Sukkertoppen (W. & H., Ostfd.), Julianehaab (Rsvge.).

Nordstedt III angiver den fra Ritenbenk, Illortlek, Kekertok, Tessiursarsoak, Jakobshavn; Boldt II fra Godhavn, Lyngmarken, Patoot, Kap York, Julianehaab; Wittrock III fra Kornoks søndre Isstrøm, Indlandsisen ved Arsuk-Fjord.

Gen. **Desmidium** Ralf.

D. Swartzii Ag. — Ralfs Tab. IV. La. c. 39 μ. — Kekertok, Sarkak, Ritenbenk, Godhavn (Porsild), Disco, Kronprinsens-Ø, Kangatsiak, Ivnarsulik, Sø nær Indlandsisen, Holstenborg (W. & H., Ostfd.).

Nordstedt III angiver den fra Illortlek, Pakitsok, Sapiursak, Jakobshavn.

Gen. **Euastrum** Ralfs.

1) **E. ansatum** Ralfs. — Ralfs Tab. XIV fig. 2. Lo. 68,4—78 μ, La. 45,6—52 μ, La. Isthm. 11,7—13,4 μ. — Uperniviarsuk, Nutarmiut Tasiusak, Jakobshavn (W. & H.), Kingua Orpigsuit, Iginiarfik-Fjord, Sukkertoppen (Ostfd.), Godthaab (W. & H., Petersen, Ostfd.), Igaliko (Rsvge.), Julianehaab (Rsvge.), Tasersuak Kingua Tasermiut.

Nordstedt III angiver den fra Godhavn, Illortlek, Sapiursak, Tessiursarsoak, Jakobshavn.

2) **E. Berlini** Boldt. — Angives af Boldt II fra Grønnedal.

3) **E. bidentatum** Näg. — fere sim. West III Vol. II pag. 39 Tab. XXXVII fig. 16. Lo. 53 μ, La. 32,5 μ, La. Isthm. 7,8 μ. — Nutarmiut Tasiusak, Egedesminde, Augpiletok, Kangatsiak, Inugsulik, Iginiarfik-Fjord, Holstenborg (Ostfd.), Sukkertoppen (Ostfd.), Godthaab (W. & H., Petersen, Ostfd.), Kornok (Lassen), Julianehaab (Sylow), Tasersuak Kingua Tasermiut.

Boldt II angiver den fra Maligiak, Mellan-Fjord, Igdlutjait, Atanekerdluk, Sarkok, Tasiusak.

4) **E. binale** (Turp.) Ralfs. — Ralfs Tab. XIV fig. 8 b. Lo. 22 μ, La. 17 μ. — Kekertok, Kavdluanit, Nutarmiut Tasiusak, Godhavn (Porsild), Godthaab (W. & H., Ostfd.), Igaliko (Rsvge.).

* *dissimile* Nordst. — Nordstedt II pag. 31 Tab. VIII fig. 31.

Digitized by Google

Lo. 27 μ, La. 19,5 μ, La. Isthm. 7,8 μ. — Holstenborg (W. & H.), Godthaab (W. & H.), Sydprøven.

var. *elobatum* Lund. — West III Vol. II pag. 54 Tab. XXXVIII fig. 35. Lo. 26 μ, La. 16,9 μ, La. Isthm. 4,2 μ. — Jakobshavn (W. & H.).

forma: *secta* Turn. — West III Vol. II pag. 53 Tab. XXXVIII fig. 30. Lo. 23 μ, La. 16 μ, La. Isthm. 6 μ. — Godthaab (Petersen), Julianehaab (Jessen).

E. binale og Former deraf angives af Wallich I fra Godthaab; af Nordstedt III fra Sapiursak og Jakobshavn; af Boldt II fra Sakkok, Mellanfjord og Igaliko.

5) **E. Boldtii** Schmidle. — Schmidle pag. 27 Tab. XVI fig. 5. Lo. 28 μ, La. 19,5 μ, La. Isthm. 5,2 μ. — Kekertok, Uperniviarsuk.

Boldt II angiver den fra Tasiusak (E. denticulatum forma).

6) **E. crassicolle** Lund. — West III Vol. II pag. 71 Tab. XL fig. 9. Lo. 26 μ, La. 15,6 μ, La. Isthm. 5,2 μ. — Kekertok.

Angives af Nordstedt III fra Sapiursak.

7) **E. cuneatum** Jenner. — Angives af Boldt II fra Maligiak, Friedrichsthal, Amitsok-Fjord, Igaliko, Ivigtut.

8) **E. denticulatum** Gay. — West III Vol. II pag. 56 Tab. XXXIX fig. 4. Lo. 24,7 μ, La. 19,5 μ, La. Isthm. 6 μ. — Kekertok, Sarkak, Ritenbenk, Nunarsuak Kronprinsens-Ø, Kingua Orpigsuit, Ikamiut, Godthaab (W. & H., Petersen).

Boldt II angiver den fra Tasiusak, Friedrichsthal, Ivigtut, Grønnedal.

9) **E. didelta** (Turp.) Ralfs. — Ralfs Tab. XIV fig. 1. Lo. 127 μ, La. 69 μ, La. Isthm. 16,9 μ. — Godthaab (Petersen, Ostfd.), Igdlorsuit, Julianehaab (Sylow).

Den angives af Wallich I fra Godthaab; af Boldt II fra Julianehaab og Ivigtut.

10) **E. dubium** Näg. — West III Vol. II pag. 43 Tab. XXXVIII fig. 8. Lo. 27,3 μ, La. 20,8 μ, La. Isthm. 4,5 μ. — Sarkak, Jakobshavn (W. & H.), Kingua Orpigsuit, Sukkertoppen (Ostfd.), Godthaab (W. & H.).

Angives af Boldt II fra Sakkok, Mellan-Fjord (E. binale forma Ralfs fig. 8 d).

11) **E. elegans** (Bréb.) Kütz. — Ralfs Tab. XIV fig. 7 a. Lo. 52 μ, La. 32,5 μ, La. Isthm. c. 8 μ. — Kekertok, Nutarmiut Tasiusak,

Digitized by Google

Sarkak, Godhavn (Porsild), Kristianshaab (W. & H.), Egedesminde, Augpiletok, Kangatsiak, Sagdlersuak, Iginiarfik-Fjord, Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (W. & H.), Godthaab (W. & H., Petersen, Ostfd.), Kornok (Rsvge., Lassen), Igaliko (Rsvge.), Igdlorsuit, Tasersuak Kingua Tasermiut.

forma: Ralfs Tab. XIV fig. 7 c. Lo. 27,5 μ, La. 21 μ, La. Isthm. 6,5 μ. — Kekertok, Kavdluanit, Sarkak, Ritenbenk, Godhavn (Porsild), Jakobshavn (W. & H.), Egedesminde, Kingua Orpigsuit, Portusut, Augpiletok, Holstenborg (Ostfd.), Godthaab (W. & H.), Igaliko (Rsvge.).

Wallich angiver den fra Godthaab; Boldt II fra Maligiak, Sakkok, Lyngmarken, Sofiehamn, Tasiusak, Mellan-Fjord, Amitsok-Fjord, Friedrichsthal, Ivigtut, Igaliko.

12) **E. gemmatum** Bréb. — West III Vol. II pag. 63 Tab. XXXIX fig. 19. Lo. 52 μ, La. 40 μ, La. Isthm. 12 μ. — Godthaab (Petersen).

13) **E. montanum** West et G. S. West. — West III Vol. II pag. 58 Tab. XXXIX fig. 8—9. Lo. 26 μ, La. 19,5 μ, La. Isthm. 5 μ. — Godthaab (Petersen).

Boldt II angiver den fra Julianehaab (= Cosmarium Meneghinii forma Tab. I fig. 15 l. c.).

14) **E. oblongum** (Grev.) Ralfs. — West III Vol. II pag. 12 Tab. XXXIV fig. 7—9. Lo. 143—167 μ, La. 70—80 μ, La. Isthm. 26—28 μ. — Egedesminde, Holstenborg (Ostfd.), Godthaab (Petersen), Tasersuak Kingua Tasermiut.

Nordstedt III angiver den fra Tessiursarsoak; Boldt II fra Ivigtut og Friedrichsthal.

15) **E. pectinatum** Bréb. — Ralfs Tab. XIV fig. 5. Lo. 65—76 μ, La. 44—49,4 μ, La. Isthm. 11,7—13 μ. — Ikamiut, Holstenborg (Ostfd.), Godthaab (Ostfd.), Ivigtut, Tasersuak Kingua Tasermiut.

var. *brachylobum* Wittr. forma. — Denne Form kommer Wittrocks Varietet meget nær sml. Wittrock I pag. 48 Tab. IV fig. 5. Den mangler den midterste Vorte paa hver Halvcelle og er i det hele lidt anderledes prydet end Wittrocks Form sml. Fig. nob. Tab. VIII fig. 4[1]). Lo. 66 μ, La. 42 μ, La. Isthm. 13 μ. — Sarkak.

Boldt II angiver E. pectinatum og Former deraf fra Friedrichsthal, Amitsok-Fjord, Igaliko og Grønnedal.

[1]) This form comes very near to Wittrock's variety (Wittrock I, p. 48, Pl. IV, fig. 5). The central protuberance on each of the semicells is wanting, and it is altogether somewhat differently ornamented than Wittrock's form (cf. Pl. VIII; fig. 4).

Digitized by Google

16) **E. rostratum** Ralfs. — Angives af Nordstedt III fra Sapiursak og Jakobshavn.

17) **E. verrucosum** Ehrb. — Børgesen II pag. 217 Tab. VII fig. 2. Lo. 102,6 μ, La. 95 μ, La. Isthm. 26,6 μ. — Disco, Egedesminde, Holstenborg (Ostfd.), Godthaab (W. & H.), Kornok (Rsvge.).

β. rhomboideum Lund. — Lundell pag. 16 Tab. I fig. 8. Lo. 14 μ, La. 99 μ, La. Isthm. 24,7 μ. — Godhavn (Porsild), Isortok.

Boldt II angiver E. verrucosum fra Amitsok-Fjord og Friedrichsthal.

Gen. **Gonatozygon** De Bary.

G. Brebissonii De Bary. — West III Vol. I pag. 31 Tab. I fig. 8. Lo. c. 200 μ, La. 10,4 μ. — Egedesminde, Godthaab (Ostfd.).

G. monotænium De Bary. — Angives af Nordstedt III fra Ritenbenk og Pakitsok.

Gen. **Gymnozyga** Ehrb.

G. moniliformis Ehrb. — Ralfs Tab. III. Lo. 28 μ, La. 18,2—21 μ. — Ritenbenk, Holstenborg (Ostfd.), Sukkertoppen (Ostfd.), Igaliko (Rsvge.), Ivigtut.

Den angives af Wallich I fra Godthaab (Didymoprium).

Gen. **Hyalotheca** Kütz.

H. dissiliens Bréb. — Ralfs Tab. I fig. 1. La. 25—28 μ. — Kekertok, Kavdluanit, Nutarmiut Tasiusak, Sarkak, Godhavn (Porsild), Disco, Kristianshaab (W. & H.), Egedesminde, Kingua Orpigsuit, Aumat-Ø (Sylow), Augpiletok, Ivnarsulik, Sø nær Indlandsisen, Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (Ostfd.), Godthaab (W. & H., Petersen, Ostfd.), Igaliko (Rsvge.), Julianehaab (Rsvge., Jessen), Ivigtut, Tasersuak Kingua Tasermiut.

forma: *quadridentula* Nordstedt. Sydl. Norges Desm. pag. 48 Tab. I. La. 30,5 μ. — Egedesminde.

forma: *bidentula* Nordst. l. c. La. 19,5 μ. — Kristianshaab (W. & H.), Egedesminde.

H. dissiliens og Former deraf angives af Wallich I fra Godthaab; af Nordstedt III fra Ritenbenk, Godhavn, Pakitsok, Jakobshavn og Sapiursak; af Boldt II fra Sakkok, Mellanfjord, Sofiehamn, Tasiusak, Kap York, Julianehaab, Friedrichsthal, Ivigtut, Amitsok-Fjord; af Richter fra Karajak.

Digitized by Google

Gen. **Micrasterias** Ag.

1) **M. americana** Ralfs. — I Prøver fra Egedesminde fandtes et Par Former, saaledes en lig Boldt's (Boldt I pag. 5 Tab. I fig. 1), desuden en noget afvigende Form med flade ja endog noget konvexe Polarlober og mindre Papiller, sml. Tab. VIII fig. 5. Tegningen skyldes Frk. Maria Levin[1]). Lo. 134 μ, La. 128 μ, La. Isthm. 26 μ.

Richter angiver den fra Umanak.

2) **M. angulosa** Hantzsch. — Angives af Nordstedt III fra Jakobshavn.

3) **M. conferta** Lund. — Angives af Boldt II fra Ivigtut.

4) **M. denticulata** Bréb. — Boldt II pag. 5 Tab. I fig. 2. Lo. 128 μ, La. 171 μ. — Umanap timilia, Godthaab (Ostfd.).

5) **M. papillifera** Bréb. var. *glabra* Nordst. — West III Vol. II Tab. XLIV fig. 4. Lo. 117 μ, La. 104 μ, La. Isthm. 17 μ. — Tasersuak Kingua Tasermiut.

Hos en noget lignende Form taget ved Godthaab (Ostfd.), havde den polære Lobe noget mere konkave Sider og flere Papiller. Sml. Tab. VIII fig. 6. Lo. 143 μ, La. 130 μ, La. Isthm. 19,5 μ.

Boldt II angiver M. papillifera fra Amitsok-Fjord og Ivigtut.

6) **M. rotata** (Grev.) Ralfs. — West III Vol. II pag. 102 Tab. XLVIII fig. 1. Lo. 200 μ, La. 169 μ, La. Isthm. 30,2 μ. — Godthaab (W. & H.).

M. sp.? — Wallich angiver fra Godthaab en Micrasterias-(Halocystis-) lignende Form, uden dog at omtale nogen bestemt Art.

Gen. **Penium** De Bary.

1) **P. curtum** Bréb. — West III Vol. I pag. 97 Tab. X fig. 21. Lo. 36,4—41,6 μ, La. 17—23,4 μ. — Nunarsuak Kronprinsens-Ø, Aumat-Ø (Kruuse), Iginiarfik-Fjord, Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (W. & H.), Godthaab (W. & H., Petersen), Julianehaab (Sylow).

Den angives af Nordstedt III fra Illortlek, Kekertok, Tessiursarsoak, Jakobshavn; af Boldt II fra Atanekerdluk, Unartoarsuk, Godhavn, Igdlutjait, Kap York; af Richter fra Ikerasak.

---

[1]) A few forms occurred in material from Egedesminde, thus, one livre that of Boldt (cf Boldt I, p. 5, Pl. I, fig. 1), and another, which differed somewhat in having flattened, even somewhat convex polar lobes, and smaller papillæ (cf. fig. 5 [on Pl. VIII]; drawn by Miss Maria Levin).

Digitized by Google

2) **P. cylindrus** Bréb. — West III Vol. I pag. 84 Tab. VI fig. 1—2. Lo. 39 μ, La. 12 μ. — Holstenborg (W. & H.).

3) **P. margaritaceum** (Ehrb.) Bréb. — West III Vol. I pag. 83 Tab. VIII fig. 32. Lo. 88,4 μ, La. 19,5 μ. — Disco, Inugsulik, Iginiarfik-Fjord.

Den angives af Nordstedt III fra Sapiursak og Tessiursarsoak.

4) **P. navicula** Bréb. — West III Vol. I pag. 75 Tab. VII fig. 15. Lo. 68 μ, La. 15,2 μ. — Tessilik.

Den angives af Nordstedt III fra Sapiursak.

5) **P. polymorphum** Perty. — West III Vol. I pag. 90 Tab. IX fig. 11. Lo. 48 μ, La. 23 μ. — Kekertok.

6) **P. Regelianum** (Näg.) Wille. — Wille pag. 55 Tab. XIII fig. 71. Lo. 39 μ, La. 19,5 μ. — Disco, Sukkertoppen (Ostfd.), Godthaab (W. & H.).

Den angives af Boldt II fra Patoot, Unartoarsuk, Ekalluit, Quannersoit, Igdlutjait.

7) **P. truncatum** Bréb. — Angives af Dickie fra Disco.

Gen. **Pleurotænium** Näg.

1) **P. Ehrenberghii** (Bréb.) De Bary. — West III Vol. I pag. 205 Tab. XXXIX fig. 9—11. Lo. 500 μ, La. 39 μ. — Sarkak, Kronprinsens-Ø, Kangatsiak, Godthaab (Ostfd.), Kornok (Rsvge.), Isortok.

2) **P. trabecula** (Ehrb.) Näg. — West III Vol. I pag. 209 Tab. XXX fig. 11—13. Lo. c. 500 μ, La. 43 μ. — Egedesminde, Isortok.

Den angives af Nordstedt III fra Sapiursak; af Boldt II fra Atanekerdluk, Grønnedal, Amitsok-Fjord.

3) **P. truncatum** (Bréb.) Näg. — West III Vol. I pag. 203 Tab. XXIX fig. 4. La. c. 50 μ. — Egedesminde, Igaliko (Rsvge.).

Den angives af Nordstedt III fra Pakitsok og Sapiursak.

Gen. **Sphærozosma** Arch.

S. excavatum Ralfs. — Boldt II pag. 42 Tab. II fig. 52. Lo. 9 μ, La. 10,4 μ, La. Isthm. 5,8 μ. — Kekertok, Uperniviarsuk, Nutarmiut Tasiusak, Sukkertoppen (Ostfd.), Godthaab (Petersen, Ostfd.), Kornok.

Wallich I angiver den fra Godthaab; Boldt II angiver den fra Tasiusak, Sofiehamn, Kap York, Friedrichsthal.

S. vertebratum (Bréb.) Ralfs. — Ralfs Tab. VI fig. 1. La. 26 μ. — Disco.

Digitized by Google

Gen. **Spondylosium** Bréb.

S. pulchellum Arch. — Boldt II angiver den mellem Atanekerdluk og Sadok.

Gen. **Staurastrum** Ralfs.

1) **S. acarides** Nordst. — Nordstedt I pag. 40 Tab. VII fig. 26. Lo. 39 μ, La. 28 μ, La. Isthm. 15 μ. — Ivigtut.

2) **S. aculeatum** Menegh.

β. *ornatum* Nordst. — Nordstedt I pag. 40 Tab. VII fig. 27. Lo. 45,5 μ, La. 36,4 μ, La. Isthm. 15,6 μ. — Nutarmiut Tasiusak, Disco.

forma: *spinosissima* Wille. — Wille pag. 55; baade trigona, tetragona og pentogona er fundne. Lo. 39—42 μ, La. 35—45 μ, La. Isthm. 15—19 μ. — Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (W. & H., Ostfd.), Godthaab (W. & H.), Kingua Kuanersok.

forma: *simplex* Boldt. — Boldt II pag. 38 Tab. II fig. 49. Lo. 37 μ, La. 39 μ, La. Isthm. 13 μ. — Kristianshaab, Egedesminde, Holstenborg (alle Steder samlet af W. & H.).

Boldt II angiver den fra Julianehaab.

forma: *torta* Børgesen. — Børgesen I pag. 28 Tab. II fig. 26. Lo. 30 μ, La. 33 μ, La. Isthm. 10 μ. — Kekertok, Sarkak, Nunarsuak Kronprinsens-Ø, Tessilik, Portusut, Sulugsugut.

3) **S. alternans** Bréb. β. *pulchrum* Wille. — Wille pag. 53 Tab. XIII fig. 66. Lo. 32,5 μ, La. 28 μ, La. Isthm. 10,4 μ. — Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (Ostfd.).

Boldt II angiver S. alternans og β. pulchrum fra Kap York, mellem Atanekerdluk og Sadok, Friedrichsthal, Amitsok-Fjord, Julianehaab, Godthaab og Ivigtut.

4) **S. aphidoxon** West. var. *alpinum* Schmidle. — Schmidle pag. 34 Tab. XVI fig. 17. Lo. 26 μ, La. 28,6 μ, La. Isthm. 9 μ. — Julianehaab (Sylow).

5) **S. arachne** Ralfs. — Angives af Boldt II fra Amitsok-Fjord.

6) **S. arcuatum** Nordst. — Angives af Boldt II fra Amitsok-Fjord.

7) **S. avicula** Bréb. — Delponte Tab. XII fig. 28—29. Lo. 28,6 μ, La. cum acul. 37 μ, La. Isthm. 9 μ. — Godthaab (W. & H.).

Den angives af Boldt II fra Friedrishsthal.

Digitized by Google

8) **S. basidentatum** Borge. forma: *groenlandica* nob. — Borge har (Chloroph. Norske Finnm.) beskrevet denne Form; Schmidle har derpaa (Einige Algen aus Sumatra 1895) beskrevet en Varietet „basigranulata" heraf, denne sidste kommer den grønlandske Form ret nær. Hos den grønlandske Form mangler Takker ganske, Membranen er kun prydet med Vorter, Ordningen af disse er noget lignende som hos Schmidles Form, dog er der i Polen et nøgent Felt, ligesom hos Hovedarten. Hvad Størrelsen angaar stemmer den meget godt med Schmidles Angivelse, er altsaa lidt mindre end Borges Form. Sml. Tab. VIII fig. 7[1]). Lo. 20,8 μ, La. 23,1 μ, La. Isthm. 6,5 μ. — Kekertak, Iginiarfik-Fjord.

9) **S. Bieneanum** Rab. forma: *spetsbergense* Nordst. — Nordstedt II pag. 33 Tab. VIII fig. 35. Lo. 35—39 μ, La. 30—35 μ, La. Isthm. 12—13 μ. — Nunasarnak, Igaliko.

var. *elliptica* Wille pag. 50 Tab. XIII fig. 49. Lo. = La. = 38 μ, La. Isthm. 11 μ. — Godthaab (W. & H., Ostfd.).

10) **S. brachiatum** Ralfs? — Angives af Wallich fra Godthaab.

11) **S. Brebissoni** Arch. — Den Figur der kommer den nærmest er Wolles i Desm. of the United States 1884. Tab. XLV fig. 5—6. Lo. 39 μ, La. 36,4 μ, La. Isthm. 10,4 μ. — Kekertok, Julianehaab (Sylow).

Den angives af Nordstedt III fra Ritenbenk, Godhavn, Sapiursak, Jakobshavn; Boldt II angiver den med Spørgsmaalstegn fra Atanekerdluk, Tasiusak.

12) **S. brevispina** Bréb. — Ralfs Tab. XXXIV fig. 7. Lo. = La. = 39 μ, La. Isthm. 13 μ. — Egedesminde, Godthaab (W. & H.).

13) **S. capitulum** Bréb. β. *amoenum* Rab. forma: spetsbergense Nordst. — Nordstedt I pag. 39 Tab. VII fig. 25. Lo. 39 μ, La. 26 μ, La. Isthm. 19,5 μ. — Godhavn (W. & H.), Sulugsugut, Godthaab (W. & H., Ostfd.).

Boldt II angiver den fra Tasiusak (S. amoenum).

[1]) Borge (Chloroph. Norske Finnm) has described this form; afterwards Schmidle (Einige Algen aus Sumatra 1895) described a var. "basigranulata" of it which rather resembles the Greenland form. The latter is edentate; the membrane is ornamented with protuberances only, the latter are arranged somewhat similarly to those in Schmidle's form, only there is a naked area at the poles as is the case in the main form. In regard to its size it agrees fairly well with Schmidle's statement, and consequently is somewhat smaller than Borge's form (cf. Pl VIII, fig. 7).

Digitized by Google

14) **S. cristatum** (Näg.) Arch. — Angives af Boldt II mellem Atanekerdluk og Sadok.

15) **S. cuspidatum** Bréb. — Ralfs Tab. XXI fig. 1. Lo. 39 μ, La. 26 μ, La. Isthm. 7,8 μ. — Kekertok, Disco.

Wallich angiver den fra Godthaab.

16) **S. dejectum** Bréb. — Ralfs Tab. XX fig. 5. Lo. 26 μ, La. 20,8 μ, La. Isthm. 5,2 μ. — Kekertok, Ritenbenk, Egedesminde, Godthaab (Ostfd.), Julianehaab (Sylow).

β. *apiculatam* Lund. — Hirn. pag. 20 Tab. II fig. 30. Lo. = La. = 24 μ, La. Isthm. 6 μ. — Godthaab (Petersen).

Nordstedt III angiver den fra Sapiursak; Wallich Godthaab.

17) **S. Dickiei** Ralfs. — Ralfs Tab. XXI fig. 3. Lo. 28,6 μ, La. 30 μ, La. Isthm. 7,8 μ. — Egedesminde, Godthaab (W. & H.), Julianehaab (Rsvge.).

forma: *groenlandica* Børges. — Børgesen I pag. 25 Tab. II fig. 2. Lo. 26 μ, La. 23,4 μ, La. Isthm, 9 μ. — Sukkertoppen (Ostfd.).

Wallich angiver den fra Godthaab; Boldt II Tasiusak, Kap York.

18) **S. dilatatum** Ehrb. — Angives af Nordstedt III fra Ritenbenk, Sapiursak, Jakobshavn.

19) **S. echinatum** Bréb. — fere sim. Ralfs I Tab. XXXV fig. 24. Lo. 30 μ, La. c. 26 μ, La. Isthm. 7 μ. — Kekertok.

Wallich angiver den fra Godthaab.

20) **S. furcigerum** Bréb. — Ralfs Tab. XXXIII fig. 12. Lo. sine procul. 32,5 μ, La. cun procul. 45,5 μ, Lo. cum procul. 49,4 μ, La. Isthm. 13 μ. — Kekertok, Kavdluanit, Ritenbenk, Egedesminde, Godthaab (W. & H., Petersen, Ostfd.).

Boldt II angiver den fra Ivigtut og Grønnedal.

21) **S. gracile** Ralfs. — Ralfs Tab. XXII fig. 12. Lo. 39 μ, La. 52 μ, La. Isthm. 13 μ. — Kekertok, Egedesminde, Kingua Orpigsuit, Julianehaab (Jessen).

Boldt II angiver den fra Sofiehamn.

22) **S. Griffithianum** Näg. — Angives af Nordstedt III fra Pakitsok og Jakobshavn.

23) **S. hexaceros** (Ehrb.) Wittrock. forma: *alternans* Wille. — Wille pag. 53 Tab. XIII fig. 63. Lo. = La. = 25 μ, La. Isthm. 7,8 μ. — Kristianshaab, Godthaab (W. & H.).

Digitized by Google

Boldt II angiver S. hexacerum (Ehrb.) Wittr. fra Julianehaab, Mellanfjord, Igdlutjait, Godhavn.

24) **S. hirsutum** (Ehrb.) Bréb. — Ralfs Tab. XXII fig. 3. Lo. 37,7 μ, La. 31,2 μ, La. Isthm. 10,4 μ. — Julianehaab (Sylow).

25) **S. insigne** Lund. — Angives af Nordstedt III fra Illortlek, Pakitsok, Sapiursak; af Boldt II fra Kap York.

26) **S. jaculiferum** West. — Børgesen II pag. 232 Tab. VIII fig. 1. Lo. 26 μ, La. 22 μ, La. Isthm. 7 μ, La. acul 35 μ. — Kekertok, Egedesminde, Sukkertoppen (Ostfd.), Igaliko (Rsvge.), Julianehaab (Jessen).

27) **S. lanceolatum** Arch. — Nordstedt III Tab. VII fig. 6. Lo. c. = La. = 19,5 μ, La. Isthm. 10,4 μ. — Aumat Ø (Sylow). Nordstedt III angiver den fra Illortlek.

28) **S. lunatum** Ralfs. — forma: Børgesen I Tab. II fig. 27. Lo. 28 μ, La. 25 μ, La. Isthm. 11 μ. — Disco, Egedesminde, Godthaab (Ostfd.).

var. *triangularis* Børgesen I Tab. II fig. 28. Lo. = La. = 32 μ, La. Isthm. 12,7 μ. — Godthaab (Ostfd.).

29) **S. margaritaceum** Ehrb. — Ralfs Tab. XXI fig. 9. Lo. 23,4 μ, La. 24,7 μ, La. Isthm. 6,5 μ. — Kekertok, Egedesminde, Kekertarsuatsiak, Godthaab (W. & H.), Kagsimiut.

β. *truncatum* Boldt II pag. 37 Tab. II fig. 48. Lo. c. = La. = 32 μ, La. Isthm. 13 μ. — Holstenborg (W. & H.).

Boldt II angiver disse to Former fra Tasiusak, Atanekerdluk, Kap York og Ivigtut.

30) **S. megalonotum** Nordst. — Nordstedt III pag. 11 Tab. VII fig. 7. La. 39 μ. — Uperniviarsuk, Julianehaab (Rsvge.).

forma: Børgesen I pag. 28 Tab. II fig. 29. Lo. 41—48 μ, La. 34—39 μ, La. Isthm. 14,3—16 μ. — Kristianshaab (W. & H.), Portusut, Julianehaab (Sylow).

Nordstedt III angiver Pakitsok, Sapiursak, Tessiursarsoak, Jakobshavn; Boldt II Mellanfjord, Kap York.

31) **S. Meriani** Reinsch. — Frank. Algenfl. Tab. 12 fig. 1. Lo. 42—45 μ, La. 23,4—24,7 μ, La. Isthm. c. 17 μ. — Kristianshaab (W. & H.), Egedesminde, Godthaab (Petersen).

Nordstedt III angiver den fra Jakobshavn.

32) **S. minutissimum** Reinsch. — Nordstedt II pag. 33 Tab. VII

Digitized by Google

fig. 36. Lo. = La. = 16,5 μ, La. Isthm. 11,7 μ. — Iginiarfik-Fjord, Sukkertoppen (Ostfd.), Tasersuak Kingua Tasermiut.

Nordstedt III angiver den fra Ritenbenk, Illortlek, Kekertok, Sapiursak, Jakobshavn; Boldt II fra Tasiusak, Mellanfjord, Kap York.

33) **S. monticulosum** Bréb. — Ralfs Tab. XXXIV fig. 9. Lo. sine acul 37 μ, La. sine acul 39 μ, La. Isthm. 15 μ. — Disco.

β. *bifarium* Nordst. forma: Børgesen I pag. 29 Tab. II fig. 25. Lo. sine acul 30 μ, La. 28 μ, La. Isthm. 9 μ. — Kekertok, Godthaab (W. & H., Ostfd.).

Boldt II angiver den med Spørgsmaalstegn fra Kap York.

34) **S. muticum** Bréb. — Ralfs Tab. XXI fig. 4. Lo. 28 μ, La. 27 μ, La. Isthm. 8,4 μ. — Igaliko (Rsvge.).

35) **S. oligacanthum** Bréb. forma: *simplex* nob. — Nordstedt har givet en Afbildning af denne Art (Nordstedt II pag. 36 Tab. VIII fig. 39), den grønlandske Form er lidet mindre, endvidere er Tornene aldrig tvespidsede, men stedse med enkelt Spids, der er tillige færre af dem. Sml. Tab. VIII fig. 8 [1]). — Iginiarfik-Fjord.

36) **S. orbiculare** (Ehrb.) Ralfs. — Ralfs Tab. XVI fig. 5. Lo. 31 μ, La. 28 μ, La. Isthm. 8—9 μ. — Godthaab (W. & H., Ostfd.), Julianehaab (Rsvge.).

Den angives af Boldt II fra Ivigtut, Julianehaab og Igaliko.

37) **S. oxyacanthum** Arch. — Angives af Nordstedt III fra Pakitsok og Sapiursak.

38) **S. pachyrhynchum** Nordst. — Nordstedt II pag. 32 Tab. VIII fig. 34. Lo. 32,5 μ = La., La. Isthm. 10,4 μ. — Godthaab (W. & H., Ostfd.).

forma: Børgesen I pag. 24 Tab. II fig. 19. Lo. 30 μ, La. 35 μ, La. Isthm. 9 μ. — Uperniviarsuk, Nutarmiut Tasiusak, Kristianshaab (W. & H.), Egedesminde, Kingua Orpigsuit, Tasersuak Kingua Tasermiut.

forma: Børgesen I pag. 24 Tab. II fig. 20. Lo. 38 μ, La. 36 μ, La. Isthm. 11,4 μ. Disco, Kristianshaab (W. & H).

---

[1]) Nordstedt has given a figure of this species (Nordstedt II, p. 36, Pl. VIII, fig. 39), the Greenland form is somewhat smaller; moreover, the spines are never bifurgate, but are always simple at their apices, and occur less frequently (cf. Pl. VIII, fig. 8).

Digitized by Google

forma: Boldt II pag. 32 Tab. II fig. 39. Lo. 33,6 μ, La. 37 μ, La. Isthm. 9 μ. — Kekertok.

Nordstedt III angiver den fra Sapiursak; Boldt II fra Kap York og Grønnedal.

39) **S. papillosum** Kirchn. — Boldt I pag. 114 Tab. V fig. 23. Lo. 30 μ, La. 31,4 μ, La. Isthm. 7,8 μ. — Egedesminde, Igaliko.

40) **S. paradoxum** Meyen. forma: *minutissima* Heimerl. — Schmidle pag. 36 Tab. XVI fig. 16. La. 15,6 μ, Lo. 7,2 μ. — Tessilik.

41) **S. pilosum** Arch. — Delponte Tab. XI fig. 29—30. Lo. 52 μ, La. 50 μ, La. Isthm. 21 μ. — Holstenborg (W. & H.).

42) **S. polymorphum** Bréb. — Ralfs Tab. XXII fig. 9 k. Lo. 42 μ, La. 45 μ. — Disco, Jakobshavn (W. & H.), Egedesminde, Holstenborg (Ostfd.), Sukkertoppen (W. & H.), Godthaab (W. & H., Petersen), Julianehaab (Sylow).

S. polymorphum? forma: *spinosa* nob. — Denne Form, som i meget minder om S. polymorphum, udmærker sig navnlig ved de stærke Spidser i Cellens Hjørner; i Polerne og i Isthmusegnen er Cellen ikke granuleret. Sml. Tab. VIII fig. 9[1]). Lo. 30 μ, La. 26 μ, La. Isthm. 7 μ. — Kekertok.

S. polymorphum angives af Wallich fra Godthaab; af Boldt II fra Igdlutjait, Ivigtut og Friedrichsthal.

43) **S. proboscideum** (Bréb.) Arch. var. *altum* Boldt I pag. 117 Tab. VI fig. 34. Lo. 78 μ, La. cum brach. 78 μ, La. Isthm. 19 μ. — Godthaab (Ostfd.).

Boldt II angiver den fra Ivigtut.

44) **S. pseudosebaldi** Wille. — En Form, som jeg med nogen Tvivl henfører hertil, er samlet af Ryder ved Kekertok. La. 41,6—48 μ, La. Isthm. 11,7 μ. Sml. Tab. VIII fig. 10.

45) **S. punctulatum** Bréb. — Ralfs Tab. XXII fig. 1. Lo. 33,8 μ, La. 35 μ, La. Isthm. 9 μ. — Kekertok, Kavdluanit, Nutarmiut Tasiusak, Iginiarfik-Fjord, Sukkertoppen (Ostfd.), Godthaab (W. & H., Petersen), Kingua Kuanersok, Narsak, Julianehaab (Rsvge.), Tasermiutsiak Tasermiut.

---

[1]) This form, which comes near S. polymorphum in many points, is particularly characterized by the strong, pointed protuberances at the angles of the cells; the cells are not granulated at the poles and in the region of the isthmus (cf. Pl VIII, fig. 9).

Digitized by Google

β. Kjelmanni Wille. forma: *trigona* og *tetragona*. — Wille pag. 50 Tab. XIII fig. 50—52. Lo. 33—39, La. 26—32 μ, La. Isthm. 11—14,3 μ. — Umanap timilia, Holstenborg (W. & H.), Sukkertoppen (W. & H., Ostfd.).

forma: Boldt II pag. 35 Tab. II fig. 43. Lo. 39 μ, La. 38 μ, La. Isthm. 16 μ. — Kristianshaab, Sukkertoppen (begge Steder W. & H.).

S. punctulatum og Former deraf angives af Nordstedt III fra Ritenbenk og Sapiursak; af Boldt II fra Igdlutjait, Sofiehamn, mellem Atanekerdluk og Sadak, Lyngmarken, Patoot, Mellanfjord, Igaliko, Friedrichsthal, Godthaab, Ivigtut.

46) **S. pygmæum** Bréb. forma: *major* Wille pag. 51 Tab. XIII fig. 54. Lo. c. = La. = 39 μ, La. Isthm. 16,9 μ. — Egedesminde, Holstenborg, Sukkertoppen (alle Steder W. & H.).

β. pygmæum Wille I pag. 51 Tab. XIII fig. 56. Lo. 32,5 μ, La. 35 μ, La. Isthm. 10,4 μ. — Den ligner ganske Willes Figur, men viser set fra Toppen en trekantet ugranuleret Flade om Halvcellens Pol. — Godthaab (W. & H.).

forma: Boldt II pag. 34 Tab. II fig. 42. Lo. = La. = 32 μ, La. Isthm. 13 μ. — Godthaab (W. & H.).

forma: Larsen pag. 99 fig. 5. Lo. c. = La. = 30 μ, La. Isthm. 9 μ. — Kekertok, Uperniviarsuk, Holstenborg (W. & H.), Narsak.

S. pygmæum og Former deraf angives af Dickie fra Disco; af Nordstedt III fra Ritenbenk, Illortlek, Kekertok, Pakitsok, Sapiursak, Jakobshavn; af Boldt II fra Lyngmarken, Maligiak, Kap York, Julianehaab, Friedrichsthal.

47) **S. saxonicum** Bulnh. — fere sim. Wolle Desm. United States Tab. XLV fig. 33—34. Lo. 71,5—76 μ, La. 58,5—66 μ, La. Isthm. 19,5—25 μ. — Kekertok, Egedesminde, Holstenborg (W. & H.), Godthaab (Ostfd.).

Den angives af Nordstedt III fra Godhavn, Kekertok, Sapiursak; af Boldt II fra Atanekerdluk.

48) **S. scabrum** Bréb. — Angives af Boldt II fra Kap York.

49) **S. Sebaldi** Reinsch. forma: *groenlandica* Børgesen I pag. 30, Tab. II fig. 31. Lo. 65 μ, La. 78 μ. — Egedesminde, Kornok (Rsvge.).

50) **S. sexcostatum** Bréb. — Ralfs Tab. XXIII fig. 5. Lo. 44,2 μ, La. 39 μ, La. Isthm. 19 μ. — Kingua Tasiusak (Hartz.).

Digitized by Google

51) **S. sibiricum** Borge. var. *crassiangulata* Børgesen I pag. 26 Tab. II fig. 22. Lo. c. = La. = 18,2 μ, La. Isthm. 10,4 μ. — Sukkertoppen (Ostfd.).

52) **S. spongiosum** Bréb. — Angives af Boldt II fra Sakkok, Tasiusak, Kap York.

53) **S. teliferum** Ralfs. — Delponte Tab. XI fig. 1—4. Lo. 39 μ, La. 32,5 μ, La. Isthm. 13 μ. — Ritenbenk, Disco, Egedesminde, Godthaab (Petersen), Kugsuak Tasermiut.

forma: *ordinata* Børgesen I pag. 27 Tab. II fig. 23. Lo. 38 μ, La. 35 μ, La. Isthm. 11,7 μ. — Kekertok, Nutarmiut Tasiusak.

S. teliferum angives af Boldt II fra Sakkok og Tasiusak.

54) **S. tetracerum** Kütz. — Angives af Boldt II fra Sofiehamn og Grønnedal.

55) **S. trapezicum** Boldt. — Angives af Boldt II fra Igdlutjait og Atanekerdluk.

Gen. **Tetmemorus** Ralfs.

1) **T. granulatus** (Bréb.) Ralfs. — West III Vol. I pag. 219 Tab. XXXII fig. 7. La. 33 μ. — Disco, Godthaab (W. & H., Petersen).

Den angives af Boldt II fra Igaliko, Amitsok-Fjord, Ivigtut.

2) **T. lævis** (Kütz.) Ralfs. — Ralfs I XXIV fig. 3. Lo. 78—83,6 μ, La. 23,4—26,6 μ. — Nutarmiut Tasiusak, Sukkertoppen (W. & H.), Godthaab (W. & H., Ostfd., Petersen), Nunasarnak.

var. *attenuatus* Wille. — Wille pag. 58 Tab. XIV fig. 77. Lo. 104 μ, La. 26 μ. — Igdlorsuit.

Den angives af Boldt II fra Julianehaab og Friedrichsthal.

Gen. **Xanthidium** (Ehrb.) Ralfs.

1) **X. antilopæum** Kütz. γ. *dimazum* Nordst. sydl. Norges Desm. pag. 38 Tab. I fig. 19. Lo. 52 μ, La. 45,5 μ, La. Isthm. 14,3 μ. — Godthaab (W. & H.).

2) **X. armatum** (Bréb.) Ralfs. — Ralfs Tab. XVIII a. Lo. 133 μ, La. 76 μ, La. Isthm. 38 μ. — Godthaab (Ostfd.).

3) **X. cristatum** Bréb. — Angives af Wallich fra Godthaab.

4) **X. fasciculatum** Ehrb. — Delponte Tab. XIII fig. 20. Lo. = La. = 57,2 μ, La. Isthm. 19 μ, Lo. acul. 17 μ. — Disco, Godthaab (W. & H.), Kornok.

Digitized by Google

Den angives af Nordstedt III fra Pakitsok og Sapiursak; af Richter fra Karajak.

5) **X. groenlandicum** Boldt. — Boldt II pag. 31. — Denne sjældne Desmidiacé forekom i enkelte Prøver. I Indsamlinger af Hartz fra Sarkak fandtes en Form lig den af Boldt beskrevne, dog fandt jeg de to øverste Vorter noget mindre. Klorofyliegemet fandt jeg delt i 8 sammenhængende Partier; idet der var Firedeling, baade naar man ser det fra Toppen og forfra; der var flere Pyrenoider. Tegningen Tab. VIII Fig. 11 viser disse Forhold, tillige ses Protoplasmaet trukket tilbage fra Væggen, hvorved dennes fine Punktering bliver synlig[1]). Lo. 53 μ, La. 56 μ, La. Isthm. 14 μ.

forma: *depauperata* nob. — I Indsamlinger fra Disco (Porsild) og Kornok (Rsvge.) fandtes en Form med meget lidet fremtrædende Vorter, navnlig hos Individerne fra Kornok var Vorterne smaa; midt paa hver Halvcelle fandtes et Parti med fine men dog tydelige Porer. Sml. Tab. II fig. 12[2]). Lo. 52—62,4 μ, La. 61—67,2 μ, La. Isthm. 17—18,2 μ.

X. groenlandicum angives af Boldt II fra Maligiak og Sakkok.

Fam. Volvocaceae.

Gen. **Sphaerella** Sommerf.

S. nivalis Sommerf. — Chodat pag. 141. Diam. Cell. c. 18 μ. — Godthaab, Sukkertoppen (Rsvge.).

Berggren anfører den taget paa Indlandsisen (Protococcus nivalis); Wittrock III anfører den fra følgende Steder: Kipisako Isstrøm, Kornok søndre Isstrøm, Indlandsisen ved Arsuk-Fjord, Indlandsisen ved Kangarsuk (62° 34′), ved Ilulialik (søndre Isortok-Fjord) og ved Auleitsivik-Fjords Indlandsis.

[1]) This rare Desmid occurred in a few gatherings. In Hartz's gatherings from Sarkak a form occurred like the one described by Boldt, the two topmost protuberances were, however, somewhat smaller. The chloroplast was divided into 8 connected parts, there being on appearing quadripartite in vertical and frontal view; there were several pyrenoids. These points are shown in the figure given on Plate VIII (fig. 11), moreover, the protoplasmic mass is seen withdrawn from the membrane allowing the fine punctuation of the latter to become visible.

[2]) In gatherings from Disco (Porsild) and Kornok (Rsvge.) a form occurred with not very prominent protuberances, the latter were small especially in the individuals from Kornok; an area with fine but distinct pores occurred in the middle of each semicell (cf. Pl. VIII, fig. 12).

Digitized by Google

S. pluvialis (Flotow.) Wittr. — Angives med Spørgsmaalstegn af Richter fra Ikerasak.

Gen. **Pandorina** Bory.

P. morum Bory. — West I pag. 192. Cellens Diameter var 14,3 μ. — Uperniviarsuk, Disco (Plankton), Fiskernæs, Isortok.

Den angives af Boldt IV fra Julianehaab, Sakkok, Godhavn og Sofiehamn; Richter angiver den fra Ikerasak.

Gen. **Eudorina** Ehrb.

E. elegans Ehrb. — West I pag. 194. Diam. Cell. 13 μ. — Disco.

Gen. **Volvox** (L.) Ehrb.

V. globator L. — Richter angiver den fra Umanak.

Gen. **Chlamydomonas** Ehrb.

1) **C. Braunii** Goroschankin. — Angives med Spørgsmaalstegn og uden Findested af Richter.

2) **C. flavo-virens** Rostaf. — Angives med Spørgsmaalstegn af Wittrock III fra Havis ved Qvannersoit.

3) **C. sp.** — En Chlamydomonas lignende Organisme som næppe lader sig bestemme, er funden i Prøver fra Kanalak. Cellens Diameter var 10,4 μ.

Fam. Characieae.

Gen. **Characium** A. Br.

C. groenlandicum Richter. — Angives af Richter fra Umanak.

Fam. Pleurococcaceae.

Gen. **Pleurococcus** Menegh.

P. vulgaris Menegh. — Berggren angiver den fra Indlandsisen (Protococcus vulgaris).

β. **cohærens** Wittr. — Angives af Wittrock III fra Indlandsisen ved Auleitsivik-Fjord og fra Kornok søndre Isstrøm?

Digitized by Google

Gen. **Trochiscia** Kütz.

T. aspera (Reinsch) Hansg. — West 1 pag. 203. Diam. 23,4—28,6. — Holstenborg (W. & H.).

Den angives af Richter fra Ikerasak.

Gen. **Urococcus** Kütz.

U. insignis Hass. — Angives af Boldt IV fra Atanekerdluk; af Richter fra Umanak.

Fam. Hydrodictyaceae.

Gen. **Pediastrum** Meyen.

1) **P. Boryanum** (Turp.) Menegh. — Uperniviarsuk, Godhavn (Porsild), Kangatsiak, Sø ved Indlandsisen, Holstenborg (W. & H.), Itivnek.

P. Boryanum angives af Boldt IV fra Maligiak, Godthaab og Ivigtut; af Richter fra Ikerasak.

var. *granulatum* Braun. — fere sim. Raciborski Fig. 14—15—16. Lo. Cell. 13—19,5 μ. Diam. Coenob. —96 μ. — Umanap timilia, Godhavn (Porsild), Disco (i Plankton), Kornok, Isortok, Igaliko (Rsvge.).

var. *longicorne.* forma: *granulata.* — Raciborski fig. 13. La. Cell. 13—19 μ.; Lo. spin. 7—10 μ.; Diam. Coenob. 60—97 μ. — Sarkak, Disco (i Plankton), Kangatsiak, Ivnarsulik, Holstenborg (Ostfd.), Isortok.

var. *brevicorne.* — Raciborski fig. 12. Lo. Cell. 19,5 μ. Diam. Coenob. 78 μ. — Disco (i Plankton).

2) **P. integrum** Näg. — West I pag. 210. Lo. Cell. 18 μ. La. Cell. 25 μ. Diam. Coenob. 84 μ. — Umanap timilia, Uperniviarsuk, Godhavn (Porsild), Tessilik, Isortok.

var. *scutum.* — Raciborski fig. 6. Diam. Cell. c. 15 μ. — Kangatsiak.

3) **P. muticum** *brevicorne* Rac. — Raciborski fig. 7. — Kornok.

4) **P. rotula** A. Br. — Angives af Boldt IV fra Friedrichsthal.

5) **P. tricornutum** Borge. — Chodat p. 230. La. Cell. 7,8 μ. — Kekertok, Kornok.

6) **P. undulatum** (Wille) Boldt. — Angives af Boldt IV fra Godthaab.

7) **P. vagum** Kütz. — Angives af Boldt IV fra Sofiehamn.

Digitized by Google

Fam. Protococcaceae.

Gen. **Coelastrum** Näg.

1) **C. microporum** Näg. — Chodat pag. 231. Diam. Cell. 7,8 μ. — Disco, Sukkertoppen (W. & H.); i Prøven fra sidstnævnte Sted optraadte den i stor Mængde, saaledes som man undertiden ogsaa ser det her i Landet.

2) **C. sphæricum** Näg. — Chodat pag. 231. Diam. Cell. c. 7 μ. — Nutarmiut Tasiusak, Kingua Orpigsuit, Holstenborg (Ostfd.), Sukkertoppen (W. & H.).

3) **C. proboscideum** Bohlin. — Figur hos Senn. Diam. Cell. 10 μ. — Kornok.

Gen. **Crucigenia** Morren.

C. rectangularis (Näg.) Gay. — West I pag. 216 fig. 90 A—C. Lo. Cell. 7—10 μ, La. Cell. 5—6 μ. — Sarkak, Disco (i Plankton), Augpiletok, Godthaab (Petersen), Isortok.

Den angives af Boldt IV fra Igdlutjait og Sakkok.

Gen. **Scenedesmus** Meyen.

1) **S. bijugatus** (Turp.) Kütz. — Chodat pag. 212. Lo. Cell. 13—17 μ, La. Cell. 6—6,5 μ. — Uperniviarsuk, Augpiletok, Holstenborg (W. & H.), Itivnek, Kornok.

2) **S. obliquus** (Turp.) Kütz. — Chodat pag. 210. Lo. Cell. 13—17 μ, La. Cell. 3—5 μ. — Disco, Itivnek, Sukkertoppen (W. & H.), Isortok.

3) **S. quadricauda** (Turp.) Bréb. — Chodat pag. 213. Lo. Cell. 16 μ, La. Cell. 6 μ. — Kangatsiak, Kornok, Unartok.

4) **S. denticulatus** Lagerh. — West I pag. 220. Lo. 13 μ, La. Cell. 5,2 μ. — Kangatsiak.

Gen. **Ankistrodesmus** Corda.

A. falcatus (Corda.) Ralfs. — West I pag. 223. La. Cell. 1,5 μ. — Tessilik.

Wallich angiver en Arthrodesmus falcatus fra Godthaab, den er muligvis at føre herhen.

Gen. **Oocystis** Näg.

O. solitaria Wittr. — Chodat pag. 190. Lo. Cell. 18,2 μ, La. Cell. 9 μ. — Kekertok, Kavdluanit, Nutarmiut Tasiusak, Sarkak,

Digitized by Google

Jakobshavn (W. & H.), Kingua Orpigsuit, Holstenborg (W. & H., Ostfd.), Sukkertoppen (Ostfd.), Godthaab (Petersen), Kingua Sermiliarsuk, Isortok.

Den angives af Boldt IV fra Igaliko, Sakkok, Lyngmarken, Atanekerdluk, Maligiak; af Richter fra Ikerasak.

O. Nägelii A. Br. forma: *typica*. — Chodat pag. 189. Lo. Cell. 26 μ, La. Cell. 14 μ. — Disco (i Plankton).

Gen. **Nephrocytium** Näg.

N. Aghardianum Näg. — West I pag. 228. La. Cell. 10,4 μ — Ritenbenk, Ikamiut, Augpiletok.

Den angives af Richter fra Umanak (N. Naegelii Grun. = N. Aghardianum Naeg. b. majus Naeg.).

Gen. **Eremosphæra** De. Bar.

E. viridis De. Bar. — Angives af Boldt IV fra Igaliko.

Gen. **Dictyosphærium** Näg.

D. pulchellum Wolle. — Chodat pag. 187. Diam. Cell. 5 μ, Diam. Coenob. 19,5 μ. — Narsak.

Angives af Richter fra Ikerasak.

D. Ehrenberghianum Näg. — Angives af Richter fra Ikerasak.

Fam. Palmellaceae.

Gen. **Palmella** Lyngb.

P. miniata Leibl. — Chodat pag. 110. La. Cell. 4—5 μ. — Kungalik, v. Bjørnesund.

Gen. **Palmodactylon** Näg.

P. varium Näg. — West I pag. 241. Diam. Cell. 6,5 μ. — Julianehaab (Jessen).

Richter angiver med Spørgsmaalstegn en Palmodactylon sp. fra Karajak.

Gen. **Dactylothece** Lagerh.

D. Braunii Lagerh. — West I pag. 246 fig. A—D. La. Cell. 3,9 μ. — Augpiletok.

Digitized by Google

Gen. **Schizochlamys** A. Br.

S. gelatinosa A. Br. — Angives af Richter fra Ikerasak.

Gen. **Sphærocystis** Chodat.

S. Schroeteri Chodat.? — I Materiale fra Egedesminde fandtes en lille Chlorophycé meget lignende S. Schroeteri. Figur hos Chodat pag. 115 fig. A og B. Cellens Diameter 6,5 μ.

Gen. **Apiocystis** Näg.

A. Brauniana Näg. — Angives af Richter fra Ikerasak.

Gen. **Tetraspora** Link.

1) **T. cylindrica** (Wahlb.) Ag. — Chodat pag. 112. Diam. Cell. 7,8 μ. — Disco.

2) **T. explanata** Ag. — Chodat pag. 112. Diam. Cell. 4,2 μ. — Kangatsiak.

3) **T. lubrica** Ag. — Chodat pag. 112. Diam. Cell. 4—5,2 μ. — Friedrichsthal, Amitsuarsuk.

4) **T. gelatinosa** (Vauch.) Desv. — Angives af Richter fra Umanak.

5) **T. natans** Kütz. — Angives af Richter fra Ikerasak.

6) **T. lacustris** Lem. — Lemmermann i Forschungsberichte Plön. VII pag. 118. Tab. I fig. 13. Diam. Cell. 6—7 μ. — Hvorvidt de iagttagne Exemplarer høre herhen eller til Sphærocystis Schroeteri Chod. kan være vanskeligt at afgøre; de synes mig dog at stemme godt med Lemmermann's Figur. Disco (i Plankton).

E. Heterokontae.

Fam. Tribonemaceae.

Gen. **Ophiocytium** Näg.

1) **O. majus** Näg. — West I pag. 255. La. 7,8—9,1 μ. — Egedesminde, Sø ved Indlandsisen, Holstenborg (W. & H.), Godthaab (W. & H.), Isortok.

2) **O. parvulum** (Perty) A. Br. — West I pag. 255. Lo. 4—5,2 μ. — Kekertok, Egedesminde, Holstenborg (W. & H.), Itivnek,

Digitized by Google

Godthaab (W. & H., Ostfd.), Igdlorsuit, Julianehaab (Rsvge.), Tasermiutsiak Tasermiut, Tasersuak Kingua Tasermiut.

Boldt IV angiver den fra Ivigtut.

Gen. **Tribonema** Derbes. & Solier.

T. bombycina (Ag.) Derbes. & Solier. — Hazen pag. 184. La. 6,5—7,8 μ. — Umanap timilia, Ritenbenk Kulbrud, Godhavn (W. & H., Rsvge.), Disco, Jakobshavn, Hunde-Ø, Egedesminde, Kanalak, Aumat Ø (Sylow), Augpiletok, Holstenborg (W. & H., Ostfd., J. Vahl), Sukkertoppen (W. & H.), Godthaab (W. & H.), Narsak, Julianehaab (Rsvge.), Tasermiutsiak Tasermiut.

Den angives af Richter fra Karajak og Umanak; af Wittrock III fra Qvannersoit.

forma: *tenuis* Hazen. — Hazen pag. 185. La. 4—5 μ. — Egedesminde, Holstenborg (W. & H.), Narsak.

F. Myxophyceae.

Fam. Stigonemaceae.

Gen. **Stigonema** Ag.

1) **S. informe** Kütz. — Bornet et Flahault Tome 5 pag. 75. La. Fil. 60—70 μ. — Kingua Sermiliarsuk.

2) **S. ocellatum** Thuret. — Bornet et Flahault Tome 5 pag. 69. La. Cell. 25—27 μ. — Nunarsuak Kronprinsens-Ø, Simiutarsuak.

3) **S. turfaceum** Cooke. — Angives af Richter fra Karajak.

Fam. Scytonemaceae.

Gen. **Scytonema** Ag.

1) **S. myochrous** Ag. — Anføres af Lyngbye fra Grønland uden nærmere Oplysning om Findestedet.

2) **S. gracile** Kütz. — Wittrock III angiver en Varietet: *minor* fra Indlandsisen ved Auleitsivik-Fjord; det er muligvis den samme som Berggren omtaler.

Gen. **Tolypothrix** Kütz.

T. lanata Wartm. — Bornet et Flahault Tome 5 pag. 120. La. Fil. c. 9 μ. — Disco.

Digitized by Google

Fam. Nostocaceae.

Gen. **Nostoc** Vaucher.

1) **N. Linckia** Bornet. — Bornet et Flahault Tome 7 pag. 192. Trich. La. 3,9 μ; Heterocyst. La. 5,2 μ. — Igaliko.

2) **N. piscinale** Kütz. — Angives af Richter fra Karajak.

3) **N. spongiæforme** Ag. — Angives af Richter fra Ikerasak.

4) **N. commune** Vauch. — Angives af Lyngbye uden nærmere Betegnelse af Findested, kun saaledes: in subalpinis Groenlandiæ.

5) **N. sphæricum** Vauch. — Bornet et Flahault Tome 7 pag. 208. La. Cell. c. 4 μ; La. Heteroc. c. 6 μ. — Disco.

6) **N. pruniforme** Ag. — Bornet et Flahault Tome 7 pag. 215. Trichom. La. 4,2 μ; Heteroc. La. 6,5 μ. — Kingua Orpigsuit.

Gen. **Anabæna** Bory.

1) **A. flos-aquæ** Bréb. — Bornet et Flahault Tome 7 pag. 228. La. Spor. 10,4 μ. — I Plankton fra Disco.

2) **A. borealis** Spec. nov. Sml. Tab. VII fig. 3 og 4. — I Ferskvandsplankton fra Disco, samlet af Porsild, fandtes en Form, som det ikke er lykkedes mig at henføre til nogen mig bekendt Art. Traadene forekom enkeltvis; de var rette og forsynede med en tyk Geléskede, navnlig omkring de vegetative Celler, mindre omkring Sporene; Geléskeden er ofte indsnævret ud for de Steder, hvor de vegetative Celler støde sammen. Geléen er farveløs. De vegetative Celler er kugleformede og 9,7 μ i Diameter. Heterocysterne omtrent kugleformet og 10,4 μ i Diameter. Sporerne støde ikke op til Heterocysterne, de forekom enkeltvis eller faa i Rad; Episporiet er farveløst og glat; Sporens Længde 30 μ, Bredde 10,4 μ. Paa det Sted hvor Sporen støder op til den vegetative Celle er Episporiet ofte formet som en lille Skaal, hvori den vegetative Celle har Plads. Traadenes Farve havde tabt sig en Del, jeg formoder den er lys blaagrøn. Cellerne indeholdt talrige Luftvacualer. Naar Geléskeden medregnes, naar Traaden en Tykkelse af c. 32 μ[1]).

3) **A. variabilis** Kütz. — Angives af Richter fra Umanak.

---

[1]) In freshwater-plankton from Disco gathered by Porsild a form was found which I have not succeeded in referring to any of the species I have met with hitherto. The filaments occurred singly. They are linear and furnished with a thick mucous sheath, especially around the vegetative

Digitized by Google

Fam. Oscillatoriaceae.

Gen. **Phormidium** Kütz.

Richter angiver **Ph. laminosum** Gom. (under Navn af Hypeothrix gloiophila [Kütz.] Rab.) fra Karajak Nunatak.

Phormidium-Arter findes i Prøver fra Unortok samlede af Jessen, men Materialet var desværre opbevaret i Spiritus, saa en Bestemmelse vil næppe give sikkert Resultat. Den tidligere omtalte Phormidium-Art fra en „Sandslette foran Indlandsisen" var endnu daarligere bevaret, den havde Traade der var 1,3—1,9 μ tykke, Skillevægge var utydelige, Skeder tynde og farveløse.

Gen. **Oscillatoria** Vauch.

1) **O. amoena** Gom. — Gomont Tome 16 pag. 225 Pl. VII fig. 9. La. Fil. 5 μ. — Igaliko. (Vahl.)

2) **O. brevis** Kütz. — Gomont Tome 16 pag. 229 Tab. VII fig. 14. La. Fil. 4 μ. — Fiskernæs.

3) **O. chlorina** Kütz. — Angives af Richter fra Umanak.

Fam. Rivulariaceae.

Gen. **Calothrix** Ag.

C. parietina Thuret. — Bornet et Flahault Tome 3 pag. 366. La. Fil. 10—13 μ. — Kingua Neriak, Kingua Sermiliarsuk.

Den angives af Richter fra Karajak.

Gen. **Rivularia** (Roth.) Ag.

R. borealis Richter. — Angives af Richter fra Ikerasak.

---

cells, the mucuos being less thick around the spores; the mucuos sheath is often constricted in such places where the vegetative cells come into contact with each other. The mucuos is colourless. The vegetative cells are globose and 9,7 μ in diameter. The heterocysts are nearly globose and 10,4 μ in diameter. The spores do not come into contact with the heterocysts, they occur singly or arranged in a series of a few together. The episporium is colourless and glabrous; length of spore 30 μ; breadth 10,4 μ. At the spot where the spores come into contact with the vegetative cells the episporium is often shaped like a small cup, in which the vegetative cells occur. The colour of the filaments is somewhat faded, I belewe it had been pale blue-green. The cells contain numerous air-vacuoles. The thickness of the filaments, the mucuos sheath included, is 32 μ.

Digitized by Google

Fam. Chroococcaceae.

Gen. **Merismopedia** Meyen.

1) **M. elegans** A. Br. — West I pag. 348. Diam. Cell. 7,8 μ. — Umanap timilia, Augpiletok, Kingua Sermiliarsuk.

2) **M. glauca** (Ehrb.) Näg. — West I l. c. Diam. Cell. 4 μ. — Egedesminde, Kingua Sermiliarsuk.

3) **M. aeruginea** Bréb. — Angives af Richter fra Umanak.

Gen. **Gloeocopsa** Kütz.

1) **G. Magma** (Bréb.) Kütz. — Hansgirg pag. 147. Diam. 6,5 μ. — Holstenborg (W. & H.).

Angives af Richter fra Karajak Nunatak.

2) **G. aeruginosa** Kütz. — Hansgirg pag. 153. Diam. 4,2 μ. — Sukkertoppen (W. & H.).

Gen. **Aphanothece** Näg.

A. microscopica Näg. — Angives af Richter fra Umanak.

Gen. **Chroococcus** Näg.

1) **C. turgidus** (Kütz.) Näg. — West I pag. 352. Diam. 14,3—18,2 μ. — Umanap timilia, Holstenborg (Ostfd.), Kingua Kuanersok.

2) **C. fuscescens** (Kütz.) Richter. — Angives af Richter fra Umanak.

Digitized by Google

Figurforklaring.

Tabel VII.

Fig. 1. Dinobryon stipitatum Stein. var. elongatum (Imhof) Br. $^{305}/_{1}$.
Fig. 2. Dinobryon divergens Imhof. $^{305}/_{1}$.
Fig. 3. Anabæna borealis nov. sp. $^{107}/_{1}$.
Fig. 4. Anabæna borealis nov. sp. $^{305}/_{1}$.
Fig. 5. Arthrodesmus glaucescens Wittr. forma convexa West. $^{305}/_{1}$.
Fig. 6. Cosmarium anceps Lund. forma subparvula nov. form. $^{305}/_{1}$.
Fig. 7. Arthrodesmus granulatus nov. sp. $^{305}/_{1}$.
Fig. 8. Cosmarium crenatum Ralfs. var. costatum Nordst. forma groenlandica nov. form. $^{305}/_{1}$.
Fig. 9. Cosmarium holmiense Lund. var. undulata nov. var. $^{305}/_{1}$.
Fig. 10. Cosmarium margaritiferum Menegh. b. incisum Kirchn. forma minor nob. $^{305}/_{1}$.
Fig. 11. Cosmarium ordinatum nov. sp. $^{305}/_{1}$.
Fig. 12. Cosmarium orthostichum Lund. β. pumilum Lund. forma groenlandica nov. form. $^{305}/_{1}$.
Fig. 13. Cosmarium præmorsum forma. $^{305}/_{1}$.
Fig. 14. — — — $^{305}/_{1}$.
Fig. 15. Cosmarium quadrifarium Lund. forma ornatum nov. form. $^{305}/_{1}$.
Fig. 16. Cosmarium reniforme Arch. forma groenlandica nov. form. $^{305}/_{1}$.

Tabel VIII.

Fig. 1. Cosmarium sexnotatum Gutw. var. tristriatum (Lütkem.). Schmidle forma borealis nov. form.
Fig. 2. Cosmarium striatum Boldt. var. mammillatum nov. var. $^{305}/_{1}$.
Fig. 3. Cosmarium subcrenatum Hantzsch. forma depauperata nov. form. $^{305}/_{1}$.
Fig. 4. Euastrum pectinatum Bréb. var. brachylobum Wittr. forma. $^{305}/_{1}$.
Fig. 5. Micrasterias americana Ralfs. forma. $^{276}/_{1}$. Tegningen skyldes Frk. M. Levin.
Fig. 6. Micrasterias papillifera Bréb. forma. $^{305}/_{1}$.
Fig. 7. Staurastrum basidentatum Borge. forma groenlandica nov. form. $^{580}/_{1}$.
Fig. 8. Staurastrum oligacanthum Bréb. forma simplex nov. form. $^{305}/_{1}$.
Fig. 9. Staurastrum polymorphum Bréb.? forma spinosa nob $^{305}/_{1}$.
Fig. 10. Staurastrum pseudosebaldi Wille? $^{305}/_{1}$.
Fig. 11. Xanthidium groenlandicum Boldt. $^{305}/_{1}$.
Fig. 12. Xanthidium groenlandicum Boldt. forma depauperata nov. form. $^{305}/_{1}$.

Digitized by Google

Digitized by Google

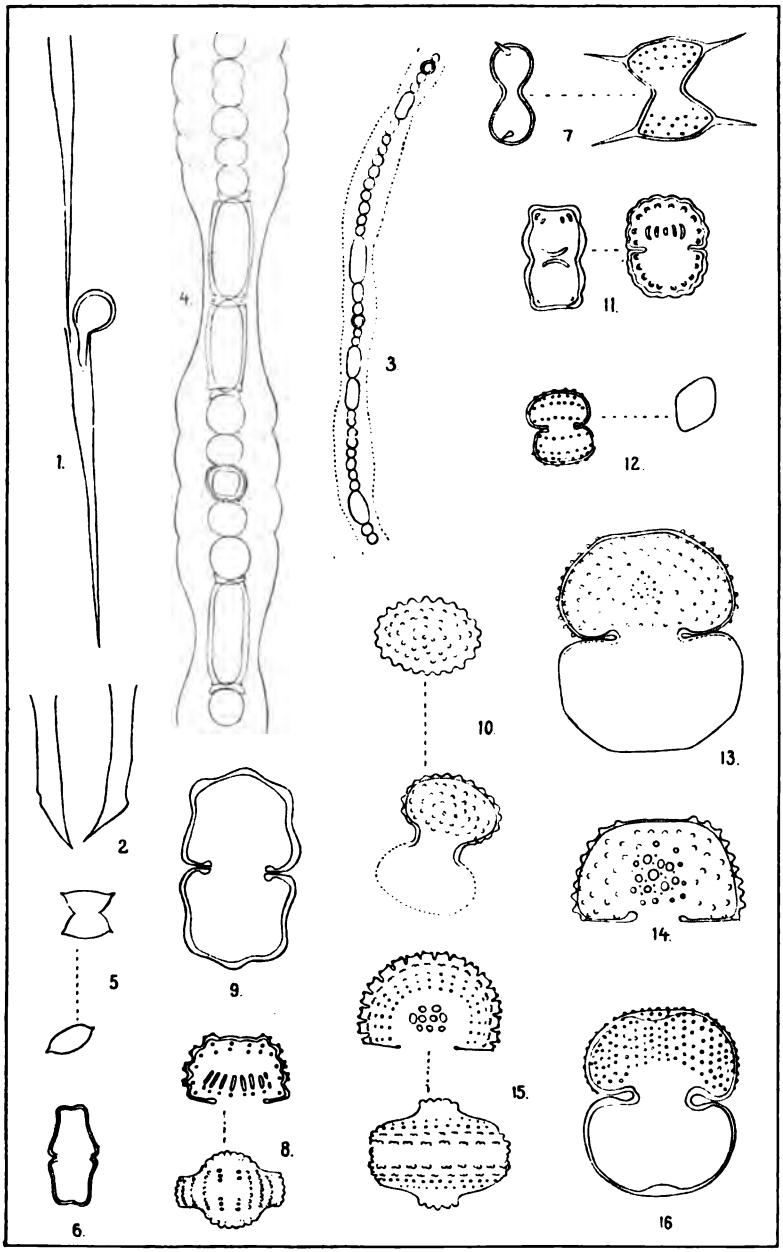

E. LARSEN del.

Digitized by Google

Digitized by Google

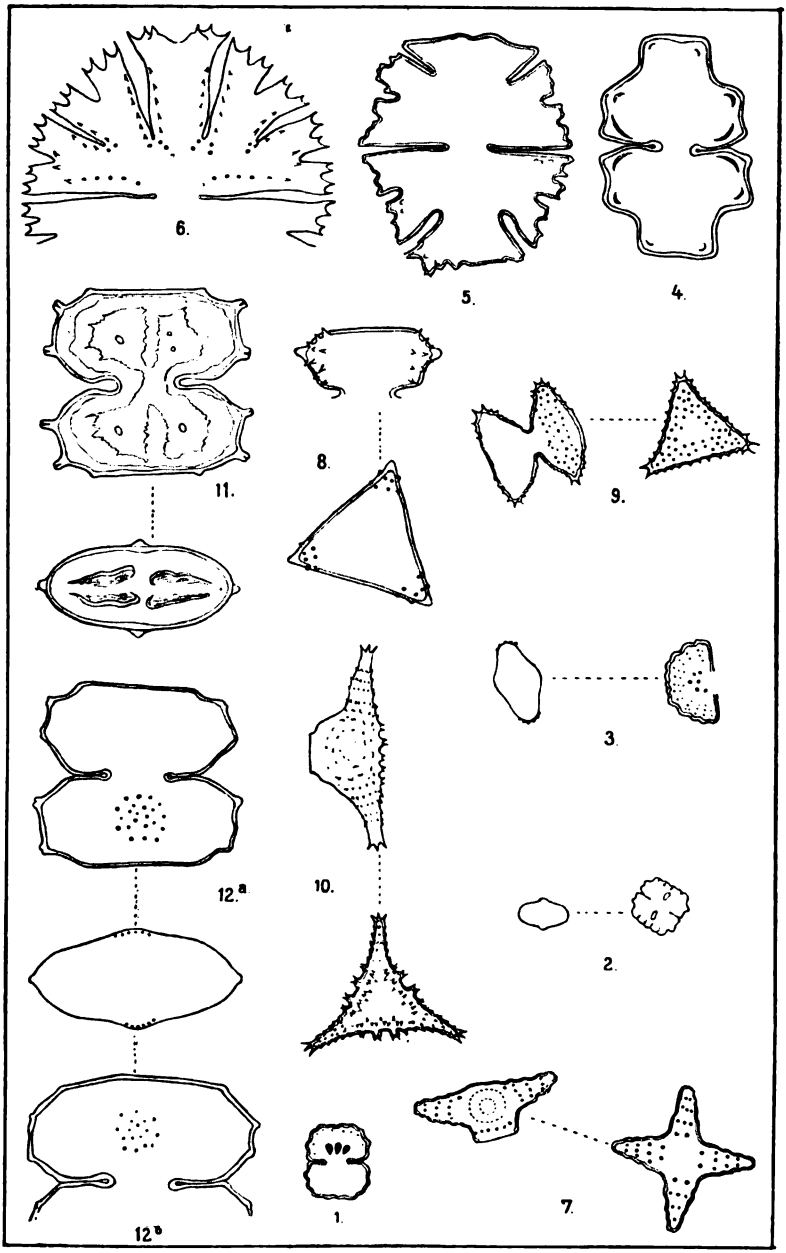

E. Larsen del. Fig. 5 M. Levin del.

Digitized by Google

606296

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

508.981 .D397m v.147 C.1
Climate, soil, and lakes in co
Stanford University Libraries
3 6105 041 873 972

508.981
D397m
v.147

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.

DEC 14 1979
SPRING 1980

Digitized by Google

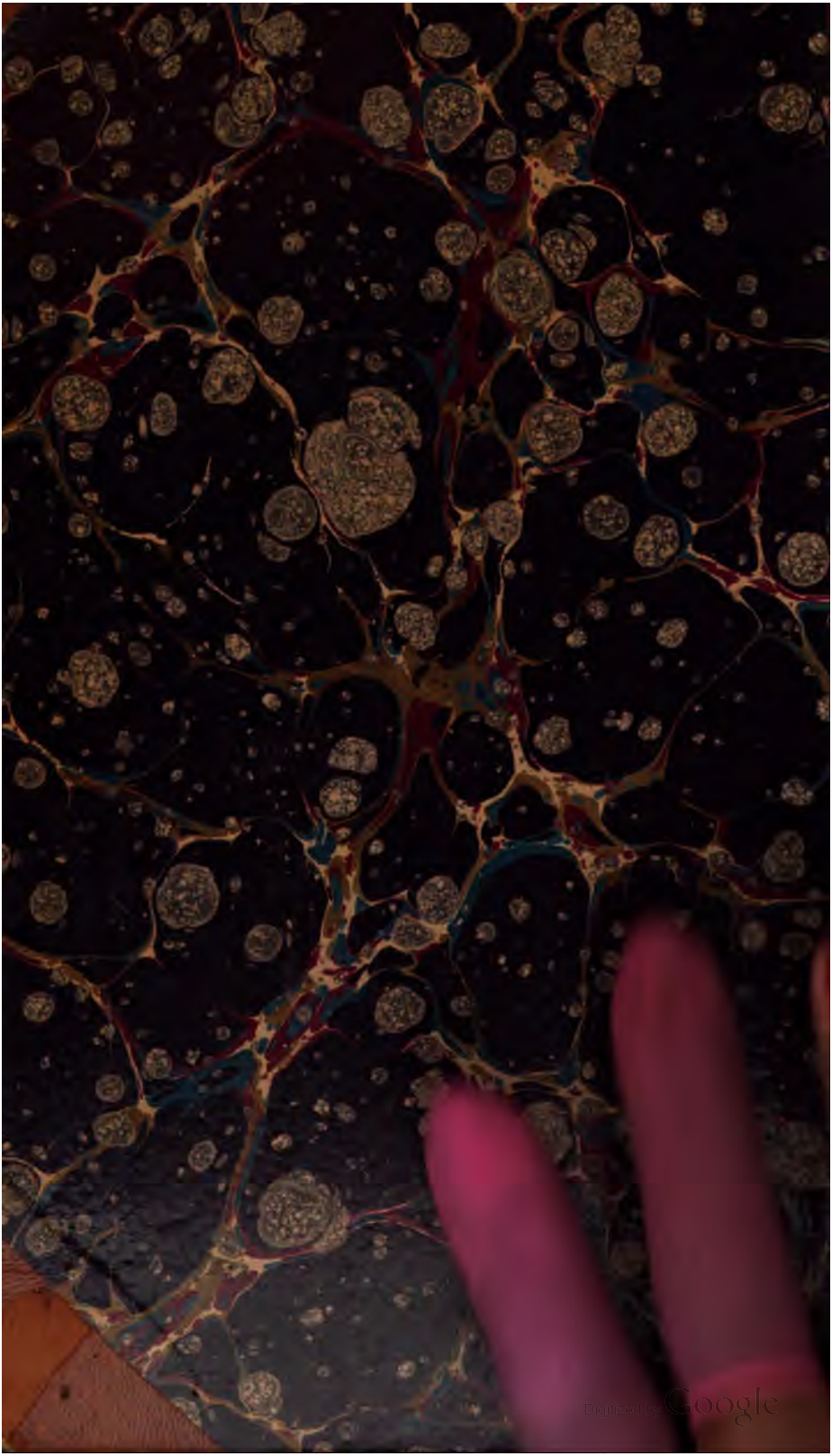
Digitized by Google